

แนวการจัดกิจกรรม
เพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข

กองวิจัยทางการศึกษา

กรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ

**แนวการจัดกิจกรรม
เพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข**

กองวิจัยทางการศึกษา

กรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ

แนวการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข
พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2542
จำนวนพิมพ์ 5,000 เล่ม
ISBN 974-268-7862

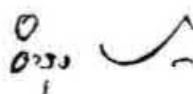
เอกสารรายงานวิจัยทางการศึกษาอันดับที่ 238/2542
กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

สืบเนื่องจากที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายและแนวทางการปฏิรูปการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ สร้างบุคคลแห่งการเรียนรู้ องค์กรแห่งการเรียนรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น และมุ่งหวังที่จะให้ผู้ผ่านการศึกษาแต่ละคนมีความสามารถ และมีคุณลักษณะพื้นฐานที่สำคัญ คือ มีสุขภาพพลานามัยที่ดีทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีความสามารถในการคิด ใฝ่รู้ และแสวงหาความรู้ มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ไม่เห็นแก่ตัว เสียสละ อุตุน มีความเป็นประชาธิปไตย รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมไทยและความเหมาะสมของการศึกษาแต่ละระดับ

กรมวิชาการตระหนักและเห็นความสำคัญในเรื่องดังกล่าว จึงได้จัดทำเอกสารแนวการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะดี เก่ง มีสุข ขึ้น โดยมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ รูปแบบการจัดกิจกรรมและตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ครูผู้สอนสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์จริง

กรมวิชาการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารแนวการจัดกิจกรรมเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนในการนำไปใช้พัฒนาการเรียนการสอนเพื่อมุ่งสร้างให้นักเรียนมีคุณลักษณะดี เก่ง มีสุข และขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ อาจารย์ไพเราะ พุ่มมัน และคณะ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการจัดทำเอกสารฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดีไว้ ณ โอกาสนี้

(นายออรุณ จันทวานิช)

อธิบดีกรมวิชาการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	

บทที่ 1 บทนำ

◆ ความเป็นมา.....	1
◆ วัตถุประสงค์.....	3
◆ วิธีดำเนินการ.....	4

บทที่ 2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้าง คุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข

◆ ความสำคัญของการสร้างคุณลักษณะดี เก่ง มีสุข.....	5
◆ นิยามของคุณลักษณะดี เก่ง มีสุข.....	10
◆ แนวความคิดเกี่ยวกับวิธีการเรียนการสอน.....	19
◆ คุณลักษณะดี เก่ง มีสุข กับการศึกษาที่เน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง.....	23
◆ วิธีการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ (Cooperative Learning) กับคุณลักษณะดี เก่ง มีสุข.....	36
◆ เทคนิคการระดมสมอง.....	44
◆ บทบาทของสมองกับคุณลักษณะดี เก่ง มีสุข.....	56

◆ พหุปัญญากับคุณลักษณะดี เก่ง มีสุข.....	61
◆ การเรียนการสอนตามแนววัฏจักรการเรียนรู้.....	64
◆ สถานคติของวัฏจักรการเรียนรู้.....	69
◆ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของวัฏจักรการเรียนรู้.....	70
◆ 8 ขั้นตอนย่อยของวัฏจักรการเรียนรู้.....	73

บทที่ 3 รูปแบบแนวการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข

◆ แนวคิด.....	89
◆ รูปแบบ.....	91
◆ รายละเอียดรูปแบบ.....	95

ภาคผนวก ตัวอย่างแนวการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้

1. เรื่อง อ่านง่ายใช้สะดวก กลุ่มทักษะ (ภาษาไทย) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3.....	121
2. เรื่อง อะเมซิ่ง ร เรือ กลุ่มทักษะ (ภาษาไทย) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.....	135
3. เรื่อง จับใจจับตาหาความ กลุ่มทักษะ (ภาษาไทย) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.....	159
4. เรื่อง กวีน้อยร้อยบทกลอน กลุ่มทักษะ (ภาษาไทย) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.....	175

5. เรื่อง โจทย์เวลาพาสนุก กลุ่มทักษะ (คณิตศาสตร์) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.....	203
6. เรื่อง การเจริญเติบโตของพืช กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2.....	217
7. เรื่อง อาชีพที่ฉันรู้จัก กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.....	227
8. เรื่อง ดินดีมีสุข กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.....	243
9. เรื่อง เบญจศิลป์ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (จริยศึกษา) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.....	257
10. เรื่อง เกมเบ็ดเตล็ดนำไปสู่กีฬา กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (พลศึกษา) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.....	277
11. เรื่อง การเคลื่อนไหวโดยการเลียนแบบพฤติกรรม กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (ดนตรี - นาฏศิลป์) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.....	289
12. เรื่อง หมู่บ้านนี้มีเรื่องเล่า กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (ศิลปศึกษา) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.....	299
13. เรื่อง บ้านแสนสุข กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ (งานบ้าน) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2.....	311

14. เรื่อง การขยายพันธุ์พืช	
กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ (งานเกษตร)	
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.....	333
15. เรื่อง ของเล่นของฉัน	
กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ (งานประดิษฐ์)	
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.....	343
บรรณานุกรม.....	353
คณะผู้จัดทำ	

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1 คุณลักษณะดี เก่ง มีสุข กับแนวความคิดในการพัฒนาคน..	9
2 แผนที่ความคิด คุณลักษณะดี เก่ง มีสุข.....	18
3 ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน.....	26
4 รูปแบบการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมีส่วนร่วม ของ รศ.ดร.สุเมธดา พรหมบุญ.....	30
5 ยุทธวิธี 4 ดาว ของ รศ.ดร.สุเมธดา พรหมบุญ.....	31
6 บุคคลและงานที่จำเป็นสำหรับการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง ตามแนวความคิดของ Brandes & Ginnis,1986..	32
7 ลักษณะแตกต่างของการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมแรงร่วมใจ กับกลุ่มแบบเดิม.....	38
8 การเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจทำให้ภาคภูมิใจในตนเอง เพิ่มขึ้น.....	39
9 รูปแบบของงานและแรงจูงใจจากการเรียนแบบร่วมแรง ร่วมใจกันส่งผลต่อความสัมพันธ์ของกลุ่ม.....	40
10 ตารางประเมินค่ากิจกรรมพัฒนาพหุปัญญา.....	64
11 รูปแบบการเรียนรู้ของ David Kolb.....	65
12 กิจกรรมการทำงานเป็นกลุ่มของ Reynolds ประยุกต์จาก วงกลมการเรียนรู้ของ David Kolb.....	66
13 วัฏจักรของการเรียนรู้ 4 ส่วน (4 MAT).....	71

สารบัญแผนภูมิ (ต่อ)

แผนภูมิที่

หน้า

14 การแบ่งวัฏจักรการเรียนรู้ออกเป็น 8 ส่วน ตามบทบาทของสมองสองซีก.....	72
15 8 ขั้นตอนของวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT).....	73
16 ตัวอย่างกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง ปลาฉลาม ตามแนววัฏจักร การเรียนรู้ (4 MAT) ของโรงเรียนสมถวิล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.....	86

ความเป็นมา

ในปัจจุบันมีกระแสการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเรียนการสอนเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง เนื่องจากมีผู้รู้หลายฝ่ายมองเห็นว่าในยุคที่โลกและสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ในแต่ละวันมีสิ่งใหม่ ๆ เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา การเรียนการสอนที่เน้นบทบาทครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ หรือเน้นความสำคัญของการเรียนการสอนเนื้อหาตามตำราแบบเดิม ๆ เป็นเรื่องที่ล้าสมัยอย่างยิ่ง เนื่องจากข้อมูลความรู้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในทุกทิศและทุกสถานที่ ถ้าผู้เรียนซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในวัยกระตือรือร้นต่อการตอบสนองต่อสิ่งใหม่ ๆ ต้องถูกกำหนดกรอบในการเรียนให้ฟังการถ่ายทอดความรู้ผ่านตัวครู ในห้องสี่เหลี่ยมแคบ ๆ ย่อมต้องเกิดความเครียด ความอึดอัด ไร้ความสุข ศักยภาพของเขาที่ควรได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ทุก ๆ ด้าน จะถูกจำกัดลงอย่างน่าเสียดาย ความเก่งกล้าสามารถ ซึ่งควรได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้านก็ถูกจำกัดอยู่เพียงการรู้หนังสือ และคิดคำนวณตัวเลขได้ สังคมจึงขาดนักคิดสร้างสรรค์ นักกีฬา นักดนตรี และอื่น ๆ ที่อาจทำประโยชน์ให้แก่สังคม ความเก่งของผู้เรียนจึงต้องได้รับการนิยามใหม่ให้สอดคล้องกับแนวความคิดที่ขยายออกไปเป็นพหุปัญญา

แต่ความเก่งเพียงอย่างเดียวยังไม่สามารถประกันได้ว่าผู้รับการศึกษาล้วนแล้ว จะไม่เป็นอันตรายต่อสังคม จึงต้องมีความดี และความสุจริตประกอบเข้ามาเป็นพื้นฐานสำคัญ เนื่องจากคนที่มีความสุขและความดีย่อมใช้ความเก่งของตนไปในทางที่เป็นประโยชน์แก่สังคมและตนเอง และเป็นคนที่มองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดี

อนึ่ง มีบางคนตั้งข้อสงสัยว่าลักษณะใดควรมาก่อน มาหลัง ระหว่างดี เก่ง มีสุข ผู้เขียนขอเรียนว่าในความเป็นจริงเราไม่สามารถมองลักษณะทั้ง 3 แยกส่วน เนื่องจากลักษณะทั้ง 3 ต้องเกิดขึ้นในตัวผู้เรียนพร้อม ๆ กัน ในขณะที่กิจกรรมการเรียนรู้เริ่มขึ้น ควรเริ่มในบรรยากาศของความสุข พร้อมกับการใช้ปัญญาและการร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน ไม่ควรอย่างยิ่งที่จะจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังคราวละลักษณะอย่างแยกจากกัน

จากแนวความคิดเชิงทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ ยืนยันว่าการศึกษาคือจะเสริมสร้างให้เกิดคุณลักษณะเช่นนี้จะต้องเป็นการศึกษาที่เน้นกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน เรียนด้วยความสุข และเนื้อหาวิชาเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับชีวิตจริงของผู้เรียน สาระของความรู้มีลักษณะที่ยืดหยุ่นตามความสนใจและตามความเป็นจริง ไม่ใช่ติดยึดตายตัวอยู่กับเอกสารหลักสูตรแต่เพียงอย่างเดียว

ด้วยเหตุดังกล่าว งานชิ้นนี้จึงเป็นความพยายามนำเสนอตัวอย่างของแนวการจัดกิจกรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างคุณลักษณะดี เก่ง มีสุข โดยอาศัยฐานกิจกรรมแนวคิดเชิงทฤษฎีที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และบทบาทของสมองสองซีก และใช้นิยามลักษณะดี เก่ง มีสุข ที่กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ รวบรวมไว้ร่วมกับแนวคิดของนักวิชาการบางท่าน เป็นกรอบของการสร้างเป้าหมายของแนวการจัดกิจกรรมดังกล่าว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างแนวการจัดกิจกรรม ระดับประถมศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนมีลักษณะดี เก่ง มีสุข
2. เพื่อให้แนวการจัดกิจกรรมที่สร้างขึ้นเป็นแนวทางแก่ครูผู้สอนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนของตนเอง
3. เพื่อให้ครูสามารถวิเคราะห์หลักสูตร และสามารถสร้างสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับชุมชน ท้องถิ่น และความเป็นจริงที่แวดล้อมผู้เรียน ตลอดจนความถนัด ความสนใจของผู้เรียนและผู้สอน

วิธีดำเนินการ

การดำเนินการเพื่อสร้างตัวอย่างแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อสร้างคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข แบ่งเป็นขั้นตอนคร่าว ๆ ได้ดังนี้ คือ

1. วิเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด ดี เก่ง มีสุข

2. ศึกษา สังเคราะห์ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน
ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

3. สร้างแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งตอบสนองความหลากหลายในรูปแบบการเรียนรู้และบทบาทของสมอง
จำนวน 5 กลุ่มประสบการณ์

4. ให้ครูผู้สอนพิจารณาความเหมาะสมของแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
(ทดลองนำไปใช้สอน)

5. ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นไปได้ของแนวทาง
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

6. ครูผู้สอนสร้างแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละระดับชั้น
และแต่ละกลุ่มประสบการณ์

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อสร้างคุณลักษณะดี เก่ง มีสุข

ความสำคัญของการสร้างคุณลักษณะดี เก่ง มีสุข

ปัจจุบันประชากรของประเทศไทยและประเทศอื่นๆ มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนเพิ่มมากขึ้น สังคมมีการพัฒนาทางด้านวัตถุมากขึ้น แต่ขณะเดียวกันมนุษยชาติกลับต้องพบกับปัญหามากมายประการ เช่น ปัญหาขัดแย้งทางความคิดและผลประโยชน์นำไปสู่การทำลายล้างฝ่ายตรงข้ามด้วยอาวุธอันมีานุภาพรุนแรง ปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติทุกประเภทเพียงเพื่อหวังผลประโยชน์เฉพาะหน้า ปัญหาการเอารัดเอาเปรียบผู้ที่อ่อนด้อยทางสังคม และสถิติปัญญกว่าตนเอง เพียงเพื่อให้ตนมีเงินทรัพย์สินเพิ่มมากขึ้น และปัญหาอาชญากรรมที่ใช้วิธีการซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น เป็นต้น

ศาสตราจารย์ นพ.ประเวศ วะสี (2542 : 9) ได้ตั้งข้อสังเกตว่าปัญหาเช่นนี้น่าจะเกิดจากความไม่ถูกต้องของการศึกษาที่ทำให้จิตใจของมนุษย์คับแคบ และไม่มีความสามารถพอในการจัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับความจริง ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ท่านได้เสนอให้มีการปฏิวัติการเรียนรู้ใหม่ โดยเปลี่ยนจากการใช้เนื้อหาวิชาเป็นตัวตั้งมาใช้ในการศึกษาความจริง 3 ประการเป็นตัวตั้งคือ ศึกษาให้รู้จักตนเอง เพื่อเข้าใจพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ศึกษาให้เข้าใจสภาพแวดล้อมซึ่งเชื่อมโยงอยู่กับมนุษย์ และเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และศึกษาให้เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

แนวคิดดังกล่าว ได้รับการชานรับจากฝ่ายที่มีบทบาทรับผิดชอบต่อการพัฒนาประเทศ โดยได้ชี้ประเด็นไปที่รูปแบบการพัฒนาอันผิดพลาด ทั้งนี้เพราะตลอดระยะเวลาของการพัฒนาที่ผ่านมา ประเทศไทยรวมทั้งประเทศอื่น ๆ ต่างมุ่งพัฒนาทางเศรษฐกิจตามแบบตะวันตก ซึ่งแนวทางการพัฒนาเน้นที่การแข่งขันสร้างความเจริญเติบโตเชิงปริมาณ แผนพัฒนาประเทศจึงถูกปรับเปลี่ยนจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามรูปแบบเดิมมากำหนดเป็นแผนพัฒนาคนและสังคมในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) โดยมีฐานความคิดว่าคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาสังคม เพราะคนเป็นปัจจัยชี้ขาดในความสำเร็จของการพัฒนาทุก ๆ เรื่องและกำหนดเป้าหมายยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพของคนว่า

เพื่อพัฒนาคนไทยทุกคนอย่างเต็มที่ตามศักยภาพ
ตั้งแต่ปฏิสนธิจนตลอดชีวิตให้เป็นคนดี มีคุณธรรม
มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม
ตลอดจนศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
มีค่านิยมอันดีงาม ทั้งให้เป็นผู้มีสติปัญญา รู้จักคิดวิเคราะห์
(คิดเป็น ทำเป็นควบคู่กับการคิดชอบ-ทำชอบ)
ตลอดจนมีสุขภาพอนามัยที่ดี ทั้งทางร่างกายและจิตใจ
เพื่อให้คนมีความรู้ ความสามารถและมีทักษะในการประกอบ
อาชีพ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป
โดยจะทำการพัฒนาคนทุกคน ทุกเพศ.....เพื่อให้คนไทย
ส่วนใหญ่มีความสุข มีเหตุผล มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล
คือ “ คิดกว้าง มองไกล และใฝ่สูง ”

(แผนพัฒนาคนและสังคม 2540 : 5)

ต่อจากนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษาได้นำไปเป็นแม่บทในการกำหนดแผนพัฒนาของตนเอง เช่น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 8 (พ.ศ.

2540-2544) ว่า จะพัฒนาคนไทยให้มีคุณลักษณะ มองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดี คือ เป็นผู้ใฝ่การเรียนรู้ รู้จักคิด วิเคราะห์ ใช้เหตุผลและผลเชิงวิทยาศาสตร์ มีความคิดรวบยอด กล้าโดยรวม คือ มุ่งให้เป็นคนเก่ง อีกทั้ง ใฝ่ดี มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม เคารพและรักษากฎเกณฑ์ของสังคม ยึดมั่นในคุณธรรม และจริยธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่แต่ละคนนับถือ อันหมายถึงเป็นคนดีและมีความสุขนั่นเอง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540)

ดังนั้น ความดี ความเก่ง และความสุข จึงเป็นเป้าหมายของการศึกษาในปัจจุบัน

พระธรรมปิฎก (2541 : 22) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ แง่คิด ข้อสังเกตเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาว่าความสุขกับการศึกษาที่ถูกต้องเป็นเรื่องที่ไม่สามารถแยกกันได้ ถ้าไม่สามารถทำให้คนมีความสุข การศึกษาก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ โดยท่านแยกให้เห็นว่าความสุขของคนมีอยู่ 2 ประเภท คือ

1. **ความสุขที่ไม่ต้องอาศัยการศึกษา ไม่เกิดจากการศึกษา และไม่เอื้อต่อการศึกษา** แต่กลับเป็นความสุขที่ขัดขวาง ทำลายการศึกษา ความสุขเช่นนี้ เป็นความสุขจากการสนองความไม่เสพ ได้แก่ ความสุขจากการบำรุง บำเรออายตนะ ตา หู จมูก ลิ้น กาย เป็นความสุขจากการที่ไม่ต้องทำอะไร รอเพียงแต่ให้มีสิ่งบำรุง บำเรอความสุข ความสุขเช่นนี้เป็นของคนที่ไม่มีการศึกษา และไม่ต้องการศึกษา ต้องพึ่งพาแต่สิ่งอำนวยความสะดวกให้ตนเอง

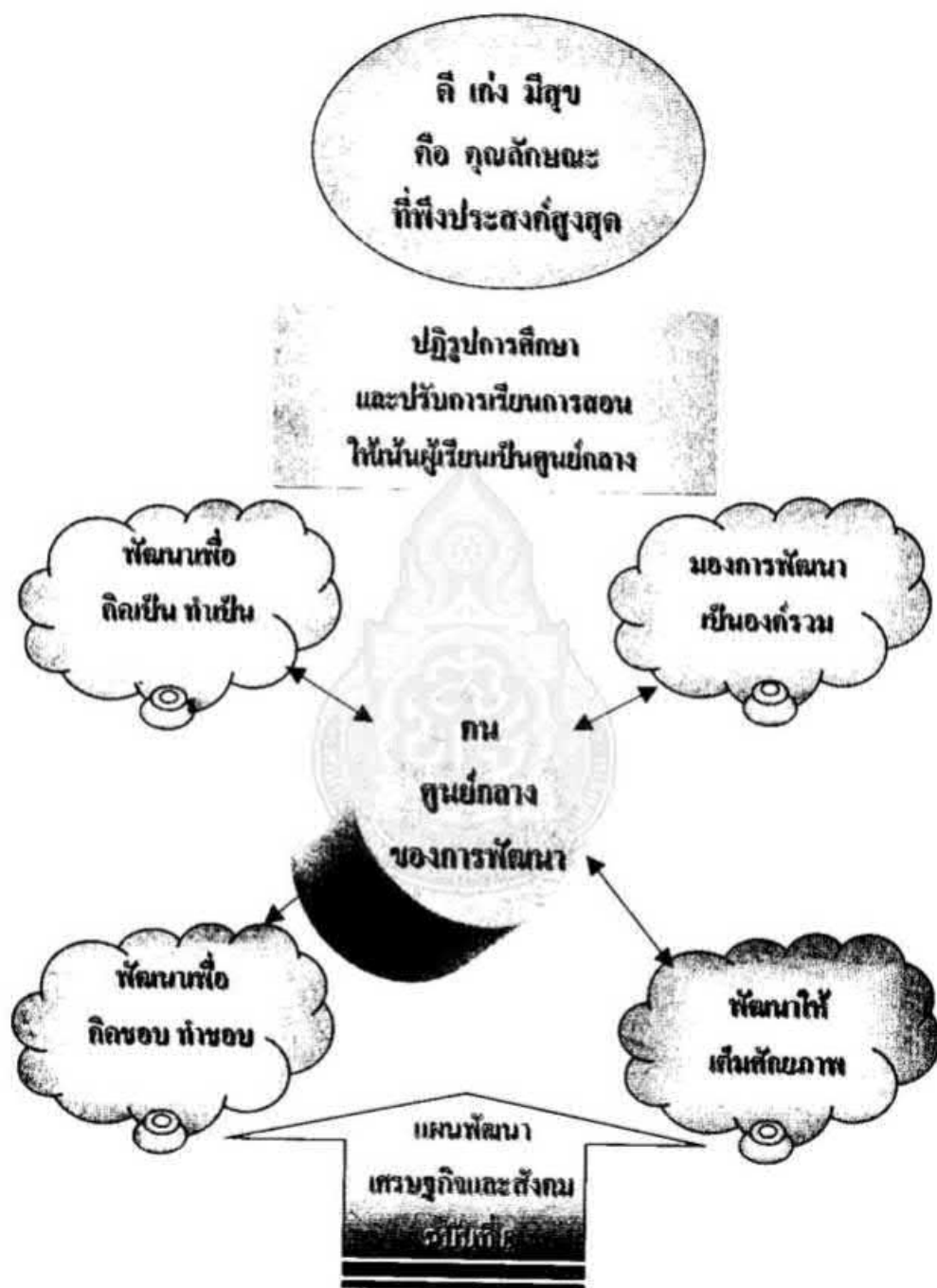
2. **ความสุขที่เกิดจากการศึกษา** คือ เกิดจากการมีปัญญาเข้าใจคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ และการตอบสนองความใฝ่รู้ โดยการศึกษาจะต้องสร้างความใฝ่รู้ให้เกิดขึ้น ด้วยการทำให้เห็นคุณค่าของสิ่งต่างๆ เช่น ถ้าเด็กเห็นคุณค่าของอาหาร เด็กจะเลือกได้ว่าอาหารประเภทใดควรกินไม่ควรกิน ถ้าเขารู้ว่าชีวิตต้องการอะไรก็จะเกิดความใฝ่รู้ ความใฝ่รู้ก็จะทำให้เราเกิดความสุขที่ได้รู้ในสิ่งที่ต้องการรู้ ทำให้คุณค่าชีวิตดี และเป็นชีวิตที่ดีงาม

ท่านพระธรรมปิฎก (2541 : 20) ได้เน้นย้ำเรื่องความสุขกับการศึกษาว่า

**ความสุขนั้นเกี่ยวข้องกับการศึกษาไปโดยตลอด
และยังพัฒนาในการศึกษาไปก็ยิ่งสุขได้มาก
และยังมีช่องทางที่จะมีความสุขได้หลายทางมากขึ้น
และจะเป็นความสุขที่เอื้อต่อการศึกษาให้ได้ผลดียิ่งขึ้น
พร้อมทั้งเป็นความสุขที่เกื้อหนุนชีวิตและสังคม
ไม่เป็นพิษร้ายแก่ใคร ๆ ด้วย
เพราะฉะนั้น ถ้าการศึกษาถูกต้อง
ก็จะยิ่งทำให้เกิดความสุขมากขึ้น**

คนที่มีความสุขจากการไปศึกษาหาความรู้จะเป็นคนที่มีอรรถภาพจากการพึงพิงวัตถุแห่งความสุขภายนอก กลายเป็นคนที่ไม่ต้องพึ่งความสุขจากการเสพและจุดหมายสูงสุดของการศึกษาไม่ใช่สร้างคนให้เพียงแต่ประสบความสำเร็จในกิจการงานเท่านั้น แต่จะต้องทำให้คนสามารถสร้างสรรค์ชีวิตที่ดั่งามสังคมที่มีสันติสุขและโลกที่น่าอยู่

จากแนวความคิดดังกล่าว สามารถนำเสนอเป็นแผนภูมิความคิดอย่างคร่าว ๆ ได้ตามแผนภูมิที่ 1 แสดงให้เห็นว่าคน คือ ศูนย์กลางของการพัฒนา ก่อนที่จะพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคน และท้ายสุดกระบวนการทางการศึกษา คือ การสร้างคุณลักษณะดี เก่ง มีสุข ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม มิใช่มุ่งสร้างแต่ความเก่ง แต่เพียงอย่างเดียว เพราะคนเก่งโดยไม่เป็นคนดี ไม่เป็นคนมีความสุข อันเกิดจากการพัฒนาภูมิปัญญา ก็จะกลายเป็นคนที่อันตรายต่อสังคมอย่างยิ่ง

แผนภูมิที่ 1 คุณลักษณะดี เก่ง มีสุข กับแนวความคิดในการพัฒนาคน

นิยามของคุณลักษณะดี เก่ง มีสุข

ศ.สุมน อมรวิวัฒน์ และคณะได้นิยามความหมายของคุณลักษณะดี เก่ง มีสุข ไว้ว่า

ดี หมายถึง การมีวินัย และการมีค่านิยมประชาธิปไตย

1. มีวินัย ประกอบด้วย

- สนใจใฝ่รู้
- มีสติควบคุมตนเอง
- รับผิดชอบ
- มีเหตุผล
- ซื่อสัตย์
- ชยัน

2. มีค่านิยมประชาธิปไตย ประกอบด้วย

- เห็นคุณค่าตนเอง และคุณค่าของผู้อื่น
- ทำหน้าที่ของตนเองอย่างสมบูรณ์
- ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
- เคารพกติกาของสังคม
- ทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็น มีเหตุผล และเสียสละ

เก่ง หมายถึง การมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. มีความสามารถในการใช้ภาษา ทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียน
2. มีตรรกะคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ที่ช่วยให้เกิดการสังเกต ประมวล จัดกลุ่ม เชื่อมโยง ตั้งสมมติฐานและทดลอง
3. มีทักษะทางดนตรี และจังหวะการเคลื่อนไหว
4. สื่อสารสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้
5. มีความลึกซึ้งภายในจิตใจ และเอื้ออาทรต่อสิ่งแวดล้อม

ความสุข หมายถึง คุณสมบัติต่อไปนี้

1. มีความรัก และการแบ่งปัน
2. เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างความจริง ความงามและความเป็นธรรม
3. ประพฤติชอบ มีความสุข สันติ และไม่เบียดเบียน
4. บริโภคสิ่งต่าง ๆ ด้วยปัญญา ไม่ตกอยู่ใต้อิทธิพลของกระแส

รศ.ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่ (2542 : 5-12) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะคนดี คนเก่ง และคนมีความสุขไว้ในลักษณะเดียวกัน คือ

คนดี ต้องมีวินัย มีค่านิยมประชาธิปไตย

1. มีวินัย คือ คนที่มีลักษณะเหล่านี้

- ความสนใจใฝ่รู้
- การควบคุมตนเอง
- ความรับผิดชอบ
- ความมีเหตุผล
- ความซื่อสัตย์
- ความขยัน
- ตั้งเป้าหมายเพื่ออนาคต

2. มีค่านิยมประชาธิปไตย ต้องมีลักษณะ ดังนี้

- เห็นคุณค่าตนเอง และเห็นคุณค่าผู้อื่น
- ทำหน้าที่ตนเองอย่างสมบูรณ์
- ยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น
- เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น
- เคารพกติกาของสังคม
- ทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็น
- มีเหตุผลและเสียสละ

คนเก่ง ต้องเก่ง 8 ด้าน คือ

- ภาษา
- ตรรก/คณิตศาสตร์
- ดนตรี/จังหวะ
- การเคลื่อนไหว
- ศิลปะ/มิติสัมพันธ์
- การสื่อสาร/ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
- ความรู้สึก/ความลึกซึ้งภายในจิตใจ
- ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

คนมีความสุข คือ คนมีความสุขจากการเรียนรู้โดยการได้ตอบสนอง การได้รู้ ตอบสนองการกระทำและการสร้างสรรค์ ตลอดจนการบริโภคด้วย ปัญญา/ความคิด

กรมวิชาการ (2541 : 56-63) ได้สังเคราะห์กรอบความหมาย คุณลักษณะดี เก่ง มีสุข เพื่อใช้ในการประชุมปฏิบัติการเพื่อพัฒนาแผนการสอน ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเมื่อเดือนกรกฎาคม 2541 ดังนี้

เป็นคนดี หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมของความมี วินัย และค่านิยมประชาธิปไตย

1. **ความมีวินัย** คือ คุณลักษณะจิตใจ และพฤติกรรมที่ช่วยให้ บุคคลนั้นสามารถควบคุมตนเองและปฏิบัติตนตามระเบียบ กฎ กติกาของสังคม เพื่อประโยชน์สุขของตนเองและของส่วนรวม

พฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความมีวินัย

- สนใจใฝ่รู้
- ควบคุมตนเอง
- รับผิดชอบ

- มีเหตุผล
- ซื่อสัตย์
- ชยัน
- ตรงต่อเวลา
- เชื่อมั่นในตนเอง
- อุดทน
- เป็นผู้นำ
- ความร่วมมือ
- การรับฟัง/เคารพความคิดเห็นผู้อื่น
- การเคารพในสิทธิของผู้อื่น
- การช่วยเหลือพึ่งพาตนเอง
- การรู้จักเสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- การช่วยเหลือผู้อื่นและส่วนรวม
- การทำตามข้อตกลง
- ความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น
- การมีวินัยในการเรียนรู้

2. ค่านิยมประชาธิปไตย คือคุณลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมของบุคคลที่เห็นคุณค่าของตนเองและคุณค่าของผู้อื่น เคารพสิทธิและป้องกันสิทธิของตนเองและผู้อื่น ด้วยน้ำใจที่เคารพต่อคุณค่าและเสียงส่วนใหญ่ ด้วยความเข้าใจระหว่างกันและกันด้วยความสันติ

พฤติกรรมบ่งชี้ถึงควมมีประชาธิปไตย

- เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น
- การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- การเคารพสิทธิ ป้องกันสิทธิของตนเอง

- การเคารพสิทธิผู้อื่น
- ความมีเหตุผล
- การเคารพกติกาของสังคม
- ทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็น
- มีความเสียสละ
- มองโลกในแง่ดี มีความไว้วางใจผู้อื่น
- ไม่มีจิตใจเป็นเผด็จการ

เป็นคนเก่ง หมายถึง เก่งในการเรียนรู้ที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น และเรียนรู้ที่จะทำงานกับผู้อื่น

1. การเรียนรู้ที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการพัฒนาทักษะการคิด (วิเคราะห์ สังเคราะห์ จำแนก จัดลำดับความสำคัญ) และทักษะการแก้ปัญหา

พฤติกรรมบ่งชี้ ประกอบด้วย

- รู้แหล่งข้อมูล และวิธีการแสวงหาความรู้ที่หลากหลาย
- สามารถรวบรวมข้อมูล
- สามารถสรุปความ แปลความข้อมูล
- สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการกำหนดวิธีแก้ปัญหาได้
- สามารถจัดลำดับความสำคัญของเรื่องได้
- สามารถกำหนดขั้นตอนในการแก้ปัญหาในรูปของยุทธวิธี
- สามารถใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ
- สามารถประยุกต์ใช้และพัฒนาความรู้

2. การเรียนรู้ที่จะทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น ด้วยการพัฒนาทักษะการจัดการ ทักษะการวิเคราะห์ตนเอง และการพัฒนาความเข้าใจและความรู้สึกของผู้อื่น

2.1 ทักษะการจัดการ พฤติกรรมที่บ่งชี้ ประกอบด้วย

1) ความสามารถในการวางแผน พฤติกรรมที่แสดง ได้แก่

- วิเคราะห์งาน
- ใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ
- กำหนดขั้นตอนการทำงาน

2) ความสามารถในการปฏิบัติงาน พฤติกรรมที่แสดง ได้แก่

- ประสานงาน
- ทำงานเป็นระเบียบตามแผน
- บริหารเวลาและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

3) ความสามารถในการติดตาม ประเมินผล และสรุปรายงาน พฤติกรรมที่แสดง ได้แก่

- ติดตามงานอย่างเป็นระบบ
- ประเมินผลและปรับปรุงงาน
- สรุปผลงาน

4) มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการ พฤติกรรมที่แสดง ได้แก่

- เลือกใช้วิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสม
- เลือกใช้วิธีการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม
- ปรับตัวได้เหมาะสมกับสถานการณ์

2.2 ทักษะการวิเคราะห์ตนเอง พฤติกรรมที่บ่งชี้ ประกอบด้วย

- 1) มองเห็นจุดเด่น และจุดด้อยของตนเอง
- 2) สามารถรู้และเข้าใจความรู้สึกและอารมณ์ของตนเอง
- 3) เห็นคุณค่าและความสำคัญของตนเอง
- 4) รู้จักประมาณตน

2.3 การเข้าใจผู้อื่น พฤติกรรมที่บ่งชี้ ได้แก่

- 1) รู้จักเห็นอกเห็นใจบุคคลอื่น
- 2) มีความไวต่อความรู้สึกของผู้อื่น
- 3) รู้จักการรักษาสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น

สุขกาย สุขใจ

สุขกาย หมายถึง ภาวะที่ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

พฤติกรรมที่บ่งชี้ ประกอบด้วย

- เห็นคุณค่าของการออกกำลังกาย
- ออกกำลังกายสม่ำเสมอ เหมาะสมกับวัย
- พักผ่อนอย่างเพียงพอ
- รู้จักเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และสะอาด
- รู้จากรักษาสุขภาพ ทั้งร่างกาย และจิตใจ
- ดูแล รักษาสุขภาพให้แข็งแรงสมบูรณ์อยู่เสมอ
- รู้จากรักษาความสะอาดร่างกาย เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัย
- รู้จักปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ
- รู้จักการป้องกันอันตรายจากอุบัติเหตุต่าง ๆ
- ละเว้นสิ่งเสพติด

สุขใจ (สุภาพจิตดี) หมายถึง การที่บุคคลรู้จักตนเองเป็นอย่างดี ยอมรับข้อบกพร่องที่ตนมี ภาควุฒิใจในข้อดีของตน มีอารมณ์แจ่มใส มีจิตใจที่มั่นคง ไม่มีความวิตกกังวลและความตึงเครียด มองโลกในแง่ดี สามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งสามารถที่จะหาความสุขจากสิ่งแวดล้อมของตนเองได้ดี

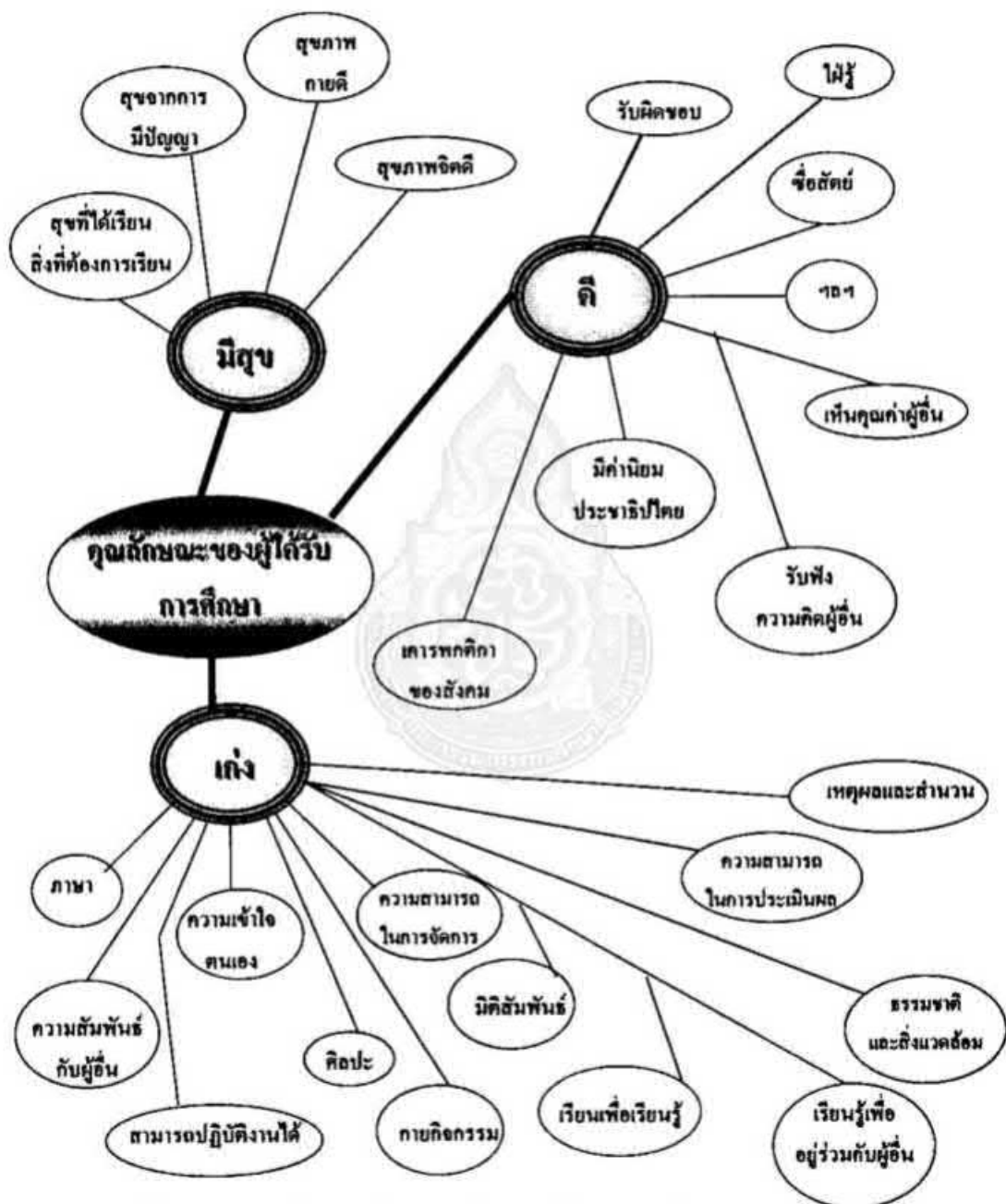
พฤติกรรมที่บ่งชี้ ประกอบด้วย

- มีความคิดดี มีเหตุผล
- ไม่มีความขัดแย้งในจิตใจ
- มีความเชื่อมั่นและเข้าใจตนเองอย่างดี
- สามารถเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆที่มากระทบได้ด้วยจิตใจที่มั่นคง
- ปราศจากการเจ็บป่วยทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ
- พึงพอใจในการกระทำที่พิจารณาว่าดีถูกต้อง
- รู้จักตน และเข้าใจตนเองดี
- รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- มีความรัก และไว้วางใจผู้อื่นอย่างจริงใจ
- ทำประโยชน์ให้แก่หมู่คณะ

นิยามของทั้ง 3 แหล่งที่ยกมาข้างต้น กล่าวถึง ลักษณะเก่ง ดี ในทำนองเดียวกัน โดยด้านความเก่ง นิยามบนพื้นฐานความคิดของทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligence) และ 4 เสาหลักของการเรียนรู้ คือ เรียนรู้วิธีการเรียนรู้เพื่อสามารถเรียนรู้ได้ตลอดไป เรียนรู้เพื่อการทำงานได้ เรียนรู้เพื่อเข้าใจตนเอง และเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ประเด็นที่แตกต่าง คือ ความสุข เอกสารของกรมวิชาการให้ความสำคัญแก่ความสุขอันเป็นผลสำเร็จของการศึกษา คือ สุขกาย อันได้แก่ ความมีสุขภาพดี และสุขใจ ซึ่งหมายถึง ความมีสุภาพจิตดี แต่อีก 2 แหล่งให้ความสำคัญแก่ความสุขอันเกิดจากการได้เรียนรู้สิ่งที่ตนต้องการรู้ ความสุขจากการเข้าถึงความจริง ความงามและความดีด้วยภูมิปัญญาของตนเองซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของท่านพระธรรมปิฎก

แนวการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข

องค์ประกอบของคุณลักษณะดี เก่ง มีสุข จึงสรุปรวมได้ตามแผนภูมิที่ 2 ดังนี้

แผนภูมิที่ 2 แผนที่ความคิดคุณลักษณะดี เก่ง มีสุข

แนวการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข

แนวความคิดเกี่ยวกับวิธีการเรียนการสอน

การเรียนการสอนมีองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ ได้แก่

- ครู
- ผู้เรียน
- เนื้อหา
- เป้าหมายของการเรียนการสอน
- สื่อและอุปกรณ์
- สิ่งแวดล้อม

แต่ละองค์ประกอบต่างมีบทบาทที่เกื้อหนุนกัน เพื่อให้ผู้เรียน เข้าถึงความจริงและค้นพบความจริง โดยมีการเคลื่อนย้ายความคิดจากการเน้น การสอนแบบการถ่ายทอดความรู้โดยครูผู้สอน มาสู่กระบวนการเรียนรู้ที่เกิด จากตัวนักเรียนเป็นผู้กระทำ แต่ครูก็ยังคงมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยทำให้กระบวนการ เรียนรู้ของผู้เรียนดำเนินไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ เพียงแต่ครูต้อง ลดบทบาทของการเป็นผู้ผูกขาดตัดตอนทางความรู้ ความคิด ลงมาเป็นผู้ ร่วมกิจกรรมที่มีผู้เรียนเป็นตัวเอกหรือผู้แสดงหลัก ครูเป็นผู้แสดงประกอบ เป็น ผู้อยู่เบื้องหลังเพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปอย่างครบถ้วน แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่า จะบอกว่าครูมีบทบาทรอง แต่ในความเป็นจริง ครูก็ยังมีบทบาทสำคัญอยู่มาก โดยขอให้นึกถึงคำกล่าวที่ว่าเสรีภาพไม่ใช่การตามใจ ในทำนองเดียวกันการให้ ผู้เรียนมีบทบาทนำ หรือให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำเอง ไม่ได้หมายถึงการปล่อย ปลดละเลย โดยครูไม่ต้องเอาใจใส่ แต่ครูยังคงต้องเป็นผู้ดูแลให้ความรัก ความ เอ็นดูลูกศิษย์ ดังที่ท่านพระธรรมปิฎก (ปยุต ปยุตโต) ใช้คำว่า ครูต้องเป็น กัลยาณมิตรของศิษย์ ซึ่งมีความหมายถึง การเป็นผู้ให้ความรู้ให้คำแนะนำ ในทางที่ถูกที่ควรด้วยความรัก ความเมตตาอย่างยิ่ง ในส่วนของทฤษฎีและ รูปแบบการสอนมีนักคิดและนักการศึกษาจำนวนมากได้พัฒนาขึ้นโดยอาศัย

การผสมผสานความรู้จากศาสตร์ต่าง ๆ มาเป็นพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้จาก จิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการเรียนรู้ และปรัชญา ซึ่งอาจกล่าวโดยคร่าว ๆ ได้ว่ารูปแบบของการเรียนการสอนมีฐานคิดอยู่ 3 ฐาน คือ ฐานทางด้านจิตวิทยา ฐานทางด้านปรัชญา และฐานทางด้านศาสนา

1. ฐานทางด้านจิตวิทยา

แนวคิดในการจัดการเรียนการสอนเกิดขึ้นจากความรู้ ความคิด ดังนี้ คือ

- วิเคราะห์แยกย่อยตัวผู้เรียนออกเป็นส่วนย่อยอย่างตายตัว เช่น ขั้นตอนของการพัฒนาตามระดับอายุ ตัวอย่างเช่น แนวคิดของเพียเจต์ (Piaget) ที่แบ่งกระบวนการพัฒนาสติปัญญาเพื่อการเรียนรู้ของเด็กออกเป็น 4 ระยะ ตามระดับอายุ คือ ระยะใช้ประสาทสัมผัส (Sensory-motor Stage) อายุระหว่างแรกเกิดถึง 2 ปี ระยะควบคุมอวัยวะต่าง ๆ (Preoperational Stage) อายุ 2-7 ปี เป็นขั้นของการพัฒนานิสัยและการทำงานของอวัยวะในร่างกาย เช่น การใช้มือทำงาน การเล่นกีฬา เป็นต้น ระยะคิดอย่างเป็นรูปธรรม (Concrete-operational Stage) ช่วงอายุ 7-11 ปี เป็นช่วงที่เด็กมีพัฒนาการทางสมองมากขึ้น จนสามารถจำแนกสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมได้ และสุดท้าย คือ ระยะที่คิดอย่างเป็นนามธรรม (Formal-operational Stage) ช่วงอายุ 11-15 ปี เป็นขั้นที่สามารถคิดที่ซับซ้อนขึ้น รู้จักการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและมีจินตนาการเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนได้กว้างขวางขึ้น

- การเรียนรู้ เป็นกระบวนการของการตอบสนองต่อสิ่งเร้า เช่น แนวคิดของธอร์นไดค์ (Thorndike) เชื่อว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้น เมื่อมีสิ่งเร้ามาเร้าและผู้เรียนจะเลือกตอบสนองจนได้ผลเป็นที่พอใจของผู้เรียน การตอบสนองใดไม่พึงพอใจก็จะถูกตัดทิ้งไป แนวคิดนี้มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอนของไทยมานานนับตั้งแต่ไทยรับความคิดทางการศึกษามาจากสหรัฐอเมริกา

- การเรียนรู้มีรูปแบบที่ถูกจำแนกได้อย่างแน่นอน เช่น แนวคิดของบลูม (Bloom) ซึ่งแยกผลทางการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Domain) ด้านเจตคติ (Affective Domain) และด้านทักษะ

(Psychomotor Domain) โดยในส่วนของพุทธิปัญญายังจำแนกออกเป็นการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นความรู้ ข้อเท็จจริง ขั้นความเข้าใจ ขั้นวิเคราะห์ ขั้นสังเคราะห์ และขั้นประเมิน เป็นต้น

2. **ฐานคิดจากปรัชญา**

คำอธิบายทางปรัชญาเป็นคำอธิบายถึงความจริงเกี่ยวกับโลกเกี่ยวกับมนุษย์ อธิบายถึงความรู้ ความดีโดยรวม ๆ บนพื้นฐานความเชื่อของแต่ละคนแต่ละลัทธิ ความคิดทางการศึกษาและความคิดเกี่ยวกับวิธีสอนจำนวนมากได้รับอิทธิพลมาจากความคิดทางปรัชญา เพราะจะจัดการศึกษาอย่างไรย่อมขึ้นอยู่กับว่ามีความเชื่อเรื่องความจริง ความรู้ ความดีอย่างไร เช่น ถ้าเชื่อว่าความรู้เป็นสิ่งที่มียู่แล้วในธรรมชาติ มนุษย์ไม่ได้เป็นผู้สร้างความรู้ มนุษย์เพียงแต่ต้องเรียนรู้เพื่อเข้าใจถึงความจริงนั้นด้วย วิธีการที่ถูกต้อง การเรียนรู้ก็ย่อมต้องอาศัยผู้รู้เป็นผู้บอก เป็นผู้ชี้ทางให้ แต่ถ้าเชื่อว่าความรู้เป็นสิ่งที่เกิดอยู่ในตัวผู้เรียนรู้ การเรียนรู้เป็นเรื่องเฉพาะตัวสามารถแปรเปลี่ยนได้ตามความถนัด ตามความสนใจ การเรียนรู้ก็ไม่ต้องอาศัยบุคคลอื่นมากนัก เพราะไม่มีผู้รู้คนใดจะรู้อย่างแท้จริงว่าผู้เรียนแต่ละคนกำลังเรียนรู้อะไร และต้องการเรียนรู้อะไร

ตัวอย่างการเรียนการสอนที่มีฐานคิดจากความเชื่อทางปรัชญา เช่น แนวการศึกษาแบบเสรีของปรัชญาอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ซึ่งเชื่อว่าการศึกษควรเป็นไปเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความจริงของตัวเองว่าคือใคร มีความรู้สึก มีความสนใจและมีเป้าหมายที่แท้จริงอย่างไร ไม่ควรมีการเรียนการสอนที่มีเจตนาให้นักเรียนเป็นเครื่องมือของการรักษาวัฒนธรรมหรือสังคมตามที่ผู้ใหญ่ต้องการ

และแนวการเรียนรู้แบบคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) ที่เชื่อว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนเอง ผู้เรียนเป็นผู้ให้ความหมาย และสร้างความรู้ขึ้นจากสิ่งที่ได้พบเห็น ผนวกกับความรู้ที่มีอยู่เดิม เป็นต้น

3. ฐานจากทางพุทธศาสนา

ผู้รู้หลายท่านมีความเห็นว่าแนวคำสอนของศาสนา คือ ชุมทรัพย์ทางปรัชญาที่สำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากโดยเจตนาหลักของคำสอนทางศาสนา คือ การยกระดับจิตใจของคนให้เข้าถึงความมีปัญญา รู้เท่าทันความเป็นไปของโลก ของสังคมและสภาวะที่เกิดขึ้นกับตัวเราเอง จึงมีผู้ที่เสนอให้นำเอาหลักการคำสอนทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เป็นวิธีการเรียนการสอนอยู่หลายท่าน ได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ผู้เสนอปรัชญาการศึกษาแนวพุทธ และท่านพระธรรมปิฎก ผู้นำเอาหลักธรรมพุทธศาสนามาอธิบาย ซึ่งแนวทางอันถูกอันควรในทางสังคมเกือบทุกด้าน รวมทั้งด้านการศึกษา

ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี มีความเห็นว่าเป้าหมายของการศึกษา คือ การพัฒนาชั้น 5 (ได้แก่ ร่างกาย ความรู้สึก ความจำได้หมายรู้ ทศนคติและความรู้) เพื่อละอกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ โมหะ โดยเสนอให้นำเอาหลักอริยสัจ 4 ประยุกต์เข้ากับกระบวนการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการเรียนการสอน โดยชั้นทุกชั้น หมายถึง ชั้นกำหนดปัญหา ชั้นสมุทัย หมายถึง ชั้นตั้งสมมติฐาน ชั้นนิโรธ หมายถึง ชั้นทดลองและเก็บข้อมูล ชั้นมรรค หมายถึง วิเคราะห์และสรุปผลเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา

พระธรรมปิฎกได้เสนอความคิดที่สำคัญในส่วนการเรียนการสอนว่าเป้าหมายที่แท้จริงของการศึกษา คือ การพัฒนาปัญญาเพื่อให้เกิดสัมมาทิฐิ คือ มีความรู้ ความเข้าใจ ความคิดเห็น ค่านิยมที่ถูกต้องดีงาม เกื้อกูลแก่ชีวิตและครอบครัว ปัจจัยที่จะทำให้เกิดสัมมาทิฐิมี 2 ประเภท คือ ปัจจัยภายนอก (ปรโตโมสะ) ได้แก่ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งส่วนที่เป็นอุปกรณ์ สิ่งของและบุคคลซึ่งท่านกล่าวว่าต้องเป็นบุคคลที่เป็นกัลยาณมิตร ได้แก่ พ่อแม่ ครูและเพื่อน เป็นต้น และปัจจัยภายในตัวบุคคล เรียกว่า โยนิโสมนสิการ ได้แก่ การคิดอย่างแยบคายหรือคิดเป็น ซึ่งมีวิธีการตามแนวพุทธศาสนา 10 วิธี เช่น วิธีคิดแบบสืบสาวหาเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบแยกองค์ประกอบ วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ เป็นต้น (อ่านรายละเอียดในหนังสือพุทธธรรมของท่านพระธรรมปิฎก) ในปัจจุบันได้มีนักวิชาการนำเอาแนวคิดนี้มาพัฒนาเป็นรูปแบบการเรียนการสอนมากขึ้น เช่น ศ.สุมน อมรวิวัฒน์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น

คุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข กับการศึกษาที่เน้น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

แนวความคิดเรื่องผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้มีรากฐานมาจากปรัชญาการศึกษาแนวพัฒนาการนิยม (Progressivism) ซึ่งมีความเชื่อโดยรวมว่าความจริงเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ ไม่ใช่สิ่งที่แน่นอนตายตัวหรือมีรูปแบบเดียว ความจริงที่ค้นพบโดยคนคนหนึ่งไม่จำเป็นต้องเหมือนกับที่ค้นพบโดยคนอื่นคนหนึ่งแม้คนทั้งสองกำลังศึกษาเรื่องเดียวกัน ดังนั้นจึงไม่ใช่เป็นปัญหาถ้าผู้เรียนกับครูจะมองเห็นความจริงแตกต่างกัน แต่ประเด็นสำคัญอยู่ที่ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้นำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์แตกต่างกันไปตามความจำเป็นและความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน กิจกรรมที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน จึงควรเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนไม่ใช่กิจกรรมการสอนที่กำหนดขึ้นโดยครูแต่เพียงอย่างเดียว แต่สิ่งที่ดีที่สุดควรจะต้องเกิดขึ้นจากการกำหนดร่วมกันทั้งนักเรียนและครูบนพื้นฐานการเรียนรู้ตามสภาพความเป็นจริงของชีวิต

โดยธรรมชาติ ถ้ามนุษย์ถูกบังคับหรือถูกสั่งให้ทำกิจกรรมอันใดโดยตนเองไม่รู้ที่มาที่ไปของกิจกรรมนั้น เขาผู้นั้นย่อมไม่มีความสุขที่จะทำกิจกรรมนั้น จึงทำกิจกรรมอย่างเสียไม่ได้ ขาดความเอาใจใส่ ขาดการใช้ความคิด ใช้เหตุผล และถ้าถูกสั่งให้ทำหรือถูกบังคับให้รับฟังแต่เพียงอย่างเดียวเป็นระยะเวลานานก็จะขาดความสามารถที่จะคิดได้ด้วยตนเอง ขาดความสามารถและความมั่นใจที่จะทำกิจการงานของตนเอง การเรียนรู้จะกลายเป็นการเรียนแบบท่องจำเพียงเพื่อนำไปตอบข้อสอบเท่านั้น

ศูนย์พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ของสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้พัฒนาตัวบ่งชี้ลักษณะการเรียนการสอน
ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ไว้ ทั้ง 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายผู้เรียน และฝ่ายครูไว้ดังนี้

1. ตัวบ่งชี้การเรียนของนักเรียน

- 1) นักเรียนมีประสบการณ์ตรงสัมพันธ์กับธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม
- 2) นักเรียนฝึกปฏิบัติจนค้นพบความถนัดและวิธีการของ
ตนเอง
- 3) นักเรียนทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม
- 4) นักเรียนฝึกคิดอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์จินตนาการ
ตลอดจนได้แสดงออกอย่างชัดเจนและมีเหตุผล
- 5) นักเรียนได้รับการเสริมแรงให้ค้นหาคำตอบ แก้ปัญหา
ทั้งด้วยตนเองและร่วมด้วยช่วยกัน
- 6) นักเรียนได้ฝึกค้น รวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ความรู้
ด้วยตนเอง
- 7) นักเรียนเลือกทำกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัด
และความสนใจของตนเองอย่างมีความสุข
- 8) นักเรียนฝึกตนเองให้มีวินัยและรับผิดชอบในการทำงาน
- 9) นักเรียนฝึกประเมิน ปรับปรุงตนเองและยอมรับผู้อื่น
ตลอดจนสนใจใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่อง

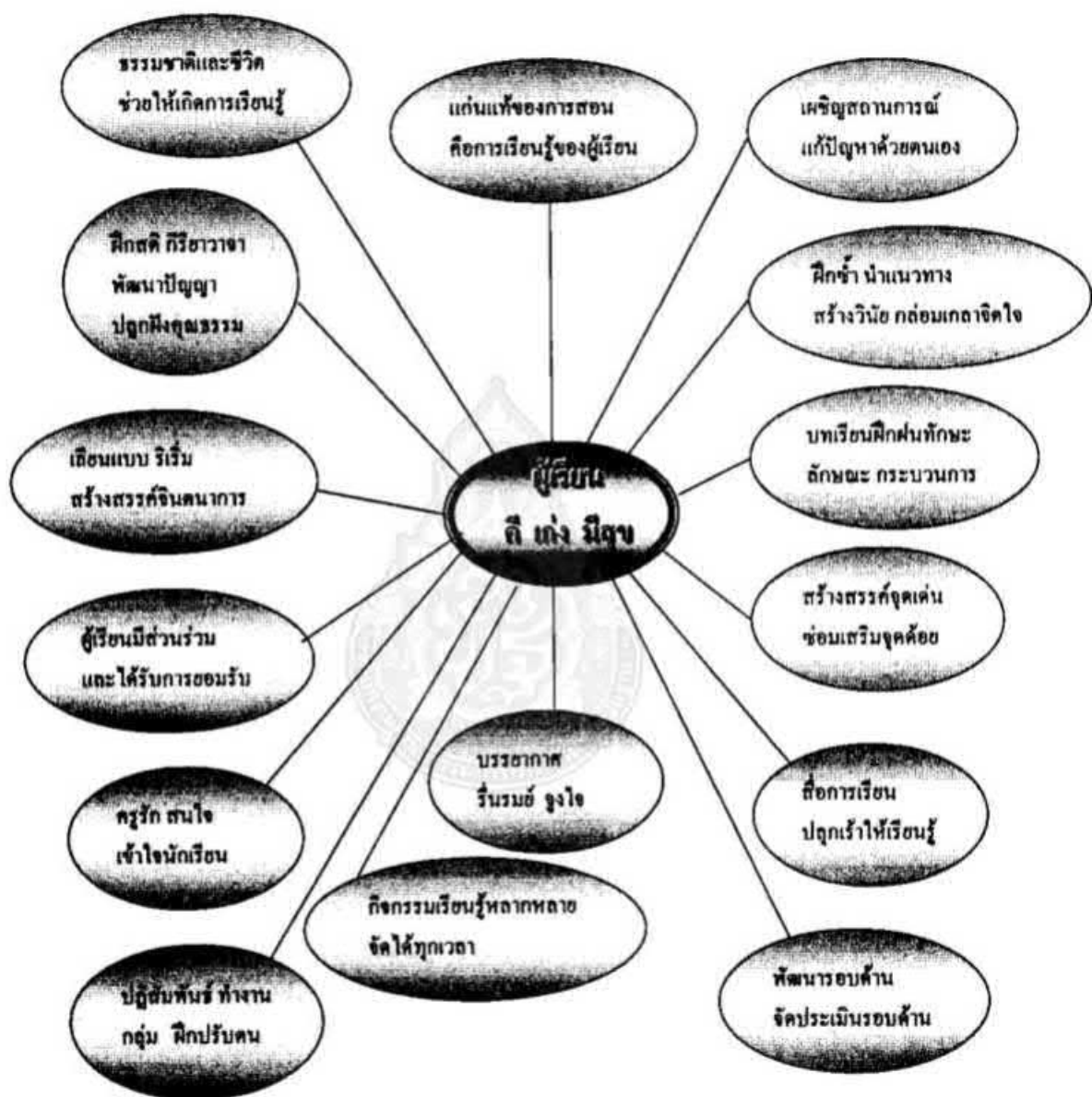
2. ตัวบ่งชี้การสอนของครู

- 1) ครูเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการ
- 2) ครูจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลูกเร้า จูงใจและ
เสริมแรงให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้
- 3) ครูเอาใจใส่ให้นักเรียนเป็นรายบุคคลและแสดงความเมตตา
ต่อนักเรียนอย่างทั่วถึง

- 4) ครูจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้นักเรียนได้แสดงออก และคิดอย่างสร้างสรรค์
- 5) ครูส่งเสริมให้นักเรียนฝึกคิด ฝึกทำและฝึกปรับปรุงตนเอง
- 6) ครูส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม พร้อมทั้ง สังเกตส่วนดีและปรับปรุงส่วนด้อยของนักเรียน
- 7) ครูใช้สื่อการสอนเพื่อฝึกการคิด การแก้ปัญหา และ การค้นพบความรู้
- 8) ครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงประสบการณ์ กับชีวิตจริง
- 9) ครูฝึกฝนกิริยามารยาทและวินัยตามวิถีวัฒนธรรมไทย
- 10) ครูสังเกตและประเมินพัฒนาการของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

โดยให้ข้อสังเกตว่า ตัวบ่งชี้การเรียนรู้ของนักเรียนและการสอน ของครูที่จำแนกไว้นี้แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมการเรียนรู้และพฤติกรรม การสอนของครูนั้นมีลักษณะต่อเนื่องผสมผสานกลมกลืนกันเกินกว่าที่จะแยกตามช่วง เวลาของการเรียนการสอนได้ ตัวบ่งชี้หลายข้ออาจเกิดขึ้นได้ทั้งก่อนการเรียน การสอน ระหว่างการเรียนการสอน และหลังการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้ทั้ง 9 และ 10 ประการนี้ได้พัฒนามาจากตัวบ่งชี้ ซึ่ง คณะกรรมการโครงการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ได้บูรณาการจาก พฤติกรรมการเรียนรู้ซึ่งได้จากทฤษฎีการเรียนรู้ 5 ทฤษฎี ที่ผู้เชี่ยวชาญ โครงการนำเสนอโดยแบ่งตัวบ่งชี้ของนักเรียน 58 ประการ และการสอนของครู 52 ประการ บางลักษณะตัวบ่งชี้ได้นำมาสร้างเป็นแผนภูมิ ดังที่ปรากฏใน แผนภูมิที่ 3 ซึ่งเน้นให้เห็นถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์สูงสุด คือดี เก่ง มีสุข (โปรดศึกษารายละเอียดจากเอกสารของโครงการพัฒนาคุณภาพการเรียน การสอนประกอบ)

แผนภูมิที่ 3 ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน

แนวการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข

ทฤษฎีทั้ง 5 ที่ผู้เชี่ยวชาญซึ่งได้รับเชิญจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ร่วมสร้างขึ้นเพื่อเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ได้แก่

- 1) ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข
- 2) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
- 3) ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด
- 4) ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย :
ศิลปะ ดนตรี กีฬา
- 5) ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย :
การฝึกฝน กาย วาจา ใจ

(ดูรายละเอียดในเอกสารชุดทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข ฯลฯ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541)

ศ.สุมน อมรวิวัฒน์ (2541:7) กล่าวถึงแนวคิดที่ใช้เป็นแนวทางร่วมกันของการพัฒนาทฤษฎีทั้ง 5 ไว้ในบางข้ออย่างน่าสนใจว่า “การเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่ครูและนักเรียนปฏิบัติต่อกันเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ทั้งครูและนักเรียนมีวิญญาน มีความรู้สึก มีความคิด ความสนใจและความสามารถของตนเอง ใครเล่าจะบงการให้ครูสอนตามรูปแบบของผู้อื่นทุกอย่างก้าว ใครเล่าจะบังคับให้ผู้เรียนรับรู้และรับเอาการสั่งสอนของครูทุกถ้อยคำ ทุกคนต่างก็มีความคิดและมีวิธีการของตนเอง” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงทัศนะของการยกย่องคุณค่า ความรู้ ความสามารถของครูและนักเรียนว่าสามารถสร้างสรรค์แนวการสอน แนวทางการเรียนของตนเองได้

ศ.สุมน อมรวิวัฒน์ (2541:8) ยังได้ย้ำอีกว่าการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงคุณภาพการเรียนการสอน

- จากบรรยากาศที่อับเฉาไปสู่บรรยากาศที่แจ่มใส มีชีวิตชีวา
- จากการที่ผู้เรียนเป็นผู้รับไปสู่ผู้เรียนเป็นผู้ร่วมเรียนรู้ และได้เรียนรู้ร่วมกัน

- จากการจำกัดการเรียนรู้เฉพาะในห้องเรียนไปสู่การขยายวงกว้างสู่แหล่งเรียนรู้เพิ่มขึ้น
- จากกิจกรรมการเรียนรู้ที่เฉื่อยชาซ้ำซาก ไปสู่กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย
- จากการใช้สื่อประกอบการบรรยายไปสู่มิติใหม่ของการใช้สื่อที่เป็นเครื่องมือของการเรียนรู้
- จากความสัมพันธ์ที่เป็นปฏิปักษ์ระหว่างครูกับนักเรียนไปสู่ความเป็นกัลยาณมิตรซึ่งกันและกัน
- จากการสอบที่มีผลเป็นการติตราสภาวะของนักเรียนไปสู่การสอบเพื่อเราให้เกิดการเรียนรู้ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ลักษณะที่กล่าวทั้งหมดคือการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อการเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้โดยมีครูและปัจจัยแวดล้อมต่างๆ เกื้อหนุน

หลักการดังกล่าวข้างต้น ได้ประยุกต์อยู่ในวิธีการสอนที่ทีมผู้เชี่ยวชาญได้สร้างขึ้น เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข ของ กิตยวดี บุญชื่อ และคณะ มีหลักการสำคัญ 6 ประการคือ

1. เด็กแต่ละคนได้รับการยอมรับว่าเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่มีหัวใจ
2. ครูมีความเมตตา จริงใจและอ่อนโยนต่อเด็กทุกคนโดยทั่วถึง
3. เด็กเกิดความรัก และภูมิใจในตนเอง รู้จักปรับตัวได้ทุกที่ ทุกเวลา
4. เด็กแต่ละคนได้มีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ
5. บทเรียนสนุก แปลกใหม่ จูงใจให้ติดตามและเข้าใจใฝ่อยากค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองในสิ่งที่สนใจ
6. สิ่งที่เรียนรู้สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

ลักษณะของกระบวนการเรียนการสอนที่จะทำให้นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข กิตยวดี บุญชื่อ และคณะเสนอไว้ 7 ประการคือ

1. บทเรียนเริ่มจากง่ายไปยากคำนึงถึงวุฒิภาวะและความสามารถในการยอมรับของเด็กแต่ละวัย มีความต่อเนื่องในเนื้อหาวิชาและขยายวงไปสู่ความรู้แขนงอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจต่อชีวิตและโลกรอบตัว

แนวการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข

2.วิธีการเรียนสนุกไม่น่าเบื่อ และตอบสนองความสนใจใคร่รู้ของนักเรียน การนำเสนอเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่ยัดเยียดหรือกดดัน เนื้อหาที่เรียนไม่มากเกินไปจนเด็กเกิดความล้าและไม่น้อยเกินไปจนเด็กหมดความสนใจ

3.ทุกขั้นตอนของการเรียนรู้มุ่งพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการคิดในแนวต่าง ๆ ของเด็ก รวมทั้งความคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ จากการประมวลข้อมูลและเหตุผลต่าง ๆ คิดอย่างมีระบบ

4.แนวการเรียนรู้สัมพันธ์และสอดคล้องกับธรรมชาติ เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้สัมผัสความงามและความเป็นไปของสรรพสิ่งรอบตัว บทเรียนไม่จำกัดสถานที่หรือเวลา และทุกคนมีสิทธิ์เรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน

5.มีกิจกรรมหลากหลาย สนุก ชวนให้นักเรียนเกิดความสนใจต่อบทเรียนนั้น ๆ เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ ภาษาที่ใช้จูงใจเด็ก นุ่มนวลให้กำลังใจและเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์

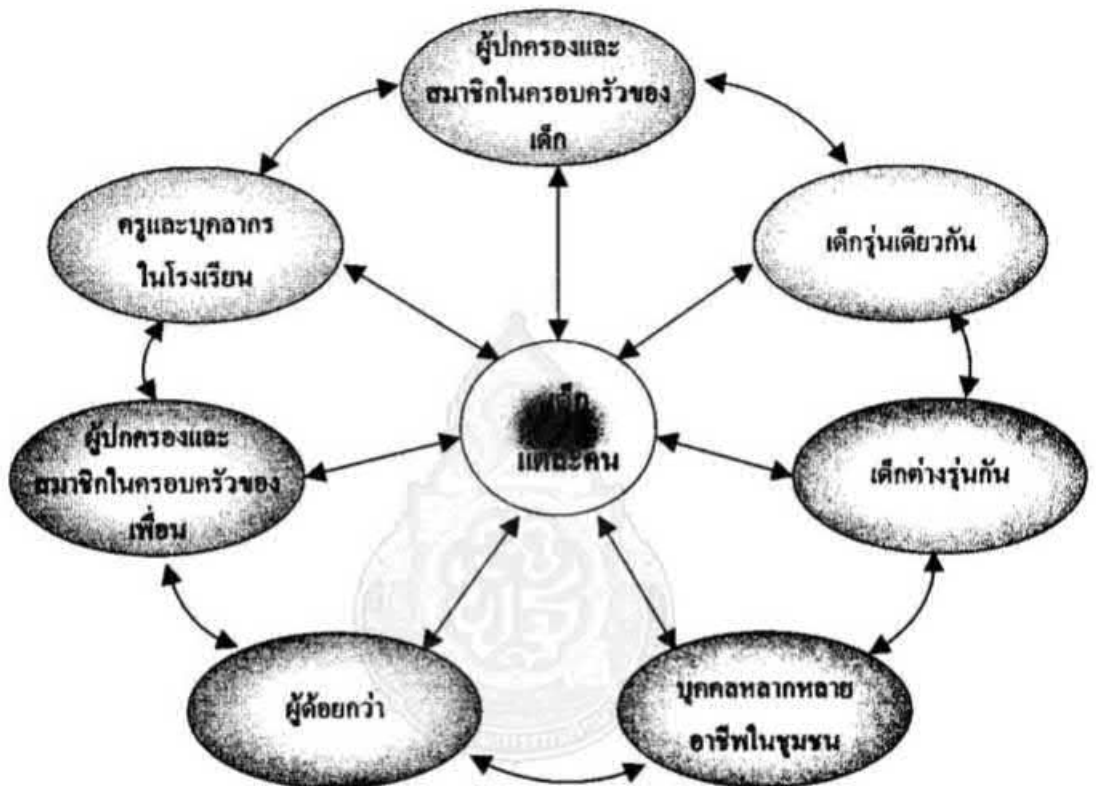
6.สื่อที่ใช้ประกอบการเรียนเร้าใจให้เกิดการเรียนรู้ เข้าใจตรงตามเป้าหมายซึ่งกำหนดไว้อย่างชัดเจน คือมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนจนรู้ชัด (Learn to Know) เรียนจนทำได้ (Learn to Do) และเรียนเพื่อจะเป็น (Learn to Be)

7.การประเมินผล มุ่งเน้นพัฒนาการของเด็กในภาพรวมมากกว่าจะพิจารณาจากผลการทดสอบทางวิชาการและเปิดโอกาสให้เด็กได้ประเมินผลตนเองด้วย

หากการจัดการเรียนการสอนได้มีองค์ประกอบของการเรียนที่มีความสุข และมีกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสุข ก็เป็นที่หวังได้ว่าทั้งผู้เรียนและผู้สอนจะเกิดความสุขร่วมกันในการเรียนการสอน

รศ.ดร. สุมณฑา พรหมบุญ (2540 : 5) ได้นำเสนอวิธีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมแก่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยเสนอมิติใหม่ของการเรียนการสอนว่า “การศึกษา 100%” หมายถึง การเรียนรู้เต็ม 100% ของเวลาของผู้เรียน โดยมีครูเป็นผู้จัดการให้เกิดการเรียนรู้ ศูนย์กลางของการเรียนรู้จึงอยู่ที่ผู้เรียน มิใช่ผู้สอน และนิยามว่าการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม คือการที่เด็กแต่ละคนก็มีส่วนร่วมทำให้ตัวเขาเองเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ครูอยากจะให้รู้ ไม่โดยทางตรงก็ทางอ้อม

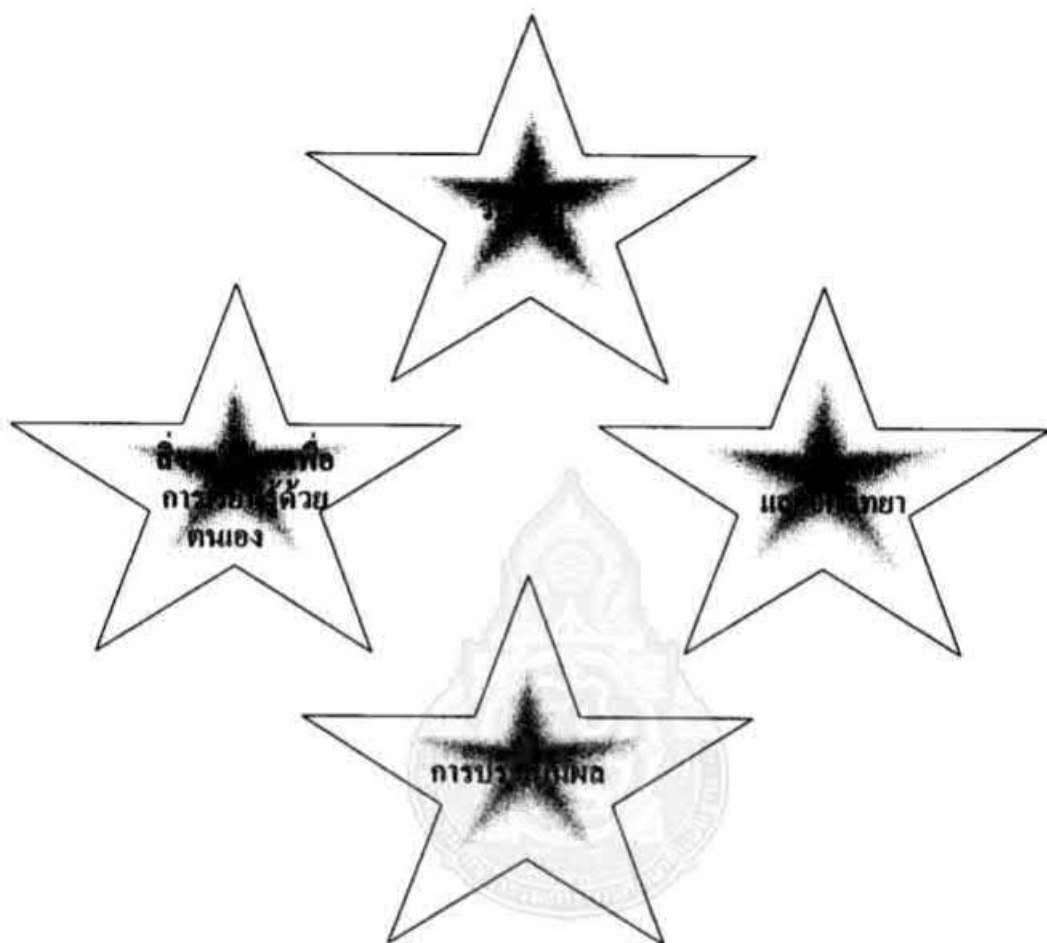
และมีโอกาสร่วมกิจกรรมและเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน (Student-Centered Teaching and Learning) ตามแนวคิดที่ปรากฏในแผนภูมิที่ 4

แผนภูมิที่ 4 รูปแบบการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมีส่วนร่วมของ
รศ.ดร.สุเมธดา พรหมบุญ

พร้อมกับนำเสนอยุทธวิธีการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่การเป็นคนดี เก่ง มีสุข ด้วยยุทธวิธี 4 ดาว ซึ่งประกอบด้วย หนึ่ง การใช้วิธีสอนแบบห้าแฉก ได้แก่ การเรียนเป็นกลุ่ม การใช้คำถามเป็นสื่อให้คิด การให้เด็กทำกิจกรรมและสร้างผลงาน การช่วยให้เด็กเกิดจินตนาการโดยการเสริมด้วยสื่อสายตาต่าง ๆ การเชื่อมโยงถึงชีวิตจริง สอง การสร้างสิ่งแวดล้อมเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ สาม การแนะแนวและจิตวิทยา สี่ การประเมินผล

แนวการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะ- ดี เก่ง มีสุข

แผนภูมิที่ 5 ยุทธวิธี 4 ดาว ของ รศ.ดร.สุนทนา พรหมบุญ

รูปแบบตามแนวความคิดของ รศ.ดร.สุนทนา พรหมบุญ สอดคล้องกับ Donna Brandes & Paul Ginnis (1986 : 94) เสนอไว้ในการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แต่ Donna Brandes เสนอรูปแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยคำนึงถึงระบบใหญ่ทั้งระบบการศึกษา ผู้เกี่ยวข้องทุกส่วนจึงจำเป็นต้องเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังปรากฏในแผนภูมิที่ 6

แผนภูมิที่ 6 บุคคลและงานที่จำเป็นสำหรับการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
ตามแนวคิดของ Donna Brandes & Paul Ginnis, 1986)

Brandes & Ginnis (Brandes & Ginnis, 1988 : 72- 84)
มองเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนจากรูปแบบเดิมไปเป็นแนวผู้เรียน
เป็นศูนย์กลางเป็นสิ่งที่อาจจะไม่สามารถทำได้ง่ายตายนัก เนื่องจาก
นักเรียนและบุคลากรจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่ต้องการให้เปลี่ยนแปลงหรือไม่
พร้อมที่จะเปลี่ยน ทั้ง 2 คนได้เสนอขั้นตอนที่อาจให้ประโยชน์ในการเปลี่ยน
แปลงไว้ 7 ประการ

1. การจูงใจ (Motivation) เป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งครูและนักเรียนเห็นความจำเป็นที่จะต้องหาวิธีการเรียนการสอนในแนวใหม่ แรงจูงใจเปลี่ยนแปลง อาจจะมาจากการต่อไปนี้

1.1 เหตุผลทางอารมณ์ความรู้สึก เช่น ครูอาจจะรู้สึกว่าการจะเปลี่ยนวิธีสอนจากเดิมที่ซ้ำซาก จำเจมาหลาย ๆ ปี พอเริ่มปีการศึกษาใหม่ต้องเรียนแบบเดิม ถ้านำวิธีใหม่ ๆ มาใช้อาจทำให้ตนรู้สึกหยาบเหวี่ยง

1.2 เหตุผลในแง่ภูมิปัญญา เกิดจากการได้มีโอกาสอ่านหนังสือหรือบทความใหม่ หรือได้มีโอกาสรับฟังจากการเข้าร่วมประชุม สัมมนา กับบุคคลภายนอก

1.3 เหตุผลในแง่อุดมการณ์ (Ideological reason) โดยครูได้มีโอกาสรับรู้รับทราบถึงการเปลี่ยนแปลงความเชื่อหรือคตินิยมใหม่ ๆ ที่ปรากฏขึ้นในสังคม เช่น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกำหนดให้การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน รัฐต้องตอบสนองความต้องการการศึกษาแก่ประชาชนอย่างหลากหลาย แหล่งของการศึกษาหาความรู้มีอยู่ทุกหนทุกแห่ง มิให้จำกัดอยู่เพียงโรงเรียน เป็นต้น

1.4 แรงกดดันในแง่วิชาชีพ จะผลักดันให้ครูและโรงเรียนต้องเปลี่ยนแปลงตามยุค เช่น ในปัจจุบันเกิดกระแสความคิดเรื่องการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งจะเปิดโอกาสให้คนทุกส่วนของสังคมมาร่วมจัดการศึกษาและตรวจสอบการดำเนินการทางการศึกษาได้อย่างเต็มที่ ถ้าครูไม่เปลี่ยนวิธีทำงานก็จะอยู่ในอาชีพด้วยความลำบากใจ

1.5 เหตุผลทางธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งต้องจัดว่ามนุษย์ทุกคนมีวิถีชีวิตมีแนวทางการเจริญเติบโตของตนเอง มีสติปัญญาของตนเองไม่มีใครจะกำหนดกรอบให้ผู้อื่นได้

2. สร้างความร่วมมือร่วมใจ ด้วยการสื่อสาร ฟังความเข้าใจผู้อื่นที่อยู่รอบข้าง ต้องอธิบายให้ผู้เกี่ยวข้องเห็นถึงทิศทาง เป้าหมายและความสำคัญของการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้คนเหล่านั้นเข้าร่วมหรือให้ความสนับสนุนด้วยความเข้าใจและด้วยความสุข ครูที่สอนโดยใช้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง ไม่ควรทำตัวเป็นพระเอกแต่เพียงผู้เดียว

3. การประเมินผล แม้จะมีเป้าหมายชัด มีการเตรียมการที่ดี แต่ผู้ที่ใช้วิธีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางก็จะต้องกำหนดให้มีการประเมินผลไว้ตั้งแต่ช่วงต้น ๆ ไม่ควรเอาการประเมินผลไว้ท้ายสุดของกิจกรรมตามความเคยชินแบบเดิม ๆ การประเมินในระหว่างดำเนินกิจกรรมอาจทำได้หลายวิธี เช่น

- ขอให้เพื่อนครูช่วยเป็นผู้สังเกตการณ์
- สร้างแบบประเมินขึ้นใช้เองหรือขอให้เพื่อนครูช่วยทำแบบประเมิน
- ให้นักเรียนเป็นผู้ประเมิน
- ให้นักเรียนระดมสมองอภิปรายถึงจุดเด่น จุดอ่อนของกิจกรรม
- บันทึกภาพวิดีโอ

ฯลฯ

4. การยอมรับการต่อต้าน การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงจะเป็นปกติของการทำงาน เนื่องจากความแตกต่างระหว่างบุคคล แม้จะมีการเผยแพร่แนวความคิดใหม่ มีการฝึกอบรม มีการปรับระบบการเรียนการสอน การไม่เห็นด้วยและความเคยชินที่จะทำอะไรแบบเดิม ๆ ก็ยังคงมีอยู่จนกว่าจะมองเห็นผลดีที่ตนเองได้รับอย่างชัดเจน ถ้าผู้ที่ต้องเปลี่ยนแปลงแสดงท่าทีต่อต้าน ก็จะทำให้การขัดแย้งบานปลายออกไป ทางที่ดีต้องทำความเข้าใจอย่างเป็นมิตรกับผู้ที่มีท่าทีไม่ร่วมมือกัน ซึ่งอาจจะเป็นได้ทั้งนักเรียนหรือเพื่อนครูด้วยกัน

5. การตระหนักในความเป็นเจ้าของกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน การให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไม่ใช่การกำหนดเกณฑ์ความสำเร็จไว้ล่วงหน้า แต่ความสำเร็จเป็นผลจากความพร้อมและความสามารถของผู้เรียน ผู้เรียนเป็นบุคคลสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ ครูจึงมีบทบาทในการสร้างความกระจำงัดในแง่เป้าหมาย และวิธีการนั้นคือ ผู้เรียนควรต้องได้รับการทำความเข้าใจก่อนกระบวนการเรียนรู้เริ่มขึ้นว่าเขาต้องเรียนหรือต้องทำกิจกรรมนั้นเพื่ออะไร ทำอย่างไร เป้าหมายสุดท้ายของกิจกรรมคืออะไร

6. การแก้ปัญหา ปัญหาที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน ครูไม่ควรเป็นผู้แก้ปัญหาแต่เพียงผู้เดียว ควรนำปัญหานั้นเข้าสู่การแก้ไขร่วมกันของผู้เรียน แต่ทั้งนี้ครูต้องพิจารณาให้ดีว่าเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนจริง ๆ

และต้องการระดมสมองเพื่อหาทางออกอย่างแท้จริง มิใช่เพียงการทำเล่นๆ เมื่อผู้เรียนเสนอความคิดแล้วกลับไม่ได้รับความเอาใจใส่นำไปใช้เป็นทางแก้ปัญหา

7. การสร้างข้อตกลง ข้อตกลงในที่นี้เป็นเสมือนกับกฎพื้นฐานของการดำเนินการ ผู้เรียนจะไว้วางใจ เชื่อถือครูหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าครูได้ปฏิบัติอยู่ในร่องในรอยเพียงใดหรือเสมอต้นเสมอปลายเพียงใด พูดแล้วทำตามที่พูดเพียงใด การทำตามข้อตกลงไม่ได้หมายความว่า การเขียนหรือทำสัญญาเป็นข้อๆ แต่หมายถึงการดำเนินการตามที่ได้บอกกล่าวล่วงหน้า การไม่แทรกแซงเมื่อให้ผู้เรียนตัดสินใจกันเอง หรือสร้างกติกาใดขึ้นในห้องเรียนครูก็ต้องให้ความสำคัญแก่กติกานั้น ไม่ควรเปลี่ยนแปลงโดยพลการ

และเมื่อจบบทเรียน ครูควรสร้างข้อตกลงร่วมกับผู้เรียนถึงหนทางที่จะทำต่อไปเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกถึงการจบบทเรียนและความรู้สึกของการต่อเนื่องถึงเวลาช่วงต่อไป

วิธีการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ **(Cooperative Learning) กับคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข**

วิธีการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจเริ่มได้รับความสนใจนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาดังแต่ทศวรรษ 1970 โดยมีความเชื่อว่าวิธีการเรียนรู้นี้จะช่วยพัฒนาและแก้ปัญหาหลาย ๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม การยอมรับความอ่อนด้อยทางวิชาการของเพื่อนและความภาคภูมิใจในตนเอง (self - esteem)

หัวใจของการเรียนรู้เป็นทีมมี 3 ประการคือ

1) รางวัลของทีม (Team reward) หมายถึง ผลของทีมที่ผู้ร่วมทีมทุกคนจะต้องรับผิดชอบและมีโอกาสเท่ากันในการประสบความสำเร็จ โดยทีมอาจจะได้รับรางวัลเป็นประกาศนียบัตร หรือใบประกาศเกียรติคุณเมื่อทีมบรรลุถึงเกณฑ์ที่กำหนด

2) ความรับผิดชอบต่อผลงานของนักเรียนแต่ละคน (Individual accountability) หมายถึง ผลเรียนผลการทำงานของแต่ละคน เพื่อให้ทีมมีผลงานโดยรวมถึงเกณฑ์ที่กำหนด นักเรียนร่วมทีมจึงต้องมีการฝึกในการช่วยให้ผู้ร่วมทีมแต่ละคนพัฒนาผลการเรียนของตน และพร้อมตลอดเวลาสำหรับการทดสอบ

3) การมีโอกาสประสบความสำเร็จเท่าเทียมกัน (Equal opportunities for success) หมายถึง นักเรียนทุกคนไม่ว่าจะเป็นนักเรียนที่มีผลการเรียนอยู่ในระดับใด สามารถสร้างผลงานให้แก่ทีมด้วยการยกระดับผลการเรียนของตนจากผลการเรียนในระดับเดิมของตนได้ ซึ่งจากการวิจัยหลายวิธีที่ Slavin (Slavin 1983) ชี้ให้เห็นว่าการให้รางวัล (reward) แก่ นักเรียนที่สามารถยกระดับการเรียนของตนเองจะเป็นแรงจูงใจนักเรียนได้มากกว่าการให้รางวัลเมื่อเรียนชนะผู้อื่น

Johnson (1984 : 9 - 10) ได้แยกแยะให้เห็นความแตกต่างระหว่างการเรียนด้วยการแบ่งกลุ่มกิจกรรมที่ใช้กันแบบเดิมๆ กับการเรียนแบบร่วมแรงร่วมใจ (cooperative learning) ไว้ดังนี้

1. การเรียนรู้อย่างร่วมแรงร่วมใจมีพื้นฐานอยู่บนความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันทางบวก (Positive Interdependence) สมาชิกทั้งกลุ่มมีเป้าหมายร่วมกันและทุกคนต้องพร้อมใจกันที่จะทำให้สมาชิกทุกคนของกลุ่มแสดงความสามารถได้เท่าเทียมกัน

2. การเรียนแบบร่วมแรงร่วมใจ สมาชิกต้องมีความชัดเจนในเรื่องความรับผิดชอบต่อผลงานของแต่ละบุคคล (individual accountability) ผู้เรียนแต่ละคนต้องแสดงข้อมูลถึงความก้าวหน้าให้กลุ่มทราบ และกลุ่มก็ต้องช่วยกันแนะนำหรือช่วยเหลือให้แต่ละคนก้าวหน้าไปถึงระดับสูงสุด แต่สำหรับกลุ่มแบบเก่าผู้เรียนที่เป็นสมาชิกกลุ่มบางคนอาจจะคอยแอบแฝงมีชื่อร่วมในงานกลุ่ม โดยไม่มีบทบาทใดก็ได้

3. การเรียนแบบร่วมแรงร่วมใจ สมาชิกของกลุ่มจะมีลักษณะหลากหลายแตกต่างกันในแง่ความรู้ ความสามารถและบุคลิก ขณะที่กลุ่มแบบเดิมจะมีลักษณะใกล้เคียงกันหรือสนใจเรื่องเดียวกันเป็นส่วนใหญ่

4. กลุ่มแบบร่วมแรงร่วมใจ สมาชิกแต่ละคนจะมีส่วนร่วมแสดงความเป็นผู้นำในกลุ่ม ในขณะที่แบบเก่าหัวหน้ามักถูกเลือกให้บุคคลคนหนึ่งทำหน้าที่

5. กลุ่มแบบร่วมแรงร่วมใจ ทุกคนร่วมรับผิดชอบผลการเรียนของสมาชิกแต่ละคน ทุกคนต้องมุ่งมั่นและกระตุ้นให้แต่ละคนทำงานตามที่กำหนด ในขณะที่กลุ่มแบบเดิมสมาชิกกลุ่มไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบซึ่งกันและกัน

6. ในกลุ่มแบบร่วมแรงร่วมใจ มีเป้าหมายที่จะพัฒนาผลการเรียนของแต่ละคนให้ขึ้นถึงจุดสูงสุดของเขาพร้อมกับการรักษาความสัมพันธ์ในการทำงานที่ดีไว้ ส่วนกลุ่มแบบเดิมสมาชิกมุ่งเพียงทำงานที่กลุ่มได้รับมอบหมายให้เสร็จ

7. ในกลุ่มแบบร่วมแรงร่วมใจ ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาทักษะทางสังคมหลาย ๆ ด้าน เช่น ความเป็นผู้นำ ความสามารถในการสื่อสาร การร่วมมือกับผู้อื่นและการจัดการปัญหาขัดแย้ง ในกลุ่มแบบเดิมทักษะเหล่านี้มักถูกคาดหวังว่าจะเกิดแต่ก็จะถูกสูญเสียเป็นส่วนใหญ่

8. ในกลุ่มแบบร่วมแรงร่วมใจ ครูจะเป็นผู้คอยสังเกต วิเคราะห์การทำงานร่วมกันและให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อให้กลุ่มทำงานได้ดีขึ้น แต่ในกลุ่มแบบเดิมครูจะสังเกตแล้วเข้าไปแทรกแซงการทำงานกลุ่มมากกว่า

9. ในกลุ่มแบบร่วมแรงร่วมใจ ครูจะแนะวิธีการสร้าง “กระบวนการ” ทำงานที่มีประสิทธิภาพแก่กลุ่มโดยไม่มีการบังคับ แต่ในกลุ่มแบบเดิมมักไม่เห็นกระบวนการแต่เน้นที่ผลงาน

จากลักษณะทั้ง 9 ประการสามารถเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังปรากฏในแผนภูมิที่ 7

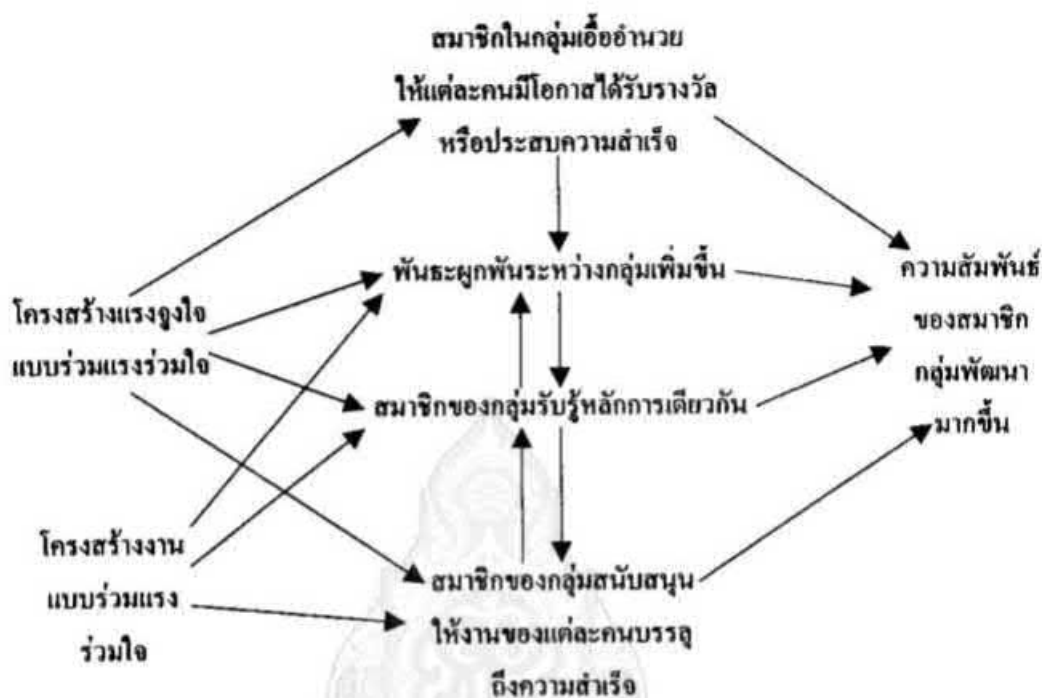
แผนภูมิที่ 7 ลักษณะแตกต่างของการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมแรงร่วมใจกับกลุ่มแบบเดิม

Slavin (1983 : 20 - 21) ซึ่งเป็นผู้นำแนวความคิดเรื่อง การเรียนแบบร่วมแรงร่วมใจ เชื่อว่าการเรียนแบบนี้จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนา ความภาคภูมิใจในตนเอง(Self-esteem) หมายถึงผู้เรียนจะเรียนด้วยความสุข และพัฒนาสติปัญญาของตนเองอย่างเต็มที่พร้อมกับเกิดความรู้สึกที่ดีงามใน ทางสังคม จากกระบวนการทำงานกลุ่ม ดังปรากฏในแผนภูมิที่ 8

แผนภูมิที่ 8 การเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจทำให้ภาคภูมิใจในตนเองเพิ่มขึ้น

ในมิติของพัฒนาการความสัมพันธ์ทางสังคม Slavin (1983 : 20) ได้ชี้ให้เห็นว่าการเรียนแบบร่วมแรงร่วมใจจะช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในแง่ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในทางที่ดี กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจจะทำให้ลดความรู้สึกเหลื่อมล้ำทางด้านเพศ สังคม เศรษฐกิจ และอื่นๆ ลง แต่จะมีความรู้สึกกระตือรือร้นในการช่วยเหลือ การร่วมมือกันเข้ามาแทนที่ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเก่งในมิติของมนุษยสัมพันธ์หรือความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น (Interpersonal) ในทางดีงาม

**แผนภูมิที่ ๑ รูปแบบของงานและแรงจูงใจจากการเรียนแบบร่วมแรง
ร่วมใจกันส่งผลต่อความสัมพันธ์ของกลุ่ม**

ในแง่ของเทคนิควิธีการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2541 : 33) ได้รวบรวมไว้เพื่อเป็นแนวทางให้ครูเลือกนำไปใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามความเหมาะสมอยู่หลายเทคนิควิธี ได้แก่

1) การเล่าเรื่องรอบวง (Roundrobin) เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนในกลุ่มเล่าประสบการณ์ ความรู้ สิ่งที่ตนกำลังศึกษาและสิ่งที่ตนประทับใจให้เพื่อนๆ ในกลุ่มฟังทีละคน เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อความหมายของผู้เรียน

2) มุมสนทนา (Corners) จัดนักเรียนเป็นกลุ่มย่อยเข้าไปนั่งตามมุมหรือจุดต่างๆ ของห้องเรียน ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดหาคำตอบสำหรับโจทย์ปัญหาต่างๆ ที่ครูหยิบยกมา แล้วให้สมาชิกกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอธิบายเรื่องราวที่ตนได้ศึกษาให้เพื่อนกลุ่มอื่นฟัง

3) คู่ตรวจสอบ (Pairs Check) แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ 4 หรือ 6 คน ให้สมาชิกในกลุ่มจับคู่กันทำงาน เมื่อได้รับโจทย์ปัญหาหรือแบบฝึกหัดจากครู นักเรียนคนหนึ่งจะเป็นคนแก้โจทย์หรือตอบปัญหา อีกคนหนึ่งทำหน้าที่เสนอแนะวิธีการแก้ปัญหา หลังจากทำข้อ 1 เสร็จ นักเรียนคู่นั้นจะสลับหน้าที่ เมื่อทำครบทุกข้อแล้ว แต่ละคู่จะนำคำตอบมาแลกเปลี่ยนตรวจสอบกับคำตอบของผู้อื่นในกลุ่ม

4) คู่คิด (Think - Pairs Share) ครูจะเป็นผู้ตั้งคำถามให้นักเรียนในชั้นตอบ แต่ก่อนที่จะตอบ จะต้องคิดหาคำตอบของตนเองก่อนแล้วนำคำตอบของตนไปอภิปรายกับเพื่อนอีกคนหนึ่งที่นั่งติดกับตน เมื่อมั่นใจว่าคำตอบของตนถูกต้องหรือดีที่สุด จึงนำคำตอบนั้นมาเล่าให้เพื่อนในชั้นฟัง

5) เพื่อนเรียน (Partners) นักเรียนจับคู่ช่วยเหลือกันเรียนและทำความเข้าใจเนื้อหาที่เป็นความคิดรวบยอดที่สำคัญ ในบางครั้งคู่หนึ่งอาจจะไปขอคำแนะนำหรือคำอธิบายจากคู่อื่นๆ ที่คาดว่าจะมีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวดี เมื่อมีความเข้าใจที่แจ่มชัดแล้วก็นำไปถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนคู่อื่นๆ

6) ปริศนาความคิด (Jigsaw) ครูมอบหมายให้สมาชิกแต่ละกลุ่มศึกษาเนื้อหาในบทเรียนหรือเอกสารที่กำหนดให้ โดยทุกกลุ่มศึกษาเหมือนกัน สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มจะถูกกำหนดให้ศึกษาเนื้อหาคนละตอนแตกต่างกัน นักเรียนที่ศึกษาหัวข้อเดียวกันจากทุกกลุ่มจะร่วมกันเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ หลังจากที่ถูกคนศึกษาเนื้อหาจนเข้าใจแล้วจะร่วมกันคิดหาวิธีอธิบายให้เพื่อนนักเรียนในกลุ่มประจำของตนฟัง และจะกลับมาที่กลุ่มประจำของตน สมาชิกที่ได้รับมอบหมายให้ศึกษาเรื่องต้นๆ หรือโจทย์ข้อแรกๆ จะเล่าให้สมาชิกในกลุ่มของตนฟังก่อน ทำเช่นนี้จนครบข้อสุดท้าย สมาชิกในกลุ่มคนใดคนหนึ่งจะ

สรุปเนื้อหาของสมาชิกทุกคนในกลุ่มเข้าด้วยกัน และครูควรทดสอบความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนในช่วงสุดท้ายของการเรียนและให้รางวัล

7) กลุ่มร่วมมือ (Co - op Co - op) แบ่งนักเรียนในห้องเป็นกลุ่มย่อย แต่ละกลุ่มย่อยร่วมกันศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยสมาชิกแต่ละคนจะแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ หลังจากทีสมาชิกแต่ละคนทำงานที่ตนได้รับมอบหมายเสร็จก็จะนำผลงานมารวมกันเป็นงานกลุ่ม แล้วจึงนำผลงานนั้นเสนอต่อ ชั้นเรียน ซึ่งความสำเร็จของกลุ่มคือ ความสำเร็จของสมาชิกทุกคน

8) การร่วมมือกันแข่งขัน (Team Games Tournament (TGT)) แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม 3 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีความรู้ เพศและความสามารถคละกัน กลุ่มที่ 1 และ กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มแข่งขัน มีจำนวนสมาชิกในกลุ่มเท่ากัน กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เมื่อเริ่มเรียนทุกกลุ่มจะศึกษาเนื้อหาที่ได้รับมอบหมายจนแตกฉาน หลังจากนั้นสมาชิกทุกคนในกลุ่มที่ 1 และ 2 ช่วยกันตั้งคำถามโดยไม่จำเป็นต้องเขียนคำตอบ แล้วนำไปมอบให้ผู้ประสานงานของกลุ่มที่ 3 ในขณะที่เดียวกันสมาชิกของกลุ่มที่ 1 และ 2 ก็จะติวข้อคำถามให้สมาชิกในกลุ่มของตน เมื่อครบกำหนดเวลา ผู้ประสานงานกลุ่มที่ 3 จะเรียก ผู้แทนจากกลุ่มที่ 1 และ 2 สลับกันออกมาจับฉลากคำถาม แล้วตอบคำถาม โดยกลุ่ม 3 เป็นกลุ่มเฉลย ถ้าตอบถูกจะได้ข้อละ 1 คะแนน และเมื่อสิ้นสุด การแข่งขันให้รวมคะแนน กลุ่มที่ได้คะแนนสูงจะได้รับคำชมเชย กลุ่มที่ได้รับคะแนนต่ำจะได้รับการให้กำลังใจ สรุปผลการทำกิจกรรม สิ่งที่ได้เรียนรู้และข้อเสนอแนะ ครูจะอธิบายเพิ่มเติมในส่วนที่นักเรียนไม่เข้าใจ

9) ร่วมกันคิด (Numbered Heads Together) เริ่มต้นด้วย ครูถามคำถามแล้วให้นักเรียนในกลุ่มย่อยช่วยกันคิดหาคำตอบ หลังจากนั้นครูจึงเรียกให้นักเรียนคนใดคนหนึ่งจากกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งตอบคำถาม

ขั้นตอนการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ

การเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ ไม่ว่าจะใช้เทคนิคใดก็ตาม ควรทำงานตามลำดับขั้นตอนในการเรียนดังนี้

1) **ขั้นเตรียม** ประกอบด้วยครูแนะนำทักษะในการเรียนรู้ร่วมกันและจัดกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย ๆ ประมาณ 2-6 คน แนะนำระเบียบของกลุ่ม บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม วัตถุประสงค์ของบทเรียน การทำกิจกรรมร่วมกัน และการฝึกฝนทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการทำกิจกรรมกลุ่ม

2) **ขั้นสอน** ครูนำเข้าสู่บทเรียน แนะนำเนื้อหาและแหล่งข้อมูล มอบหมายงานให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม และอธิบายขั้นตอนการทำงาน

3) **ขั้นทำกิจกรรมกลุ่ม** นักเรียนจะร่วมกันทำกิจกรรมตาม บทบาทและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยใช้เทคนิคตามที่ครูกำหนด

4) **ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ** เน้นการตรวจสอบผลงานกลุ่มและรายงานบุคคล โดยตรวจว่านักเรียนปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วนหรือยัง

5) **ขั้นสรุปบทเรียน และประเมินผลการทำงานกลุ่ม** ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปบทเรียน ถ้ามีสิ่งที่ยังเรียนไม่เข้าใจครูก็จะอธิบายเพิ่มเติม นอกจากนั้นครูและนักเรียนจะร่วมกันประเมินผลการทำงานกลุ่ม และพิจารณาว่าอะไรคือจุดเด่นของงานและอะไรคือสิ่งที่ควรปรับปรุง

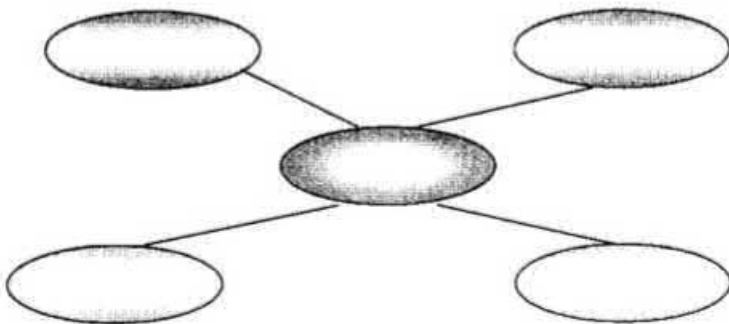
ถ้าดำเนินกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนแบบร่วมแรงร่วมใจจะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนและพัฒนาทักษะในด้าน การทำงานร่วมกับผู้อื่น การแก้ปัญหา การตัดสินใจ การแสวงหาความรู้ใหม่ การยอมรับซึ่งกันและกัน และการสื่อความหมาย สิ่งดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข พร้อม ๆ กับการพัฒนาความดีงาม ความรู้ และความสามารถไปด้วยกัน

เทคนิคการระดมสมอง

นอกเหนือจากเทคนิคการสอนที่ยกตัวอย่างข้างต้น ยังมีเทคนิคบางอย่างที่สามารถเอื้ออำนวยประโยชน์ในทุกช่วงที่ผู้เรียนทำกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น ใช้ในช่วงของการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมแรงร่วมใจ ในการสอนแบบ Story line หรือการสอนแบบอื่น ๆ ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ใช้เป็นไต่ย่อยเพื่อสรุปภาพรวมของบทเรียน ยิ่งกว่านั้นครูยังสามารถใช้ประโยชน์ในขั้นของการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้ของหลักสูตร ซึ่งควรพิจารณามาจาก 2 ฐาน คือ จากตัวหลักสูตรและจากสถานการณ์จริงในชุมชนในโรงเรียนหรือจากความสนใจของครูหรือผู้เรียน ซึ่งในการสร้างตัวอย่างแนวการจัดกิจกรรมที่นำเสนอในงานนี้ได้นำเทคนิคเหล่านี้มาเป็นหลักในช่วงวิเคราะห์สาระในการเรียนรู้ เพื่อค้นหาประเด็นความรู้หรือประเด็นของศักยภาพที่จะนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้เทคนิควิธีเหล่านี้จะช่วยให้ผู้วิเคราะห์มองเห็นภาพรวมและเข้าใจว่าประเด็นที่จะหยิบมาจัดกิจกรรมอยู่ตรงตำแหน่งใดของหน่วยการเรียนรู้ใหญ่ ตัวอย่างของเทคนิคระดมสมองเหล่านี้ได้แก่

แผนที่ความคิด (Mind Mapping)

รูปแบบ

เป้าหมาย

ช่วยสร้างความกระฉับกระชวยในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความคิด

ทักษะการคิด

มองเห็นความสัมพันธ์ของความคิด

องค์ประกอบของแผนที่ความคิด

1. ความคิดหลัก (Key idea)
2. ความคิดรอง (Sup ideas)

ประโยชน์

ใช้เพื่อพิจารณาภาพรวมของความคิดและสร้างเค้าโครงความคิด

วิธีการสร้าง Mind mapping

1. กำหนดข้อความหรือคำที่เป็นประเด็นหลักไว้ในวงกลมกลาง
2. กำหนดข้อความหรือวลีที่เป็นประเด็นรองซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นหลัก โดยอาจใช้ดินสอสีเขียนแสดงวงกลมต่างกัน
3. ถ้ามีความคิดย่อย ๆ หรือประเด็นย่อย ๆ ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอาจเป็นส่วนขยายได้ต่อไปอีก

วิธีใช้

1. ขั้นสร้าง

ครูอธิบายการใช้ Mind mapping เพื่อประโยชน์การวิเคราะห์ความคิดหลัก ความคิดรองและให้นักเรียนเห็นตัวอย่าง

2. ขั้นเสนอ

จัดนักเรียนให้ทำกิจกรรมเป็นคู่ แจกกระดาษเปล่าให้เพื่อเตรียมทำ Mind mapping

3. ชั้นสังเคราะห์/วิเคราะห์

กำหนดเรื่องในเนื้อหาวิชาให้นักเรียนอ่าน หรือถ้าเป็นงานกิจกรรมภาคสนามสามารถเปิดโอกาสให้นักเรียนช่วยกันเลือกประเด็นหลักและประเด็นรอง

หลังจากนั้นให้แต่ละคู่มาร่วมกันเป็น 2 คู่ 4 คู่ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการกระทำ

ครูอาจมีบทบาทในการช่วยเหลือโดยใช้คำถามนำทางเพื่อให้ความคิดของนักเรียนขยายประเด็นมากขึ้น เช่น เรื่องตัวเรา อาจมีหลายมิติ ร่างกาย ครอบครัวยุคนิสัย เป้าหมายในอนาคต ถ้าในประเด็นร่างกาย ส่วนความคิดขยายอาจมีด้านความสะอาด ความปลอดภัย ความแข็งแรง เป็นต้น

4. ชั้นสรุปเพื่อแสวงหา

นักเรียนนำเสนอผลการสร้าง Mind mapping พร้อมทั้งอธิบายเหตุผลและเสนอประเด็นที่สามารถคิดต่อไปได้อีก

แนวทางประยุกต์

ใช้ได้กับทุกเรื่องที่ต้องการศึกษาความคิดและความสัมพันธ์ของความคิดที่ขยายออกไปสู่ประเด็นที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ นอกจากนั้นผู้ใช้อาจประยุกต์ออกไปสู่รูปแบบความสัมพันธ์เชื่อมโยงอื่นๆ หรือใช้รูปภาพประกอบเพื่อให้เห็นประเด็นหลักที่โยงไปสู่ประเด็นรอง ประเด็นย่อยได้ชัดเจน สามารถทบทวนย้อนกลับไปได้

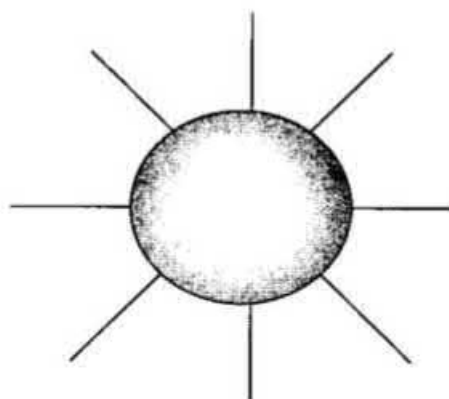
การฝึก

1. ให้สร้าง Mind mapping จากเอกสารหนังสือที่อ่าน
2. ลองสร้าง Mind mapping เกี่ยวกับตนเอง

วงกลม WEB

รูปแบบ

เป้าหมาย

เพื่อช่วยผู้เรียนสร้างความคิดที่กระจ่างชัดเจนโดยสามารถคิดอย่างมี
ประเด็นพร้อม ๆ กับมองเห็นความสัมพันธ์ของความคิดที่เกี่ยวข้อง
WEB อาจใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการระดมสมองในการเรียนทุกวิชา

ทักษะการคิด

- สามารถคิดอย่างกระจ่างชัด
- สามารถระดมสมองโดยเสนอความคิดต่างๆ โดยยังไม่ตัดสินถูกผิด
เป็นเพียงการระบุดึงเกี่ยวข้องให้มากที่สุด

วิธีใช้

การนำวงกลม WEB มาใช้ทำได้หลายรูปแบบและหลายกรณีดังนี้

1. ขั้นสร้าง

ครูอาจสร้างรูปร่างกลมบนกระดานแล้วใช้เป็นเครื่องระดมความคิดร่วมกัน
ทั้งชั้น หรือพิมพ์ในกระดาษโรเนียวให้นักเรียนแบ่งกลุ่มทำ หรือถ้าประหยัดก็ให้นักเรียน
เขียนบนกระดาษสมุดของนักเรียนเอง

2. ขั้นเสนอ

จับประเด็นที่ต้องการวิเคราะห์โดยอาจจะได้มาจากหลักสูตร จากเอกสาร
จากใบความรู้ และจากการเลือกตามความสนใจของนักเรียน

3. ขั้นสังเคราะห์/วิเคราะห์

นักเรียนรวมกลุ่มกันวิเคราะห์ประเด็นหลัก ประเด็นรอง แล้วเขียนลงตาม
แขนงของวงกลมโดยต้องมีการอภิปรายให้เหตุผลร่วมกัน

4. ขั้นสรุปเพื่อแสวงหา

แต่ละกลุ่มนำมาเสนอต่อกลุ่มใหญ่เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน
พร้อมกับการค้นหาความรู้ต่อไป

แนวทางประยุกต์

ใช้ได้กับทุกกิจกรรม และใช้เป็นจุดเริ่มต้นของ Mind mapping

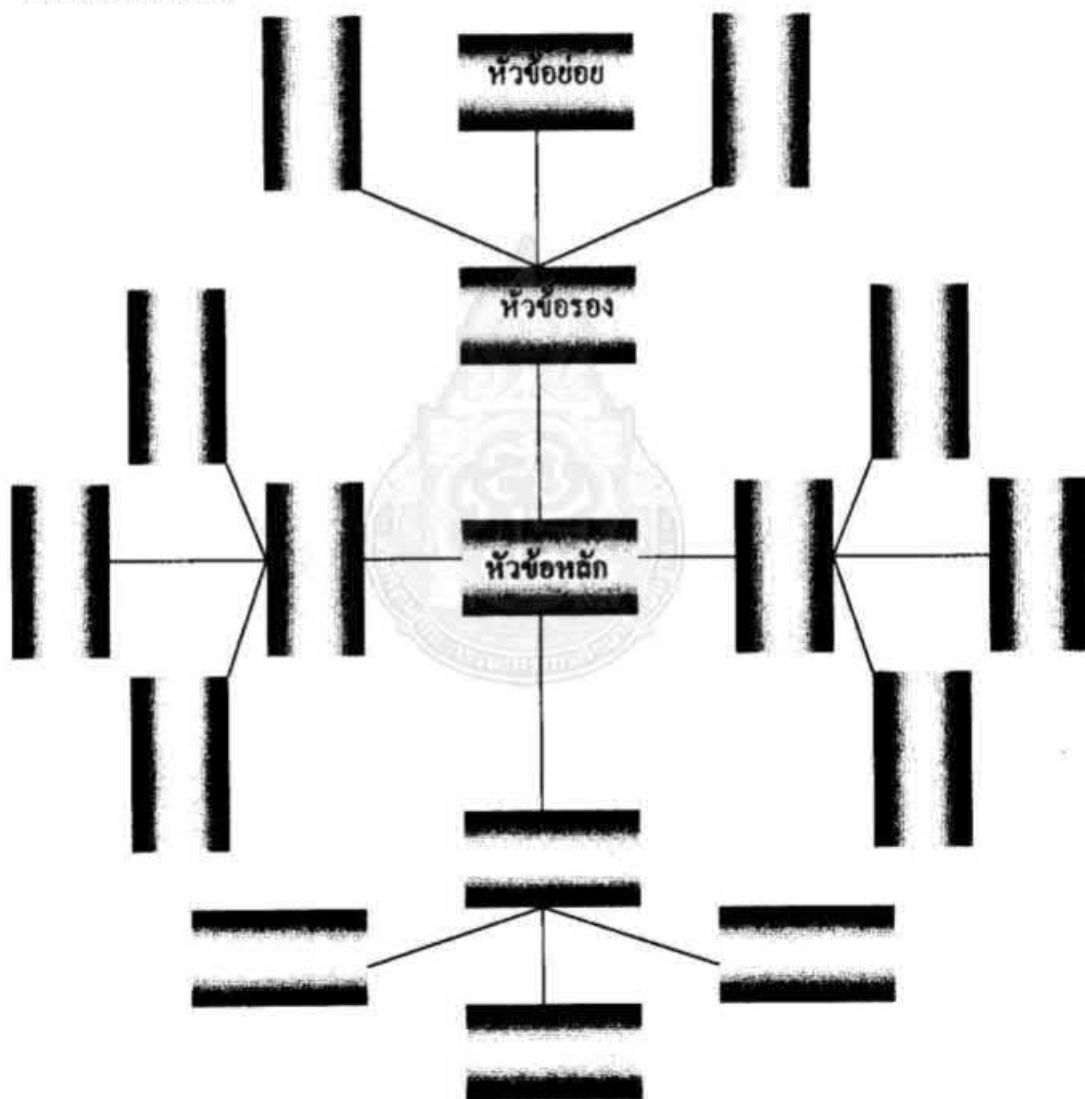
ตัวอย่าง

ใช้ WEB อภิปรายถึงกิจกรรมลูกเสือ

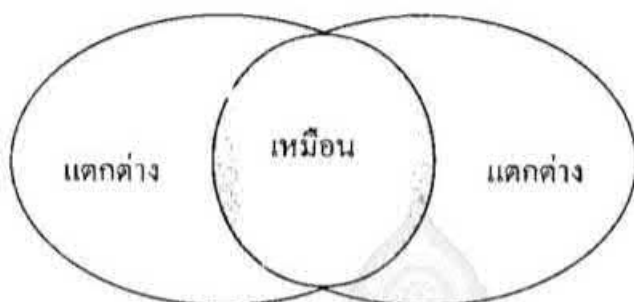
WEB รูปแบบอื่น

นอกจากผลงาน WEB ในรูปแบบข้างต้นอาจใช้รูปแบบที่ซับซ้อนขึ้น โดยกำหนดให้สี่เหลี่ยมตรงกลางเป็นหัวข้อหลัก หัวข้อรองที่เกี่ยวข้องและหัวข้อย่อยอยู่ในสี่เหลี่ยมด้านนอก

VENN DIAGRAM

รูปแบบ

Venn diagram หมายถึง วงกลมขนาดเท่ากัน 2-5 วงซ้อนกัน

เป้าหมาย

เพื่อช่วยให้ผู้เรียนรู้จักจำแนกความเหมือนและความต่างของของ 2 สิ่ง
ของสถานการณ์หรือบุคลิภาพของคน

ศัพท์สำคัญ

ความเหมือน (Likeness) หมายถึง คุณลักษณะ คุณสมบัติ บุคลิภาพ
คุณค่าและเครื่องหมายสำคัญที่คล้ายกันหรือสอดคล้องกัน

ทักษะการคิด

สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในแง่ความเหมือนและความแตกต่างกันได้
อย่างมีเหตุผล

วิธีใช้

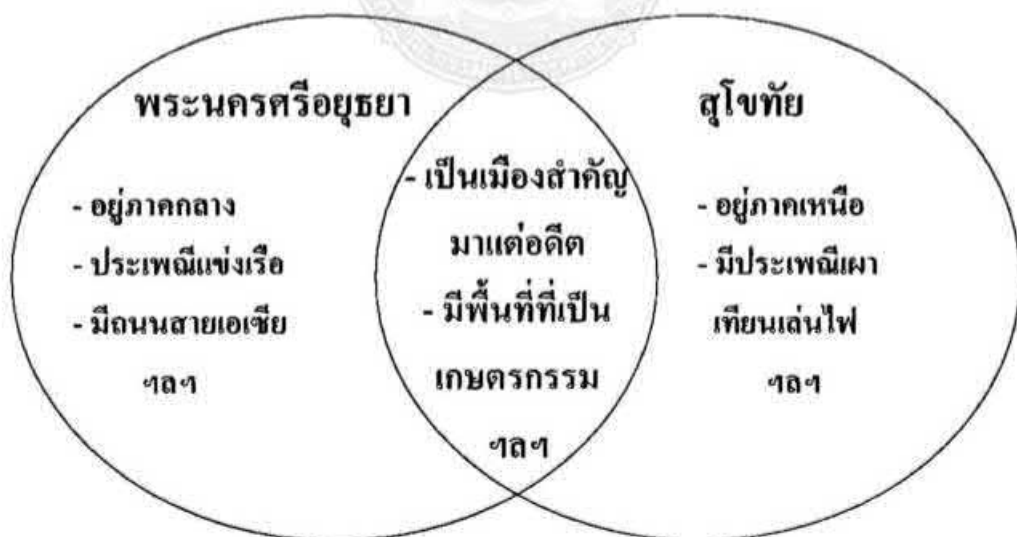
1. เสนอภาพ VENN DIAGRAM โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง เช่น บนกระดานดำ หรือ กระดาษโรเนียว
2. เลือกเรื่องที่ต้องการให้ผู้เรียนศึกษาเปรียบเทียบ
3. แบ่งนักเรียนเป็นคู่หรือเป็นกลุ่มเพื่อร่วมกันศึกษาข้อมูล ความเหมือน ความต่าง
4. นำเสนอผลการศึกษาต่อชั้นเรียนเพื่อสรุป

แนวทางการประยุกต์ใช้

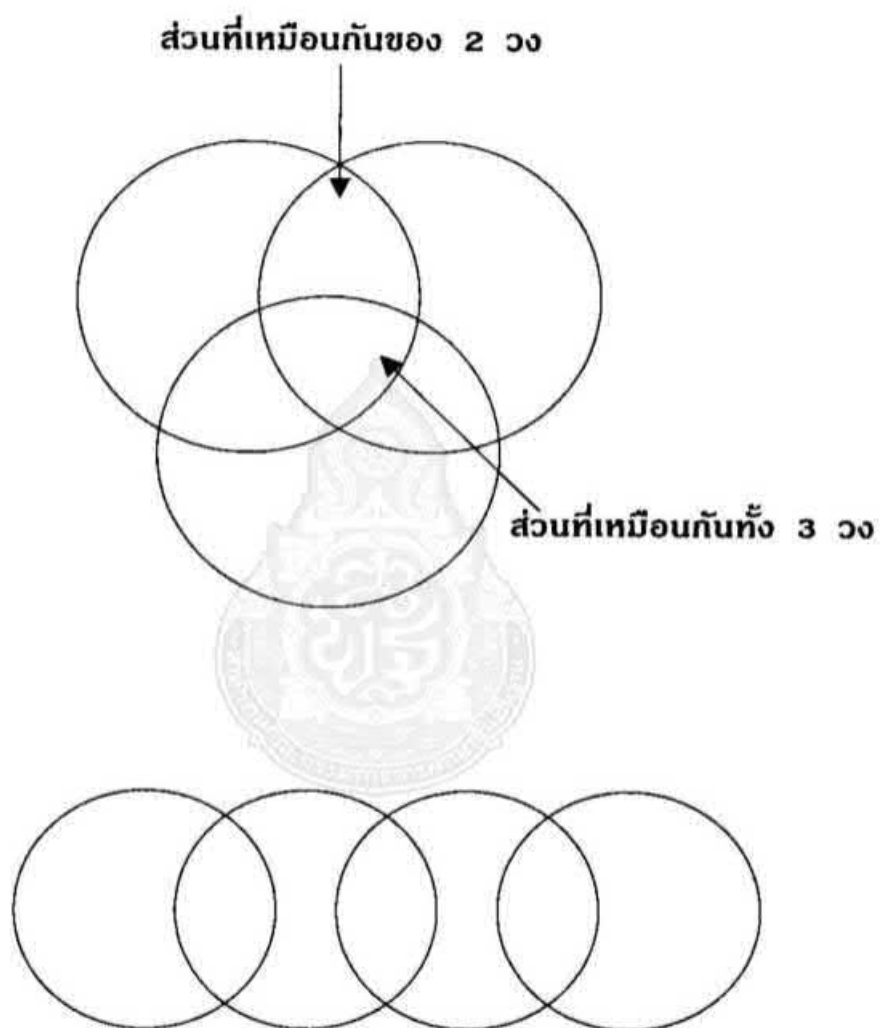
สามารถใช้ได้ทุกวิชา ที่ต้องการให้มีการศึกษาเปรียบเทียบ โดยวงกลม อาจจะใช้มากกว่า 2 วง (เช่น วงกลมสัญลักษณ์ของโอลิมปิก)

ตัวอย่าง

เปรียบเทียบสภาพความเป็นจริงของจังหวัดสุโขทัย และพระนครศรีอยุธยา

ตัวอย่างรูปแบบที่มากกว่า 2 วง

เส้นลำดับ (Spectrum)

รูปแบบ

เป้าหมาย

ช่วยให้มองเห็นลำดับชั้นของเหตุการณ์

ศัพท์สำคัญ

ลำดับชั้น (sequence) หมายถึง เหตุการณ์หนึ่งเกิดที่หลัง หรือมาที่หลัง เหตุการณ์หนึ่ง

เส้นหลัก หมายถึง เครื่องหมายที่ระบุลำดับเหตุการณ์

สเปกตรัม หมายถึง ช่วงของการแปรผันที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องของความคิด หรือเหตุการณ์

ทักษะการคิด

ฝึกการลำดับเหตุการณ์

วิธีใช้

1. สร้างเส้นลำดับ (Spectrum) โดยแบ่งเป็นช่วงเท่า ๆ กัน 4 - 5 ช่วง
2. นำเรื่องที่ต้องการศึกษามาวิเคราะห์ให้เห็นถึงรายละเอียดของเหตุการณ์เป็นขั้นเป็นตอน
3. ควรให้นักเรียนร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม 2 - 4 คน ตามความเหมาะสม นักเรียนแต่ละกลุ่มอาจศึกษาคนละหัวข้อที่เกี่ยวข้องกัน
4. นำเสนอผลการใช้เส้นลำดับเพื่อศึกษาสถานการณ์พร้อมชี้แจงเหตุผล

แนวทางการประยุกต์

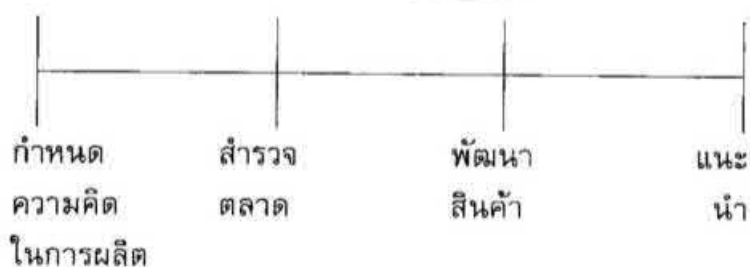
ใช้กับหัวข้อเรื่องที่ประสงค์ให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ลำดับขั้นของเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ที่ศึกษาจากเอกสาร สถานการณ์จริง หรือใบความรู้

ตัวอย่าง

1. ขั้นตอนของการแก้ปัญหา

2. การตลาด

นอกจากนี้ยังมีอีกหลายเทคนิควิธี ผู้สนใจสามารถศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้ เช่น ก้างปลา (Fishbone) แผนภูมิสัดส่วน (Pie chart) วงกลมเป้า (Target) สำหรับงานและมุมขวา เป็นต้น

บทบาทของสมองคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข

นักการศึกษาให้ความสำคัญกับบทบาทของโครงสร้างสมองตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970 Robert Ornstein ผู้นำเรื่องนี้มีความเห็นว่าการศึกษาของชาวตะวันตกเน้นเพียงการใช้สมองซีกซ้าย ไม่ให้ความสำคัญกับสมองซีกขวา เขากล่าวว่า

การฝึกฝนทางปัญญาของเรามักเน้นการวิเคราะห์ทำให้การเรียนรู้ได้แต่เพียงข้อมูลย่อย ๆ ไม่สามารถมองเห็นทางแก้ปัญหาโดยรวม ๆ ได้ บางทีถ้าจะเขียนประวัติศาสตร์ของยุคศตวรรษที่ 20 คงต้องบันทึกว่าถูกครอบงำด้วยข้อเท็จจริงหรือเป็นยุคที่ข้อเท็จจริงเป็นใหญ่ (The Facts) ในการแก้ปัญหาทุกชนิด

การเรียนรู้เรื่องสมองแบบแยกส่วนและองค์รวมของสมอง นำไปสู่ความคิดใหม่เกี่ยวกับความรู้และสติปัญญาของมนุษย์ ความรู้ทั้งหมด ไม่สามารถแสดงออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้ทั้งหมด....โรงเรียนของเรานำเสนอการศึกษาเพียงครึ่งเดียวของจิตใจมนุษย์ จึงถึงเวลาแล้วที่จะต้องทำให้สมดุลกัน

(Ornstein , 1978)

แนวความคิดนี้สอดคล้องกับความคิดของ Bogen (1977) ที่เชื่อว่าปัญญาของมนุษย์แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะตามซีกของสมอง นักเรียนแต่ละคนจะมีลักษณะของการเรียนรู้แตกต่างกันตามความถนัดของการใช้สมองแต่ละซีก และเด็กจะเกิดความคับข้องใจ ถ้ากิจกรรมการเรียนที่ครูจัดให้ไม่เหมาะสมกับความถนัดในการใช้สมองของตน

Bogen (อ้างใน Hergenhahn, 1997 : 415 - 417) ได้แบ่งกิจกรรมทางปัญญาของสมองซีกซ้ายและซีกขวาออกเป็นคู่ๆ (Dichotomy) อันแสดงให้เห็นบทบาทของสมองมนุษย์ดังนี้

สมองซีกซ้าย	สมองซีกขวา
คิดอย่างมีปัญญา (Intellect)	การหยั่งรู้ (Intuition)
ใช้ความคิด	ใช้ความรู้สึก
คิดแบบรวมศูนย์	คิดแบบหลากหลาย
เป็นช่วง (Discrete)	มีลักษณะต่อเนื่อง (Continuous)
มีทิศทาง (Directed)	อิสระ (Free)
ใช้เหตุผล (Rational)	รู้แจ้งโดยตรง (Intuitive)
เชิงประวัติศาสตร์ (Historical)	ไร้กาลเวลา (Timeless)
วิเคราะห์หน่วยย่อย (Analytic)	องค์รวม (Holistic)
คิดแบบต่อกันเป็นช่วง ๆ	คิดแบบรวม ๆ พร้อม ๆ กัน
เป็นปรนัย (Objective)	อัตนัย (Subjective)
เป็นหน่วยย่อยสุด (Atomistic)	เป็นมวลรวม (Gross)

ส่วนในประเทศไทย ได้มีการกล่าวถึงเรื่องความสำคัญของโครงสร้างสมองที่มีผลต่อการเรียนรู้มากขึ้น และนำมาประยุกต์สู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น เช่น คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร นำความคิดเรื่องของสมอง 2 ซีกมาเป็นหลักการพื้นฐานหนึ่งของการพัฒนาครูในสังกัดกรุงเทพมหานครตามโครงการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ ศ.วิชัย วงษ์ใหญ่ (2542) กล่าวว่า

“ลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความถนัดของสมองซีกขวา จะมีลักษณะสร้างสรรค์จินตนาการ แก้ปัญหาโดยใช้สามัญสำนึกมากกว่าการใช้เหตุผล และข้อมูลเชิงวิชาการ ตอบคำถามอย่างรวดเร็วและมักตอบผิดส่วนมาก เพราะใช้สัญชาตญาณมากกว่าการใช้ความคิด เหตุผล จะไม่ใช้เวลามากในการวิเคราะห์ปัญหาหรือตอบคำถาม ส่วนผู้เรียนที่ถนัดสมองซีกซ้ายในการเรียนรู้จะมีลักษณะเด่น ในการใช้เหตุผล ตรรก ข้อมูล และภาษา ใช้เวลาในการพิจารณาหาคำตอบ และส่วนมากจะตอบคำถามได้ถูก โดยใช้ความคิด การไตร่ตรอง ในความคิดรวบยอดของการเรียนรู้”

นอกจากนั้นโรงเรียนสมถวิล หัวหิน ซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชนที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งมีอาจารย์วิเชียร วัฒนจิตต์ เป็นผู้บริหารก็ได้ใช้หลักการเรื่องบทบาทของสมอง 2 ซีก เป็นพื้นฐานของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนประกอบกับการส่งเสริมกิจกรรมด้านดนตรีและการบูรณาการบทเรียนเข้ากับชีวิตของชุมชนจนประสบความสำเร็จในการพัฒนานักเรียนให้เรียนอย่างมีความสุขพร้อม ๆ กับมีความสามารถทางพหุปัญญา

ในส่วนของงานวิชาการที่ศึกษาเรื่องสมองให้มิติที่เชื่อมโยงกับการศึกษาอย่างลึกซึ้ง คืองานของ รศ.พญ.คันสนีย์ จัตรคุปต์ (2542) ที่ทำงานวิจัยเรื่องสิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้ สร้างสมองเด็กให้ฉลาดได้อย่างไร เพื่อเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ งานชิ้นนี้นอกจากจะอธิบายให้ความรู้เรื่องโครงสร้างของสมองส่วนต่าง ๆ บทบาทและความสำคัญของสมอง ยังได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ความสำคัญของครูที่มีต่อการกระตุ้นพัฒนาการสมอง โดย รศ.พญ.คันสนีย์ จัตรคุปต์ กล่าวว่า

การส่งเสริมพัฒนาการที่ถูกต้อง ครูต้องสนับสนุนและกระตุ้นให้เด็กมีอิสระที่จะมีความคิดสร้างสรรค์ มีความคิดเป็นของตัวเอง.....ที่สำคัญครูจะต้องรู้ว่าเด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน แต่ทุกคนมีความสามารถต่าง ๆ กันไป ซึ่งล้วนแต่สามารถที่จะมีส่วนร่วมและให้ประโยชน์แก่สังคมได้ทั้งสิ้น

(คันสนีย์ จัตรคุปต์ 2542 : 235)

และกล่าวถึงสมองทั้ง 2 ซีก ว่า

.....ข้อมูลทั้งหลายที่ต้องการให้เด็กเรียนรู้ ควรจะนำเสนอรูปแบบที่สามารถเรียนรู้ได้ทั้งสมองข้างซ้ายและข้างขวา เพื่อเด็กส่วนใหญ่ที่ไม่สามารถเรียนรู้ด้วยสมองข้างซ้ายก็สามารถเรียนได้อย่างง่ายดายด้วยสมองข้างขวา

.....เด็กที่ไม่สามารถเรียนได้ดีด้วยสมองข้างซ้าย ถ้าหากใช้เทคนิคการสอนที่กระตุ้นสมองข้างขวาโดยเฉพาะเด็กผู้ชายก็จะทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

(คันสนีย์ จัตรคุปต์ 2542 : 237)

แนวการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข

เทคนิคการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของสมอง

งานวิจัยชิ้นเดียวกันนี้ ได้ให้แนวทางการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ที่ผู้สอนควรนำไปปฏิบัติใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

1. ครูต้องรู้เรื่องของสมอง ได้แก่ โครงสร้างของสมอง การทำงานของสมอง ปัจจัยที่เสริมสร้างการเจริญพัฒนาของสมอง

2. แบบฉบับการเรียนรู้ (Learning style) ของผู้เรียนแต่ละคน ผู้เรียนมีเทคนิคการเรียนรู้ต่างกัน เทคนิคที่ใช้สอนก็จะแตกต่างกันตามความต้องการของเด็กแต่ละคนอย่างเช่น เด็กที่เรียนรู้ได้ดีด้วยประสาทของการเห็นก็ควรจะให้เขียน วาดรูป ทำชาร์ตต่าง ๆ เขียนกราฟ ทำโครงการที่ต้องใช้การเขียนเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่เด็กซึ่งถนัดเรียนรู้ด้วยการได้ยิน ก็ควรให้ท่องเสียงดังเพื่อสร้างความจำ ให้ฟังเทป ให้ถามคำถาม ให้ตอบโต้ ใช้วิธีโต้วาที หรืออภิปราย หรือให้พูดหน้าชั้นหรือให้สอนคนอื่น

3. การทำให้ความจำและการเรียนรู้ดีขึ้นเหมือนกับการทำแบบแผนคร่าว ๆ ในสมอง (Mind mapping) การวางแผนคร่าว ๆ ในสมองจะใช้ทักษะทั้งสมอง ซ้ายซ้ายและสมองขวา ซึ่งสมองซ้ายซ้ายจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเป็นเหตุเป็นผล สัญลักษณ์ ในขณะที่สมองขวามือจะเป็นทักษะของรูปแบบ สี สัน รูปร่าง มาช่วยในการจำ

การจดโน้ตเอาไปท่อง จะเป็นการใช้สมองซ้ายซ้ายอย่างเดียว ในขณะที่ถ้าจะให้เกิดประสิทธิภาพในการเข้าใจและความจำที่ดีขึ้น สมองขวามือก็ต้องเชื่อมโยงข้อมูลที่รับมานี้ เข้าไปในสมองส่วนที่เป็นความจำแล้วเก็บข้อมูลเป็นรูปภาพ ซึ่งเทคนิคการจำและเรียนรู้ของแต่ละคนก็จะแตกต่างกันไป จะต้องสรรหาว่าเทคนิคใดที่ช่วยให้จำได้ดีที่สุด เช่น บางคนอาจจะเขียนคำสำคัญ (Key word) ลงไป บางคนจะเขียนตัวหนังสือให้ชัดเจน บางคนจะใช้สีต่าง ๆ เพื่อจะเน้นข้อความที่สำคัญ หรือใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ซึ่งทำให้จำได้ง่ายขึ้น

4. ความคิด การคิดเรื่องสำคัญ คิดอย่างเป็นเหตุผล อย่างเช่น เรื่อง กฎหมาย การพิพากษา จะเป็นหน้าที่ของสมองซ้ายซ้าย เด็กควรจะได้รับการเสริมทักษะทางด้านความคิดให้สมองนำความรู้ ความเข้าใจที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินผลความคิดนั้น ๆ โดยวิธีต่าง ๆ

หลากหลายวิธี เช่น โดยการแบ่งหัวข้อต่าง ๆ (Classification) โดยการเปรียบเทียบ (Comparison) โดยมีแบบฉบับเฉพาะเจาะจง (Patterning) โดยการจัดลำดับเหตุการณ์ (Sequencing) โดยความเป็นเหตุเป็นผล (Cause and Effect) โดยการตั้งชื่อ (Labeling) โดยการสังเกต (Observation) โดยการวางแผน (Planning) โดยการคาดการณ์เฉพาะ (Specific Expectation) หรือการตั้งสมมติฐานขึ้นมา (Assumption)

5. ความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) ความคิดสร้างสรรค์เป็นหน้าที่ของสมองข้างขวาเสียส่วนใหญ่ เป็นความสามารถที่จะสร้างสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นต้นกำเนิดซึ่งไม่เคยมีมาก่อน จากการวิจัยพบว่า เราสามารถจะเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ ด้วยการฝึกฝนอย่างเป็นระบบ

6. ความจำ (Memory) ความจำเกี่ยวกับหน้าตา ชื่อ ข้อมูลต่าง ๆ รูปต่าง ๆ สามารถที่จะเสริมสร้างทักษะเหล่านี้ได้ด้วยการฝึกฝน ความจำของเรามีการเปลี่ยนแปลงไปเมื่ออายุมากขึ้นหรือจากประสบการณ์ในชีวิต โดยธรรมชาติสมองอันมหัศจรรย์ของเราสามารถจะจำทุกอย่างได้หมด แต่ปัญหาคือเราไม่สามารถจะเรียกข้อมูลหรือความจำทั้งหมดขึ้นมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเรียนรู้ที่จะใช้เทคนิคการเห็น การนำไปสัมพันธ์กับบางสิ่งบางอย่าง การจินตนาการก็ช่วยให้เรามีความจำดีขึ้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น เราสามารถจำข้อมูลได้ดีที่สุด ถ้าข้อมูลนั้นมีความสัมพันธ์กับประสาทสัมผัสบางอย่าง หรือข้อมูลนั้นมีความสัมพันธ์กับอารมณ์หรือข้อมูลนั้นมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่ หรือเป็นข้อมูลที่สำคัญต่อตัวเรามาก หรือเราได้เห็นได้รับข้อมูลนั้นซ้ำ ๆ หรือข้อมูลนั้นเป็นสิ่งที่เราพบเป็นอันดับแรกสุดหรือหลังสุด ก็จะทำให้เราจำได้ดี ดังนั้นครูควรจะรู้เทคนิคต่าง ๆ ที่เสริมสร้างทักษะความจำดังที่กล่าวแล้วให้กับเด็กด้วย

7. การศึกษาด้านศิลปะและดนตรีจะมีส่วนช่วยให้สมองเจริญเติบโตหรือมีพัฒนาการ ดนตรีเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยในการเรียนรู้ จะเห็นว่าขณะที่เราทำงานที่ใช้สมองหรือความคิดมาก ๆ การเต้นของหัวใจหรือความดันโลหิตจะสูงขึ้น ขณะเดียวกันคลื่นสมองของเราจะเร็วขึ้นด้วย กล้ามเนื้อจะเกิดการเกร็ง แต่

เมื่อเราผ่อนคลายหรือนั่งสมาธิ การเต้นของหัวใจหรือความดันโลหิตจะลดลง ขณะเดียวกันกล้ามเนื้อของเราก็จะผ่อนคลายด้วย

ทั้ง 7 ประการ แสดงให้เห็นว่าการที่เราสามารถใช้สมองทั้งสองส่วนในการเรียนรู้จะให้ผลดีกว่าใช้สมองข้างใดข้างหนึ่งเพียงข้างเดียว ครูควรจะทราบว่าเด็กแต่ละคน ใช้สมองแต่ละข้างไม่เหมือนกัน ดังนั้นเทคนิคการสอนจะต้องขึ้นอยู่กับความสามารถในการใช้สมองด้านใดด้านหนึ่งในการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน อย่างเช่นเด็กที่ใช้สมองข้างขวามาก การเรียนรู้หรือให้ข้อมูลจะต้องเป็นภาพรวมใหญ่ ๆ แล้วค่อยใส่รายละเอียดภายหลัง เด็กจะเรียนรู้ได้ดีกว่า หรือใช้อารมณ์ขัน ใช้การวาดรูป การจินตนาการเข้ามามีส่วนช่วยก็จะทำให้เรียนรู้ได้ดีขึ้น และเรียนอย่างเป็นสุข ซึ่งจะส่งผลให้เขาเป็นคนที่ได้รับการพัฒนาในทางที่ดี และที่พึงปรารถนา

พหุปัญญา (Multiple Intelligences) กับคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข

มนุษย์รู้จักเรื่องปัญญาพอ ๆ กับเรื่องการศึกษา เพราะมนุษย์เชื่อว่าการศึกษาคือการพัฒนาปัญญา แต่ปัญญาที่คุ้นเคยมักเป็นปัญญาทางด้านการคิดคำนวณและทางด้านหนังสือ ทั้งๆ ที่ในชีวิตจริง มนุษย์ต้องใช้ความสามารถทางปัญญาแก้ปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับชีวิตของตนมากมายหลายด้าน ความสามารถทางการคิดคำนวณ ความสามารถด้านหนังสือ ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการศึกษาจึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของปัญญาทั้งหมดเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าผลของการศึกษาจึงใช้ประโยชน์ได้น้อยในชีวิตจริงของมนุษย์

ในปัจจุบัน Howard Gardner (1993) ศาสตราจารย์แห่ง Harvard School of Education ได้ชี้ให้เห็นว่าความสามารถทางสติปัญญาของมนุษย์เป็นผลรวมอันเกิดจากโครงสร้างทางชีววิทยาและบริบททางวัฒนธรรมที่แสดงออก

ในสถานการณ์ของชีวิตที่แตกต่างกัน พร้อมกับอธิบายให้เห็นว่าปัญญามีหลายด้าน แต่อาจจะมีการผสมผสานกันเมื่อต้องใช้ปัญญาแก้ไขปัญหาด้านใดด้านหนึ่ง ปัญญาแต่ละด้านมีดังนี้

1. **สติปัญญาด้านดนตรี** (Musical Intelligence) คือปัญญาที่แสดงความเก่ง ความคล่องแคล่วในการเล่นเครื่องดนตรี การร้องเพลง การฟังเพลง การแต่งเพลง การจำแนกเสียงของโน้ต การเข้าใจความหมายและทำนองเพลง เป็นต้น

2. **ปัญญาด้านภาษา** (Linguistic Intelligence) คือการแสดงความเก่งในการจำข้อมูล การเขียนบทร้อยกรอง เรื่องสั้น วรรณกรรม การพูดสื่อสาร การถ่ายทอดความเข้าใจด้วยภาษา การอ่านหนังสือจับใจความได้ดี การเล่นเกมต่อคำศัพท์ การใช้ภาษาได้อย่างคล่องแคล่วสละสลวย เป็นต้น

3. **ปัญญาทางด้านตรรกและคณิตศาสตร์** (Logical and Mathematical Intelligence) คือความเก่งทางด้านความสามารถเข้าใจหลักเหตุผล การใช้ตัวเลข ความสามารถแก้ปัญหาโจทย์ทางคณิตศาสตร์ การควบคุมทดลองทางวิทยาศาสตร์ ความคิดที่เป็นเหตุเป็นผล การจำแนกประเภท การเข้าใจหลักตรรกวิทยา เป็นต้น

4. **ปัญญาทางด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว** (Body Kinesthetic Intelligence) คือความสามารถในการใช้ร่างกายเคลื่อนไหวในการเล่นกีฬา กิจกรรมทางพลศึกษา การเคลื่อนไหว การเล่นเกมกลางแจ้ง ความคล่องแคล่ว เข้มแข็งและยืดหยุ่น รวมไปถึงการแสดงเข้าจังหวะ เช่น การรำ การฟ้อน การเล่น ดนตรีจนทักษะที่ต้องใช้มือในการทำงาน เป็นต้น

5. **ปัญญาด้านสติสัมพันธ** (Visual - Spatial Intelligence) คือความสามารถในการวาดภาพ การออกแบบ การทาสี การสร้างรูปบล็อก การทำแผนที่ แผนผัง การทำแผนภูมิ ความเข้าใจภาพหลายมิติ เป็นต้น

6. **ปัญญาด้านมนุษยสัมพันธ์** (Interpersonal Intelligence) คือความสามารถในการเข้าใจอารมณ์ความรู้สึก ความต้องการของบุคคลอื่น ความสามารถสร้างความเป็นมิตรกับคนแปลกหน้า การแก้ปัญหาความขัดแย้ง การนำ

กลุ่มหรือชมรม การเข้าร่วมทีม การทำกิจกรรมตลอดจนความสามารถในการเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำแก่ผู้อื่น

7. **ปัญญาในการเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence)** คือความสามารถที่จะทำอะไรด้วยตนเองทั้งในการคิด ในการทำงาน การอยู่คนเดียว มีความรู้ความเข้าใจจุดอ่อน จุดแข็งของตนเอง ชอบที่จะใช้ความคิดอันลุ่มลึกเกี่ยวกับศาสนาและปรัชญามากกว่าการออกไปทำงานกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น

8. **ปัญญาด้านความเข้าใจในธรรมชาติ (Naturalistic Intelligence)** คือความสามารถที่จะค้นพบลักษณะสายสัมพันธ์ของสัตว์ และพืช ความเข้าใจวงจรชีวิตและความสัมพันธ์ของคน สัตว์ และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

ปัญญาทั้ง 8 ด้าน คือ ความเก่งอันหลากหลายที่การศึกษายุคใหม่จะต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนเต็มตามศักยภาพในตัวของแต่ละคน โดยต้องอาศัยวิธีการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางดังกล่าวมาแล้ว

Forte of Schurr (1997 : 19 - 20) นำเอาแนวคิดพหุปัญญามาสร้างเป็นตารางประเมินคุณค่าของกิจกรรมการสอนเพื่อช่วยให้ครูประเมินกิจกรรมการเรียนการสอนของตน ว่ามีผลต่อการพัฒนาพหุปัญญาของผู้เรียนเพียงใด และด้านใดบ้าง ดังปรากฏในแผนภูมิที่ 10 ครูสามารถนำรูปแบบไปปรับใช้ให้เหมาะกับวัตถุประสงค์และบทเรียนของตนเอง

วิธีใช้ คือ 1. ระบุชื่อหน่วย ชื่อเรื่องที่เรียน

2. ระบุกิจกรรม

3. ให้ค่าคะแนนตามช่องของปัญญาแต่ละด้าน

ด้านที่พัฒนาได้สูงสุดให้ค่า = 8 ต่ำสุดให้ค่า = 1 และลดทอนไปตามความเป็นจริง

ชื่อหน่วย.....

ผู้สอน.....

พหุปัญญา	ชื่อกิจกรรม 1	ชื่อกิจกรรม 2	ชื่อกิจกรรม 3
ด้านภาษา			
ด้านเหตุผล / คณิตศาสตร์			
ด้านมิติสัมพันธ์			
ด้านการเคลื่อนไหวร่างกาย			
ด้านดนตรี			
ด้านมนุษยสัมพันธ์			
ด้านความเข้าใจตนเอง			
ด้านความเข้าใจธรรมชาติ			

แผนภูมิที่ 10 ตารางประเมินค่ากิจกรรมพัฒนาพหุปัญญา

การเรียนการสอนตามแนววัฏจักรการเรียนรู้ (4MAT)

รูปแบบการเรียนการสอนแบบ 4 MAT system : ซึ่งผู้เขียนขอเรียกว่า วัฏจักรการเรียนรู้ พัฒนาขึ้นจากการค้นคว้าวิจัยของ Bernice Mc Carthy นักการศึกษาผู้มีประสบการณ์ในการสอนนักเรียน นักศึกษา หลายระดับชั้น รวมทั้งยังเป็นนักแนะแนวและนักการฝึกหัดครูที่ได้ตระหนักถึงความแตกต่าง หลากหลายของสไตล์การเรียนรู้ของผู้เรียน

โดยในปี ค.ศ. 1979 Bernice Mc Carthy ได้รับทุนวิจัยจากบริษัท แมคโดนัลด์ ทำการวิจัยเรื่องสไตล์การเรียนรู้และบทบาทของสมอง ซึ่งทำให้ได้ มีโอกาสศึกษาข้อมูล แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดกับผู้เชี่ยวชาญเรื่องการเรียน แนวการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข

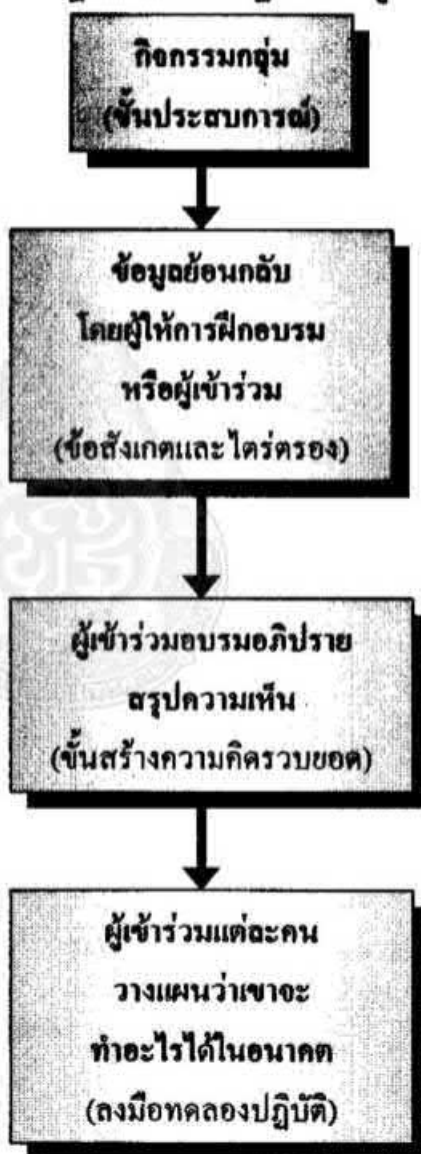
รู้อย่างหลากหลาย แต่ท้ายสุดแนวความคิดที่มีอิทธิพลต่อ Mc Carthy อย่างมาก คือทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวของ David Kolb ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญจาก มหาวิทยาลัย Case Western Research University ซึ่งเสนอความคิดเรื่อง รูปแบบการเรียนรู้ไว้เมื่อปี ค.ศ. 1970 โดยอธิบายว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นจาก ความสัมพันธ์ 2 มิติ คือการรับรู้ (Perception) และการจัดกระบวนการ (Processing) โดยกระบวนการเรียนรู้เป็นผลมาจากวิธีการหรือช่องทางที่บุคคล รับรู้ แล้วจัดกระบวนการสิ่งที่ได้รับรู้นั้น วิธีการที่บุคคลรับรู้มี 2 ประเภท คือ หนึ่ง ผ่านประสบการณ์รูปธรรม หรือประสบการณ์ตรง (Concrete Experience) และสอง ผ่านความคิดรวบยอด หรือมโนคติที่เป็นนามธรรม (Abstract Conceptualization)

Kolb ยังพบว่ากระบวนการเรียนรู้ของบุคคลบางคนเป็นกระบวนการที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติ (Active Experimentation) ในขณะที่บางคนเรียนรู้ผ่านกระบวนการสังเกต หรือการรับรู้ข้อมูลพร้อม ๆ กับนำมาคิดไตร่ตรอง (Reflective Observation) และจากจุดตัดของหนทางการรับรู้สองแบบกับช่องทางของกระบวนการทำให้ Kolb มองเห็นความแตกต่างของการเรียนรู้ถึง 4 แบบตามพื้นที่ที่ถูกแบ่งด้วยเส้นตรงแห่งการเรียนรู้และเส้นตรงแทนกระบวนการของการรับรู้

แผนภูมิที่ 11 รูปแบบการเรียนรู้ของ David Kolb

ต่อมา Michael Reynolds (1994 : 32) ได้ประยุกต์รูปแบบวงกลมการเรียนรู้ของ Kolb ออกเป็นกิจกรรมการฝึกอบรมเพื่อการทำงานเป็นกลุ่มในอีกลักษณะหนึ่ง โดยเริ่มจากประสบการณ์ การสังเกต การไตร่ตรอง การสร้างความคิดรวบยอดไปจนถึงการลงมือปฏิบัติ ดังปรากฏในแผนภูมิที่ 12

แผนภูมิที่ 12 กิจกรรมการทำงานเป็นกลุ่มของ Reynolds ประยุกต์
จากวงกลมการเรียนรู้ของ David Kolb

แนวการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข

แต่ Mc Carthy ได้ขยายความคิดของ Kolb ต่อไป โดยให้พื้นที่ 4 ส่วน ของ วงกลมแทนลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน 4 แบบ ซึ่งมีสไตล์การเรียนรู้ และกระบวนการ จัดการสิ่งที่ได้รับรู้แตกต่างกัน คือ

ส่วนที่ 1 ด้านบนขวา แทนผู้เรียนแบบที่ 1 (Type One Learners) เป็น ผู้เรียนที่ถนัดการรับรู้จากประสบการณ์หรือรูปธรรม ผ่านกระบวนการจัดการข้อมูลด้วย การสังเกตอย่างไตร่ตรอง ซึ่งต่อมาเรียกผู้เรียนแบบที่ 1 ว่า ผู้เรียนที่ถนัดจินตนาการ (Imaginative learners)

ส่วนที่ 2 ด้านล่างขวา แทนผู้เรียนแบบที่ 2 (Type Two Learners) เป็น ผู้เรียนที่ถนัดการรับรู้ความคิดรวบยอด (concept) ซึ่งเป็นนามธรรม ผ่านกระบวนการ สังเกตอย่างไตร่ตรอง เรียกผู้เรียนแบบนี้ว่าผู้เรียนถนัดการวิเคราะห์ (Analytic Learners)

ส่วนที่ 3 ด้านล่างซ้าย แทนผู้เรียนแบบที่ 3 (Type Three Learners) เป็น ผู้เรียนที่ชอบการเรียนรู้จากการรับรู้ ความคิดรวบยอด แล้วผ่านกระบวนการลงมือทำ เรียกผู้เรียนแบบที่ 3 ว่า ผู้เรียนที่ถนัดใช้สามัญสำนึก (Common Sense Learners)

ส่วนที่ 4 ด้านบนซ้าย แทนผู้เรียนแบบที่ 4 (Type Four Learners) เป็น ผู้เรียนที่ถนัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ รูปธรรมและนำสู่การลงมือปฏิบัติ เรียก ผู้เรียนแบบที่ 4 ได้อีกอย่างหนึ่งว่า ผู้เรียนที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง (Dynamic Learners)

เมื่อนำความคิดเรื่องบทบาทของสมองซีกซ้ายและซีกขวามารวมเข้ากับรูปแบบ การเรียนรู้ Mc Carthy ได้อธิบายลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้ง 4 แบบไว้ดังนี้

การเรียนรู้ของผู้เรียนแบบที่ 1 เกิดจากการรับรู้ประสบการณ์ด้วยความ รู้สึกและผ่านกระบวนการเห็นอย่างไตร่ตรอง (Reflective Watching) สมองซีกขวาของ เขาจะค้นหาความหมายเฉพาะตัวเขา หรือทำความเข้าใจในแง่มุมมองของเขา (Personal Meaning) จากเรื่องที่ต้องการเรียน และสมองซีกซ้ายจะสร้างความเข้าใจเรื่องนั้น ด้วยการวิเคราะห์ในรายละเอียด คำถามนำทางในเรื่องนี้คือ “ทำไม” ผู้เรียนจะต้อง ค้นหาคำตอบในแง่มุมมองของตนเอง ต้องเข้าใจ การเรียนรู้นั้นมีผลกระทบอย่างไรต่อ ตนเองเรื่องที่เรียนเกี่ยวข้องกับความเชื่อ ความรู้สึก และความคิดเห็นของตนเองอย่างไร

การเรียนรู้ของผู้เรียนแบบที่ 2 เกิดจากการรับรู้ ความคิดรวบยอด (Concept) และผ่านกระบวนการของการดู การเห็น หรือการรับรู้ข้อมูลอย่างไตร่ตรอง คำถามนำทาง คือ “อะไร” สมมติข้อคำถามของเขาจะทำหน้าที่ค้นหาประสบการณ์ใหม่ที่บูรณาการเข้ากับสิ่งที่จะมุ่งหาข้อมูลที่ถูกต้องน่าเชื่อถือจากผู้หรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อช่วยในการสร้างความคิดรวบยอด หรือข้อสรุปที่เป็นหลักการ เป็นทฤษฎี ความถูกต้องแน่นอน ความละเอียดถี่ถ้วนของความรู้และข้อมูลที่ได้รับการยืนยันแล้วจากผู้เชี่ยวชาญ คือ ประเด็นที่ผู้เรียนแบบที่ 2 ให้ความสำคัญ

การเรียนรู้ของผู้เรียนแบบที่ 3 เกิดจากการรับรู้ความคิดรวบยอด ซึ่งเป็นนามธรรมเช่นกัน แต่กลับผ่านกระบวนการของการลงมือกระทำ คำถามนำทางของการเรียนแบบนี้คือ “ทำอะไร” จึงจะนำความคิดไปประยุกต์ใช้งานได้ (How does it work ?) สมมติข้อคำถามของเขาจะพยายามค้นหาหนทางการประยุกต์ที่เป็นเฉพาะของตน ส่วนสมมติข้อคำถามจะค้นหาหนทางทำงานที่เป็นลักษณะของคนอื่น ๆ คือดูว่าคนอื่นเขาจะทำงานชิ้นนั้นอย่างไร ซึ่งอาจจะต้องศึกษารายละเอียดหรือขั้นตอนการทำงานตามแนวของผู้อื่นเพื่อพัฒนาให้เกิดเป็นแนวทางเฉพาะตนเองต่อไป

การเรียนรู้ของผู้เรียนแบบที่ 4 เกิดจากการรับรู้ด้วยการมีความรู้สึกต่อประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม และผ่านกระบวนการลงมือการกระทำ คำถามนำทางคือ “ถ้า” สมมติข้อคำถามจะค้นหาแนวทางการขยายผลจากการเรียนรู้ และข้อคำถามจะวิเคราะห์ถึงความสำคัญและความเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ในชีวิตจริง ผู้เรียนแบบที่ 4 นี้ ประสงค์ที่จะค้นหาความสัมพันธ์เชื่อมโยงของสรรพสิ่งและนำผลการเรียนรู้มาสู่ชีวิตจริง มีความกระตือรือร้นที่จะสังเคราะห์ความรู้ และทักษะจากการเรียนในแง่มุมที่ตนเองได้ค้นพบเข้ากับสถานการณ์อื่น ๆ ของตนเองและผู้อื่น ถึงแม้ว่าการทำอย่างนั้นจะมีความซับซ้อนเพียงใดก็ตาม

การเคลื่อนไหวของวัฏจักรทั้งในปัจจุบันและอนาคตแห่งการเรียนรู้ เริ่มต้นจากส่วนที่ 1 ไปทางขวาตามเข็มนาฬิกา จากประเด็นคำถาม “ทำไม” ไปสู่ประเด็นคำถามว่า “ถ้า” ซึ่งเป็นการจบอย่างเปิดประเด็นใหม่ ให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบที่เป็นของตนเองโดยมีการดำเนินกิจกรรมที่ยืดหยุ่นตอบสนองผู้เรียนซึ่งมีลักษณะการเรียนรู้ที่หลากหลายให้เรียนอย่างมีความสุขและเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้ได้กับนักเรียนระดับอนุบาลจนถึงอุดมศึกษา ข้อยืนยันนี้ศึกษารายละเอียดได้จากงานที่ Susan Morris และ Mc Carthy ร่วมกับคณะครูสร้างแผนการสอนทุกระดับชั้น และเกือบทุกวิชารวมไว้ในหนังสือ 4 Mat In Action Sample Lesson Plan For Use With The 4 Mat System , 1990

ฐานคติของวัฏจักรการเรียนรู้

วัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT) มีแนวความคิดว่าการเรียนรู้และการสอนจะต้องมีลักษณะที่เคลื่อนไหวอย่างเป็นลำดับขั้นตอนตามวัฏจักรของการเรียนรู้ที่สามารถทำให้ผู้เรียน ซึ่งมีลักษณะการเรียนรู้แตกต่างกัน เรียนและพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างมีความสุขโดยมีความเชื่อพื้นฐาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับหลากหลายในการเรียนรู้อยู่หลายประการ เช่น

1. มนุษย์ทุกคนรับรู้ประสบการณ์และข้อมูลข่าวสารในช่องทางที่แตกต่างกัน
2. มนุษย์ทุกคนมีกระบวนการจัดการประสบการณ์และข้อมูลข่าวสารในลักษณะที่แตกต่างกัน
3. วิธีการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลมีคุณค่าเท่าเทียมกัน
4. ผู้เรียนแต่ละคนประสงค์ที่จะมีความสุขจากการเรียนรู้ด้วยรูปแบบหรือลักษณะการเรียนรู้ของตนเอง
5. ในขณะที่วัฏจักรการเรียนรู้เคลื่อนไหวไป ผู้เรียนทั้งหลายจะ “ฉายแวว” แตกต่างกัน ดังนั้นเขาจึงมีโอกาสรู้จากเพื่อนแต่ละคน

การเรียนการสอนที่มีฐานคิดจากความเชื่อพื้นฐานเช่นนี้จะเกิดขึ้นได้ ผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาจะต้องเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนใหม่ เพื่อทำในสิ่งต่อไปนี้

1. สร้างสิ่งแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสเท่ากันที่จะเรียนรู้

2. การสร้างสิ่งแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ให้มีลักษณะมุ่งใจเป็นงานเบื้องต้นของครู

3. สร้างสิ่งแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ที่สอนทักษะผนวกกับความคิดรวบยอดพร้อม ๆ กับให้เห็นประโยชน์โดยตรง

4. สร้างสิ่งแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีความสุขกับการค้นพบตัวเอง

5. สร้างสิ่งแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ที่ปลูกให้ผู้เรียนตื่นตาอยู่กับเทคนิคการสอนที่ใช้ทั้งสมองซีกขวาและซ้าย

6. สร้างสิ่งแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ที่ไม่เพียงแต่ให้เกียรติผู้เรียน แต่ต้องขึ้นอยู่กับความหลากหลายของผู้เรียนด้วย

แนวการสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้จึงออกแบบให้เหมาะกับผู้เรียนทุกลักษณะ โดยกิจกรรมบางช่วงจะช่วยให้ผู้เรียนทั้ง 4 แบบมีความสุขในการเรียน ในช่วงกิจกรรมที่ตนเองถนัดและรู้สึกท้าทายในช่วงที่ผู้อื่นถนัดผสมผสานไป

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของ วัฏจักรการเรียนรู้

วัฏจักรแห่งการเรียนรู้ (4 MAT) สร้างขึ้นโดยใช้วงกลมเป็นสัญลักษณ์ แทนการเคลื่อนไหวของกิจกรรมการเรียนรู้ พื้นที่ของวงกลมถูกแบ่งออกโดยเส้นแห่งการเรียนรู้และเส้นแห่งกระบวนการจัดข้อมูลรับรู้เป็น 4 ส่วน ดังปรากฏในแผนภูมิที่ 13 Mc Carthy (1990 : 200) กำหนดให้แต่ละส่วนใช้แทนกิจกรรมการเรียนการสอน 4 ลักษณะโดยนิยามว่า

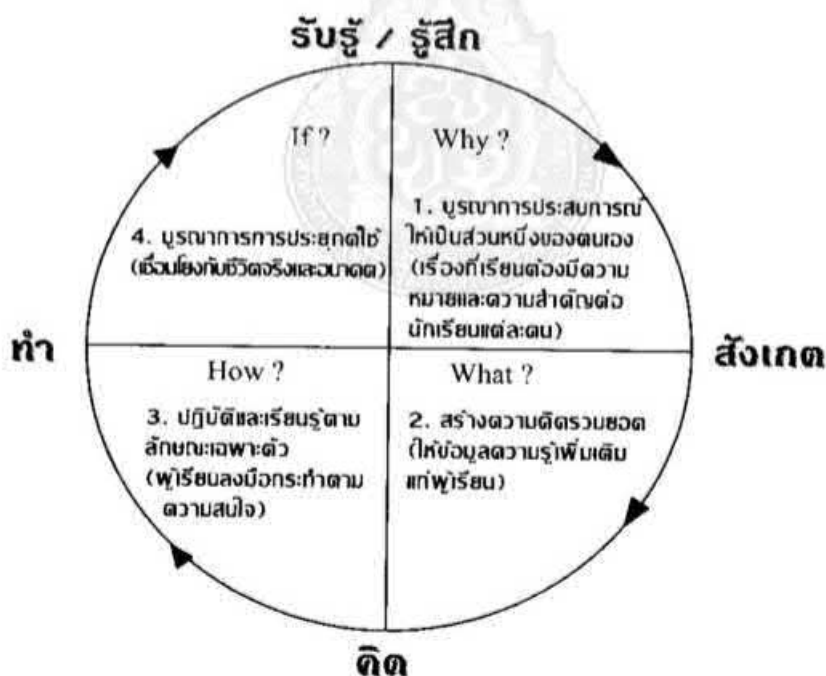
แนวการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข

ส่วนที่ 1 คือ บูรณาการประสบการณ์ให้เป็นส่วนหนึ่งของตน(Integrating Experience with the Self) ใช้คำถามที่เป็นคำถามนำกิจกรรม คือ **ทำไม** (Why?)

ส่วนที่ 2 คือ สร้างความคิดรวบยอด (Concept Formulation) คำถามที่เป็นคำถามนำกิจกรรมประจำส่วนนี้คือ **อะไร** (What?)

ส่วนที่ 3 คือ ปฏิบัติและเรียนรู้ตามลักษณะเฉพาะตัว (Practice and Personalization) คำถามที่เป็นคำถามนำกิจกรรมประจำส่วนนี้ คือ **อย่างไร** (How does it work?)

ส่วนที่ 4 คือ บูรณาการการประยุกต์กับประสบการณ์ของตน(Integrating Application and Experience) คำถามที่เป็นคำถามนำกิจกรรมประจำส่วนนี้ คือ **ถ้า** (If ?)

แผนภูมิที่ 13 วงจักรของการเรียนรู้ 4 ส่วน (4 MAT)

เมื่อนำแนวความคิดการจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองการใช้สมองซีกซ้ายและขวามาเป็นหลักการพิจารณาประกอบ ทำให้การวางแผนกิจกรรมขอย่อยออกเป็น 8 ขั้นตอน ซึ่งจะช่วยให้สามารถจัดกิจกรรมได้อย่างหลากหลายและยืดหยุ่น ตอบสนองการพัฒนาศักยภาพทุกด้านของผู้เรียนซึ่งมีลักษณะการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างเต็มที่ (แผนภูมิที่ 14) เพื่อสะดวกในการเตรียมแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แต่ละขั้นตอนจะมีชื่อเรียกลักษณะเด่นอย่างคร่าว ๆ พอที่จะสื่อสารกันได้ (แผนภูมิที่ 15) และแต่ละส่วนแต่ละขั้นตอนมีหลักการเป็นแนวทางดังนี้

แผนภูมิที่ 14 การแบ่งวัฏจักรการเรียนรู้ออกเป็น 8 ส่วน ตามบทบาทของสมองสองซีก

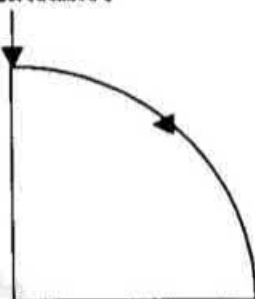
แผนภูมิที่ 15 8 ขั้นตอนของวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT)

8 ขั้นตอนย่อยของวัฏจักรการเรียนรู้ (4MAT)

ส่วนที่ 1 บูรณาการประสบการณ์เข้ากับตัวเอง (Integrating Experience with the Self) เป็นช่วงที่นักเรียนจะผ่านกระบวนการของการมีประสบการณ์อย่างเป็นรูปธรรม ไปสู่การสังเกตอย่างไตร่ตรอง

- ◆ นักเรียนที่มีความสุข คือ นักเรียนที่ถนัดใช้จินตนาการ
- ◆ คำถามที่ใช้ส่วนที่ 1 คือ ทำไม (Why?) ใช้ถามเพื่อให้นักเรียนค้นพบเหตุผลของตัวเองว่าทำไมต้องเรียนเรื่องที่กำลังเรียน เป็นขั้นของการกระตุ้นให้เกิดความสนใจเรื่องที่เรียน โดยให้รู้สึกว่ามันเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องนั้น หรือ เรื่องที่เรียนนั้นเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตตนเอง

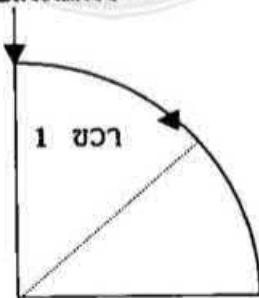
ประสบการณ์ตรง

การสังเกตอย่างใกล้ชิด

- ◆ ครูมีบทบาท เป็นผู้กระตุ้นและคอยดูแล
- ◆ วิธีการที่อาจนำมาใช้ คือการอภิปราย การเข้าใจ การสร้างจินตนาการ การให้ตนเองเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น

ประสบการณ์ตรง

การสังเกตอย่างใกล้ชิด

ขั้นที่ 1 ของส่วนที่ 1 คือ สร้างประสบการณ์

- ◆ ผู้เรียนที่มีความสุขที่สุดในช่วงนี้คือผู้ที่ถนัดใช้จินตนาการ
- ◆ ครู คือ ผู้กระตุ้น

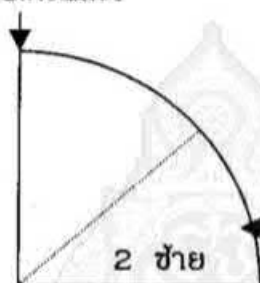
♦ วิธีการ คือ อภิปราย สร้างจินตนาการ

♦ เน้นกิจกรรมที่ใช้สมองซีกขวา

เป็นชั้นที่ทำให้สิ่งที่เรียนมีความหมายโดยตรงกับตัวผู้เรียนเอง โดยการให้นักเรียนได้สัมผัส ได้เกิดความรู้สึก ได้พูด ได้ซักถาม หรือได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งที่กำลังเรียน

ครูต้องพยายามถ่ายทอดประสบการณ์ออกมาด้วยภาษาของนักเรียนให้ได้ เช่น ถ้าจะสอนประวัติศาสตร์สมัยอยุธยาครูอาจให้นักเรียนนึกว่าถ้าตัวเองเป็นคนในยุคที่กำลังมีสงคราม จะทำอะไร ชีวิตจะเป็นอย่างไร

ประสบการณ์ตรง

การสังเกตอย่างใดทรง

ขั้นที่ 2 ไตร่ตรองประสบการณ์

♦ ผู้เรียนที่มีความสุขที่สุด คือ ผู้ที่ถนัดใช้จินตนาการ

♦ เน้นกิจกรรมสมองซีกซ้าย

♦ ครูเป็นผู้ดู

♦ วิธีการ คือ อภิปรายถึงรายละเอียดของขั้นที่ 1

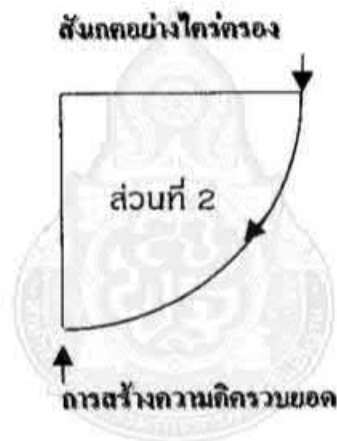
♦ คำถามที่อยู่เบื้องหลังกิจกรรม คือ ทำไม เพื่อมุ่งหาเหตุผล และคำอธิบายอย่างหลากหลายจากผู้เรียน

เป็นชั้นที่เน้นการหาเหตุผลเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับในชั้นแรก ด้วยการคิด วิเคราะห์ การอภิปราย และการอธิบายให้เหตุผลตามความคิดเห็นของนักเรียนแต่ละคน

ในขั้นนี้ครูอาจใช้เทคนิคต่างๆ ประกอบ เช่น การเรียนแบบมีส่วนร่วม Mind mapping และวิธีอื่นๆ ที่จะช่วยทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกและแสดงเหตุผลเกี่ยวกับสิ่งที่เขาเรียนรู้

ส่วนที่ 2 การสร้างความคิดรวบยอด

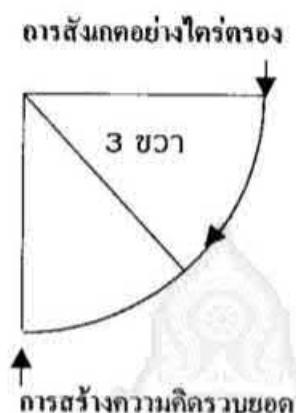
เป็นการเรียนรู้ในขั้นของการเชื่อมโยงจากการรับรู้ข้อมูลอย่างใดตรงมาสู่การสร้างความคิดรวบยอด

- ◆ บทบาทของครู คือ ผู้สอน
- ◆ วิธีการ คือ ให้ข้อมูล
- ◆ คำถามที่อยู่เบื้องหลังกิจกรรม คือ อะไร
- ◆ นักเรียนที่มีความสุขกับการเรียนช่วงนี้ คือ นักเรียนที่ถนัดการวิเคราะห์ (Analytic Learners)

ทักษะที่ต้องการพัฒนา คือ การสร้างรูปแบบ การจัดระบบ การวิเคราะห์ มองเห็นความสัมพันธ์ การจัดลำดับก่อน - หลัง การจัดลำดับความสัมพันธ์ การจัดประสบการณ์และการเปรียบเทียบ เป็นต้น

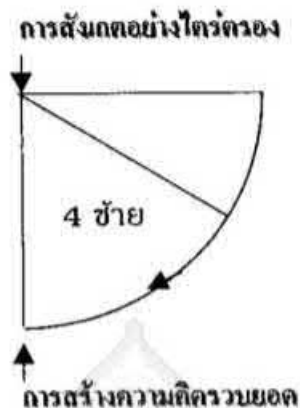
ขั้นที่ 3 การบูรณาการข้อมูลที่ได้จากการสังเกตไปเป็นความคิดรวบยอด

กระบวนการเรียนการสอนในขั้นนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์และไตร่ตรองความรู้ที่ได้จากขั้นแรกให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น จนสามารถเข้าใจจิตใจและความต้องการของตนเองเพื่อการเรียนรู้ขั้นต่อไป ขั้นนี้เป็นช่วงของการเชื่อมมิติที่เป็นตัวของตัวเองกับมิติที่เป็นโลกภายนอกตัวนักเรียน

กิจกรรมการเรียนในขั้นนี้ต้องออกแบบเพื่อช่วยให้นักเรียนปฏิบัติแล้วสร้างความคิดรวบยอดของตนเองหรือเข้าใจความคิดรวบยอดได้ มิใช่รู้แต่เพียงเนื้อหา

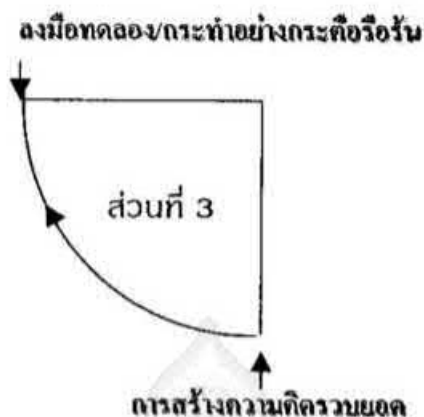
ขั้นที่ 4 พัฒนาทฤษฎีและความคิดรวบยอด

- ◆ นักเรียนที่มีความสุขกับกิจกรรมนี้ คือ นักเรียนที่ถนัดการวิเคราะห์และสนใจรายละเอียดของกิจกรรมหรือตัวเลข
- ◆ บทบาทครู คือ ผู้สอน
- ◆ วิธีการ คือ ให้ข้อมูล
- ◆ คำถามที่อยู่เบื้องหลังกิจกรรม คือ อะไร

ในขั้นนี้เป็นขั้นของการให้ข้อมูลรายละเอียดเพื่อทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจจนสร้างความคิดรวบยอดในเรื่องที่เรียนได้ แม้ว่าบทบาทของครูคือผู้สอน แต่ครูต้องหลีกเลี่ยงการให้ข้อมูลความรู้ด้วยการบรรยายหรือยึดยึดความรู้โดยเสี่ยงไปใช้วิธีอื่น เช่น ใช้การสาธิตแล้วให้นักเรียนลองทำดูบ้าง หรือการเรียนรู้จากวิทยากร ผู้รู้ในท้องถิ่น เช่นถ้าเรียนเรื่องการเลือกตั้ง นอกจากการสร้างสถานการณ์จำลองการลงคะแนนเสียง อาจจัดให้นักเรียนมีโอกาสได้สัมภาษณ์นักการเมืองท้องถิ่นหรือระดับประเทศก็ได้

ส่วนที่ 3 ปฏิบัติและเรียนรู้ตามลักษณะเฉพาะตัว

◆ กระบวนการเรียนที่เกิดขึ้นนี้เป็นการเคลื่อนไหวจากชั้นของการสร้างความคิดรวบยอดมาสู่การลงมือกระทำ หรือลงมือทดลองตามความคิดของนักเรียนอย่างกระตือรือร้น

◆ นักเรียนที่มีความสุขในขั้นนี้ คือ นักเรียนที่ชอบใช้สามัญสำนึกในการเรียน หมายถึง เป็นคนที่สนุกกับการลงมือทำงาน นักเรียนที่มีลักษณะเช่นนี้จะเรียนได้ดีถ้าได้ลงมือทำกิจกรรมหรือได้สัมผัสกับของจริงแต่จะไม่ค่อยมีความสุขถ้าต้องให้เรียนรู้จากตำรา

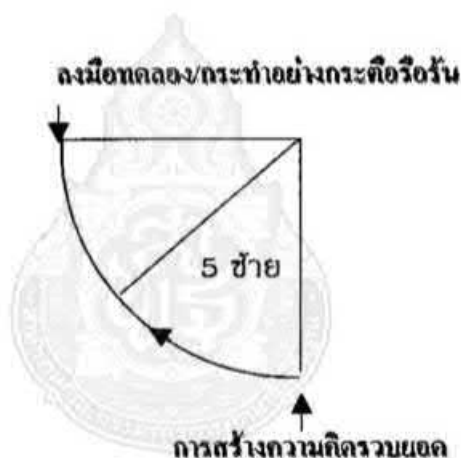
ประเด็นที่เป็นปัญหาในใจของกระบวนการเรียนในช่วงนี้ คือ “จะทำงานนี้ให้สำเร็จได้อย่างไร”

◆ บทบาทของครูในช่วงนี้ คือ โค้ช (Coach) หรือผู้ให้คำแนะนำ ผู้คอยอำนวยความสะดวก ผู้ให้ความช่วยเหลืออยู่เบื้องหลัง เพื่อทำให้กระบวนการเรียนในช่วงนี้เป็นการลงมือกระทำของผู้เรียนอย่างแท้จริง

ทักษะที่ต้องการพัฒนา คือ การจัดระบบ การเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ เพื่อการลงมือทำงาน การค้นหาข้อมูล การแก้ปัญหา การลองผิดลองถูก การคาดการณ์ล่วงหน้า การจดบันทึกและการลงมือทำงาน

ในส่วนของ ส่วนที่ 3 แบ่งออกเป็นซีกซ้ายและซีกขวาเช่นเดียวกัน แต่เริ่มที่ ซีกซ้ายก่อนเพื่อรับกิจกรรมในชั้นที่ 4 ซึ่งเป็นชั้นของการให้ข้อมูลที่เป็น รายละเอียดและถูกจัดระบบมาแล้ว

ชั้นที่ 5 ลงมือทำจากกรอบความคิดที่กำหนดไว้

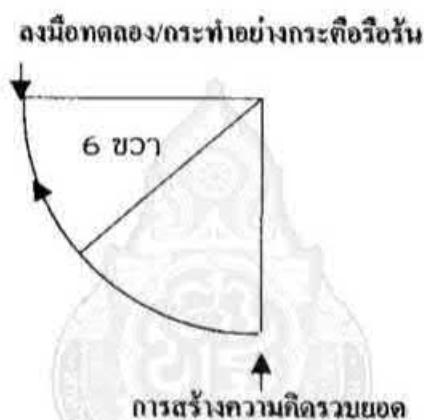

- ◆ นักเรียนที่มีความสุขกับขั้นนี้ คือ นักเรียนที่ชอบใช้สามัญสำนึก
- ◆ บทบาทครู เป็น โค้ช หรือเป็นผู้แนะนำ อำนวยความสะดวก
- ◆ วิธีการ คือ อำนวยความสะดวก ช่วยแนะนำอยู่เบื้องหลัง
- ◆ คำถามที่อยู่เบื้องหลังกิจกรรม คือ จะทำงานขั้นนี้ได้อย่างไร หรือ ลองทำดู ผลจะออกมาเช่นไร

ในชั้นที่ 5 นักเรียนจะทำตามใบงานหรือคู่มือที่ได้รับการบอกขั้นตอนการทำงานไว้แล้ว ส่วนขั้นตอนที่กำหนดอาจจะมาจากตำรา มาจากใบงาน หรือ มาจากการที่ครูและนักเรียนร่วมกันหาข้อสรุปในชั้นที่ 4 ก็ได้

แต่เพื่อเชื่อมโยงไปสู่ขั้นที่ 6 ต่อไป กิจกรรมที่กำหนด ใบบางควรต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทดสอบ หรือได้สังเกตจากประสบการณ์จริง เช่น ถ้านักเรียนต้องตอบคำถามจากใบบางในเรื่องประชาธิปไตย นักเรียนควรได้ศึกษาตัวอย่างกิจกรรมที่เป็นประชาธิปไตยที่ปรากฏในชีวิตจริง ๆ ด้วย มิใช่ตอบโดยอ่านตำราเพียงอย่างเดียว

ขั้นที่ 6 สร้างสิ่งที่สะท้อนความเป็นตัวเอง

◆ นักเรียนที่จะเรียนอย่างมีความสุขในขั้นนี้ คือ นักเรียนที่ชอบใช้สามัญสำนึกและใช้สมองซีกขวา

- ◆ บทบาทครู เป็น โค้ช (Coach)
- ◆ วิธีการ คือ อำนวยความสะดวก ช่วยเหลืออยู่เบื้องหลัง
- ◆ คำถามประจำ คือ จะทำงานขั้นนี้ได้อย่างไร

ในขั้นนี้ถือว่าเป็นขั้นของการบูรณาการและสร้างสรรค์อย่างแท้จริง เพราะเป็นขั้นที่นักเรียนมีโอกาสดูแลแสดงความสามารถ ความถนัด ความเข้าใจ เนื้อหาวิชา ความซาบซึ้งและจินตนาการของตนเอง มาเป็นกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ตามที่ตนเองเลือก เช่น เป็นสิ่งประดิษฐ์ สมุดรวมภาพ ภาพวาด นิทาน บทกวี หรือบทละคร ฯลฯ

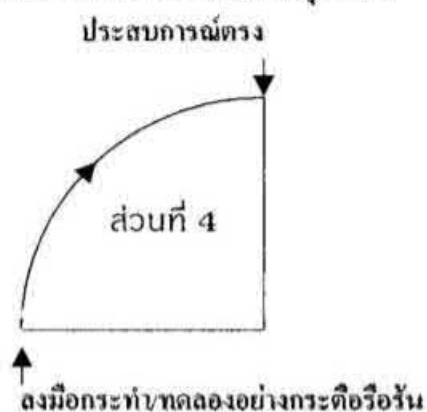
ตัวอย่างเช่นในวิชาคณิตศาสตร์ ถ้าเรียนเรื่องแนวโน้มสู่ส่วนกลาง (Central tendency) ในขั้นนี้นักเรียนบางกลุ่มอาจเลือกทำกิจกรรมสำรวจข้อมูลทางสถิติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของนักเรียนในโรงเรียน หรือของประชาชนในชุมชน หรือกิจกรรมอื่นที่นักเรียนทำแล้วมีความสุข หลังจากนั้นจึงหาค่าเฉลี่ยและนำผลมาแสดงในรูปของแผนภูมิ ภาพหรือลักษณะอื่น ส่วนความซับซ้อนของมิติหรือตัวแปรขึ้นอยู่กับระดับชั้นเรียนของนักเรียน

ถ้าเป็นวิชาภาษาไทย ในหน่วยที่เรียนเรื่องแต่งกลอน นักเรียนอาจเลือกทำผลงานที่เป็นการแต่งกลอน ชักชวนเพื่อนนักเรียนให้ทำกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ เช่น ไม่ทิ้งขยะ เพื่อนำกลอนเหล่านี้ติดประกาศในที่อันเหมาะสมให้นักเรียนอื่น ๆ ได้อ่านพร้อมกับการให้เกียรติ ให้ขวัญกำลังใจแก่นักเรียนที่แต่งกลอนด้วย

กิจกรรมในขั้นที่ 6 เป็นผลมาจากการลงมือปฏิบัติตามใบงานในขั้นที่ 5 ซึ่งนักเรียนมีโอกาสดำเนินงานเพื่อให้เกิดความเข้าใจ นักเรียนสามารถพัฒนาขึ้นเป็นความคิดรวบยอดได้ ดังนั้นครูต้องตระหนักว่ากิจกรรมที่เกิดขึ้นในขั้นที่ 5 ต้องมีลักษณะที่กระตุ้นหรือส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอดไม่ใช่เกิดความจำได้แต่เพียงอย่างเดียว

และกิจกรรมในขั้นนี้ ถ้าเตรียมการไว้ดีจะทำให้นักเรียนเรียนอย่างมีความสุขด้วยความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง และจะทำให้คำขวัญที่ครูและนักการศึกษาชอบพูดว่า “เรียนด้วยการกระทำ” (Learning by doing) และ “เรียนด้วยวิธีการแก้ปัญหา” (Problem solving) เป็นจริงขึ้นมาได้

ส่วนที่ 4 บูรณาการประสบการณ์และการประยุกต์ใช้

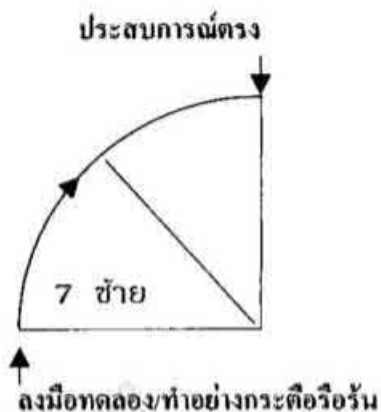
กระบวนการเรียนรู้ในช่วงที่ 4 เกิดจากการลงมือกระทำ ทวนกลับไปสู่ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม คือ ผ่านจากการกระทำด้วยตนเองไปสู่การรับรู้และรู้สึก

- ◆ นักเรียนที่มีความสุขกับการเรียนในช่วงนี้ คือ นักเรียนที่ชอบความเปลี่ยนแปลง (Dynamic Learners)
- ◆ บทบาทครู เป็นผู้ประเมิน / ผู้ซ่อมเสริม / ผู้เรียนรู้ร่วม
- ◆ วิธีการ คือ การค้นหาตัวเอง (Self - discovery)

ในส่วนที่ 4 แบ่งกิจกรรมการเรียนรู้ออกเป็น 2 ชีก คือ ชีกซ้าย และชีกขวา เช่นกัน

ทักษะที่ต้องการพัฒนา คือ การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การแบ่งปันความรู้ความคิดซึ่งกันและกัน การมองอนาคต ฯลฯ

ขั้นที่ 7 วิเคราะห์ผลดีและการประยุกต์ใช้

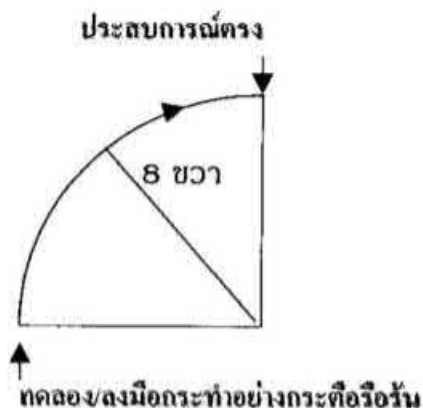

- ◆ นักเรียนที่มีความสุขกับการเรียนขั้นนี้ คือ นักเรียนที่ชอบการเปลี่ยนแปลงและเน้นสมองซีกซ้าย
- ◆ บทบาทครูเป็นผู้ประเมิน / ผู้ซ่อมเสริม / ผู้ร่วมเรียน
- ◆ วิธีการ ค้นหาตัวเอง
- ◆ คำถามที่อยู่เบื้องหลังกิจกรรม คือ ถ้า

ทักษะที่ต้องการพัฒนา การบูรณาการ การประเมิน การตรวจสอบ การอธิบาย การย่อความ การสังเคราะห์ การนำเสนอ การกำหนดเป้าหมายใหม่และการประยุกต์ใช้

ในขั้นนี้ผู้เรียนจะมีโอกาสชื่นชมกับผลงานของตนเองที่ได้เกิดจากกระบวนการของการเลือกสำรวจและการลงมือกระทำจนสำเร็จออกมาเป็นสิ่งที่นำมาแสดงให้ผู้อื่นดูได้ และตรงนี้คือสิ่งที่สามารถเก็บรวบรวมเป็นแฟ้มผลงานของนักเรียนได้อย่างดี ถ้าครูวางแผนการทำงานล่วงหน้าไว้อย่างดีทุกอย่างก็จะดำเนินไปด้วยกันโดยครูไม่ต้องพะวงเรื่องการทำแฟ้มผลงานของนักเรียน เพราะงานที่เกิดขึ้นทุกขั้นตอนมาจากความรู้ความสามารถและความสนใจของผู้เรียนอยู่แล้ว

ขั้นที่ 8 ทำด้วยตนเองและแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้กับผู้อื่น

- ◆ นักเรียนที่มีความสุขกับการเรียนขั้นนี้ คือ ผู้ที่ชอบการเปลี่ยนแปลง
- ◆ บทบาทของครู เป็นผู้ประเมิน / ผู้ซ่อมเสริม / ผู้เรียนรู้ร่วม
- ◆ วิธีการ คือ การค้นหาตนเอง
- ◆ คำถามที่อยู่เบื้องหลังกิจกรรม คือ เราจะประยุกต์ใช้เรื่องนี้ได้อย่างไร สิ่งที่เราจะเป็นประโยชน์อะไรต่อไป

ในขั้นสุดท้ายนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการค้นคว้า จากการลงมือกระทำกับคนอื่น ๆ ในรูปแบบต่าง ๆ ผลงานหลายชิ้นของนักเรียนสามารถนำออกแสดงในงานที่โรงเรียนจัดขึ้นเนื่องในโอกาสพิเศษหรือจัดเป็นนิทรรศการในห้องสมุด ที่หน้าชั้นเรียนหรือแสดงในโอกาสอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

มีข้อที่น่าสังเกตว่า กระบวนการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT) เริ่มต้นจากการใช้ความรู้สึกรับรู้ประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งที่จะเรียน และมีจินตนาการเกี่ยวกับสิ่งนั้น ซึ่งเป็นการใช้สมองซีกขวาและในขั้นสุดท้ายก็จบลงด้วยความรู้สึกอันเป็นกิจกรรมของสมองซีกขวาเช่นกัน แต่เป็นความรู้สึก

ที่แตกต่างกันมากเนื่องจากตั้งแต่ชั้นเริ่มต้นจนถึงชั้นสุดท้าย ผู้เรียนได้ผ่านกระบวนการแสวงหาความรู้ ทักษะ ความคิดและการลงมือทำเพื่อสร้างผลงานแห่งการเรียนรู้ของตนเองอย่างหลากหลาย วงกลมแห่งการเรียนรู้นี้จึงสามารถเคลื่อนต่อไปได้อย่างไม่รู้จบด้วยตัวของผู้เรียนเองภายใต้จังหวะ ขวา - ซ้าย - ขวา - ซ้าย - ซ้าย - ขวา - ซ้าย - ขวา

แผนภูมิที่ 16 ตัวอย่างกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ปลาฉลาม ตามแนววิถีจัดการเรียนรู้ (4 MAT) ของโรงเรียนสมถวิล อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์

เราไม่สามารถสอนให้
ลูกศิษย์ของเราค้นคว้า
หาความรู้ได้ด้วยการ
บอกจต จตบนกระดานดำ
หรือใบความรู้

แต่

เราต้องให้เขาเข้าใจตัวเองด้วย
การให้เขาตอบคำถามว่า
ทำไม ต้องเรียนเรื่องนั้น
ต้องสอนให้เขาตอบ
คำถามว่า **อะไร**
คือเรื่องที่เรียน
ต้องนำนักเรียนออกจาก
ความคิดเชิงนามธรรม
มาสู่โลกจริงด้วยคำถาม
ว่า จะทำงานชิ้นนี้ **อย่างไร**
และช่วยให้มองเห็น
ช่องทางประยุกต์ใช้
ของเขาด้วยคำถามว่า **ถ้า**

รูปแบบแนวการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข

แนวคิด

1. การวางแผนการเรียนการสอนและเตรียมการสอนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้ครูผู้สอนประสบความสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแม้ว่าการเรียนการสอนต้องยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์

2. การเขียนแผนการสอนหรือแผนการจัดกิจกรรม ครูผู้สอนต้องลงมือปฏิบัติจริงตามขั้นตอนที่กำหนด จะทำให้ครูสามารถวางแผนการสอนและเตรียมการสอนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะทำให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และสามารถพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะตามต้องการได้ยั่งยืน

3. ในการจัดทำแผนการสอนหรือจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละครั้งศักยภาพที่ต้องการพัฒนาอาจไม่ครอบคลุมทุกลักษณะ แต่เมื่อสอนจบแล้วเด็กควรมีครบทุกคุณลักษณะ และศักยภาพบางอย่างต้องฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนขึ้นอยู่กับครูผู้สอน ซึ่งสามารถคิดหารูปแบบเองได้ แต่ทั้งนี้ต้องมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีความสุขและผลออกมาหลังสอนคือ มุ่งให้เป็นเด็กดี เก่ง และมีความสุข นั่นคือกิจกรรมที่ใช้ควรเป็นกิจกรรมที่มุ่งสอนโดยให้เด็กเป็นศูนย์กลาง

ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดเป็นดัชนีชี้วัดนักเรียนไว้ 9 ประการ คือ

1. นักเรียนมีประสบการณ์ตรงสัมผัสกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. นักเรียนฝึกปฏิบัติจนค้นพบความถนัดและวิธีการของตนเอง
3. นักเรียนทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม

4. นักเรียนฝึกคิดอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์จินตนาการ
ตลอดจนได้แสดงออกอย่างชัดเจนและมีเหตุผล
5. นักเรียนได้รับการเสริมแรงให้ค้นหาคำตอบเพื่อแก้ปัญหา ทั้งด้วย
ตนเองและร่วมด้วยช่วยกัน
6. นักเรียนได้ฝึกค้น รวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง
7. นักเรียนเลือกทำกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัด และความ
สนใจของตนเองอย่างมีความสุข
8. นักเรียนฝึกตนเองให้มีวินัยและรับผิดชอบในการทำงาน
9. นักเรียนฝึกประเมิน ปรับปรุงตนเองและยอมรับผู้อื่น ตลอดจน
สนใจใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้กิจกรรมของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมี 10 ประการ คือ

1. ครูเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการ
2. ครูจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลูกเร้า จูงใจและเสริมแรงให้
นักเรียนเกิดการเรียนรู้
3. ครูเอาใจใส่นักเรียนเป็นรายบุคคล และแสดงความเมตตาต่อนักเรียนอย่างทั่วถึง
4. ครูจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้นักเรียนได้แสดงออกและคิดอย่าง
สร้างสรรค์
5. ครูส่งเสริมให้นักเรียนฝึกคิด ฝึกทำ และฝึกปรับปรุงตนเอง
6. ครูส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม พร้อมทั้งสังเกต
ส่วนดีและปรับปรุงส่วนด้อยของนักเรียน
7. ครูใช้สื่อการสอนเพื่อฝึกการคิด การแก้ปัญหา และการค้นพบ
ความรู้
8. ครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตจริง
9. ครูฝึกฝนนริยามารยาทและวินัยตามวิถีวัฒนธรรมไทย
10. ครูสังเกตและประเมินพัฒนาการของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

รูปแบบการจัดกิจกรรมตามกระบวนการเรียนรู้ฉบับนี้เป็นตัวอย่าง
รูปแบบการจัดทำกิจกรรมการเรียนรู้การสอนตัวอย่างหนึ่งที่ครูสามารถใช้เป็น
แนวทางในการวางแผนการสอนได้ครอบคลุมกระบวนการจัดกิจกรรมมุ่งให้เด็ก
เป็นศูนย์กลาง

รูปแบบแนวการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างคุณลักษณะดี เก่ง มีสุข

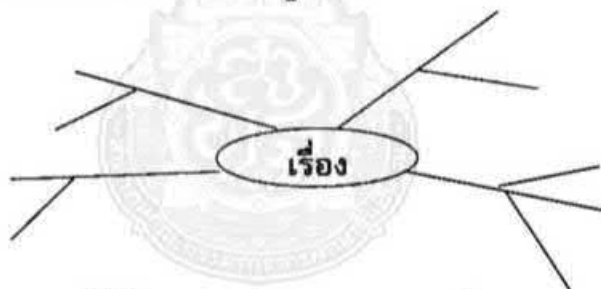
การจัดทำแนวการจัดกิจกรรมในแต่ละเรื่องเสนอแนะให้ทำเป็นเอกสาร
เล่มเล็ก ๆ เพื่อสะดวกในการนำไปใช้ โดยแต่ละเล่มควรประกอบด้วยหัวข้อดังนี้

1. ปก ชื่อเรื่อง.....
 กลุ่มประสบการณ์.....
 ชั้น.....
 ใช้เวลาสอนประมาณ.....สัปดาห์
2. คำนำ.....
3. สารบัญ.....

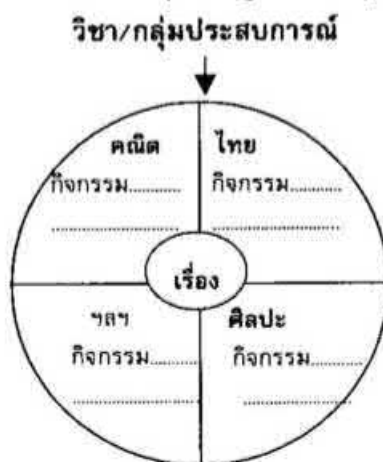
4. ผังการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้

5. ผังการวิเคราะห์ประเด็นการเรียนรู้

6. ผังการวางแผนการจัดกิจกรรม (แบบบูรณาการ)

7. ผังการวางแผนการจัดกิจกรรม (ตามขั้นตอน)

8. สาระสำคัญของความรู้

9. ศักยภาพที่ต้องการพัฒนา

10. รายละเอียดกิจกรรม

11. สื่อ

12. การประเมินผล

กิจกรรม/พฤติกรรม/ผลงาน ที่ต้องการประเมิน	วิธีการ	เครื่องมือ

13. สรุปผลการเรียนการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

14. ภาคผนวก

.....

.....

.....

.....

.....

.....

รายละเอียดรูปแบบในการจัดทำแนวการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างคุณลักษณะดี เก่ง มีสุข

1. ปก ชื่อเรื่อง.....
- /๙/ ประสพการณ์.....
- ชั้น.....
- ใช้เวลาสอนประมาณ.....สัปดาห์

คำชี้แจง

1. ชื่อเรื่อง ชื่อเรื่องที่จะสอนควรตั้งชื่อเรื่องให้ดึงดูดใจเด็กให้อยากเรียนหรือน่าสนใจ เช่น สอนเรื่อง เงิน ในกลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ ครูอาจตั้งชื่อเรื่อง “เงินจำเงิน” หรือสอนเรื่อง พืช ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต อาจตั้งชื่อว่า “พืชพันธุ์ธรรมชาติ” เป็นต้น
2. กลุ่มประสบการณ์ ในช่วงนี้ให้ระบุว่าเรื่องที่สอน อยู่ในกลุ่มประสบการณ์ใด
3. ชั้น ให้ระบุชั้นที่สอนในเรื่องนั้น ๆ
4. เวลา ในเรื่องของเวลานั้นครูผู้สอนควรระบุไว้โดยประมาณว่าในแต่ละแผนใช้เวลาสอนประมาณกี่สัปดาห์ ครูสามารถยืดหยุ่นเวลาในการสอนได้ หรือครูอาจบันทึกไว้หลังสอนเสร็จแล้วว่าใช้เวลาเท่าใด

2. คำนำ

คำชี้แจง

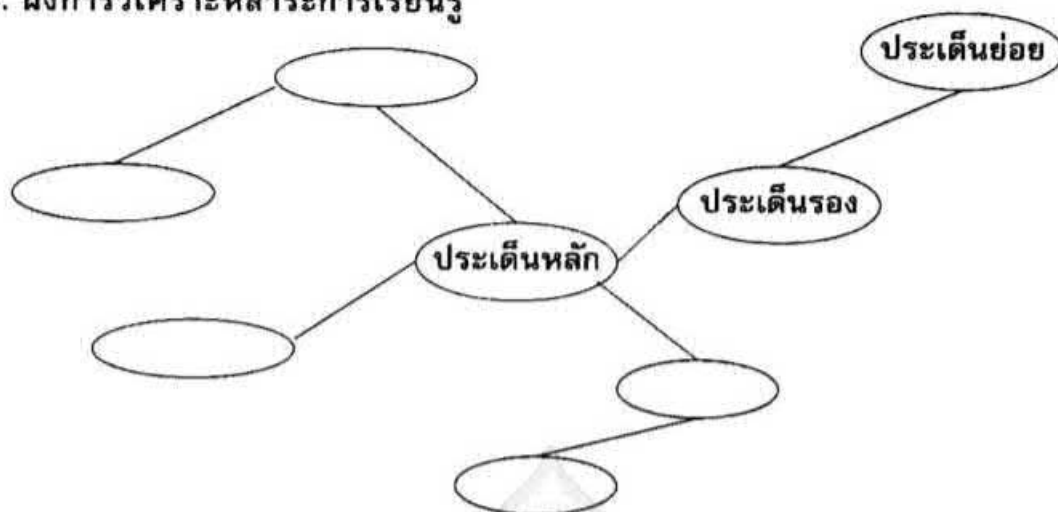
ให้กล่าวถึงแนวความคิดหรือลักษณะรวม ๆ ของแผนการเรียนรู้การสอนโดยอาจเขียนตามประเด็นเหล่านี้ คือ เพื่ออะไร หรือเขียนทำไม มีองค์ประกอบอะไร ใช้อย่างไร เป็นต้น

3. สารบัญ

คำชี้แจง

ให้ระบุหัวข้อต่าง ๆ เอกสารในเล่มมีเรื่องอะไรบ้าง อยู่หน้าไหน

4. ผังการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้

คำชี้แจง

เนื่องจากเนื้อหาที่ปรากฏในหลักสูตรนั้นไม่มีรายละเอียดให้ ทั้งนี้ เพราะต้องการให้ครูผู้สอนยืดหยุ่น และปรับให้เหมาะสมกับความสนใจของนักเรียน หรือเหมาะสมกับชีวิตประจำวันของนักเรียน

สาระการเรียนรู้ที่จะนำมาวิเคราะห์ ครูผู้สอนอาจนำมาจากหลักสูตรจากชุมชน หรือจากสถานการณ์ในปัจจุบัน แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ในความสนใจของนักเรียน ครูอาจใช้วิธีดังนี้ เปิดโอกาสให้นักเรียนเป็นผู้กำหนดเนื้อหาเอง หรือครูและนักเรียนช่วยกันกำหนด หรือครูวางแผนกำหนดเรื่องโดยสังเกตจากความสนใจของนักเรียน นอกจากนั้นเรื่องที่สอนต้องเหมาะสมกับวัย ตลอดจนสอดคล้องกับสภาพและการดำเนินชีวิตประจำวันและที่สำคัญต้องเป็นเรื่องที่มีคุณธรรม จริยธรรม

การวิเคราะห์สาระการเรียนรู้นี้ ช่วยให้ครู-นักเรียนได้ความกระจ่างในความสัมพันธ์ของความคิดของเนื้อหา และช่วยให้ครู-นักเรียนมองเห็นภาพรวมของความคิด และเค้าโครงของความคิดและเข้าถึงข้อสรุปที่สามารถนำไปสู่การสร้างกระบวนการเรียนรู้ได้

หลักการเขียนผังการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้ ใช้หลักการของแผนที่ความคิด (Mind mapping) ให้เขียนข้อความประเด็นหลักไว้ตรงกลางวงกลม กำหนดข้อความ วลี ที่เป็นประเด็นรองและมีความสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงกับประเด็นหลักไว้ในวงกลมที่ขยายต่อไป และถ้ามีประเด็นย่อยๆ ที่สัมพันธ์หรือเชื่อมโยงกับประเด็นรองก็อาจเขียนส่วนขยายต่อไปไม่จำกัด

ในผังการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้อาจมีประเด็นหลักหลายประเด็นได้ ถ้ามีประเด็นหลักหลายประเด็นก็แยกประเด็นหลักออกไป

ตัวอย่าง การวิเคราะห์การเรียนรู้กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ป.1-ป. 2

หน่วยที่ 1 สิ่งที่มีชีวิต

คำอธิบาย

หน่วยย่อยที่ 1 ตัวเรา

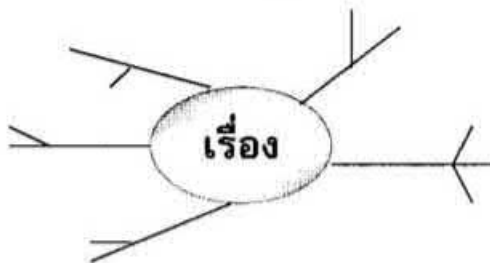
รวบรวมความรู้และข้อปฏิบัติต่าง ๆ ในด้านการช่วยเหลือตนเอง การมีสุขนิสัยที่ดี การรักษาความสะอาดของร่างกาย การระมัดระวังอุบัติเหตุ แล้วนำมาอภิปรายซักถาม จัดกลุ่มลำดับเป็นขั้นตอนการปฏิบัติ เปรียบเทียบผลดี ผลเสียของการปฏิบัติและไม่ปฏิบัติ กำหนดเป็นแนวปฏิบัติของตนในการเสริมสร้างสุขภาพและรายงานผลของการเสริมสร้างสุขภาพต่อกลุ่มเป็นระยะ ๆ

เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเจริญเติบโต การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับสุขภาพของตน สามารถสังเกต วิเคราะห์ ทำนายการเปลี่ยนแปลง และกำหนดวิธีปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมในการเสริมสร้างสุขนิสัยที่ดี มีความชื่นชมต่อการเจริญเติบโตของตน

ตัวอย่างการเขียนผังการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้

5. ผังการวิเคราะห์ประเด็นของการเรียนรู้

คำชี้แจง

เป็นการนำเรื่องจากการวิเคราะห์เนื้อหาสาระมาเพื่อจะสอนหรือทำแผนการจัดกิจกรรม การวิเคราะห์ในส่วนนี้จะช่วยให้ครูและนักเรียนสร้างความคิดได้กระจ่างและชัดเจนมากยิ่งขึ้นในเรื่องนั้น ๆ

หลักการวิเคราะห์ ใช้หลักการของวงกลม WEB โดยเขียนประเด็นที่ต้องการเรียน (วิเคราะห์) ไว้ตรงกลาง ให้ครูและนักเรียนวิเคราะห์ประเด็นส่วนที่เกี่ยวข้องลงตามแขนงของวงกลมโดยใช้การตั้งคำถามนำทางและอภิปรายให้เหตุผลร่วมกันจะช่วยให้ความคิดขยายประเด็นได้มากขึ้น เมื่อได้ความคิดแล้วครูอาจนำมาพิจารณาแยกเป็นส่วน ๆ เพื่อจะได้นำไปเป็นแนวกิจกรรมได้ โดยแยกประเด็นที่วิเคราะห์ว่าส่วนใดที่นักเรียนรู้แล้ว ส่วนใดที่นักเรียนอยากรู้ และส่วนใดที่นักเรียนควรรู้

ทั้ง 3 ส่วนจะเป็นแนวทางในการวางแผนการจัดกิจกรรมได้ เพราะครูจะได้รู้พื้นฐานนักเรียนว่ารู้อะไรบ้าง ทำให้ครูสามารถหาทางกระตุ้นหรือจูงใจให้เด็กอยากรู้อะไรใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น และครูยังสามารถมองออกว่าควรจัดกิจกรรมอย่างไรที่จะสนองความต้องการที่นักเรียนอยากรู้ได้ (ส่วนนี้จะนำไปใช้ในส่วนการจัดกิจกรรมตามขั้นตอนได้มาก)

ตัวอย่าง ต้องการสอนเรื่อง ตัวเรา (ชั้นป.1) กลุ่ม สปช. ในหัวข้อการเจริญเติบโตของร่างกาย ครูตั้งชื่อเรื่องใหม่ว่า หนูโตแล้ว ก็สามารถนำหัวข้อมาระดมความคิดและเขียนแผนผัง (WEB) ได้ดังนี้

6. ผังการวางแผนการจัดกิจกรรม (แบบบูรณาการ)

คำชี้แจง

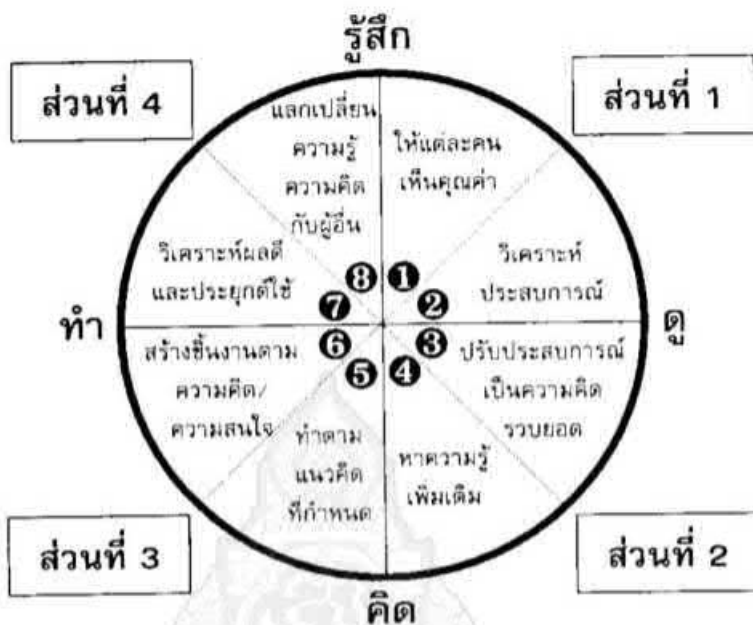
ส่วนนี้เป็นการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บูรณาการกับกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ เท่าที่บูรณาการได้

หลักการเขียนผัง การวางแผนการจัดกิจกรรมนี้ ครูจะเขียนหัวข้อหรือประเด็นหรือเรื่องที่ต้องการไว้ในวงกลมเล็ก และเขียนชื่อวิชาที่ต้องการบูรณาการไว้ในพื้นที่แต่ละส่วน และเขียนกิจกรรมไว้ใต้ชื่อวิชานั้น ๆ หลักการเขียนกิจกรรมต้องคำนึงถึงการจัดกิจกรรมให้เด็กเป็นศูนย์กลางและในขณะเดียวกันต้องคำนึงถึงคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่เราต้องการพัฒนา คือ ดี เก่ง มีสุข ด้วย

ตัวอย่าง

7. ผังการวางแผนการจัดกิจกรรม (ตามขั้นตอน)

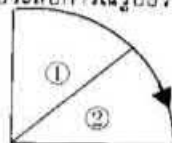
คำชี้แจง

กิจกรรมขั้นนี้เป็นการวางแผนลำดับขั้นตอนการจัดกิจกรรมตั้งแต่เริ่มสอนจนกระทั่งสิ้นสุดกระบวนการสอน การวางแผนเพื่อให้ครูมองเห็นพฤติกรรมจริง ๆ ในห้องเรียน

กิจกรรมที่วางแผนนี้เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และมุ่งเน้นกระบวนการพัฒนาให้เด็กเกิดศักยภาพตามต้องการ การออกแบบกิจกรรมนี้ใช้หลักการและแนวคิดจากทฤษฎีและหลักการสอนแบบ 4 MAT วัฏจักรกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

ส่วนที่ 1 การบูรณาการประสบการณ์เข้ากับตนเอง

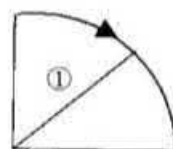
ประสบการณ์รูปธรรม

การสังเกตโดยตรง

เป็นช่วงที่นักเรียนใช้ประสบการณ์อย่างเป็นรูปธรรมไปสู่การสังเกตอย่างไตร่ตรอง

- ◆ บทบาทครู เป็นผู้กระตุ้นและคอยดู
- ◆ วิธีการ ที่ใช้ คือ การใช้คำถามสร้างความเข้าใจ การอภิปราย การให้นักเรียนทำกิจกรรมในส่วนนี้แบ่งออกเป็นสองชั้น คือ

ชั้นที่ 1 ชั้นให้แต่ละคนเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียน

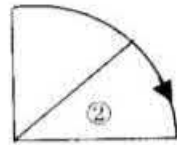
เป็นชั้นที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่สิ่งที่เรียนนั้นมีความหมายโดยตรงกับตัวเขาเอง โดยการให้นักเรียนได้สัมผัส ได้เกิดความรู้สึก ได้แก่ ได้ซักถามหรือได้ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งที่กำลังจะเรียน ครูอาจใช้กิจกรรมเกม การตั้งคำถามให้คิด หรือใช้จินตนาการ

ตัวอย่าง เช่น ถ้าจะสอนเรื่อง “หนูโตแล้ว” เป็นการสอนเรื่องการเจริญเติบโตของร่างกาย ครูอาจจัดกิจกรรมดังนี้

(1) ครูให้เด็กออกมาเปรียบเทียบส่วนสูงและน้ำหนัก และอาจตั้งคำถามให้เด็กคิดว่า “ถ้าตัวเล็กอยู่อย่างนี้ตลอดไปจะเกิดอะไร” หรือ “ทำไมตัวนักเรียนถึงไม่เท่ากัน ทั้ง ๆ ที่อายุเท่ากัน”

(2) หรือจะให้นักเรียนทำกิจกรรม เช่น เด็กตัวโตกับเด็กตัวเล็กมัดข้อหรือชักเย่อแล้วให้นักเรียนดูว่าใครชนะ เพราะอะไรให้ทุกคนช่วยกันคิดวิเคราะห์

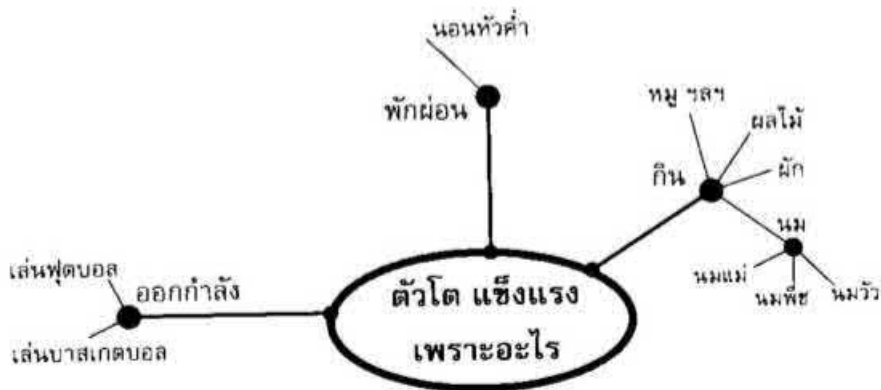
ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ประสบการณ์

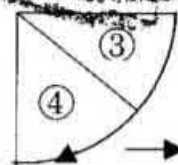
ขั้นนี้ยังอยู่ในส่วนที่ 1 คือ กระตุ้นให้เด็กสนใจและอยากรู้ แต่ในขั้นที่ 2 นี้จะให้เด็กวิเคราะห์ต่อจากขั้นที่ 1 เป็นขั้นที่เด็กต้องหาเหตุผลเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับในขั้นแรกด้วยการวิเคราะห์ เด็กจะช่วยกันอภิปรายและอธิบายให้เหตุผลตามความคิดเห็นของนักเรียนแต่ละคน

ในขั้นนี้ครูอาจใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมหลายรูปแบบประกอบ เช่น การใช้เทคนิคการเขียนผังความคิด (Mind mapping) และวิธีอื่น ๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เขารู้ ขอเรียนเพิ่มเติมว่าครูที่ทดลองนำวิธีการแบบผังความคิด (Mind mapping) ไปใช้เป็นกิจกรรมการสอน นักเรียนต่างก็มีความสุขและสนุกมากที่ได้มีโอกาสคิดและครูก็จะพบว่าสิ่งที่นักเรียนระดมความคิดเป็นเรื่องดีและเด็กสามารถคิดได้เอง

ตัวอย่าง จากกิจกรรมข้อ 1 เด็กให้คำตอบหรือคิดวิเคราะห์แล้วว่าใครตัวใหญ่ ตัวเล็กเพราะอะไร คนตัวใหญ่กว่าจะเล่นเกมชนะเสมอเพราะอะไร ครูจะให้นักเรียนคิดวิเคราะห์หาเหตุผลว่าเพราะอะไร ทำไมถึงเป็นเช่นนั้น โดยใช้เทคนิคการระดมความคิด และสร้างแผนที่ความคิด (Mind mapping) เช่น

ส่วนที่ 2 สร้างความคิดรวบยอด

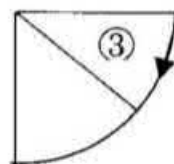
การสังเกตโดยตรง

สร้างความคิดรวบยอด

เป็นการเรียนรู้ในขั้นตอนการเชื่อมโยงจากการเรียนรู้ข้อมูลอย่าง

โดยตรงมาสู่การสร้างความคิดรวบยอด

- ◆ บทบาทครู ผู้เตรียมข้อมูล ให้ข้อมูล สาธิต
 - ◆ วิธีการ ให้นักเรียนค้นคว้า ครูให้ข้อมูล ฯลฯ
- ในส่วนนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 3 ขั้นปรับประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด

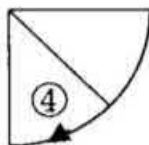
ขั้นนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์และไตร่ตรองความรู้ที่ได้จากขั้นแรกให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น จนสามารถที่จะเรียนรู้ขั้นต่อไปได้ กล่าวคือเป็นขั้นที่ต้องจัดกิจกรรมให้เด็กทำแล้วสร้างความคิดรวบยอดเป็นของตนเองได้

ตัวอย่าง ในขั้นนี้ครูให้ความรู้ในภาพรวม ๆ และให้เด็กช่วยคิดวิเคราะห์ห่อภิปราย เช่น สอนเรื่องการเจริญเติบโตของร่างกาย (หนูโตแล้ว) ครูอาจทำกิจกรรมดังนี้

(1) ให้นักเรียนดูภาพวิดิทัศน์เกี่ยวกับโครงสร้างของเด็กกับผู้ใหญ่ และให้เด็กดูภาพของการเจริญเติบโตในส่วนต่าง ๆ เช่น กระดูก กล้ามเนื้อ ฯลฯ

(2) ให้นักเรียนอภิปรายร่วมกันถึงความแตกต่างของร่างกายที่เจริญเติบโตว่าจะพิจารณาได้จากอะไร เช่น น้ำหนัก ส่วนสูง ความแข็งแรง ฯลฯ

ขั้นที่ 4 หาความรู้เพิ่มเติม

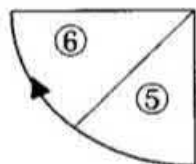
การสอนในขั้นนี้เป็นขั้นของการให้ข้อมูลรายละเอียดเพื่อทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจจนสร้างความคิดรวบยอดในเรื่องที่เรียนได้

✱ ขั้นนี้ถึงแม้ว่าบทบาทของครู คือ ผู้สอน แต่ครูควรหลีกเลี่ยงการให้ข้อมูลความรู้ด้วยการบรรยาย ควรใช้วิธีอื่นแทน เช่น การให้นักเรียนค้นคว้า ทดลอง ครูสาธิตหรือให้เรียนรู้จากวิทยากรท้องถิ่น

ตัวอย่าง สอนต่อจากขั้นที่ 3 ครูอาจดำเนินงานดังนี้

(1) ให้นักเรียนค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมจากเอกสารต่าง ๆ ว่ามีอาหารอะไรบ้างที่ให้ประโยชน์ (ถ้าเป็นชั้นเล็ก ๆ ครูอาจให้ไปสอบถามจากผู้ปกครองหรือนักวิทยากร เช่น เจ้าหน้าที่จากสถานีอนามัยมาช่วยบรรยายให้ฟัง)

(2) อาหารแต่ละชนิด เช่น เนื้อ นม ไข่ ผัก ผลไม้ ช่วยให้อวัยวะส่วนไหนเจริญเติบโตอย่างไร

ส่วนที่ 3 การปฏิบัติฝึกทักษะและการสร้างชิ้นงาน

กระบวนการที่เกิดขึ้นนี้เป็นการเลื่อนไหลจากขั้นสร้างความคิดรวบยอด มาสู่การลงมือกระทำ หรือลงมือทดลองตามความคิดของนักเรียนอย่างกระตือรือร้น

- ◆ **บทบาทครู** คือ โค้ช (Coach) หรือผู้ให้คำแนะนำ ผู้อำนวยความสะดวก ผู้ให้ความช่วยเหลืออยู่เบื้องหลัง
- ◆ **วิธีการ** ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ

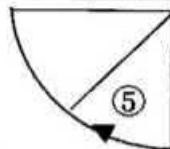
ขั้นที่ 5 ทำตามแนวคิดที่กำหนด

ในขั้นนี้นักเรียนจะทำตามใบงานหรือคู่มือหรือแบบฝึกหัด หรือทำตามขั้นตอนที่กำหนด หรือสรุปไว้ในขั้นที่ 4 ก็ได้

ตัวอย่าง สอนเรื่อง “หนูโตแล้ว” ครูสอนต่อจากขั้นที่ 4 ครูอาจดำเนินงานดังนี้

(1) ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มกันสรุปกำหนดข้อปฏิบัติที่ทำให้ร่างกายเจริญเติบโตควรทำอย่างไร เช่น รับประทานอาหารอะไรบ้าง ออกกำลังกายอย่างไร และเสนอผลงาน

(2) ให้แต่ละกลุ่มทำรายการอาหาร (เมนู) ในหนึ่งสัปดาห์

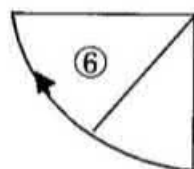

ขั้นที่ 6 สร้างชิ้นงานตามความถนัด / ความสนใจ

ในขั้นนี้เป็นขั้นของการบูรณาการและสร้างสรรค์อย่างแท้จริง เพราะเป็นขั้นที่นักเรียนมีโอกาสแสดงความสามารถ ความถนัด ความเข้าใจ เนื้อหาวิชา ความซาบซึ้ง และจินตนาการของตนเองออกมาเป็นรูปธรรมในรูปแบบต่าง ๆ ตามที่ตนเองเลือก เช่น เป็นสิ่งประดิษฐ์ สมุดรวมภาพ ภาพวาด นิทาน บทกวี หรือบทละครหรือหนังสือ เป็นต้น

กิจกรรมในขั้นที่ 6 นี้ เป็นผลมาจากการลงมือปฏิบัติจากขั้นที่ 5 ซึ่งนักเรียนมีโอกาสดำเนินงานเพื่อให้เกิดความเข้าใจจนสามารถพัฒนาเป็นความคิดรวบยอดได้ ดังนั้นครูต้องตระหนักว่ากิจกรรมที่เกิดขึ้นในขั้นที่ 5 ต้องมีลักษณะที่กระตุ้นหรือส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอด ไม่ใช่เกิดความจำได้แต่เพียงอย่างเดียว

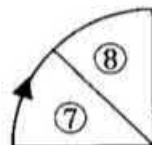
และในส่วนนี้คือสิ่งที่สามารถปรากฏเป็นแฟ้มผลงานของนักเรียนได้เป็นอย่างดี ถ้าครูวางแผนการทำงานล่วงหน้าไว้อย่างดี เด็กสามารถสร้างผลงานได้ โดยครูไม่ต้องคอยพะวงเรื่องการทำแฟ้มผลงานของนักเรียน

ตัวอย่างการสอนเรื่อง“หนูโตแล้ว” ครูสอนต่อจากชั้นที่ 5 ครูอาจมีกิจกรรมดังนี้

(1) ให้เด็กเขียนเรียงความหรือเขียนหนังสือเล่มเล็ก พร้อมวาดภาพประกอบเกี่ยวกับ “กิจวัตรประจำวันของนักเรียน” หรือ เรื่อง “อาหารที่มีประโยชน์แก่ร่างกาย” หรือ

(2) ให้นักเรียนทำรายการอาหาร (เมนู) 1 ชุด พร้อมวาดภาพประกอบ ตั้งชื่ออาหารและเขียนคำเชิญชวนรับประทาน โดยบอกประโยชน์อาหารที่ตนเองทำรายการขึ้น

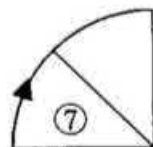

ส่วนที่ 4 ขึ้นชมผลงานและการประยุกต์ใช้

กระบวนการเรียนรู้ในส่วนที่ 4 เกิดจากกิจกรรมของการลงมือกระทำด้วยตนเองจนสำเร็จ และไปสู่การรับรู้และมีความรู้สึกที่ดี เป็นประโยชน์ของตนเองต่อไป

- ◆ บทบาทครู เป็นผู้ประเมิน / ผู้ซ่อมเสริมและผู้เรียนรู้ร่วม
- ◆ วิธีการ การค้นหาตัวเอง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแนะนำผู้อื่น

ในส่วนที่ 4 กิจกรรมแบ่งเป็น 2 ชั้นเช่นกัน คือ

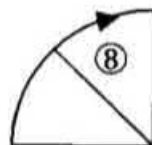
ชั้นที่ 7 วิเคราะห์ผลดีและประยุกต์ใช้

ในชั้นนี้เป็นชั้นที่นักเรียนได้ขึ้นชมกับผลงานของตนเองหรือนักเรียนสามารถประยุกต์ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปสู่กิจกรรมอื่น ๆ หรือนักเรียนนำผลงานของตนเองเสนอในกลุ่มย่อย ๆ ให้เพื่อน ๆ ดิชม

ตัวอย่าง การสอนเรื่อง “หนูโตแล้ว” สอนต่อจากกิจกรรมข้อ 6 ครูอาจให้นักเรียนทำกิจกรรมดังนี้

- ให้นำผลงานที่ได้มาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดในกลุ่มย่อยหรือในห้องให้เพื่อน ๆ ในกลุ่มฟังว่างานที่จัดทำขึ้นเป็นอย่างไร ในเรื่องต่าง ๆ เช่น

- ◆ ขั้นตอนการทำงาน
- ◆ ปัญหา อุปสรรค วิธีการแก้ไข
- ◆ การนำไปใช้
- ◆ ฯลฯ

ขั้นที่ 8 แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดกับผู้อื่น

ในขั้นสุดท้ายนี้เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีโอกาสแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการค้นคว้า หรือการลงมือกระทำกับคนอื่น ๆ ในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ จัดนิทรรศการหน้าชั้นหรือจัดในห้องสมุด จัดแสดงผลงานในวันสำคัญของโรงเรียน เช่น วันพบผู้ปกครอง วันวิชาการของโรงเรียน เป็นต้น

ตัวอย่าง การเขียนผังการวางแผนการจัดกิจกรรม (ตามขั้นตอน)

8. สารสำคัญของการเรียนรู้

คำชี้แจง

สารสำคัญของความรู้ให้พิจารณาจากผังการวิเคราะห์สารสำคัญของความรู้และผังการวิเคราะห์ประเด็นของการเรียนรู้ แล้วเขียนเฉพาะประเด็นหลัก ประเด็นรองหรือเนื้อหาที่ต้องการรู้ เรื่องใด ลักษณะใด การเขียนควรเขียนสั้น ๆ กระชับรัดกุม และถ้ามีสารของความรู้หลายประเด็นก็ให้ระบุเป็นข้อ ๆ

ตัวอย่าง การสอนเรื่องการเจริญเติบโตของร่างกาย เรื่อง หนูโตแล้ว

สารสำคัญของการเรียนรู้

ร่างกายจะเจริญเติบโตเมื่อได้รับอาหารที่มีประโยชน์ มีการออกกำลังกายและพักผ่อนเพียงพอ และจะทราบว่าร่างกายเจริญเติบโตโดยการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง

9. ศักยภาพที่ต้องการพัฒนา

- 1) เป็นคนดี โดย.....
- 2) เป็นคนเก่ง โดย.....
- 3) เป็นคนมีความสุข โดย.....

คำชี้แจง

ศักยภาพที่ต้องการพัฒนา หมายถึง ผลการเรียนรู้หรือพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียนหลังเรียนตามขั้นตอนกระบวนการเรียนการสอนของครูแล้ว

ศักยภาพที่ต้องการเน้นในการเรียนการสอน คือ มุ่งให้เด็กเป็นคนดี คนเก่ง และเป็นคนมีความสุข

กิจกรรมที่จัดการเรียนการสอนแต่ละครั้งต้องเน้นศักยภาพที่ต้องการพัฒนา ซึ่งในกิจกรรมหนึ่ง ๆ อาจมีหลายศักยภาพก็ได้ ในการสอนครั้งหนึ่ง ๆ ศักยภาพอาจไม่เกิดทุกตัว แต่เมื่อเรียนจบหลักสูตรแล้วเด็กควรได้รับการพัฒนาทุกศักยภาพ

การเขียนศักยภาพที่ต้องการพัฒนาให้เน้นความเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขในการเขียนให้เขียนดังนี้

1. เป็นคนดี โดย.....
2. เป็นคนเก่ง โดย.....
3. เป็นคนมีความสุข โดย.....

หลังโดย ให้บอกพฤติกรรมที่เด็กแสดงความเป็นคนดี คนเก่งและมีมีความสุข ตามจุดมุ่งหมายที่สอนในแต่ละแผน และพฤติกรรมนั้น ๆ สามารถวัดได้โดยวิธีทดสอบ สัมภาษณ์ หรือสังเกตก็ได้

ตัวอย่างเช่น

1. เป็นคนเก่ง โดย

① สามารถหาข้อมูลและรวบรวมเกี่ยวกับการเจริญเติบโตของร่างกายได้ สามารถสรุปข้อปฏิบัติในการรับประทานอาหาร ออกกำลังกายและพักผ่อนได้

② สามารถวางแผนการทำงานและทำงานได้ตามขั้นตอนและสรุปผลงานได้

2. เป็นคนดี โดยมีความรับผิดชอบในงานที่ทำ มีความสนใจใฝ่รู้ มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรงต่อเวลา และให้ความร่วมมือกับกลุ่ม ตลอดจนรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่น ทำตามข้อตกลง เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น

3. เป็นคนมีความสุข โดย ทำงานกับหมู่คณะหรือช่วยเหลือผู้อื่น ภูมิใจผลงานของตนเอง

10. รายละเอียดกิจกรรม

คำชี้แจง

รายละเอียดกิจกรรมนี้เป็นการนำกิจกรรมที่คิดวางแผนไว้ในข้อ 4 และข้อ 5 มาจัดลำดับ

การเขียนควรเขียนเรียงข้อตั้งแต่เริ่มสอนจนสิ้นสุดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ครูเห็นพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นในห้องเรียน ที่สำคัญทุกแผนฯควรมีกิจกรรมที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมไว้ทุกครั้ง

11. สื่อ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำชี้แจง

ให้ระบุสื่อที่จะนำมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแผนนั้น ๆ อาจเป็นสื่อที่ผลิตขึ้นเอง หรือจัดหา

12. การประเมินผล

กิจกรรม/พฤติกรรม/ ผลงานที่ต้องการประเมิน	วิธีการ	เครื่องมือ

คำชี้แจง

1. กิจกรรม/พฤติกรรม/ผลงานที่ต้องการประเมิน ให้ระบุกิจกรรมหรือผลงานหรือพฤติกรรมที่ต้องการประเมิน อาจประเมินก่อนเรียน ขณะเรียน หรือหลังเรียนก็ได้

2. วิธีการ ให้ระบุว่าวิธีการประเมินจะประเมินอย่างไร ในรายการนั้น ๆ เช่น การสังเกตขณะทำกิจกรรม การซักถาม การพิจารณาผลสำเร็จของงาน การใช้แบบทดสอบ การตรวจแบบฝึกหัด การใช้แฟ้มสะสมงาน ฯลฯ

3. เครื่องมือ เครื่องมือให้ระบุว่าใช้เครื่องมืออะไรในการประเมินกิจกรรมนั้น ๆ (ซึ่งเครื่องมือจะต้องสอดคล้องกับวิธีการ) เช่น ใช้แบบสังเกต ใช้คำถามแบบเช็ครายการ ข้อทดสอบแบบเลือกตอบ จำนวน.....ข้อ แบบประเมินพฤติกรรม เป็นต้น

13. สรุปผลการเรียนการสอน

คำชี้แจง

การสรุปผลการเรียนการสอนครูจะเขียนเมื่อสอนเสร็จแล้ว ในการสรุปให้สรุป 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ระบุผลการเรียนรู้ของนักเรียนและศักยภาพที่ต้องการพัฒนาว่ามีผลอย่างไรหลังจากครูสอนครบกระบวนการแล้ว มีเด็กอีกกี่คนที่ต้องมีการซ่อมเสริมหรือพัฒนาเพิ่มเติม หรือมีเรื่องอะไรที่ต้องมีการพัฒนาเพิ่มเติมทั้งห้อง ฯลฯ

ส่วนที่ 2 ระบุผลการประเมินตนเองของครูผู้สอนว่าการสอนตามแผนนี้มีจุดเด่น จุดด้อยอะไร ควรปรับปรุงกิจกรรมขั้นใด อย่างไร

14. ภาคผนวก

คำชี้แจง

ภาคผนวกให้ระบุเอกสารและเครื่องมือที่ใช้ประกอบการสอน หรือระบุชื่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม แหล่งความรู้ซึ่งอาจเป็นบุคคล สถานที่ ชุดการสอน ใบงาน ใบความรู้ เกม วิธีเล่นเกม แบบทดสอบ แบบประเมินพฤติกรรม ฯลฯ

* ที่สำคัญต้องมี คือ แบบประเมินพฤติกรรมที่ให้เกิดศักยภาพ ดี เก่ง มีสุข

ภาคผนวก

ตัวอย่างแนวการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้

กลุ่มทักษะ (ภาษาไทย)

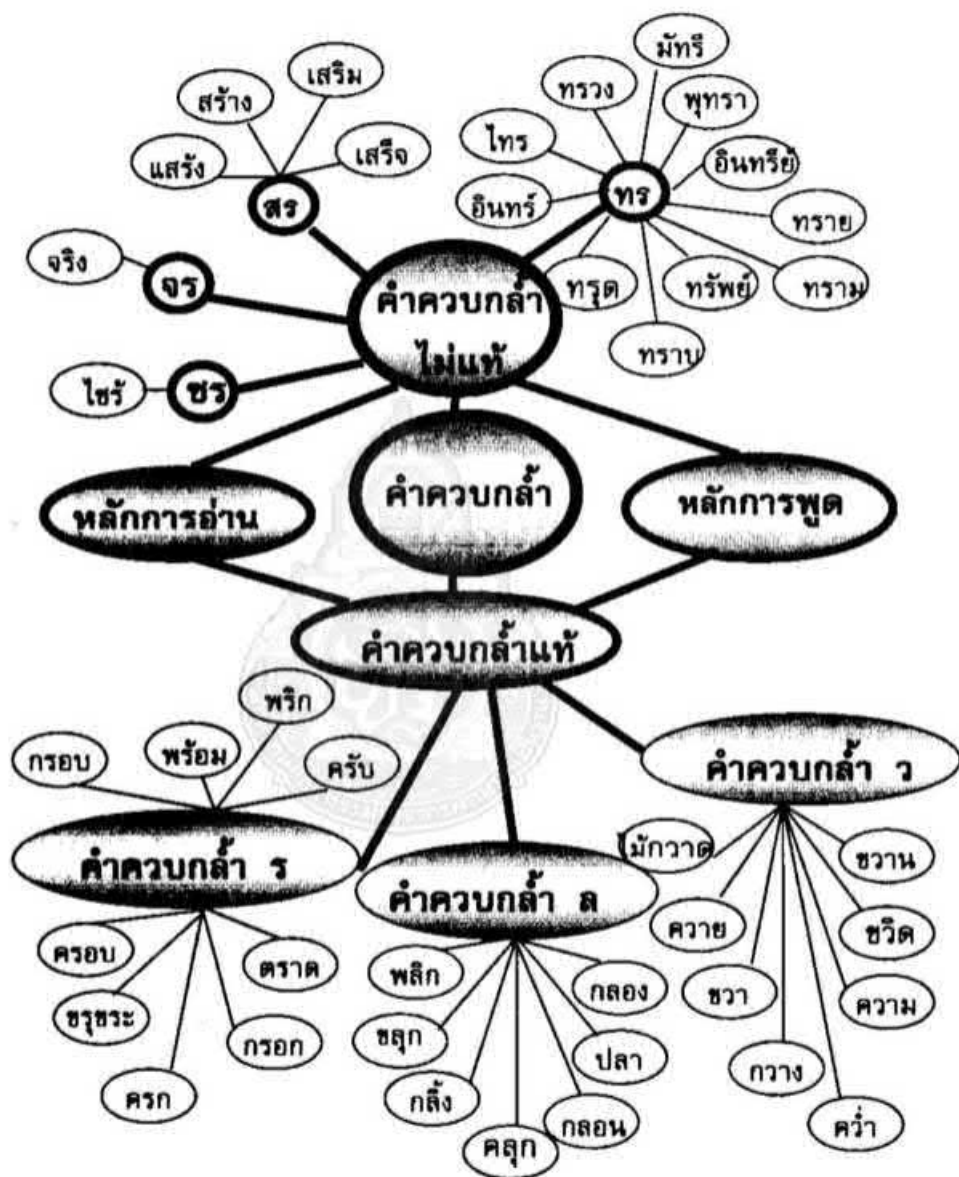
**เรื่อง
อ่านง่ายใช้สะดวก**

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

1. ผังการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้

2. ผังการวิเคราะห์ประเด็นของการเรียนรู้

หมายเหตุ คำควบกล้ำ เป็นเพียงตัวอย่างเท่านั้น

3. การวางแผนจัดกิจกรรม (แบบบูรณาการ)

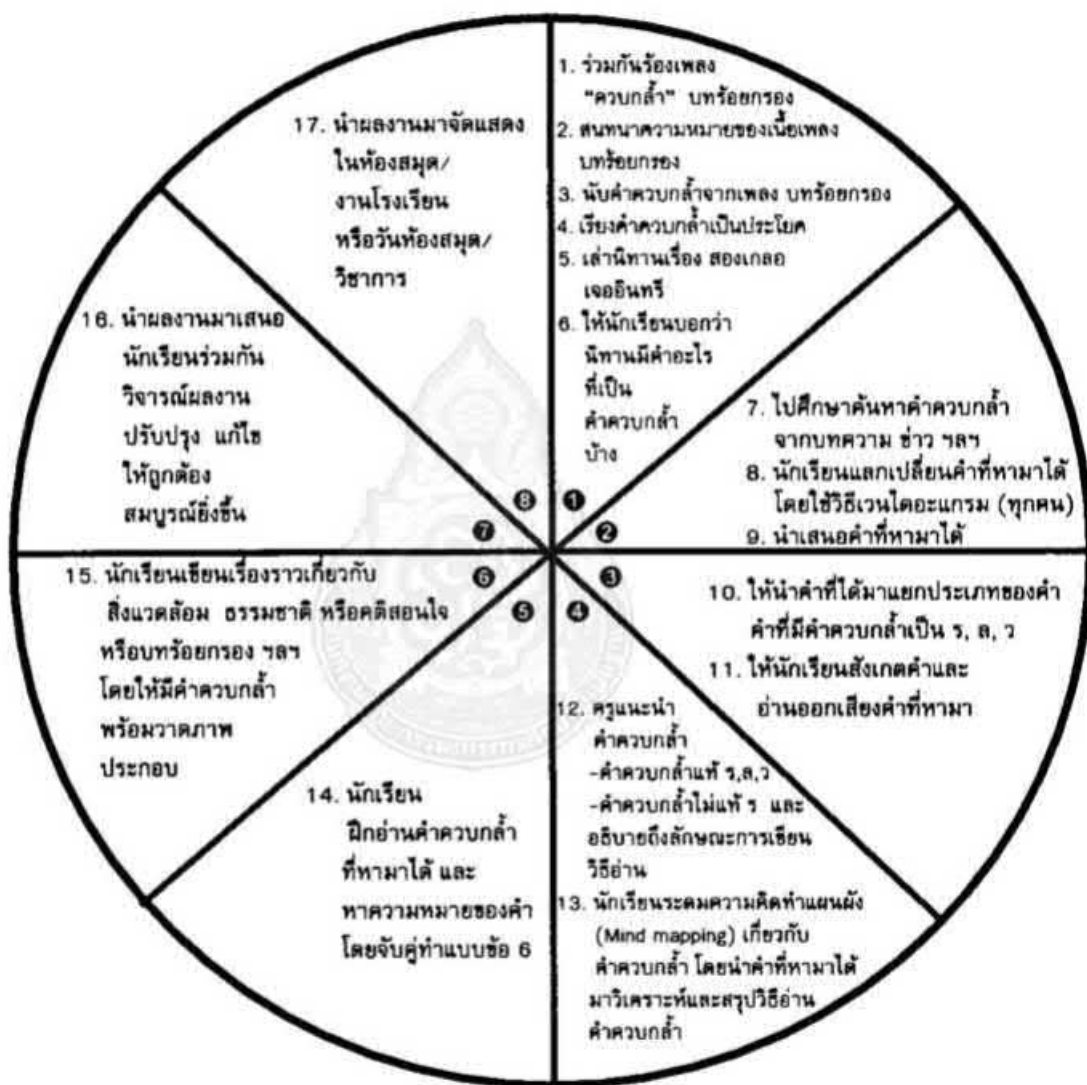
สสน.

ฟังเรื่องราว บทความจากการอ่านหรือเทปบันทึกเสียง
เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม นำคำควบกล้ำจากเรื่องมา
วาดภาพประกอบตามจินตนาการ

นำคำควบกล้ำมาแต่งเป็นเรื่องราวที่มีคติสอนใจ
ให้เรารักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4. มังการวางแผนการจัดกิจกรรม (ตามขั้นตอน)

5. สาระสำคัญของความรู้

การพูด อ่าน คำควบกล้ำได้ถูกต้องชัดเจน จะทำให้สื่อสารเข้าใจความหมายได้ตรงตามเจตนาของผู้ส่งสาร

6. ศักยภาพที่ต้องการพัฒนา

1) ให้นักเรียนเป็นคนดี โดยมีความสนใจ ความตั้งใจเรียน ให้ความร่วมมือกับกลุ่ม มีความมั่นใจตนเอง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ปรับปรุงแก้ไขงาน

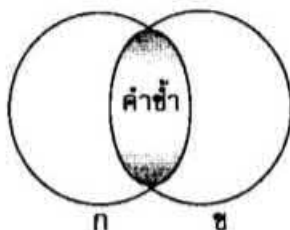
2) ให้นักเรียนเป็นคนเก่ง โดยสามารถอ่านออกเสียงควบกล้ำได้ถูกต้อง รู้แหล่งหาข้อมูล วางแผนและจัดลำดับขั้นตอนการทำงานได้ เขียนผลงานได้

3) ให้นักเรียนเป็นคนมีความสุข โดยมีความสุขในการเรียน เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น ภูมิใจในผลงานของตนเอง

7. รายละเอียดของกิจกรรม

- 1) นักเรียนร่วมกันร้องเพลง “คำควบกล้ำ”
- 2) ร่วมกันสนทนาถึงความหมายของเนื้อเพลง
- 3) ให้นักเรียนช่วยกันหาคำควบกล้ำทั้งหมดที่มีในเนื้อเพลง
- 4) ให้นักเรียนนำคำควบกล้ำที่หาได้มาแต่งประโยค
- 5) เล่นนิทานเรื่องสองเกลอเจออินทรี
- 6) บอกว่านิทานที่เล่ามีคำไหนที่เป็นคำควบกล้ำบ้าง
- 7) ให้นักเรียนแต่ละคนไปค้นหาคำควบกล้ำจากบทความ ข่าว บทเพลง บทร้อยกรอง ฯลฯ และบันทึกไว้

8) ให้นักเรียนจับคู่กันเพื่อดูคำที่หามานั้นมีคำใดซ้ำกันบ้าง โดยใช้วิธีเวนไดอะแกรม

โดยเขียนวงกลม 2 วง วงหนึ่งเป็นของ ด.ญ.กอ อีกวงเป็นของ ด.ช.ขอ ให้เขียนในพื้นที่วงกลม ถ้าคำใดหามาแล้วซ้ำกันใส่ไว้ในส่วนของพื้นที่วงกลมซ้อนกัน หลังจากนั้นก็รวมคำที่ทั้ง 2 คนหามาได้ (ที่ซ้ำคิด 1) แล้วบันทึกไว้

9) ต่อไปจับคู่ (2คนรวมกัน) แล้วทำเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนครบทุกคนในห้อง

10) ให้ร่วมกันเขียนคำที่หามาได้ทั้งหมดติดไว้ในป้ายนี้เทศว่า คำควบกล้ำที่นักเรียนทั้งห้องหามาได้มีทั้งหมดเท่าไร

11) ให้นักเรียนนำคำทั้งหมดมาแยกประเภทของคำว่าเป็นคำควบกล้ำที่มีตัวควบ เป็น ร ล ว

12) ให้นักเรียนสังเกตคำที่แยกแต่ละกลุ่มว่าอ่านออกเสียงอย่างไร

13) ครูแนะนำคำควบกล้ำแต่ละประเภท

- คำควบกล้ำแท้ ร ล ว

- คำควบกล้ำไม่แท้ ร

และแนะนำลักษณะการอ่านออกเสียง การเขียน และความหมายของคำ

14) ให้นักเรียนระดมความคิดเห็นทำแผนที่ความคิด (Mind mapping) เกี่ยวกับคำควบกล้ำในเรื่องวิธีการอ่าน

15) นักเรียนฝึกอ่านคำควบกล้ำที่นักเรียนและเพื่อน ๆ หาคำมา พร้อมหาความหมาย (การฝึกอาจใช้วิธีการเช่นเดียวกับข้อ 6 - 8)

16) ให้นักเรียนคิดงานของตนเอง(หรือแบ่งกลุ่ม) 1 ชิ้นตามความคิดของตนเอง (กลุ่ม) โดยให้นักเรียนนำคำควบล้ำมาเขียนเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหรือคติสอนใจหรือบทร้อยกรอง ทำหนังสือเล่มเล็ก ฯลฯ และวาดภาพประกอบให้สวยงาม

17) นำผลงานเสนอโดยเล่า/อ่าน/ ฯลฯ นักเรียนร่วมกันวิจารณ์ผลงานของกันและกัน และปรับปรุงแก้ไขงานให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

18) นำผลงานมาแสดงร่วมกันหน้าห้องเรียน / ห้องสมุด / ในงานของโรงเรียนหรือให้ร่วมกันคิดการณรงค์การฝึกพูดคำควบล้ำให้ชัดเจน

8. สื่อ

- 1) เพลง “คำควบล้ำ”
- 2) งานเขียนประเภทต่าง ๆ
- 3) แบบประเมินพฤติกรรมการพูด
- 4) แบบประเมินพฤติกรรม

9. การประเมินผล

กิจกรรม/พฤติกรรม/ผลงาน ที่ต้องการประเมิน	วิธีการ	เครื่องมือ
1. ขณะร่วมปฏิบัติงานกับกลุ่ม	สังเกต	แบบสังเกตพฤติกรรม
2. การพูด - อ่านออกเสียง คำควบล้ำ (การรายงาน การใช้ในชีวิตประจำวัน)	สังเกต	แบบสังเกตพฤติกรรม
3. ผลงาน	ตรวจงาน	

เพลงคำควบกล้ำ

คำร้อง : ศรีอัมพร ประทุมพันธ์

ทำนอง : คิดแล้วกลุ้ม

คิดแล้วกลุ้ม คิดแล้วกลุ้ม
กลุ้ม กลัว เกลอส แกล้ง กัน
กลุ้ม กลัว พรหม จะ คล้ำ
กลุ้ม กลัว คอ จะ คล้ำ
กลุ้ม กลัว ดอกพะยอม

คิดแล้วกลุ้ม กลุ้มใจ กลุ้มใจ กลุ้มใจ
กลุ้ม กลัว ควัน ควาย ความ
เพราะ คนนำ มาลอบคล้ำได้
กลุ้ม กลัว เพชร จะ ปลอม
จะไม่หอม เหมือน ดาวกระจาย

บทร้อยกรองคำควบกล้ำ

ศรีอัมพร ประทุมพันธ์

หนูจำอย่าหน้าคว่ำ
มีสองอย่างที่เห็น
ควบแท้ถึงวังราว
ออกเสียงสองตัวแน่
ไม่แท้ ควบ ร เรือ
เช่น จริง เสร็จ สร้าง ทราวย
ยังมี ควบ ทอโร
มีทรี ไม่มีสอง
ท่องจำหลักการไว้
ฝึกพูดชัดทุกยาม

คำควบกล้ำไม่ยากเย็น
คือควบแท้และไม่แท้
ร่วมทุกคราวไม่เปลี่ยนแปลง
เช่น กลัว แคว พริก ผีพราย
แต่แปลกเหลือเสียงรอกาย
อีกทั้งไซ้ ในร้อยกรอง
เสียงเป็น ขอ นะนวน้อง
พุทรา ทรัพย์ ทราบ เลวทราม
จะอ่านได้ไม่ต้องถาม
สื่อสารความได้ตรงกัน

ตัวอย่างบทอ่านเกี่ยวกับคำควบกล้ำ

ศรีอัมพร ประทุมพันธ์

วันหนึ่ง แดงกวาง ชวน มะขวิด ไปเก็บ พุทรา ที่สวนของตาเสริม ข้างวัดไทร ที่เพิ่งสร้างเสร็จใหม่ ๆ ขณะที่กำลังเก็บพุทราเพลิน ๆ อยู่ นั้น ได้มี ควายตัวหนึ่ง พลัดตกลงจากฝูงวิ่งมาทางต้นพุทรา มะขวิดจึงตะโกนบอกแดงกวาง แดงกวาดามว่าจริงหรือ พร้อมกับหันไปดู พอเห็นควายเท่านั้น ทั้งสองก็วิ่งหนี กระเจิดกระเจิง ไปอย่างไม่คิดชีวิต

นิทานเรื่องสองเกลอเจออินทรี

ศรีอัมพร ประทุมพันธ์

ครึ่งหนึ่งมีพราน	และเพื่อนควาญช้าง	พร้อมเพรียงเคียงข้าง	ร่วมล่าสัตว์ไพร
แต่แปลกหนักหนา	กลางพนาใหญ่	เช่นนั้นเหตุใด	แก่ง ควาย ไม่มี
สองเกลอยืนเคียง	ยืนเสียงกรอกรบ	ตกใจเจียนแทบ	ซีกตายเลขนี้
หันไปมองดู	จึงรู้ทันที	อ้อนกอินทรี	โฉบเฉี่ยวปลากาย

กลุ่มทักษะ (ภาษาไทย)

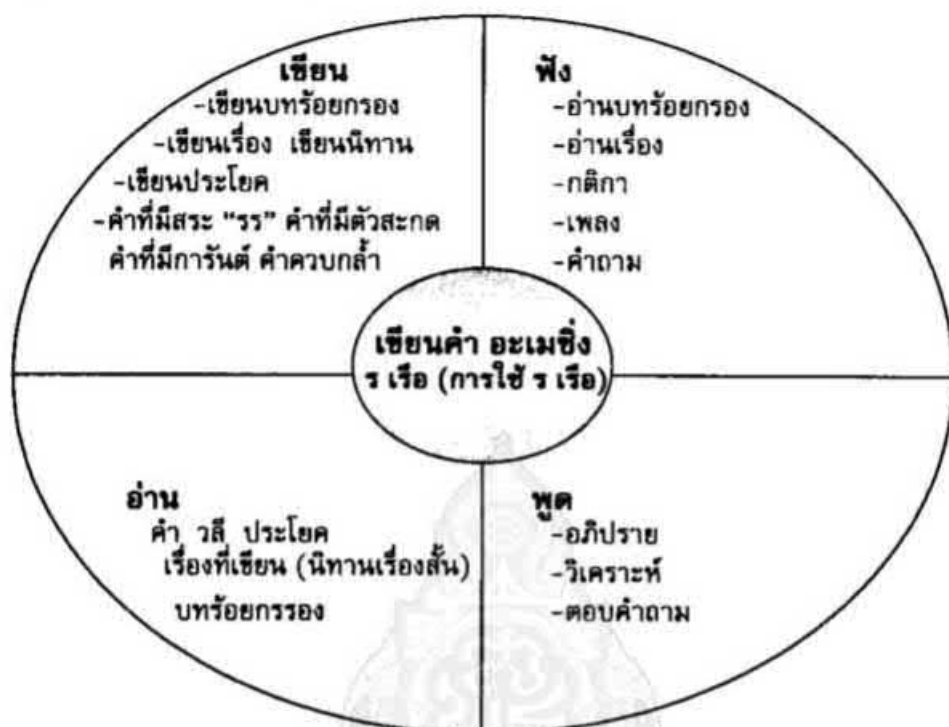
เรื่อง
อะเมซิ่ง ร เรือ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

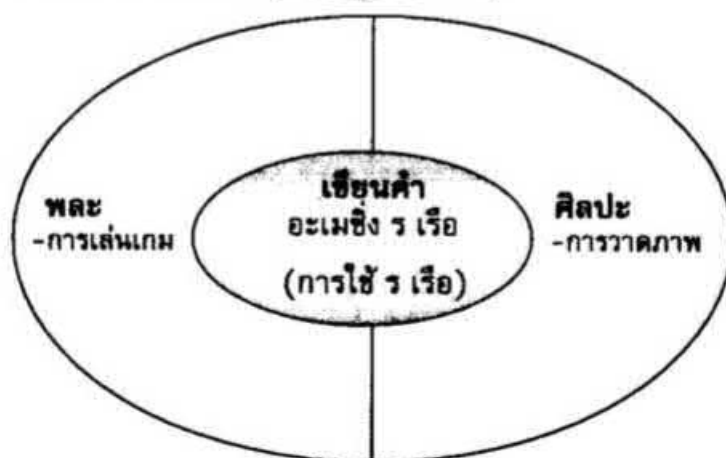
2. มังการวิเคราะห์ประเด็นของการเรียนรู้

3. ผังบูรณาการทักษะในกลุ่มทักษะภาษาไทย

4. ผังการวางแผนการจัดกิจกรรม (แบบบูรณาการ)

5. ผังการวางแผนการจัดกิจกรรม (ตามขั้นตอน)

6. สาระสำคัญของความรู้

พยัญชนะ ร เรือ มีการใช้ต่าง ๆ กัน ตามหน้าที่ภายในคำ

- เป็นพยัญชนะต้น
- เป็นพยัญชนะควบกล้ำ
- เป็นพยัญชนะตัวสะกด
- เป็นสระ “ร ร หัน”
- เป็นพยัญชนะตัวการันต์

7. ศักยภาพที่ต้องการพัฒนา

1) ให้นักเรียนเป็นคนดี โดยเป็นคนสนใจใฝ่รู้ มีความมั่นใจตนเอง ให้ความร่วมมือแก่กลุ่ม มีการช่วยเหลือกันในกลุ่ม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยอมรับกติกาของกลุ่ม มีเหตุผล

2) ให้นักเรียนเป็นคนเก่ง โดยมีความรู้ความเข้าใจสามารถปฏิบัติงานตามใบงานได้ รู้จักค้นคว้าด้วยตนเอง รู้การประเมินค่าจากการจัดลำดับคุณภาพงานได้

3) ให้นักเรียนเป็นคนมีความสุข โดยมีความสนุกสนานในขณะเรียน เห็นคุณค่าของงานตนเองและผู้อื่น มีความภูมิใจในผลงานตนเอง

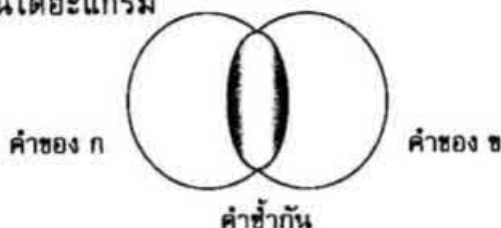
8. รายละเอียดกิจกรรม

- 1) นำเข้าสู่บทเรียนโดยใช้ปริศนาคำทาย คำถามนำ
 - ถ้าไม่มีพยัญชนะ ร เรือ จะเป็นอย่างไร
 - ร เรือ ช่วยในการสื่อสารอย่างไร
- 2) นำแผนภูมิเพลง “กลุ่มใจไม่มี ร เรือ” มาให้นักเรียนอ่านและร้องเพลง
- 3) วิเคราะห์คำจากเนื้อเพลง คำที่มี “ร” เป็นพยัญชนะต้นและยกตัวอย่าง
- 4) อภิปรายถึงตำแหน่งที่อยู่ของ “ร เรือ” ว่าอยู่ส่วนใดของคำได้บ้าง

แล้วสรุป

5) แบ่งกลุ่มนักเรียนให้ช่วยกันหาคำที่ “ร เรือ” อยู่ในตำแหน่งต่าง ๆ ของคำ จากเอกสาร บทความ สิ่งพิมพ์ หนังสือเรียน ฯลฯ

6) นักเรียนจับคู่หาคำที่หามาพิจารณาารวมกัน คำไหนซ้ำกันเอามาคำเดียว ใช้วิธีการเวนไดอะแกรม

7) หลังจากนั้นให้ 2 คน ถือเป็นกลุ่มเดียวให้ไปจับคู่ใหม่ ทำเช่นนี้เรื่อย ๆ จนหมดห้อง จะได้คำมากมาย

8) ครูและนักเรียนร่วมอภิปราย จำแนกคำ “ร เรือ” ที่นักเรียนหามาได้ว่าทำ

- ◆ หน้าที่อยู่ในตำแหน่งใด
- ◆ เป็นพยัญชนะต้น
- ◆ เป็นพยัญชนะควบกล้ำ (แท้ และ ไม่แท้)
- ◆ เป็นพยัญชนะตัวสะกด
- ◆ เป็นพยัญชนะตัวการ์รันต์
- ◆ เป็นพยัญชนะทำหน้าที่ สระ (รร รอหั่น)

9) นักเรียนช่วยกันนำคำมาติดที่แผนภูมิการอ่าน ร เรือ ให้ถูกต้อง

10) ฝึกอ่านออกเสียง และนักเรียนช่วยกันให้ความหมายของคำตามความเข้าใจของนักเรียน (ถ้าตกลงกันไม่ได้ใช้พจนานุกรมตัดสิน)

11) แจกบัตรคำที่มี “ร เรือ” ในตำแหน่งต่างๆ ของคำ ให้แก่นักเรียนทุกคน เพื่อแข่งขันเกม “ร เรือ รักกลุ่ม”

12) อธิบายวิธีการเล่นตามกติกา แล้วให้สัญญาณเริ่มแข่งขัน

13) เมื่อเข้ากลุ่ม “ร เรือ รักกลุ่ม” ครบหมดแล้วให้อ่านคำของกลุ่มตนและวิเคราะห์ว่าแยกคำเข้ากลุ่มถูกต้องหรือไม่

- 14) ทุกกลุ่มนำคำของกลุ่มตนติดบนกระดาน เพื่อให้ทุกกลุ่ม ได้เห็นคำและอ่านคำของทุกกลุ่มพร้อมกันอีกครั้ง
- 15) เขียนคำทั้งหมดด้วยตัวบรรจงครึ่งบรรทัดในสมุดงาน
- 16) นำใบงานที่ครูเตรียมไว้ แจกให้นักเรียนทุกคน
- 17) นักเรียนทำกิจกรรมตามใบงาน ด้วยระบบกลุ่ม
 - ◆ ตั้งชื่อกลุ่ม
 - ◆ เลือกประธานกลุ่ม
 - ◆ เลือกเลขานุการกลุ่ม
 - ◆ สมาชิกกลุ่ม
 - ◆ สัญลักษณ์กลุ่ม
- 18) ครูทำความเข้าใจกับนักเรียนก่อนให้นักเรียนทำตามใบงาน
 - ◆ บอกจุดประสงค์
 - ◆ แนะนำแหล่งค้นคว้า
 - ◆ แนะนำการใช้กระบวนการกลุ่ม “การระดมสมอง”
 - ◆ กำหนดเวลาปฏิบัติตามใบงาน
 - ◆ นัดหมายสรุป
- 19) นักเรียนไปตามแหล่งความรู้ ค้นคว้าตามใบงานกำหนด
- 20) นักเรียนแต่ละกลุ่มจัดอันดับคุณภาพผลงานภายในกลุ่ม แล้วจึงนำมาจัดอันดับคุณภาพของชั้นเรียน โดยมีครูคอยดูแลอยู่ห่าง ๆ กิจกรรมที่นำมาจัดอันดับคุณภาพมี
 - ◆ เรื่องสั้น นิทาน
 - ◆ บทร้อยกรอง
 - ◆ ภาพวาด
- 21) นำผลงานแสดง และจัดนิทรรศการของโรงเรียน

8. สื่อ

- 1) ปริศนาคำทาย
- 2) แผนภูมิเพลง “กลุ้มใจ ไม่มี ร เรือ”
- 3) เอกสาร บทความ สิ่งพิมพ์ หนังสือ
- 4) แผนภูมิ การอ่าน ร เรือ
- 5) บัตรคำแข่งขันเกม “ร เรือ รักกลุ่ม”
- 6) ใบงาน “อะเมซิ่ง ร เรือ”

9. การประเมินผล

กิจกรรม/พฤติกรรม/ผลงาน ที่ต้องการประเมิน	วิธีการ	เครื่องมือ
1. การตอบคำถาม	สังเกต	แบบประเมินพฤติกรรม
2. การร้องเพลง	สังเกต	แบบประเมินพฤติกรรม
3. การร่วมกิจกรรมกลุ่ม	สังเกต	แบบประเมินพฤติกรรม
4. การแข่งขันเกม	สังเกต	แบบประเมินพฤติกรรม
5. การอ่านออกเสียง	สังเกต	แบบประเมินพฤติกรรม
6. การเขียนเรื่อง	สังเกต	แบบประเมินพฤติกรรม
7. การเขียนบทร้อยกรอง	สังเกต	แบบประเมินพฤติกรรม
8. การวาดภาพ	สังเกต	แบบประเมินพฤติกรรม
9. ผลงาน	ตรวจสอบ	แบบสังเกตพฤติกรรม

10. สรุปผลการเรียนการสอน

เกม ร เรือ รักกลุ่ม

บัตรคำแข่งขันเกม “ร เรือ รักกลุ่ม” (จำนวนเท่าจำนวนนักเรียน)

สรรพคุณ	รักร้าง	วันเสาร์	ธรรมชาติ	ร้องเรียน
อรรถ	พิการ	บรรพบุรุษ	รวดเร็ว	บรรณศาลา
รื้อร่อน	สื่อสาร	บริหาร	วันศุกร์	บิหาร
พักร์	เร่งรัด	อาหาร	ภาพยนตร์	ประวัติศาสตร์

ฯลฯ

จุดประสงค์ 1. เพื่อจำแนกตัว ร ว่านำหน้าพยัญชนะ ตัวควบกล้ำ ตัวสะกด
ตัวการันต์ สระ

จำนวนผู้เล่น ไม่จำกัด

วิธีเล่น

1. แจกบัตรคำให้นักเรียนทุกคน ๗ ละ 1 แผ่น
2. แจ้งกติกา “ห้ามทุกคนเปิดดูบัตรคำก่อนให้สัญญาณ”
3. ครูให้สัญญาณการจัดกลุ่ม เช่น ใครมีนามบัตรที่มีตัว “ร”
ใครที่มี ร เรือ เป็นพยัญชนะต้น ให้ไปรวมกลุ่มกัน
4. กลุ่มใดมีคนเข้ากลุ่มถูกต้องหมดให้นั่งลง

ใบงาน
เรื่อง อะเมซิ่ง ร เรือ
ประกอบการเรียนการสอนกลุ่มทักษะภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

คำชี้แจง นักเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนแต่ละกิจกรรมตามลำดับ

1. กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ให้นักเรียนตั้งชื่อกลุ่ม ออกแบบสัญลักษณ์กลุ่ม (ให้เกี่ยวข้องกับ ร เรือ) เลือกประธาน เลขานุการและสมาชิกกลุ่มเขียนลงให้ครบถ้วน

ประธานกลุ่ม

เลขานุการกลุ่ม

สมาชิก 1.

2.

3.

4.

5.

6.

สัญลักษณ์กลุ่ม (ที่เกี่ยวข้องกับ ร เรือ)

.....

.....

.....

.....

2. เขียนคำที่มี “ร” เป็นพยัญชนะต้น จำนวน 20 คำ

.....

.....

.....

นำคำที่ “ร” เป็นพยัญชนะต้น แต่งประโยคประโยค

.....

.....

.....

นำคำที่มี “ร” เป็นพยัญชนะต้น แต่งบทร้อยกรอง 1 บท
ตัวอย่าง

รักเรียนวิชา

ต้องมาโรงเรียน

ขยันหมั่นเพียร

พากเพียรอดทน

3. เขียนคำที่มี “ร” เป็นพยัญชนะควบกล้ำ จำนวน 20 คำ

.....

.....

.....

นำคำที่ “ร” เป็นพยัญชนะควบกล้ำ แต่งประโยคประโยค

.....

.....

.....

นำคำที่ “ร” เป็นพยัญชนะควบกล้ำ แต่งบทร้อยกรอง 1 บท
ตัวอย่าง

ครอบครัวของฉัน

นั้นสามัคคี

พร้อมเพรียงกันดี

มีสุขทุกวัน

.....

.....

.....

4. เขียนคำที่มี “ร” เป็นพยัญชนะตัวสะกด จำนวน 20 คำ

นำคำที่มี “ร” เป็นพยัญชนะตัวสะกด แต่งประโยคประโยค

นำคำที่ “ร” เป็นพยัญชนะตัวสะกด แต่งบทร้อยกรอง 1 บท
ตัวอย่าง

อาหารการกิน

นกบินสื่อสาร

อยู่กินอาคาร

เบิกบานจิตใจ

5. เขียนคำที่ “ร” ทำหน้าที่เป็นสระ (“รร” ร หัน) จำนวน 10 คำ

นำคำที่มี “ร” ทำหน้าที่เป็นสระ (“รร” ร หัน) แต่งประโยค....ประโยค

ตัวอย่าง

จรรยาบรรยาท

ธรรมชาติธรรมดา

ร หันพาทรรษา

จำไว้หนาพาจำเริญ

6. เขียนคำที่มี “ร” เป็นพยัญชนะตัวการ์นต์ จำนวน 20 คำ

นำคำที่มี “ร” เป็นพยัญชนะตัวการ์นต์แต่งประโยค.....ประโยค

นำคำที่มี “ร” เป็นพยัญชนะตัวการ์นต์ แต่งบทร้อยกรอง 1 บท

ตัวอย่าง

วันจันทร์วันศุกร์

ทุกวันอ่านเขียน

คณิตศาสตร์วินเวียน

ฝึกเรียนวันเสาร์

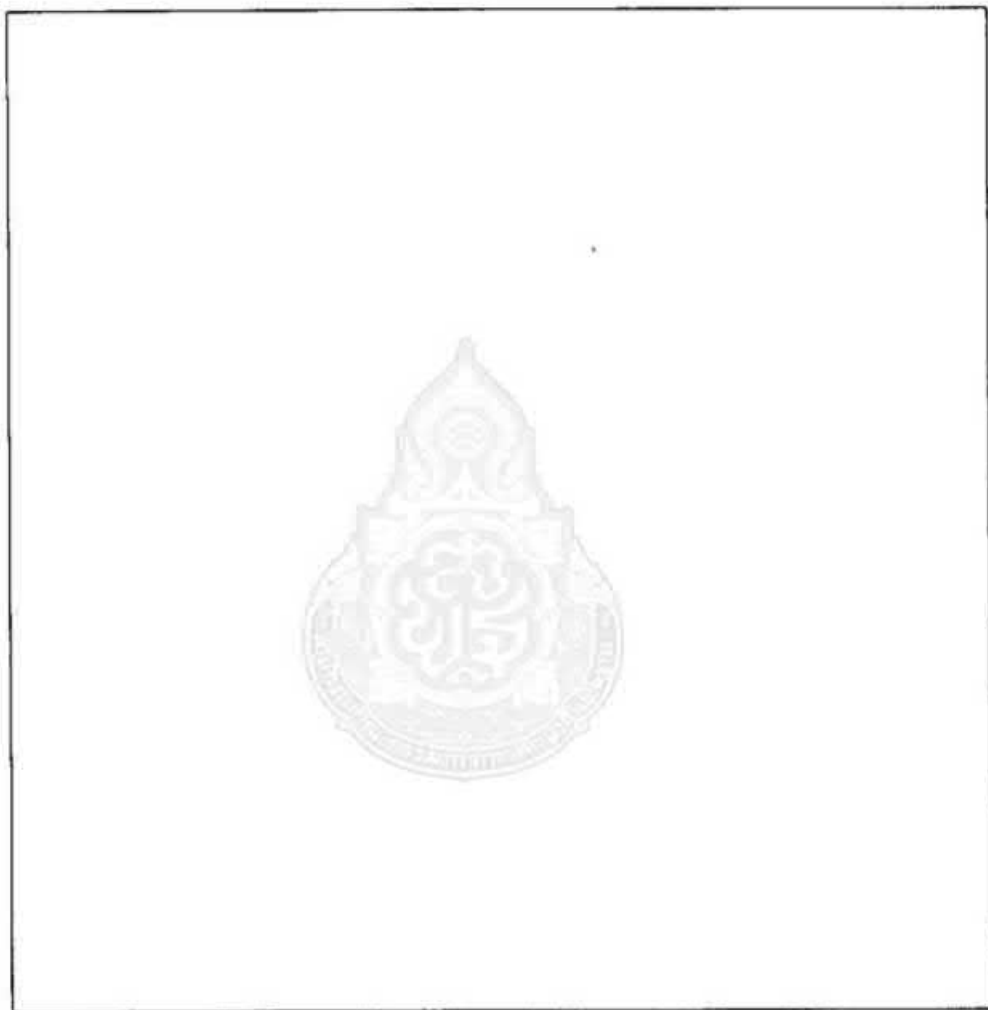
7. เลือกเขียนเพียง 1 หัวข้อ (ให้มีคำ “ร เรือ” อยู่ในเรื่องอย่างน้อย 10 คำ)

1. นิทาน ร เรือ

2. ร เรือ เรื่องราว

8. วาดภาพจากเรื่องที่เขียนในข้อ 7 ระบายสีให้สวยงาม แล้วบรรยายภาพ
ด้วยข้อความสั้น ๆ

แบบจัดอันดับคุณภาพการเขียนบทร้อยกรอง
ชั้น.....ภาคเรียนที่.....ครั้งที่.....

โรงเรียน.....อำเภอ.....จังหวัด.....

คำชี้แจง ขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ③ ② ① ให้ตรงกับพฤติกรรมของนักเรียน

ที่	ชื่อ - สกุล	สัมฤทธิ์ ถูกต้องตาม ลักษณะบท ร้อยกรอง			การใช้ ภาษา			ปฏิบัติ ตามกำหนด ได้ครบถ้วน			มีความสอดคล้อง รัดกุม ในบท			เขียน ถูกต้อง รูปแบบ			รวม คะแนน	ผลการ ประเมิน		หมายเหตุ
		3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1		ผ่าน	ไม่ผ่าน	

แบบจัดอันดับคุณภาพการวาดภาพ

ชั้น.....ภาคเรียนที่.....ครั้งที่.....

โรงเรียน.....อำเภอ.....จังหวัด.....

คำชี้แจง ชัดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ③ ② ① ให้ตรงกับพฤติกรรมของนักเรียน

ที่	ชื่อ - สกุล	องค์ประกอบของภาพ			การระบายสีภาพ			การบรรยายภาพ			ตรงตามกำหนด			สวยงาม			รวมคะแนน	ผลการประเมิน		หมายเหตุ
		3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1		ผ่าน	ไม่ผ่าน	

เกณฑ์การประเมิน คะแนน 1 - 5 ไม่ผ่าน 6 - 10 ผ่าน 11 - 15 ผ่าน

กลุ่มทักษะ (ภาษาไทย)

เรื่อง
จับใจจับตาหาความ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

1. ผังการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้

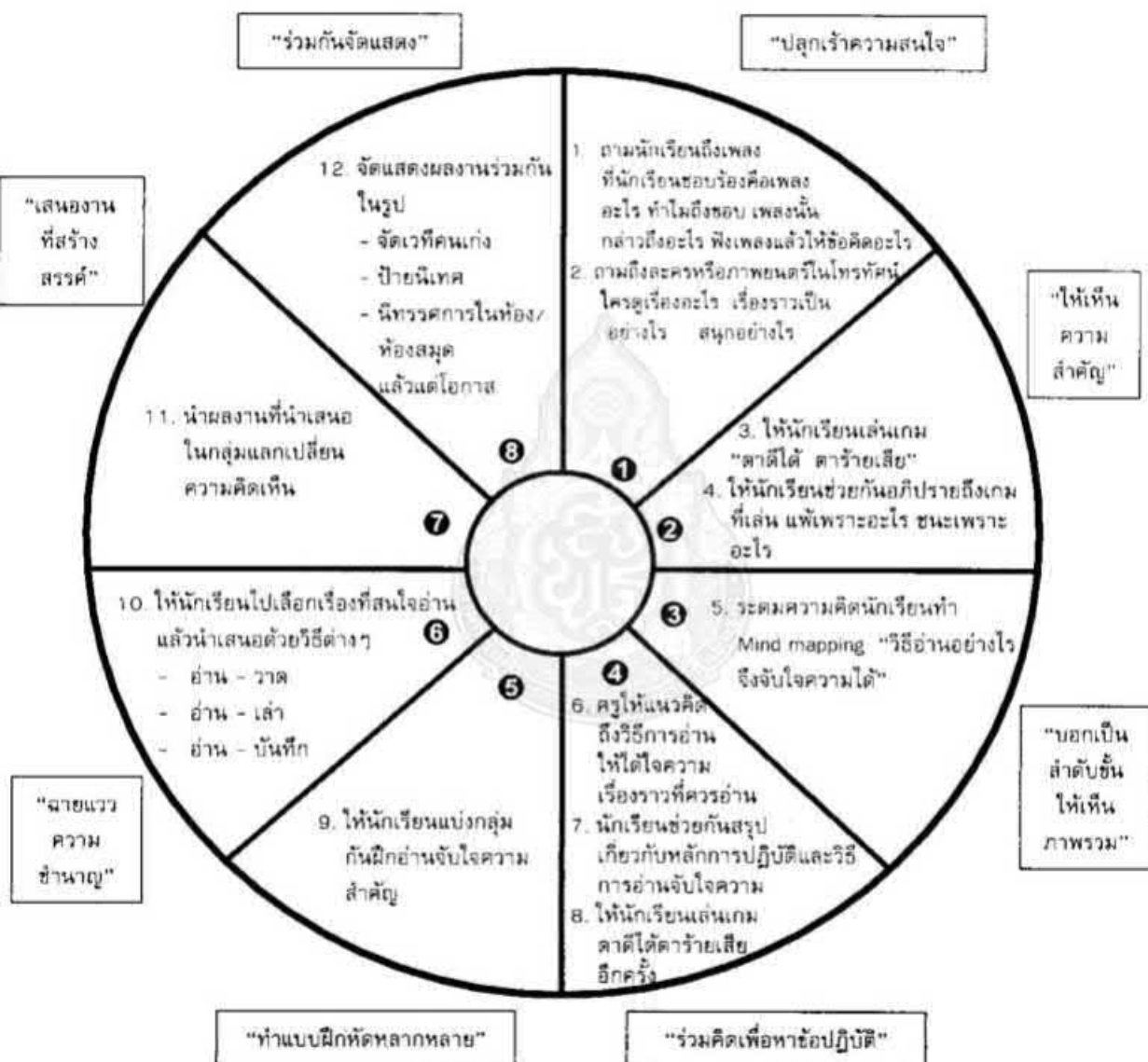
2. ผังการวิเคราะห์ประเด็นของการเรียนรู้

3. ผังการวางแผนการจัดกิจกรรม (แบบบูรณาการ)

4. ผังการวางแผนการจัดกิจกรรม (ตามขั้นตอน)

5.สาระสำคัญของความรู้

การอ่านจับใจความเป็นการสื่อสารที่สำคัญและเป็นทักษะที่ควรปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน และฝึกอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพราะจะทำให้ผู้อ่านได้รับสาระสำคัญของเรื่องราวตรงตามเจตนาของผู้ส่งสารอย่างรวดเร็ว

6.ศักยภาพที่ต้องการพัฒนา

- 1) **ให้นักเรียนเป็นคนดี** โดยมีความสนใจใฝ่รู้ มีความรับผิดชอบ มีเหตุผล ชยัน เชื่อมั่นในตนเอง ให้ความร่วมมือกับหมู่คณะ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและยอมรับการกระทำของตนเอง มีวินัยในการเรียนรู้
- 2) **ให้นักเรียนเป็นคนเก่ง** โดยสามารถรวบรวมข้อมูล สรุปความ แปลความจากข้อมูลได้ จัดลำดับความสำคัญของเรื่องได้ ประเมินผลและปรับปรุงผลงานได้ สรุปผลงานได้
- 3) **ให้นักเรียนมีความสุข** โดยมีความภูมิใจในผลงานของตนเอง เห็นคุณค่าความสำคัญของตนเอง

7.รายละเอียดของกิจกรรม

- 1) ใช้คำถามปลูกเร้าความสนใจของนักเรียนในเรื่องการสรุปความเล่าความ โดยถามถึงเพลงที่นักเรียนชอบร้อง คือเพลงอะไร ทำไมถึงชอบเพลงนั้น กล่าวถึงอะไรและฟังเพลงนั้นแล้วให้ข้อคิดอะไร
- 2) ถามถึงการดูละครหรือภาพยนตร์ทางโทรทัศน์ที่นักเรียนชอบ ให้นักเรียนเล่าว่าเรื่องราวเป็นอย่างไร สนุกอย่างไร
- 3) ให้นักเรียนเล่นเกม “ตาดีได้ ตาร้ายเสีย”
- 4) ให้นักเรียนช่วยกันอภิปรายถึงเกมที่เล่น เล่นแพ้เพราะอะไร ชนะเพราะอะไร
- 5) ระดมความคิดทำ Mind Mapping วิธีอ่านอย่างไรจึงจับใจความได้

6) ครูให้แนวคิดถึงวิธีการอ่านให้จับใจความได้ เรื่องที่ควรอ่านและลองให้นักเรียนอ่านเรื่องที่ครูกำหนดและอ่านเสร็จให้ถามคำถามดังนี้

- ◆ ตัวละครของเรื่องมีใครบ้าง
- ◆ อะไรคือเหตุการณ์สำคัญของเรื่อง
- ◆ ผลของเหตุการณ์เป็นอย่างไร

7) ให้นักเรียนเลือกเรื่องราวที่ตนชอบมาเอง 1 เรื่อง แล้วนำเสนอเรื่องที่ตนอ่านในรูปชิ้นงานรูปแบบต่างๆ เช่น

- ◆ วาดภาพเรื่องราวจากการอ่าน
- ◆ บันทึกเรื่องจากการอ่าน
- ◆ สร้างงานประดิษฐ์จากการอ่าน
- ◆ เล่าเรื่องจากการอ่าน

8) นักเรียนนำผลงานของตนเสนอเพื่อนๆ และอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปรับปรุงงาน

9) นักเรียนจัดแสดงผลงานในรูปแบบต่างๆ แล้วแต่ชนิดของงาน เช่น

- ◆ จัดเวทีคนเก่ง สำหรับกลุ่มที่อ่านแล้วเล่า
- ◆ จัดป้ายนิเทศ ให้กลุ่มที่วาดภาพเล่า บันทึก
- ◆ จัดนิทรรศการผลงานประดิษฐ์ให้กลุ่มที่ประดิษฐ์ผลงานจากการอ่าน

8. สื่อ

- 1) เกมตาดีได้ ตาร้ายเสีย
- 2) เอกสาร วารสาร หนังสือพิมพ์ ฯลฯ
- 3) แบบฝึกการอ่านจับใจความ
- 4) แบบประเมินพฤติกรรมการอ่านจับใจความ
- 5) แบบบันทึกพฤติกรรม

เกมตาดีได้ ตาร้ายเสีย

จุดประสงค์ กระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการอ่านจับใจความ

อุปกรณ์ในการอ่าน

1. ฉลาก
2. บทอ่าน
3. นาฬิกาจับเวลา

วิธีเล่น 1. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มๆ ละ 2-3 คน จำนวนกลุ่มตามความเหมาะสม
 2. จับฉลากให้ 1 กลุ่ม เป็นกรรมการ ที่เหลือเป็นผู้แข่งขัน
 3. เมื่อเริ่มการแข่งขัน กรรมการแจกบทอ่านให้ทุกกลุ่มอ่านภายในเวลา 5 นาที แล้วให้ช่วยกันสรุปใจความสำคัญของเรื่อง
 4. เมื่อหมดเวลา กรรมการเปรียบเทียบการสรุปใจความสำคัญของ แต่ละกลุ่มกับเฉลย กลุ่มใดสรุปใจความได้ตรงหรือใกล้เคียงกับเฉลยจะได้ คะแนน 1 คะแนน กลุ่มใดสรุปไม่ตรงกับเฉลยจะต้องเปลี่ยนไปทำหน้าที่ กรรมการ

ตัวอย่าง

แบบฝึกหัดพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ

คำชี้แจง

1. แบบฝึกชุดนี้ประกอบด้วยบทอ่าน แบบทดสอบ จำนวน 5 ข้อ และเฉลย
2. ให้นักเรียนอ่านเรื่องและทำแบบทดสอบให้เสร็จภายในเวลา 10 นาที
3. ตรวจคำตอบจากเฉลย
4. ขณะอ่านให้ปฏิบัติตามข้อควรปฏิบัติและวิธีการในการอ่านจับใจความ

ความเชื่อเกี่ยวกับการปลูกต้นไม้

ความเชื่อเกี่ยวกับครวัเรือนที่น่าจะสังเกตเพิ่มเติม คือความเชื่อเรื่องการปลูกต้นไม้ไว้ในครวัเรือน มีต้นไม้บางอย่างที่ควรปลูก บางอย่างไม่ควรปลูกดังนี้

ต้นไม้ที่นิยมปลูกในบ้าน คือ ต้นมะยม ซึ่งมักปลูกไว้หน้าบ้านเชื่อว่าทำให้คนนิยม ต้นขนุนนิยมปลูกไว้หลังบ้านเชื่อว่าทำให้มีผู้หนุน ผู้เกื้อกูล ต้นมะขามเชื่อว่าจะมีผู้เกรงขาม และพุทธรักษาเชื่อว่าพุทธานุภาพจะคุ้มครอง

ส่วนต้นไม้ที่ไม่นิยมปลูก คือ ลั่นทม เพราะเชื่อว่าฟังคล้ายคำว่า ระทม มะไฟจะทำให้เดือดร้อนเหมือนไฟ และพุทรา มีเสียงชา หมายถึง ความร่วงโรย

ถ้าสังเกตดูจะเห็นว่าต้นไม้ที่นิยมปลูกหรือไม่นิยมปลูกนั้นขึ้นอยู่กับชื่อของต้นไม้ว่าจะมีเสียงของคำและความหมายที่ดีหรือไม่ เช่น มะยม คำว่า “ยม” คือ นิยม มะขาม คำว่า “ขาม” หมายถึง เกรงขาม คำว่า “ลั่นทม” ไปพ้องกับคำว่าระทม เป็นต้น

ความเชื่อเกี่ยวกับครวัเรือนที่ยกมาเป็นตัวอย่างนั้น มีความเชื่อและการกระทำอันเนื่องมาจากความต้องการให้ครอบครัวอยู่ในครวัเรือนอย่างสงบสุข และสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน รักใคร่ผูกพันกัน

(ที่มา : นवलพรรณ ยิ้มยวน ภาษากับวัฒนธรรม 2536)

แบบฝึกหัด (การอ่านจับใจความ)

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว แล้วทำเครื่องหมายกากบาท(X)ลงใน ☐ ที่ตรงกับตัวเลือกในกระดาษคำตอบ

1. ต้นไม้ในข้อใดไม่นิยมปลูกไว้ในครัวเรือน
 - ก. ชนุน
 - ข. ลั่นทม
 - ค. มะขาม
 - ง. พุทธรักษา
2. เพราะเหตุใด “มะยม” จึงเป็นไม้ที่นิยมปลูก
 - ก. เป็นไม้ที่ปลูกง่าย
 - ข. เป็นไม้ที่ทำได้ง่าย
 - ค. เป็นไม้มีราคาแพง
 - ง. มีคำว่า “ยม” อยู่ในชื่อ
3. การพิจารณาว่าไม้ ชนิดใดควรปลูกหรือไม่ ขึ้นอยู่กับเหตุผลในข้อใดมากที่สุด
 - ก. เสียงของคำ
 - ข. ความมีราคา
 - ค. ความหมายของคำ
 - ง. ถูกทั้งข้อ ก และ ค
4. ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้อง
 - ก. “ชนุน” นิยมปลูกไว้หลังบ้าน
 - ข. “พุทรา” ไม่นิยมปลูกในบ้าน
 - ค. “มะยม” นิยมปลูกไว้หน้าบ้าน
 - ง. “มะไฟ” ปลูกแล้วมีคนเกรงขาม

5. การปลูกต้นไม้ที่นิยมจะได้รับผลดีในข้อใดมากที่สุด

- ก. มีผู้คนยำเกรง
- ข. มีขวัญและกำลังใจ
- ค. มีฐานะทางการเงินมั่นคง
- ง. มีผู้คนให้ความช่วยเหลือเกื้อกูล

(เฉลย 1. ข 2. ง 3. ง 4. ง 5. ข)

แผนที่ความคิด (Mind Mapping) หลักการปฏิบัติและวิธีการในการอ่านจับใจความ

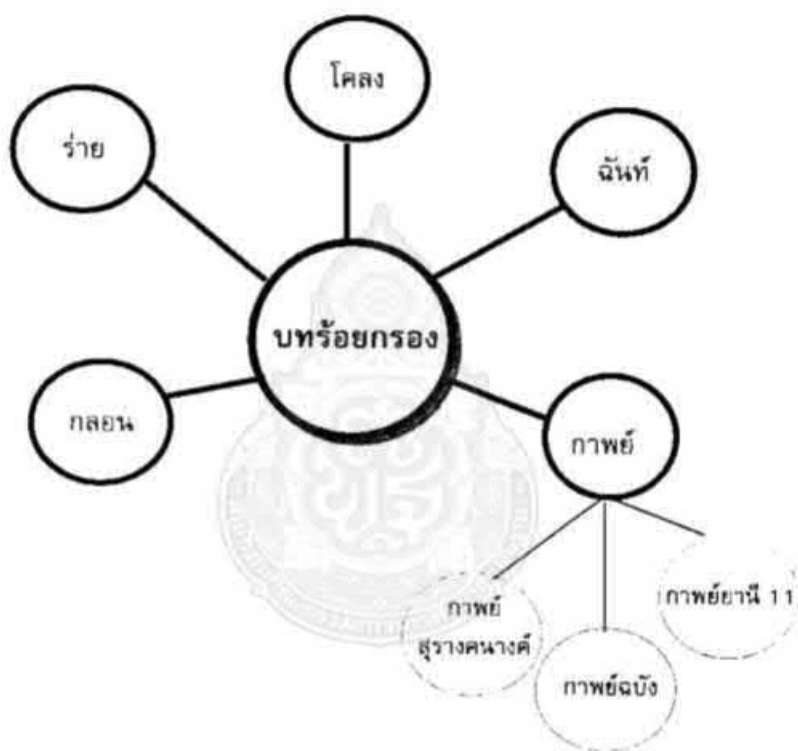

กลุ่มทักษะ (ภาษาไทย)

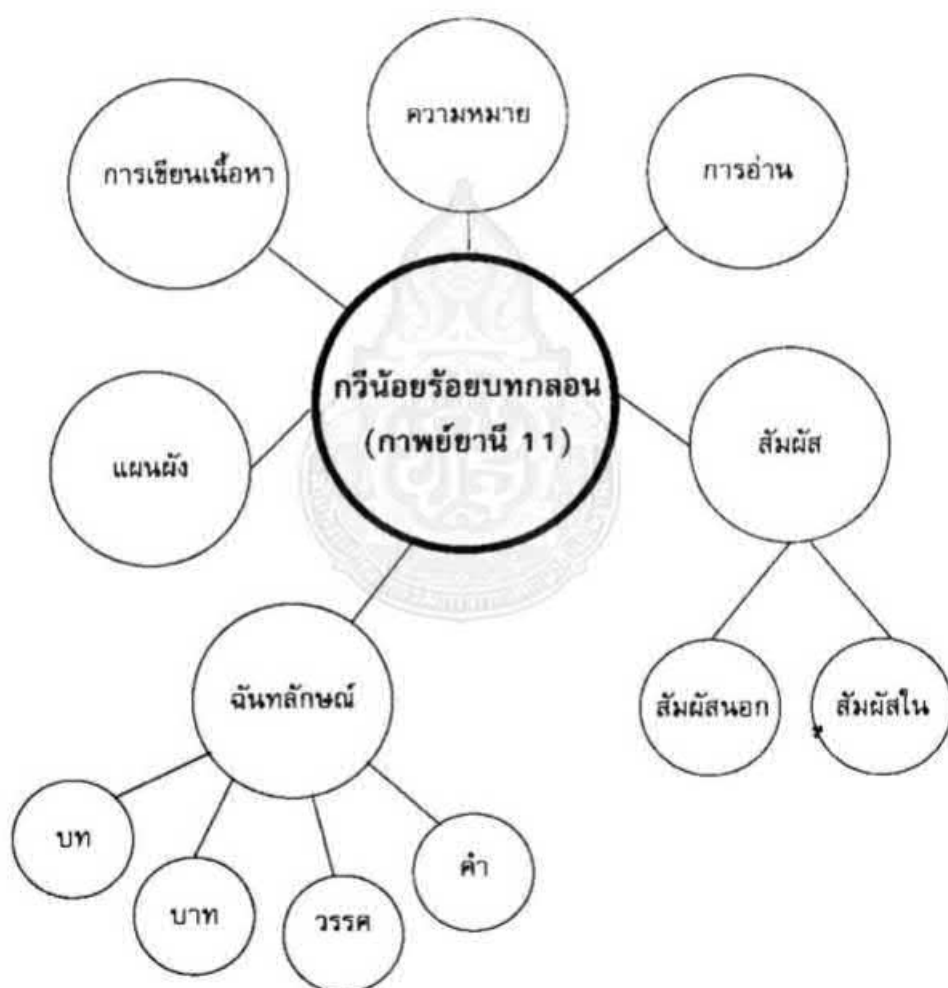
**เรื่อง
กวีน้อยร้อยบทกลอน**

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

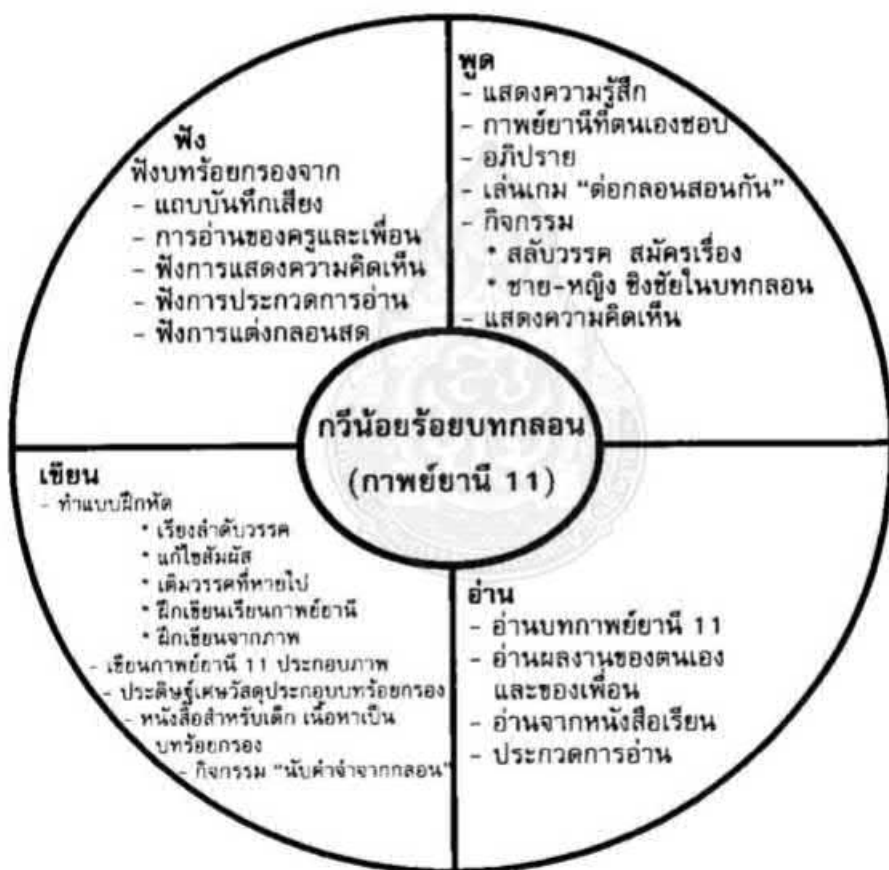
1. ผังการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้

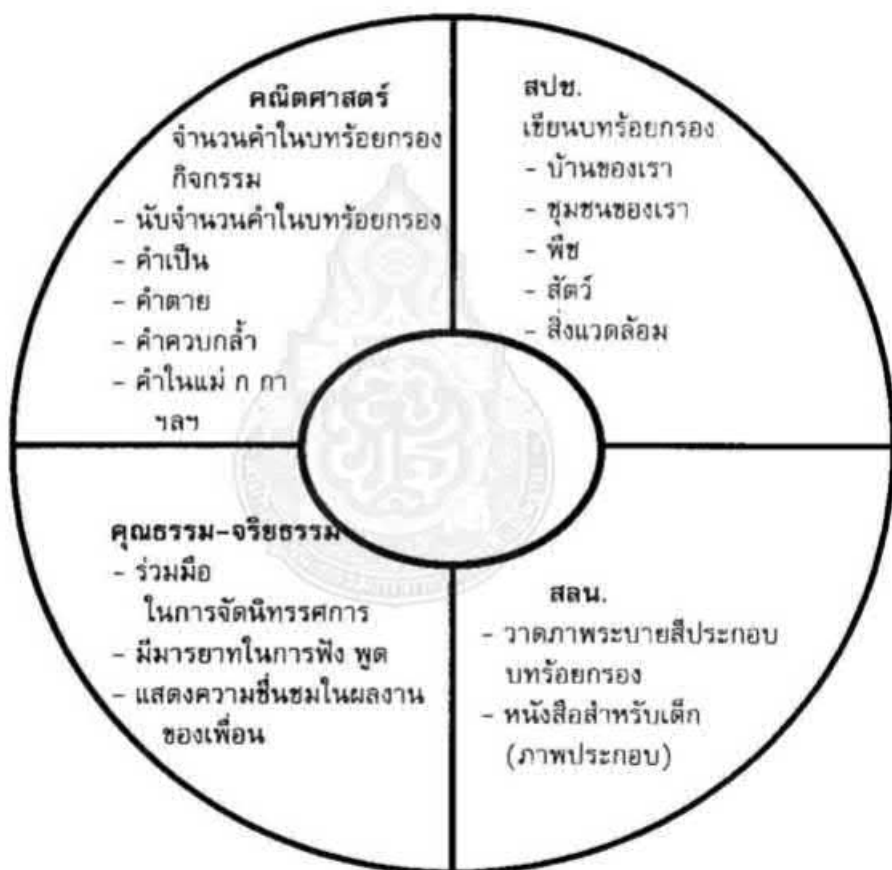
2. ผังการวิเคราะห์ประเด็นของการเรียนรู้

3. ผังการวางแผนการจัดกิจกรรม (บูรณาการทั้ง 4 ทักษะ)

4. ผังการวางแผนการจัดกิจกรรม (บูรณาการกับกลุ่มประสบการณ์อื่น)

5. ผังการวางแผนการจัดกิจกรรม (ตามขั้นตอน)

6. สารสำคัญของความรู้

กาพย์ยานี 11 เป็นบทร้อยกรองชนิดหนึ่ง ซึ่งในแต่ละบทจะมี 11 คำ จึงเรียกว่า กาพย์ยานี 11 มีข้อกำหนดในการแต่ง ดังนี้

จำนวนคำ กาพย์ยานี 11 บทหนึ่งมี 2 บาท แต่ละบาทมี 2 วรรค วรรคหนึ่งมี 5 คำ วรรคหลังมี 6 คำ (1 คำในบทร้อยกรอง หมายถึง 1 พยางค์ เช่น “ดินสอ” ถือว่าเป็น 2 คำ)

การสัมผัส กาพย์ยานี 11 บทหนึ่งมี 4 วรรค กำหนดสัมผัสไว้ ดังนี้

- คำสุดท้ายของวรรคที่ 1 สัมผัสกับคำที่ 3 ของวรรคที่ 2
- คำสุดท้ายของวรรคที่ 2 สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 3
- คำสุดท้ายของวรรคที่ 3 อาจจะสัมผัสกับคำที่ 1 หรือ คำที่ 3 ของวรรคที่ 4 หรือไม่มีสัมผัสก็ได้
- การเขียนบทต่อไปให้คำสุดท้ายของวรรคที่ 4 ในบทหน้าสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 2 ในบทถัดไป

7. ศักยภาพที่ต้องการพัฒนา

- 1) ให้นักเรียนเป็นคนดี โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ กำหนดขั้นตอนการทำงาน
- 2) ให้นักเรียนเป็นคนเก่ง โดย มีความรู้เรื่องกาพย์ยานี 11 สามารถแต่งกาพย์ยานี 11 ได้ หาแหล่งความรู้ที่จะศึกษาได้
- 3) ให้นักเรียนมีความสุข โดย มีความภูมิใจในการทำงานของตนเองและของเพื่อน

8. รายละเอียดกิจกรรม

1) สนทนาร่วมกันถึงความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อบทร้อยกรอง (ตัวอย่างบทร้อยกรอง)

2) ระดมความคิดจากนักเรียนเกี่ยวกับบทร้อยกรอง

3) อภิปรายร่วมกันในเรื่อง ความหมายและความสำคัญของ
กาพย์ยานี 11

4) ฟังกาพย์ยานี 11 จาก เทปบันทึกเสียง ครู และเพื่อน

5) กิจกรรม “ต่อกลอนสอนกัน”

6) อ่านบทร้อยกรองที่ร่วมกันแต่งจากกิจกรรม

7) ศึกษาจากเอกสารความรู้ เรื่อง กาพย์ยานี 11

8) แบ่งกลุ่มศึกษาบทร้อยกรอง

- ในห้องสมุด

- มุมหนังสือในห้องเรียน

9) ทำแบบฝึกหัด

- เรียงลำดับวรรคมักสนุก

- แก้ไขสัมผัสหัดให้ถูกต้อง

- เดิมวรรคให้ครบจบพอดี

- ฝึกเขียนเรียนกาพย์ยานี

- ระบายภาพทราบบทกลอน

10) กิจกรรม

- นับคำจำจากกลอน

- สลับวรรค สัมผัสเรียง

- ซ้าย - หญิงซึ้งซึ้งในบทกลอน

11) คิดเรื่องที่จะเขียนตามความสนใจของนักเรียน

12) สร้างงานเขียนกาพย์ยานี 11

- ภาพประกอบบทร้อยกรอง

- เศษวัสดุประกอบบทร้อยกรอง

- หนังสือสำหรับเด็ก

- 13) แลกเปลี่ยนผลงานกับเพื่อนเพื่อศึกษา
 - อ่านบทร้อยกรองจากผลงาน
- 14) จัดนิทรรศการแสดงผลงาน
 - กวีน้อยร้อยบทกลอน
 - ประกวดกิจกรรม
 - อ่านดีมีรางวัล (ประกวดการอ่าน)
 - แต่งไว้มือเขียน (แข่งขันกลอนสด)

9. สื่อ

- 1) ตัวอย่างบทร้อยกรอง
- 2) แดบบันทึกเสียง
- 3) ตัวอย่างบทร้อยกรอง - ครูและเพื่อน
- 4) กิจกรรม “ต่อกลอนสอนกัน”
- 5) เอกสารความรู้เรื่อง กาพย์ยานี 11
- 6) แบบฝึกหัด
 - เรียงลำดับวรรคมักสนุก
 - แกะไขสัมผัสหัดให้ถูกต้อง
 - เต็มวรรคให้ครบจบพอดี
 - ฝึกเขียนเรียนกาพย์ยานี
 - ระบายภาพทราบบทกลอน
- 7) กิจกรรม
 - นับคำจำจากกลอน
 - สลับวรรค สัมผัสเรียง
 - ชาย-หญิง ชิงชัยในบทกลอน
- 8) ตัวอย่างหนังสือสำหรับเด็ก เนื้อหาเป็นกาพย์ยานี 11

10. การประเมินผล

กิจกรรม/พฤติกรรม/ผลงาน ที่ต้องการประเมิน	วิธีการ	เครื่องมือ
1. การมีนิสัยที่ดีในการฟัง - ฟังบทร้อยกรอง - ฟังการอภิปราย - ฟังการแสดงความคิดเห็น	1. สังเกต	1. แบบสังเกตการมีนิสัย ที่ดีในการฟัง
2. การพูด - สนทนา - อภิปราย - แสดงความคิดเห็น	2. สังเกต	2. แบบสังเกตการพูด การสนทนา อภิปราย
3. การอ่านบทร้อยกรอง	3. สังเกต	3. แบบสังเกตการอ่าน บทร้อยกรอง
4. การเขียนบทร้อยกรอง	4. จัดอันดับ คุณภาพ	4. แบบจัดอันดับคุณภาพ
5. การปฏิบัติงานในกลุ่ม - การปฏิบัติกิจกรรม - การจัดนิทรรศการ	5. สังเกต	5. แบบสังเกตการปฏิบัติ งานในกลุ่ม
6. ผลงานบทร้อยกรอง - กาพย์ยานี 11 ประกอบภาพ - เศษวัสดุประกอบภาพ - หนังสือสำหรับเด็ก	6. ตรวจ ผลงาน	6. เกณฑ์การให้คะแนน

11. สรุปผลการเรียนการสอน

.....

.....

.....

ตัวอย่างบทร้อยกรอง (เพื่อแสดงความรู้สึกลึก)

ชีวิตจะมีค่า	เมื่อเกิดมาทำหน้าที่
สร้างสุขประโยชน์มี	เป็นศักดิ์ศรีทุกเวลา
หน้าที่ต่อตนเอง	ต้องรับแรงการศึกษา
รักเรียนเพียรค้นคว้า	สร้างปัญญาวิชาชาญ

ตัวอย่างบทร้อยกรอง (สำหรับครูอ่าน)

ภาษาไทย

การเรียนภาษาไทย	ต้องสนใจได้ฝึกฝน
ขยันและอดทน	หมั่นฝึกฝนจนเชี่ยวชาญ
ฟังพูดอ่านและเขียน	ควรพากเพียรทั้งสี่ด้าน
ให้เกิดความชำนาญ	สืบสร้างสถานภาษาไทย

ตัวอย่างบทร้อยกรอง (สำหรับเด็กนักเรียนอ่าน)

เด็กไทย

เด็กไทยในวันนี้	ควรต้องมีความแจ่มใส
สดชื่นกายและใจ	อยู่ในวัยพัฒนา
อ่านเขียนเรียนหนังสือ	ไม่ตึงตื่อไฝศึกษา
ด้วยรักและศรัทธา	เติบโตพาชาติรุ่งเรือง

กิจกรรม “ ต่อกลองสอนกัน ”

- จุดประสงค์**
1. นักเรียนแต่งกลอนต่อกันทีละวรรคได้
 2. นักเรียนร่วมงานกับผู้อื่นได้

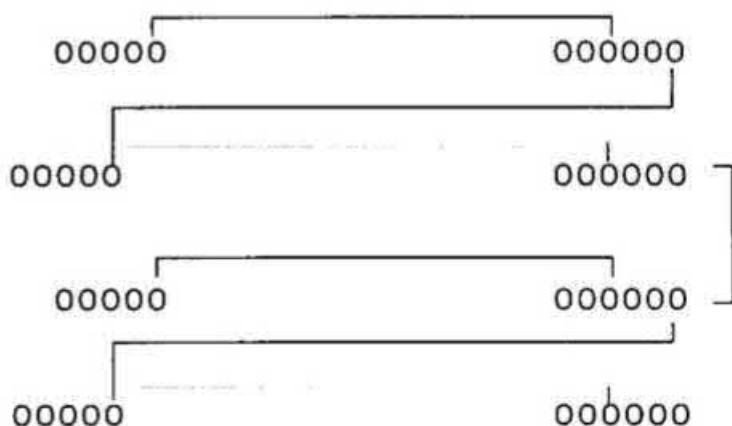
- กิจกรรม**
1. แบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม
 2. กลุ่มที่ 1 เริ่ม
 - ช่วยกันคิดคำในวรรคที่ 1 จำนวน 5 คำ เขียนบนกระดานดำ
 3. กลุ่มที่ 2 ต่อกลองของกลุ่มที่ 1 จำนวน 6 คำ ในวรรคที่ 2
ให้ถูกต้องตามแผนผังภาพยยานี 11 เขียนบนกระดานดำ
 4. กลุ่มที่ 1 ต่อกลองในวรรคที่ 3 จำนวน 5 คำ ให้ถูกต้องตาม
แผนผังภาพยยานี 11 เขียนบนกระดานดำ
 5. กลุ่มที่ 2 ต่อกลองในวรรคที่ 4 จำนวน 6 คำ ให้ถูกต้องตาม
แผนผังภาพยยานี 11 เขียนบนกระดานดำ
 6. ปฏิบัติเช่นนี้จนครบบทหรือกรอง จำนวน 2 บท
 7. กลุ่มใดแต่งผิด คือ จำนวนคำ และสัมผัสไม่ถูกต้องให้หัก
คะแนนและช่วยกันแก้ไขให้ถูกต้อง
 8. กลุ่มที่ถูกหักคะแนนน้อย ได้รับการปรบมือ
 9. คัดบทหรือกรองที่ถูกต้องบนกระดานดำลงสมุด

เอกสารความรู้ เรื่อง “ภาพยยานี 11”

ภาพยยานี 11 เป็นคำประพันธ์ประเภทหนึ่ง ซึ่งในแต่ละบาทจะมี 11 คำ จึงเรียกว่าภาพยยานี 11 ลักษณะฉันทลักษณ์ของภาพยยานี 11 มีดังนี้

1. จำนวนคำในแต่ละวรรคของภาพยยานี 11 มี 4 วรรค วรรคหน้า 5 คำ วรรคหลัง 6 คำ
2. การสัมผัสระหว่างวรรค และระหว่างบท คือ
 - คำสุดท้ายของวรรคที่ 1 สัมผัสกับคำที่ 1 หรือ 2 หรือ 3 ของวรรคที่ 2
 - คำสุดท้ายของวรรคที่ 2 สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 3
 - คำสุดท้ายของวรรคที่ 3 จะสัมผัสกับวรรคที่ 4 หรือไม่มีสัมผัสก็ได้ ถ้ามีสัมผัสนิยมสัมผัสกับคำที่ 3 ของวรรคที่ 4
 - การสัมผัสระหว่างบท ให้คำสุดท้ายของวรรคที่ 4 ในบทแรก สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 2 ในบทต่อไป
3. เนื้อเรื่องมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องเป็นเรื่องเดียวกัน เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน

แผนผังภาพยยานี 11

เอกสารเสริมความรู้ เรื่อง “ การเขียนภาพยยานี 11 ”

การเขียนบทร้อยกรองภาพยยานี 11 ผู้เขียนจำเป็นต้องศึกษารายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ควรทราบให้เข้าใจเสียก่อน ดังนี้

1. จังหวะของภาพยยานี 11

- วรรคหน้า 5 คำ แบ่งจังหวะการอ่านเป็น 2,3
- วรรคหลัง 6 คำ แบ่งจังหวะการอ่านเป็น 3,3

ตัวอย่าง

หนึ่งกิน/อาหารดี	คุณค่ามี/อย่าปล่อยไหล
สองนึก/ฝึกฝนใจ	ให้สดใส/และรื่นรมย์

2. การเขียนคำในแต่ละวรรค

การเขียนคำในแต่ละวรรค ทั้งในวรรค 5 คำ หรือ 6 คำ ควรให้ลงจังหวะ 2,3 และ 3,3 ได้โดยไม่ต้องแยกคำจะทำให้ไพเราะขึ้น จึงควรเลือกเพี้ยนถ้อยคำที่เหมาะสม แต่ถ้าจำเป็นจริงๆ ก็แยกคำได้

ตัวอย่างการใช้คำที่ลงจังหวะได้พอดี

วันนี้/เป็นวันจันทร์	เธอและฉัน/มาโรงเรียน
ทุกคน/ต่างพากเพียร	ฝึกอ่านเขียน/แสนสุขใจ

ตัวอย่างการใช้คำที่แยกคำจะทำให้ขาดความไพเราะ

ในวัน/นี้มีสุข	ไร้ความทุกข์/ใดทั้งสิ้น
แสนส/นุกขิวัน	กลับสู่ถิ่น/ฐานบ้านเรา

3. การเขียนเนื้อหาของบทร้อยกรอง

บทร้อยกรองที่ดีจะต้องมีเนื้อเรื่องสัมพันธ์ต่อเนื่องเป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งมีวิธีตรวจสอบด้วยตนเองง่าย ๆ โดยตั้งคำถาม ถามตัวเองเสียก่อนว่า

- จะเขียนเรื่องอะไร
- จะเริ่มต้นตรงไหน
- ใครทำอะไร กับใคร ที่ไหน เมื่อไร ผลเป็นอย่างไร ซึ่งอาจ

เขียนคำตอบไว้ในกระดาษก่อน แล้วจึงเขียนเป็นบทร้อยกรอง

ตัวอย่างการตั้งคำถามตรวจสอบตนเอง

(เริ่มต้นเขียนว่า)	ลุงปอเป็นผู้ใหญ่
(ถาม : แล้วเป็นอย่างไรล่ะ)	
(ตอบ)	ที่ใครใครต่างนับถือ
(ถาม : เพราะอะไรล่ะ)	
(ตอบ)	ชื่อเสียงนั้นเลื่องลือ
(ถาม : เลื่องลือเรื่องอะไรล่ะ)	
(ตอบ)	ว่าลุง คือ ผู้แข็งแรง
(ถาม : เนื่องจากอะไรล่ะ)	
(ตอบ)	อายุเจ็ดสิบแล้ว
(ถาม : แล้วเป็นอย่างไรล่ะ)	
(ตอบ)	ยังคล่องแคล่วและกล้าแกร่ง
(ถาม : กล้าแกร่งอย่างไรล่ะ)	
(ตอบ)	โรคภัยไม่แทรกแซง
(ถาม : แล้วอะไรอีกล่ะ)	
(ตอบ)	ทั้งเร็วแรงไม่โรยรา

ฯลฯ

4. การเริ่มต้นเขียน

พยายามเขียนจากจุดหนึ่ง แล้วโยงความไปสู่จุดหนึ่งให้เนื้อเรื่องเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน บางครั้งวรรคหน้าอาจเป็นเหตุโดยวรรคหลังเป็นผล บางครั้งวรรคหน้าอาจเป็นผล และวรรคหลังเป็นเหตุ ดังนั้น ถ้าสามารถตอบคำถามให้ตัวเองได้ในทำนอง “เพราะว่า...” “เนื่องจาก...” ฯลฯ แล้ว ก็พอจะสรุปได้ในเบื้องต้นว่า เรื่องมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องเป็นเรื่องเดียวกันแล้ว

แบบฝึกหัด

เรียงลำดับวรรคมักสนุก

คำสั่ง เรียงลำดับวรรคใหม่ให้ถูกต้องตามลักษณะสัมผัสของกาพย์ยานี 11
และได้ความสมบูรณ์

โลกเราทุกวันนี้
ดูแล้วมีความสับสน
ความคิดของผู้คน
เพื่อพัฒนาชาติไทยเรา
โลกเราทุกวันนี้

เราควรร่วมช่วยกัน

คนดีมีปัญญา
มีมากล้นคณา
เราควรร่วมช่วยกัน
ต่างมุ่งมั่นเลือกสรรหา

แก้ไขสัมผัสหัดให้ถูกต้อง

คำสั่ง เขียนคำที่ขีดเส้นใต้ให้มีลักษณะถูกต้องตามลักษณะสัมผัสของ
กาพย์ยานี 11

วันนี้เป็นวันจันทร์
ทุกคนต่างขยัน
คุณครูก็ดีใจ
นักเรียนสบายจิต

เธอและเขามาโรงเรียน
ฝึกอ่านเขียนแสนสุขใจ
ทำหน้าที่อย่างสดชื่น
เรียนรู้ได้อย่างเชี่ยวชาญ

เติมวรรณให้ครบจบพอดี

คำสั่ง เติมวรรณที่หายไปของกาพย์ยานี 11 ให้สัมผัสถูกต้องและได้ความ
ต่อเนื่องกับบทแรก

ฉันมีเพื่อนแสนดี

.....

เอื้อเฟื้อและเผื่อแผ่

.....

ทุกวันนี้เราขีดใกล้
เรามอบให้กันและกัน
เราหนาวเหน็บประชัน

.....

ฝึกเขียนเรียนกาพย์ยานี

คำสั่ง แต่งคำประพันธ์กาพย์ยานี 11 ตามคำสั่งที่กำหนดให้

ต่อวรรคสุดท้ายของคำประพันธ์ต่อไปนี้	ต่อบาทสุดท้ายของคำประพันธ์ต่อไปนี้
คุณครู	โรงเรียน
ฉันรักคุณครูฉัน ทุกทุกวันครูสอนไว้ การเรียนต้องตั้งใจ เมื่อเติบโตใหญ่จะได้ดี ร่ำเรียนเพียรขยัน ทุกทุกวันทำหน้าที่ ฝึกตนเป็นคนดี	พวกเรามาโรงเรียน เพื่อพากเพียรการศึกษา ไต่ไปในภายหน้า ได้ชื่อว่าเป็นคนดี โรงเรียนจะสะอาด ช่วยปัดกวาดกันทุกที่
ต่อคำประพันธ์ต่อไปนี้ อีก 1 บท	ต่อคำประพันธ์ต่อไปนี้ ให้ครบ 2 บท
ประหยัด	เด็กดี
รู้จักประหยัด มัธยัสถ์ในวันนี้ จะได้เป็นเศรษฐี ทรัพย์มั่งมีในวันหน้า	เราควรเป็นเด็กดี และต้องมีการศึกษา
แต่งคำประพันธ์ตามหัวข้อที่กำหนดให้ 2 บท	แต่งคำประพันธ์ตามความคิดของตนเอง พร้อมทั้งตั้งชื่อเรื่อง
อนาคตของฉัน	

แบบฝึกหัด

ระบายภาพทราบกลอน (ตัวอย่าง)

คำสั่ง ระบายภาพพร้อมแต่งกายยานี้ 11 จำนวน 2 บท ตั้งชื่อเรื่องด้วย

แบบฝึกหัด

ระบายภาพทราบกลอน

คำสั่ง ระบายภาพพร้อมแต่งกายยานี 11 จำนวน 2 บท ตั้งชื่อเรื่องด้วย

กิจกรรม “ นับคำจำจากกลอน ”

- จุดประสงค์** สามารถนับจำนวนคำตามหัวข้อที่กำหนดให้ได้
- จำนวนคำเป็น
 - จำนวนคำตาย
 - คำในแม่ ก กา
 - คำควบกล้ำ
 - ฯลฯ

กิจกรรม

1. นักเรียนร่วมกันเขียนบทร้อยกรองกาพย์ยานี 11 จำนวน 4 บท บนกระดานดำ
2. กำหนดเวลาให้นักเรียนนับคำตามหัวข้อที่กำหนด เช่น
 - จำนวนคำเป็น
 - จำนวนคำตาย
 - จำนวนคำในแม่ ก กา
 - จำนวนคำควบกล้ำ
 - ฯลฯ
3. นักเรียนที่ปฏิบัติตามหัวข้อที่กำหนดได้ถูกต้องและมากที่สุด
รับรางวัลจากครู

หมายเหตุ การทำกิจกรรมแต่ละหัวข้อ ครูควรดูอย่างใกล้ชิด

กิจกรรม “ สลับวรรค สัมผัสเรียง ”

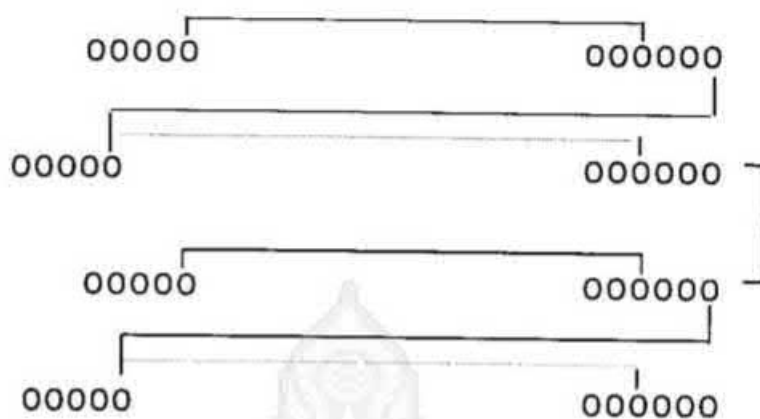
จุดประสงค์ นักเรียนสามารถเรียงวรรคในบทร้อยกรองได้ถูกต้องตามฉันทลักษณ์

อุปกรณ์ 1. กระดาษแผ่น
2. แถบข้อความจากบทร้อยกรอง

ร้อยกรองกาพย์ยานี 11

ชุดที่ 1	กาพย์ยานี 11 วรรคหน้ามีห้าคำ	ข้อบอกเสร็จควรจดจำ วรรคหลังหกยกขึ้นยืน
ชุดที่ 2	คำท้ายวรรคที่หนึ่ง สู่คำที่สามพลัน	สัมผัสถึงวรรคสองนั้น คล้องจองกันให้มั่นใจ
ชุดที่ 3	คำท้ายวรรคสองตาม วรรคสี่แสนสบาย	ส่งวรรคสามตัวสุดท้าย ไม่บังคับให้คล้องจอง
ชุดที่ 4	สัมผัสระหว่างบท คำท้ายวรรคสี่ปอง	ต้องจำจดหมั่นทดลอง ท้ายวรรคสองบทต่อไป

3. แผนผังภาพยยานี 11

วิธีดำเนินการกิจกรรม

1. แบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม
2. แต่ละกลุ่มรับมอบบทร้อยกรอง กลุ่มละ 1 ชุด
3. ทุกกลุ่มช่วยกันเรียงบทร้อยกรองให้ถูกต้องตามแผนผังภาพยยานี 11 ตามเวลาที่กำหนดให้
4. อ่านบทร้อยกรองในกลุ่มของตน
5. นำมาติดบนกระเป่าผืนงา เรียงต่อกันตามลำดับกลุ่ม
6. อ่านบทร้อยกรองพร้อมกัน
7. ร่วมกันอภิปรายข้อความในบทร้อยกรอง ควบคู่กับแผนผังภาพยยานี 11 เน้นถึงการบังคับฉันทลักษณ์
8. เขียนบทร้อยกรองด้วยตัวหวัดแกมบรรจงลงสมุด

ตัวอย่างแถบข้อความ ชุดที่ 1

ภาพยนต์ 11

ข้อบกพร่องเครื่องจักร

พรรคหน้ามีห้าคำ

พรรคหลังหกยกย่อง

กิจกรรม “ ชาย-หญิง ชิงชัยในบทรกลอน ”

จุดประสงค์

1. นักเรียนแต่งกาพย์ยานี 11 ได้
2. ให้ความร่วมมือกับผู้อื่นได้

กิจกรรม

1. แบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ชายกับหญิง
2. ครูเขียนกาพย์ยานี 11 ในวรรคที่ 1 บนกระดานดำ
3. นักเรียนชายหรือหญิง กลุ่มใดต่อบทร้อยกรองบนกระดานดำได้และถูกต้อง ให้ออกไปเขียนบนกระดานดำทุกครั้ง
4. ปฏิบัติเช่นนี้จนจบบทร้อยกรองกาพย์ยานี 11 ตามจำนวนบทที่ต้องการ
5. กลุ่มใดที่สามารถต่อบทร้อยกรองได้มากกว่า และถูกต้องตามแผนผังกาพย์ยานี 11 เป็นกลุ่มชนะ ได้รับการปรบมือ
6. คัดบทร้อยกรองลงในสมุด

แบบสังเกตพฤติกรรม

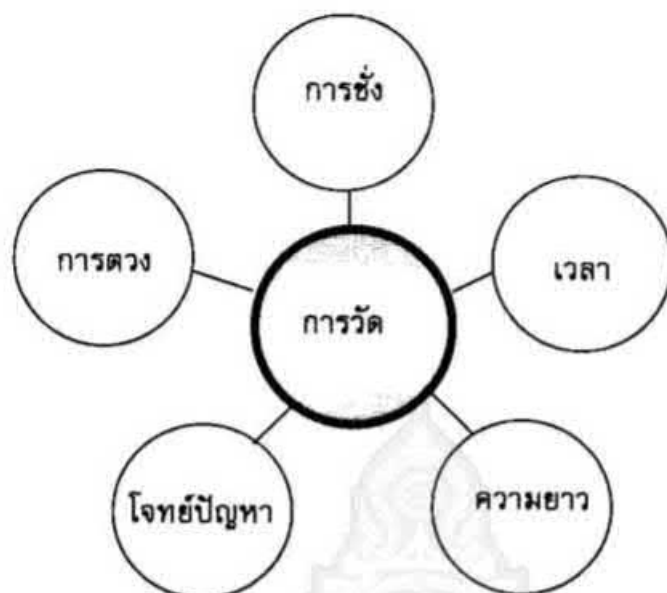
ที่	ชื่อ-นามสกุล	ดี				เก่ง					มีความสุข			สรุป		
		มี ใจ ดี	ให้ ร่วม	มี ใจ ดี	ยอม รับ ฟัง	ทำ ตาม คำ	ออก เสียง อ่าน	อ่าน วรรณคดี	เขียน ใช้ ภาษา	วาง แผน การ ทำ งาน	มี ความคิด สร้างสรรค์	เขียน ภาพ อย่าง ง่าย	ภูมิใจ ใน งาน ของตนเอง	เห็น คุณค่า ของ งาน ของตนเอง และ ผู้อื่น	ผ่าน	ไม่ ผ่าน

กลุ่มทักษะ (คณิตศาสตร์)

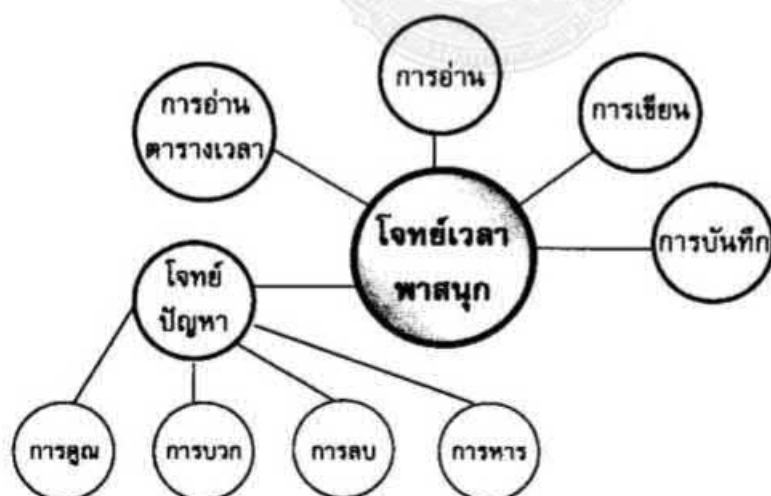
เรื่อง
โจทย์เวลาพาสุนัข

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

1. มังการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้

2. มังการวิเคราะห์ประเด็นของการเรียนรู้

3. ฝึการวางแผนการจัดกิจกรรม (แบบบูรณาการ)

4. ผังการวางแผนการจัดกิจกรรม (ตามขั้นตอน)

5. สาระสำคัญของความรู้

โจทย์เวลาพาสนก

- วิเคราะห์หาคำตอบโจทย์ปัญหาการบวก การลบ เรื่องเวลา

6. ศักยภาพที่ต้องการพัฒนา

- 1) ให้นักเรียนเป็นคนดี โดยมีความสนใจใฝ่รู้ในการเรียน มีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย มีเหตุผล ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ประพฤติตนเป็นผู้ตรงต่อเวลา
- 2) เป็นคนเก่ง โดยมีความรู้ความเข้าใจในการอ่านและเขียนเรื่องเวลา สามารถแก้โจทย์ปัญหาเรื่องเวลาได้
- 3) เป็นคนมีความสุข โดยร่วมกิจกรรมด้วยความสนุกสนานและมีความสุข

7. รายละเอียดของกิจกรรม

- 1) การแสดงบทบาทสมมติเรื่องเวลา
 - นักเรียน 12 คน ล้อมวงเป็นวงกลม สมมติตนเองเป็นเลขบนหน้าปัดนาฬิกาดังแต่ 1 - 12
 - นักเรียน 1 คน อยู่ตรงกลางเป็นจุดหมุนของนาฬิกา
 - นักเรียนอีก 2 คน แสดงเป็นเข็มสั้นและเข็มนาฬิกา
 - นักเรียนส่วนที่เหลือ ร่วมกันกำหนดเวลาให้นาฬิกา นักเรียนที่เป็นเข็มหมุนตามเวลากำหนด
 - ผลัดกันแสดงบทบาทสมมติ
- 2) วาดภาพนาฬิกา และเข็มนาฬิกาตามเวลาที่ต้องการ
- 3) สนทนาถึงประโยชน์และความจำเป็นของนาฬิกา
- 4) จัดทำนาฬิกาจำลองคนละ 1 เรือน
- 5) บอกและเขียนส่วนประกอบของนาฬิกาไว้ด้านหลังของนาฬิกาจำลองนั้น

6) ตั้งคำถามให้นักเรียนอยากรู้ เช่น “ทำไมเวลาถ่ายทอดสดฟุตบอลโลก เราต้องลุกขึ้นมาดูตอนดึก” หรือ “ถ้าขณะที่เราเรียนหนังสือ มีประเทศใดที่เรียนเหมือนเรา” และสนทนาเรื่องสภาพภูมิศาสตร์ ฤดูกาล โดยระดมความคิดและเขียนผังแผนที่ความคิด (โดยวิธี Mind mapping)

7) กำหนดเวลาและผลัดกันถามถึงเวลาจากนาฬิกาจำลองของตนเอง อ่านเวลา กลางวัน กลางคืน

8) สนทนาถึงความจำเป็นของการตรงต่อเวลา โดยทำผังแผนที่ความคิด (Mind mapping) และมารยาทในการรักษาเวลา

9) ทบทวนเรื่องการทอน การกระจาย ชั่วโมง นาที วินาที

10) แบ่งกลุ่มนักเรียนกลุ่มละ 2 - 3 คน ตั้งโจทย์ปัญหาเกี่ยวกับเวลา (รวบรวมโจทย์ไว้)

11) แลกเปลี่ยนโจทย์กับกลุ่มอื่น ๆ ฝึกวิเคราะห์ แสดงวิธีทำ หาคำตอบจากโจทย์ปัญหา การบวก การลบ

12) นำโจทย์และวิธีการหาคำตอบมาอภิปรายภายในกลุ่มย่อย และนำเสนอในกลุ่มใหญ่

13) ฝึกแสดงวิธีทำ หาคำตอบจากโจทย์ปัญหาที่นักเรียนตั้งขึ้นทุกข้อ

14) เขียนเรื่องราวเกี่ยวกับเวลา และวาดภาพประกอบในหัวข้อ “กิจวัตรของฉันใน 1 วัน” เริ่มตั้งแต่ตื่นนอนถึงเข้านอน พร้อมกับ

- อ่านและเขียนเวลาของกิจกรรมนั้น

- บอกช่วงเวลาที่ทำกัน

15) จัดทำสมุดเล่มเล็กเกี่ยวกับเรื่องที่เขียน

16) นำผลงานมาเสนอในห้องเรียน วิเคราะห์หาจุดเด่นที่ควรเสริมและจุดด้อยเพื่อนำมาปรับปรุง

17) จัดแสดงผลงาน คือ หนังสือเล่มเล็ก ภาพวาด นาฬิกาจำลอง โจทย์ปัญหาที่ร่วมกันคิด วัสดุหนึ่งห้องของห้อง เชิญครู เพื่อนต่างห้องมาร่วมชมและเสนอแนะแนวคิด

8. สื่อ

- 1) นาฬิกาจำลอง
- 2) อุปกรณ์การทำนาฬิกาจำลอง เช่น กระดาษแข็ง สี กรรไกร กาว
- 3) ใบงาน

9. การประเมินผล

กิจกรรม/พฤติกรรม/ผลงาน ที่ต้องการประเมิน	วิธีการ	เครื่องมือ
1. การแสดงบทบาทสมมติ	สังเกต	แบบบันทึกการสังเกต พฤติกรรม
2. การตอบคำถามเกี่ยวกับ เรื่องนาฬิกา	สังเกต	
3. ตรวจนาฬิกาจำลอง	ตรวจผลงาน	
4. การร่วมกิจกรรมตั้งโจทย์ปัญหา	สังเกต	
5. การอภิปรายกลุ่ม	สังเกต	
6. ตรวจภาพวาด	ตรวจผลงาน	
7. ตรวจเรื่องที่เขียน	ตรวจผลงาน	
8. ตรวจหนังสือเล่มเล็ก	ตรวจผลงาน	
9. ความกระตือรือร้นในการแสดง ผลงาน นวัตกรรม	สังเกต	
10. ตรวจแบบฝึกทักษะเรื่องเวลา	ตรวจผลงาน	แบบฝึกทักษะเรื่องเวลา

10. สรุปผลการเรียนการสอน

.....

.....

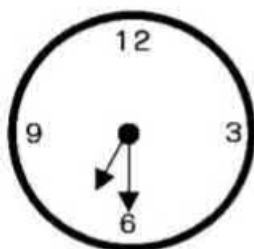
.....

.....

แบบฝึกโจทย์ปัญหาการบวก ลบ เรื่อง “เวลา”

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนนาฬิกาตามเงื่อนไขที่กำหนดในแต่ละข้อ

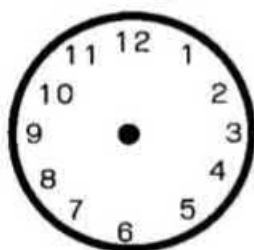
1. ตื่นนอน

เวลา 6.30 น.

อ่านว่า.....

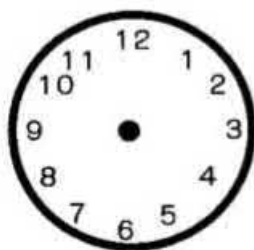
2. อาบน้ำแต่งตัว (ตอบตามสภาพจริงของนักเรียน)

เวลา..... น.

อ่านว่า.....

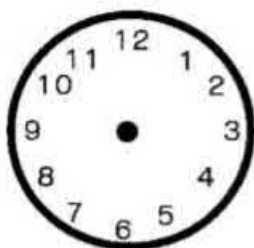
3. รับประทานอาหาร

เวลา..... น.

อ่านว่า.....

4. ไปโรงเรียน

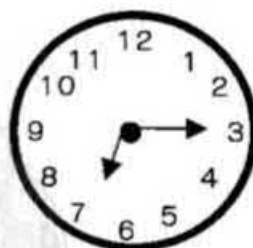
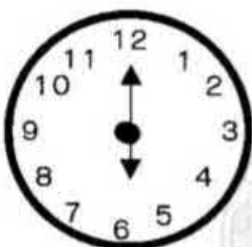

เวลา.....น.

อ่านว่า.....

5. ตื่นนอน

รับประทานอาหารเช้า

เวลา.....น.

เวลา.....น.

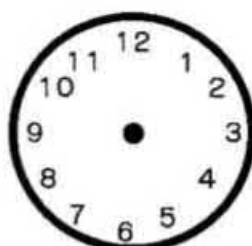
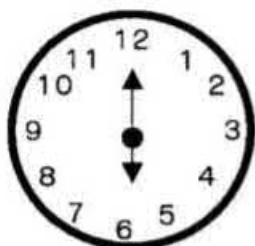
จากตื่นนอนถึงรับประทานอาหารเช้าใช้เวลานานเท่าไร

ตอบ.....

6. ตื่นนอนเวลา

รับประทานอาหารนาน 30 นาที

รับประทานอาหารเสร็จเป็นเวลาอะไร

เวลา.....น.

อ่าน.....

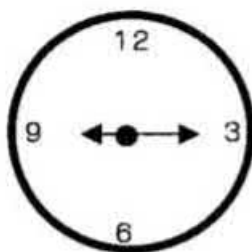
7. นักเรียนเริ่มเดินทางจากบ้าน เวลา 7.20 น. มาถึงโรงเรียนเวลา 8.50 น.

นักเรียนใช้เวลาเดินทางเท่าไร

วิธีทำ	มาถึงโรงเรียนเวลา	8.50	น.
	เริ่มเดินทางออกจากบ้านเวลา	-----	น.
	นักเรียนใช้เวลาเดินทาง	=====	ชม.

ตอบ.....

8. จากภาพนาฬิกาที่กำหนดให้นักเรียนแต่งโจทย์ปัญหาการลบ แล้วแสดงวิธีหาคำตอบ

9. คนงานก่อสร้างเริ่มทำงานเวลา 8.30 น. ทำงานนาน 2 ชั่วโมง 30 นาที หยุดพักรับประทานอาหารกลางวัน คนงานหยุดพักรับประทานอาหารเวลาเท่าใด

วิธีทำ	คนงานก่อสร้างเริ่มทำงานเวลา	8.30	น.
	ทำงานนาน	<u>2.30</u>	น.
	คนงานหยุดพักรับประทานอาหารเวลา	<u>11.00</u>	น.

ตอบ 11.00 น.

10. รถไฟแล่นจากสถานีสุพรรณบุรีถึงสถานีหนองวัลเปี๋ยง ใช้เวลา 1 ชั่วโมง 45 นาที ถ้ารถไฟออกจากสถานีสุพรรณบุรีเวลา 13.25 น. ถึงสถานีหนองวัลเปี๋ยงเวลาอะไร

วิธีทำ

.....

.....

.....

ตอบ.....

11. ให้นักเรียนแต่งโจทย์ปัญหาการลบเวลา พร้อมแสดงวิธีหาคำตอบ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12. ให้นักเรียนแต่งโจทย์ปัญหาการบวกเวลา พร้อมแสดงวิธีหาคำตอบ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

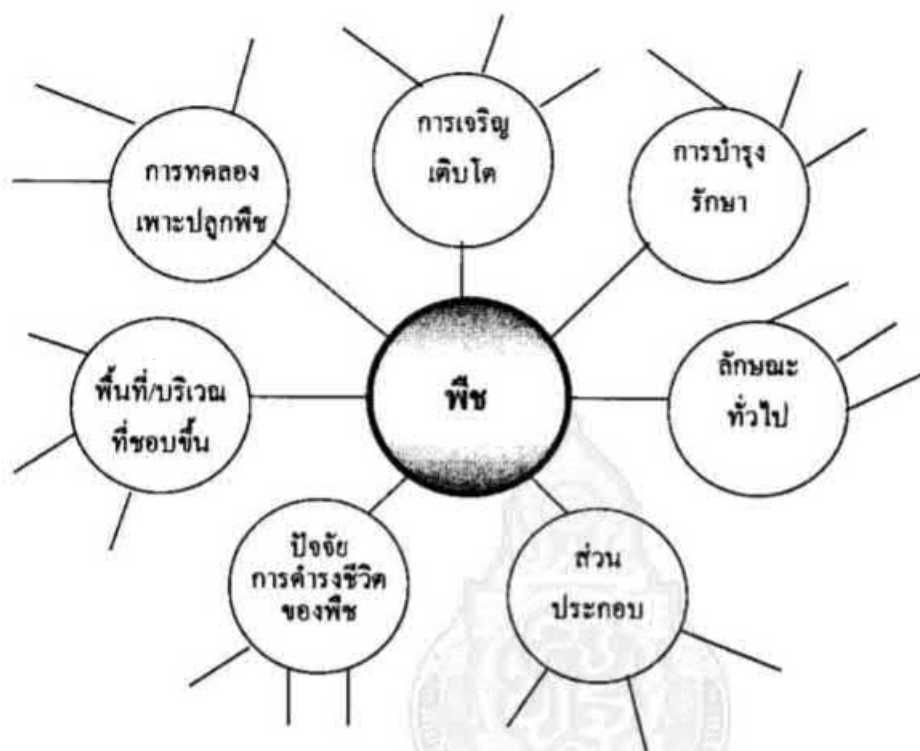
.....

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

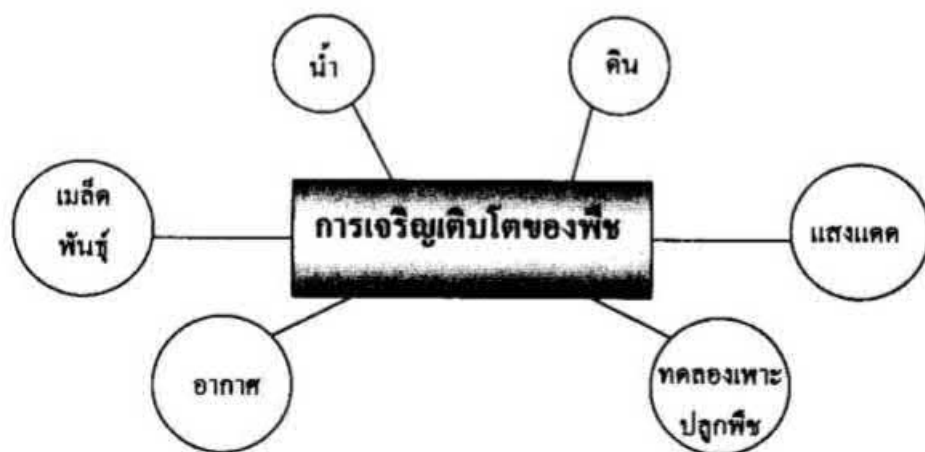
เรื่อง
การเจริญเติบโตของพืช

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

1. ผังการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้

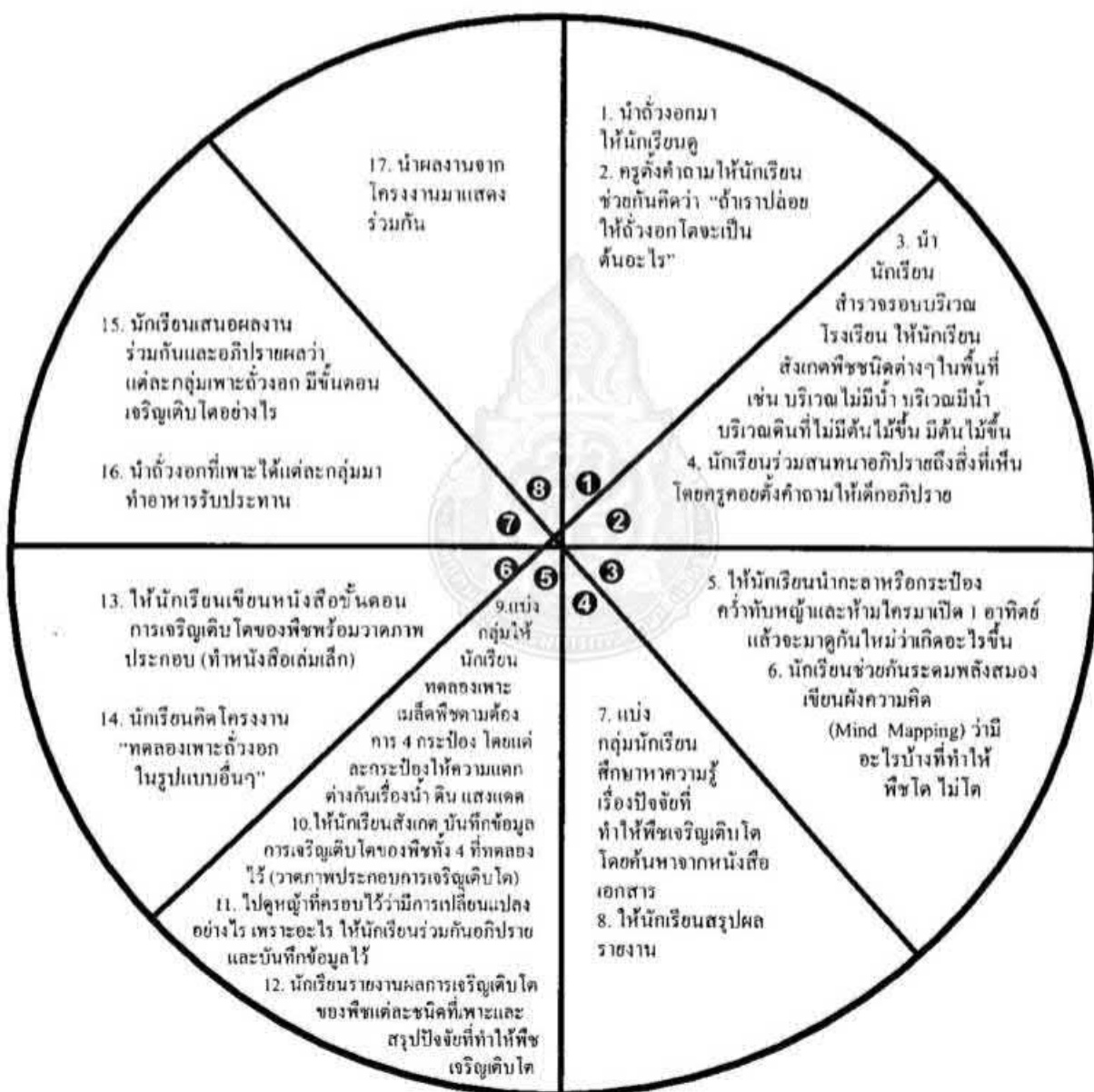
2. ผังการวิเคราะห์ประเด็นของการเรียนรู้

3. ผังการวางแผนการจัดกิจกรรม (บูรณาการ)

4. ผังการวางแผนการจัดกิจกรรม (ตามขั้นตอน)

5. สารสำคัญของความรู้

การเจริญเติบโตของพืชต้องขึ้นอยู่กับปัจจัย ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ สภาพอากาศ แสงแดด ดิน น้ำ

6. ศักยภาพที่ต้องการพัฒนา

- 1) ให้นักเรียนเป็นคนดี โดยมีความรับผิดชอบ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีเหตุผล เห็นคุณค่าของผลงานตนเอง และผู้อื่น
- 2) ให้นักเรียนเป็นคนเก่ง โดยสามารถอธิบายถึงปัจจัยสำคัญของการเจริญเติบโตของพืชได้ บอกวิธีการดูแลรักษาพืชให้เจริญเติบโตได้ และสามารถวางแผนและทำงานตามขั้นตอน ใช้ทักษะการวัด เปรียบเทียบ นำเสนอข้อมูลจากผลการทดลองได้
- 3) ให้นักเรียนเป็นคนมีความสุข โดยภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง - ผู้อื่น ทำงานอย่างมีความสุข

7. รายละเอียดกิจกรรม

- 1) นำถั่วงอกมาให้นักเรียนดู
- 2) ครูตั้งคำถามให้นักเรียนช่วยกันคิดว่า “ถ้าเราปล่อยให้ถั่วงอกโตจะเป็นต้นอะไร”
- 3) นำนักเรียนสำรวจบริเวณโรงเรียนให้นักเรียนสังเกตการเจริญเติบโตของพืชชนิดต่าง ๆ ในพื้นที่ต่าง ๆ เช่น บริเวณไม่มีน้ำ บริเวณมีน้ำ บริเวณดินลูกรัง บริเวณดินทราย บริเวณดินปกติ
- 4) นักเรียนร่วมสนทนาและอภิปรายถึงสิ่งที่เห็น โดยครูคอยตั้งคำถามให้เด็กอภิปราย
- 5) ให้นักเรียนนำกะลาหรือกระป๋องที่แสงสว่างผ่านไม่ได้คว่ำกับหัวแปรงไว้และห้ามให้ใครมาเปิดออก ประมาณ 1 - 2 อาทิตย์ ค่อยมาดูกันว่าเกิดอะไรขึ้น

6) ให้นักเรียนช่วยกันระดมพลังสมองเขียนผังความคิด (Mind mapping) ว่ามีสิ่งใดบ้างที่ทำให้พืชเจริญเติบโตหรือไม่โต

7) แบ่งกลุ่มนักเรียนศึกษาหาความรู้เรื่องปัจจัยที่ทำให้พืชเจริญเติบโต โดยค้นจากหนังสือ เอกสาร (ที่ครูเตรียมไว้ให้ หรือครูจะทำใบงานก็ได้)

8) ให้นักเรียนช่วยกันสรุปผลที่หาได้และออกมารายงาน

9) แบ่งกลุ่มให้นักเรียนเพาะเมล็ดพืช (ถั่วเขียว) ในกระป๋อง 4 ใบ เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ โดยแต่ละกระป๋องให้ทดลองในปัจจัยที่แตกต่างกัน

กระป๋องที่ 1 กลุ่มพลาสติกสีดำตลอดเวลาทดลอง ไม่รดน้ำ

กระป๋องที่ 2 กลุ่มพลาสติกสีดำตลอดเวลา รดน้ำเท่า ๆ กัน วันละ 2 ครั้ง (เช้า - เย็น)

กระป๋องที่ 3 ไม่คลุมพลาสติก รดน้ำเท่า ๆ กับกระป๋องที่ 2 วันละ 2 ครั้ง (เช้า-เย็น)

กระป๋องที่ 4 ไม่คลุมพลาสติก รดน้ำเท่า ๆ กับกระป๋องที่ 2 วันละ 2 ครั้ง (เช้า-เย็น) ตั้งไว้กลางแดดในเวลากลางวันทุกวัน

10) ให้นักเรียนสังเกตการเจริญเติบโตทุกวัน บันทึกข้อมูล

11) จัดบันทึกการเจริญเติบโตของพืชในกระป๋องทั้ง 4 พร้อมวาดภาพประกอบ

12) เมื่อครบอาทิตย์เปิดกระป๋องทั้ง 4 ดูและจัดบันทึกเปรียบเทียบการเจริญเติบโตของพืชทั้ง 4 กระป๋อง

13) ไปดูหน้าที่ครอบไว้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ให้อภิปรายร่วมกันว่า เพราะอะไร และบันทึกข้อมูลไว้

14) นักเรียนสรุปรายงานผลการเจริญเติบโตของพืชที่เพาะและสรุปปัจจัยที่ทำให้พืชเจริญเติบโต

15) นักเรียนเขียนหนังสือ (รายงาน) ขั้นตอนการเจริญเติบโตของพืช พร้อมวาดภาพระบายสีประกอบการเจริญเติบโตทีละขั้น ๆ (ทำหนังสือเล่มเล็ก)

16) นักเรียนแบ่งกลุ่มคิดโครงงานทดลองเพาะถั่วงอกในรูปแบบอื่น ๆ เช่น ใส่ใ้หม่น้ำปลา เพาะโดยใช้ใบตอง กระดาษหนังสือพิมพ์แทนกลบ เป็นต้น

17) นักเรียนเสนอผลงานร่วมกันและอภิปรายผลว่าการเพาะเมล็ดด้วยวิธีการต่าง ๆ พืชมีการเจริญเติบโตอย่างไร

18) นำถั่วงอกตามโครงการของแต่ละกลุ่มมาดูเปรียบเทียบกัน และนำไปผัดน้ำมันมารวมกันลองรับประทาน และพิจารณาว่ารสชาติต่างกันอย่างไร

19) นำผลงานจากโครงการและผลงานอื่น ๆ ที่ทำไว้มาจัดนิทรรศการประกอบให้เพื่อน ๆ ในโรงเรียนดู โดยจัดไว้หน้าห้องเรียนหรือในห้องสมุด หรือในโรงอาหาร ฯลฯ

8. สื่อ

- 1) แก้วน้ำ
- 2) เมล็ดถั่วเขียว หรือเมล็ดพืชอื่น ๆ
- 3) แวนชยาย

9. การประเมินผล

กิจกรรม / พฤติกรรม / ผลงาน ที่ต้องการประเมิน	วิธีการ	เครื่องมือ
1. ประเมินผลจากการตอบคำถาม	สังเกต	แบบบันทึกพฤติกรรม
2. ประเมินผลขณะปฏิบัติงาน	สังเกต	
3. ประเมินผลการรายงานผลการทดลอง	ตรวจสอบ	
4. ประเมินผลจากโครงการ	ตรวจสอบ	

10. สรุปผลการเรียนการสอน

ใบงานทดลองเพาะเมล็ดถั่ว

1. ให้นักเรียนนำกระป๋องเปล่า (ขนาดเท่ากัน) จำนวน 4 ใบ
2. ใส่ดินชนิดเดียวกันเท่ากัน ในกระป๋องทุกใบ ตั้งในห้องเรียน
3. ใส่เมล็ดถั่วเขียว 5 เมล็ดในทุกกระป๋อง และ
 - 3.1 กระป๋องที่ 1 คลุมพลาสติกสีดำตลอดเวลาจนสิ้นสุดการทดลอง
 - 3.2 กระป๋องที่ 2 คลุมพลาสติกสีดำตลอดเวลา รดน้ำวันละ 2 ครั้ง (เช้า - เย็น) เท่า ๆ กัน ทุกวัน
 - 3.3 กระป๋องที่ 3 ไม่คลุมพลาสติก รดน้ำเท่ากับกระป๋องที่ 2 ทุกวัน
 - 3.4 กระป๋องที่ 4 ไม่คลุมพลาสติก รดน้ำเท่ากับกระป๋องที่ 2 วันละ 2 ครั้ง (เช้า - เย็น) ตั้งไว้กลางแจ้งในเวลากลางวันทุกวัน

แบบบันทึกผลการทดลอง

วันที่ กระป๋องที่	ผลการเปลี่ยนแปลงของเมล็ดถั่ว							ความเห็น ของผล การบันทึก
	1	2	3	4	5	6	7	
1								
2								
3								
4								

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

เรื่อง
อาชีพที่ฉันรู้จัก

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

1. ผังการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้

2. ผังการวิเคราะห์ประเด็นของการเรียนรู้

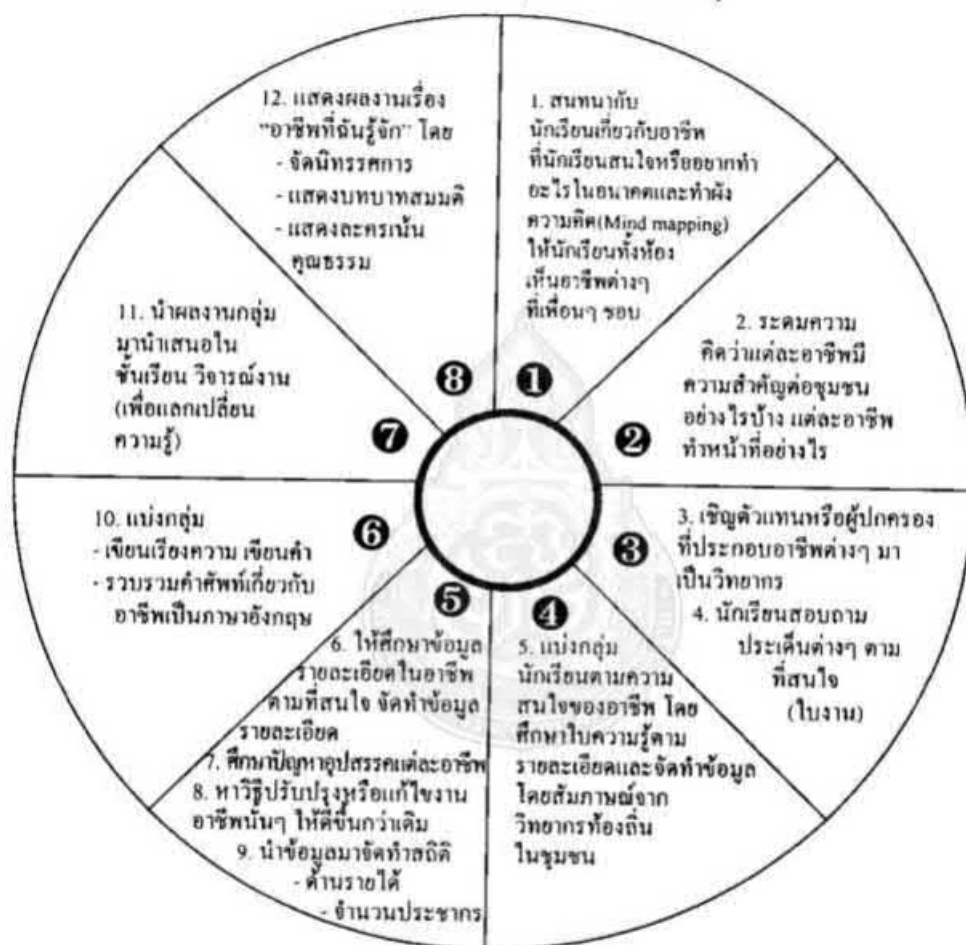

แนวการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข

3. ผังการวางแผนการจัดกิจกรรม (แบบบูรณาการ)

4. ผังการวางแผนการจัดกิจกรรม (ตามขั้นตอน)

5. สาระสำคัญของความรู้

ในชุมชนหนึ่งมีประชากรมาก อาชีพที่ประชากรประกอบมีหลายชนิด แต่ละอาชีพจะมีข้อแตกต่างกันในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- รายได้
- ปัจจัยในการประกอบอาชีพ
- สิ่งที่น่าสนใจในการประกอบอาชีพ
- คุณธรรมในการประกอบอาชีพ
- ปัญหาและอุปสรรค
- วิธีการแก้ไข
- ความก้าวหน้าในอาชีพ

6. ศักยภาพที่ต้องการพัฒนา

1) ให้นักเรียนเป็นคนดี โดยเป็นผู้มีความสนใจในอาชีพต่าง ๆ ในชุมชน สนใจค้นคว้าเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ในชุมชน เห็นคุณค่าของอาชีพต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีมารยาทในการพูด การสัมภาษณ์

2) ให้นักเรียนเป็นคนเก่ง โดย มีความสามารถในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ สามารถจัดทำสถิติเกี่ยวกับอาชีพได้ บอกความสำคัญของบุคคลในอาชีพต่าง ๆ ในชุมชน และมีทักษะในการเขียนเรื่อง แสดงบทบาทสมมติ แสดงละคร และวาดภาพได้

3) ให้นักเรียนเป็นคนมีความสุข โดยให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเพื่อนขณะทำกิจกรรมต่าง ๆ

7. รายละเอียดของกิจกรรม

1) สันทกานักเรียนเกี่ยวกับอาชีพที่นักเรียนสนใจหรือต้องการทำอาชีพในอนาคต และทำผังความคิด (Mind mapping) เกี่ยวกับอาชีพที่นักเรียนในห้องชอบ

2) ระดมความคิดและทำผังความคิด (Mind mapping) ว่าแต่ละอาชีพมีความสำคัญต่อชุมชนอย่างไรบ้าง และแต่ละอาชีพทำหน้าที่อย่างไร

3) เชิญตัวแทนชุมชนหรือผู้ประกอบการนักเรียนที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ มาสนทนาให้ความรู้กับนักเรียน

4) ให้นักเรียนสัมภาษณ์ สอบถามถึงประเด็นต่าง ๆ ที่สนใจจากวิทยากรในชุมชน

5) แบ่งกลุ่มนักเรียนตามความสนใจของอาชีพแล้วศึกษาเรื่องอาชีพต่าง ๆ ในชุมชนโดยค้นคว้าจากใบความรู้ เอกสารต่าง ๆ เพิ่มเติม

6) ศึกษาแล้วจัดทำรายละเอียดของงานที่ต้องการศึกษาและให้นักเรียนไปดูของจริง โดยครูให้หัวข้อตามใบงาน วางแผนการสัมภาษณ์ แบ่งงานในกลุ่ม นัดสัมภาษณ์กับวิทยากร

7) สัมภาษณ์บุคคลในอาชีพที่สนใจเป็นรายกลุ่ม ออกไปสัมภาษณ์ยังสถานที่นัดหมาย บันทึกข้อมูล จัดทำข้อมูลจำนวนผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ ตามหัวข้อและเพิ่มเติมรายละเอียดตามความเหมาะสม

8) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของแต่ละอาชีพ

9) หาวิธีปรับปรุงหรือแก้ไขงานอาชีพนั้นว่ามีวิธีการพัฒนาให้ดีขึ้นกว่าเดิมได้อย่างไร โดยร่วมกันอภิปราย

10) นำข้อมูลที่ได้มาจัดทำสถิติในด้าน

- รายได้ของแต่ละอาชีพ

- จำนวนประชากรที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ

11) เขียนเรียงความเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ที่นักเรียนชอบศึกษามา พร้อมทั้งรวบรวมคำศัพท์เกี่ยวกับอาชีพเป็นภาษาอังกฤษจัดทำเป็นสมุดคำศัพท์ภาษาอังกฤษหรือเรื่องคำศัพท์เกี่ยวกับอาชีพที่ฉันรู้จัก

12) ให้นักเรียนทำหนังสือเล่มเล็กโดยเขียนภาพอาชีพที่นักเรียนศึกษาและบรรยายรายละเอียดประกอบ

13) นำผลงานของแต่ละกลุ่มย่อยมานำเสนอในชั้นเรียน แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็น ปรับปรุงงานให้ดี

14) เสนอผลงานเรื่องอาชีพของฉัน โดยการ

(1) จัดนิทรรศการภาพวาด เรื่องความ สมุดคำศัพท์ ภาษาอังกฤษ และการแสดงผลงานหนังสือเล่มเล็กเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ

(2) แสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ

(3) แสดงละครเน้นคุณธรรม จริยธรรมในอาชีพต่าง ๆ

8. สื่อ

- 1) ใบความรู้เกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ในชุมชน
- 2) ประเด็นที่ควรสัมภาษณ์ (ใบงาน)
- 3) ป้ายนิเทศแสดงผลงานนักเรียน
- 4) บันทึกการสังเกตพฤติกรรม
- 5) บันทึกการสัมภาษณ์วิทยากรในชุมชน

9. การประเมินผล

กิจกรรม/พฤติกรรม/ผลงาน ที่ต้องการประเมิน	วิธีการ	เครื่องมือ
1. การให้เหตุผลถึงอาชีพที่นักเรียนสนใจ	สังเกต	แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม
2. ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม	สังเกต	แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม
3. การดำเนินการสัมภาษณ์ของนักเรียน	สัมภาษณ์	บันทึกการสัมภาษณ์
4. ตรวจสอบงานจำนวนข้อมูลผู้ประกอบการอาชีพ	ตรวจสอบงาน	บันทึกการตรวจสอบงาน
5. ตรวจสอบสถิติแสดงรายได้ของแต่ละอาชีพ	ตรวจสอบงาน	บันทึกการตรวจสอบงาน
6. ตรวจสอบงานนักเรียน	ตรวจสอบงาน	บันทึกการตรวจสอบงาน
1) เรียงความ		
2) สมุดเล่มเล็ก		
3) สมุดรวบรวมคำศัพท์		
7. ความตั้งใจในการแสดงผลงาน	สังเกต	แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม
- บทบาทสมมติ		
- การแสดงละครเน้นคุณธรรม		
- จริยธรรมในอาชีพต่าง ๆ		

10. สรุปผลการเรียนการสอน

ใบความรู้ประกอบการเรียน เรื่อง อาชีพที่ฉันรู้จัก

การประกอบอาชีพของคนไทยมีหลายอาชีพ อาชีพหลักที่สำคัญของคนไทย ได้แก่

1. การกสิกรรมหรือการเพาะปลูก

เนื่องจากประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตที่มีลมมรสุมพัดผ่าน ทำให้มีฝนตกชุกในฤดูฝน ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม พื้นดินมีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยสารอาหารของพืช จึงเหมาะสำหรับการประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ ปลูกพืชสวนครัว และพืชทุกชนิด การปลูกพืชของคนไทยนอกจากปลูกไว้เพื่อการบริโภคแล้วยังสามารถส่งออกไปขายยังต่างประเทศได้ด้วย

2. การเลี้ยงสัตว์

เป็นอาชีพหนึ่งของคนไทย การเลี้ยงสัตว์มีทั้งเลี้ยงไว้เพื่อใช้งาน เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย และเลี้ยงไว้เป็นอาหาร เช่น หมู ไก่ เป็ด ห่าน เป็นต้น การเลี้ยงสัตว์ นอกจากจะใช้เป็นอาหารบริโภคภายในประเทศแล้วยังสามารถส่งออกไปขายยังต่างประเทศ

3. การอุตสาหกรรม

ประเทศไทยมีทรัพยากรธรรมชาติหลายชนิด เช่น แร่ธาตุ ป่าไม้ อัญมณี และผลผลิตที่ได้จากการเกษตร การอุตสาหกรรมเป็นการผลิตสินค้าจากวัตถุดิบที่มีอยู่โดยใช้เครื่องจักร เช่น สังกะสี ปูนซีเมนต์ ผ้า รถยนต์ ประกอบชิ้นส่วนเครื่องไฟฟ้า เป็นต้น การอุตสาหกรรมในประเทศกำลังก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เพราะนอกจากจะมีวัตถุดิบมากแล้ว ค่าแรงงานในประเทศยังค่อนข้างถูกกว่าประเทศอื่น

4. การประมง

การประมงเป็นอาชีพสำคัญอาชีพหนึ่งของคนไทย เพราะคนไทยดำรงชีวิตด้วยการประกอบอาชีพประมงเป็นหลัก ได้แก่ ประชาชนในภาคใต้ และภาคตะวันออก

ในปีหนึ่ง ๆ ชาวประมงไทยจับปลาไปขายต่างประเทศ นำรายได้สู่ประเทศจำนวนมากมหาศาล ดังนั้นการประมงจึงมีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของชาติได้อีกทางหนึ่ง

การประมงในประเทศไทยมี 2 ประเภทคือ การประมงน้ำจืด และการประมงน้ำเค็ม

5. การหัตถกรรม

เป็นอาชีพงานฝีมือพื้นบ้านของไทยมาแต่โบราณ เป็นการนำวัตถุดิบที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติมาประดิษฐ์เป็นเครื่องใช้ในครัวเรือนต่าง ๆ เช่น กระบุง กระจาด รูปแกะสลัก การทอผ้าฝ้าย และทอผ้าไหม เป็นต้น

งานหัตถกรรมของแต่ละท้องถิ่นจะแฝงไว้ด้วยขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นนั้น ๆ ไว้ด้วยเสมอ

6. การค้าขาย

เป็นอาชีพที่มีการแลกเปลี่ยนกันระหว่างสินค้ากับเงิน ของบุคคล 2 ประเภท คือ

พ่อค้า หรือแม่ค้า จะมีหน้าที่จัดหาสิ่งของมาจำหน่าย

ลูกค้า คือ ผู้ซื้อสินค้าจากพ่อค้าหรือแม่ค้า

การค้าขายมีทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ขนาดเล็กได้แก่ หาบเร่ แผงลอย ร้านขายของชำ ขนาดใหญ่ ได้แก่ ห้างสรรพสินค้า เป็นต้น

การค้าขายของคนไทย นอกจากจะค้าขายกับคนในท้องถิ่น ภายในประเทศแล้ว ยังมีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศอีกด้วย

7. การบริการ

เป็นอาชีพที่อำนวยความสะดวกให้กับผู้อื่นแล้วได้รับเงินค่าจ้าง หรือเงินเดือนเป็นสิ่งตอบแทน อาชีพบริการมีหลายประเภท เช่น ช่างตัดผม ช่างเสริมสวย ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า คนขับรถประจำทาง คนขับรถสองแถวรับจ้าง คนขับรถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง นอกจากนั้นอาชีพรับราชการส่วนใหญ่ก็ถือว่าเป็น อาชีพบริการ เช่น แพทย์ พยาบาล ตำรวจ ครู เป็นต้น

ใบงาน

ประกอบการศึกษา

เรื่องอาชีพที่ฉันรู้จัก (ประเด็นที่ควรสัมภาษณ์)

ให้นักเรียนศึกษาถึงอาชีพต่าง ๆ ที่นักเรียนสนใจ โดยสัมภาษณ์จากบุคคลในอาชีพนั้น ๆ ตามประเด็นต่อไปนี้

1. ปัจจัยในการประกอบอาชีพ
2. สิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับอาชีพ
3. รายได้จากการประกอบอาชีพ
4. คุณธรรมในการประกอบอาชีพ
5. ความก้าวหน้าในอาชีพ
6. ปัญหาและอุปสรรค
7. วิธีดำเนินการแก้ไข

นักเรียนจะสัมภาษณ์ในประเด็นใดก่อนก็ได้ และสามารถเพิ่มเติมประเด็นที่น่าสนใจได้ตามความคิดเห็นของนักเรียน

แบบบันทึกการสัมภาษณ์
บุคคลที่มีอาชีพต่าง ๆ ในชุมชน

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ อาชีพ

ที่อยู่

รายละเอียดการสัมภาษณ์ (ตามหัวข้อในใบงาน)

ผู้ดำเนินการสัมภาษณ์

- [illegible]

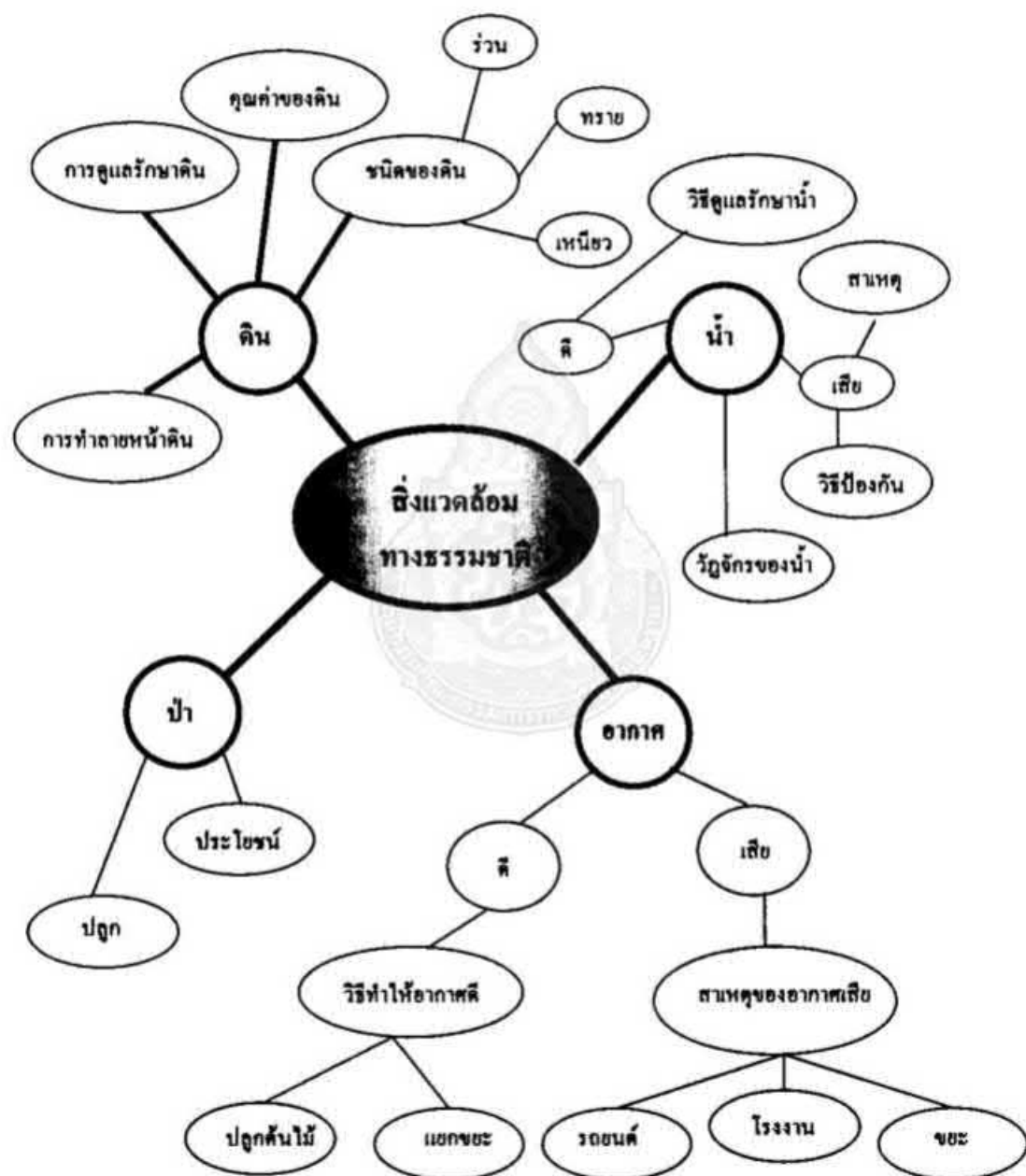
แนวการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

เรื่อง
ดินดีมีสุข

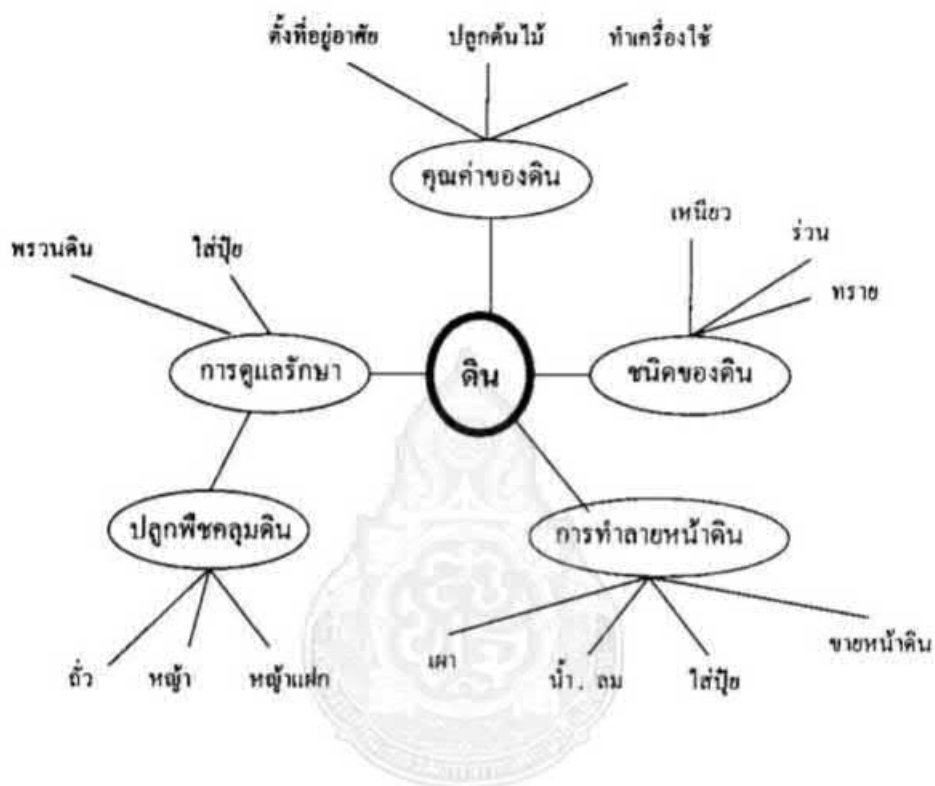
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

1. ผังการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้

แนวการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข

2. ผังการวิเคราะห์ประเด็นของการเรียนรู้

3. ผังการวางแผนการจัดกิจกรรม (แบบบูรณาการ)

4. แผนการวางแผนการจัดกิจกรรม (ตามขั้นตอน)

5. สารสำคัญของความรู้

การเรียนรู้เรื่องดิน คุณค่าของดิน การทำลายหน้าดิน การดูแลรักษาดิน จะช่วยให้นักเรียนรู้จักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

6. ศักยภาพที่ต้องการพัฒนา

1) **ให้นักเรียนเป็นคนดี** โดยนักเรียนมีความสนใจใฝ่รู้และรู้จักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เห็นคุณค่าของการรักษาดิน และมีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อมดิน

2) **ให้นักเรียนเป็นคนเก่ง** โดยรู้วิธีการทำให้ดินมีคุณภาพและรู้จักใช้ประโยชน์จากดิน

3) **ให้นักเรียนมีความสุข** โดยมีความรักในสิ่งแวดล้อม เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

7. รายละเอียดกิจกรรม

1) พานักเรียนออกไปศึกษาดินบริเวณรอบๆ โรงเรียน

2) ให้นักเรียนเก็บตัวอย่างดินที่นักเรียนคิดว่ามีความแตกต่างกันมา เช่น ดินเหนียว ดินทราย ดินลูกรัง ฯลฯ

3) ให้นักเรียนนำดินมาวิเคราะห์และระดมความคิดร่วมกันเขียนแผนที่ความคิด (Mind mapping) ว่าดินที่เก็บได้มีลักษณะอย่างไรบ้าง และดินแต่ละชนิดแตกต่างกันอย่างไร มีต้นไม้อะไรขึ้นในดินแต่ละชนิด

4) ให้นักเรียนไปสัมภาษณ์ผู้ปกครอง หรือผู้อื่นว่าดินอย่างไรถึงเรียกว่า ดินดี - ไม่ดี และทำอะไรให้ดินดี พร้อมไปสังเกตดูสภาพจริง

5) นำผลการรายงานให้เพื่อนๆ ฟัง

6) ให้นักเรียนศึกษาหาความรู้จากใบงาน เรื่อง ชนิดของดิน คุณค่าของดิน การทำลายหน้าดิน การดูแลรักษาดิน

7) พานักเรียนไปศึกษาพื้นที่บริเวณโรงเรียนอีกครั้ง และดูว่าดินในบริเวณโรงเรียนแต่ละพื้นที่เป็นอย่างไร เป็นดินชนิดไหนบ้าง จะดูแลรักษาดินในโรงเรียนอย่างไร โดยเฉพาะบริเวณปลูกต้นไม้

8) ให้นักเรียนไปสัมภาษณ์ผู้ปกครอง - ผู้อื่น ในชุมชนว่าเขามีวิธีการรักษาสภาพดินอย่างไร สาเหตุดินไม่ดีเพราะอะไร

9) นักเรียนวิเคราะห์และช่วยกำหนดแนวปฏิบัติที่ดีและประหยัดง่ายในการรักษาดินให้มีคุณภาพ

10) แบ่งนักเรียนรับผิดชอบดูแลบริเวณปลูกต้นไม้ของโรงเรียน และรายงานผลการดูแล

11) นักเรียนช่วยกันเผยแพร่รณรงค์การดูแลดินให้มีคุณภาพ โดยให้เขียนเรียงความ เรื่อง การรักษาคุณภาพดิน หรือเขียนคำขวัญ

12) ให้นักเรียนคิดงาน (เป็นกลุ่มหรือเดี่ยวก็ได้) นำดินมาใช้ประโยชน์อื่น นอกจากปลูกต้นไม้ เช่น นำดินมาปั้นเป็นของใช้ ผลไม้ (เขียนชื่อของนั้นๆ เป็นภาษาอังกฤษ เพื่อฝึกภาษาอังกฤษ)

13) นำเสนอผลงานในห้องเรียน เช่น คำขวัญ เรียงความงานนั้นๆ

14) แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเพื่อน

15) นักเรียนร่วมกันจัดผลงานหรือป้ายนิเทศรณรงค์การรักษาคุณภาพดิน ประโยชน์ของดิน พร้อมนำผลงานที่จัดทำกันมาแสดงหน้าชั้นเรียน หรือในห้องสมุด (ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนในโรงเรียนมาชมงาน)

8. สื่อ

1) ใบความรู้

- ชนิดของดิน
- คุณค่าของดิน
- การทำลายหน้าดิน
- การดูแลรักษาดิน

2) แบบบันทึกการสัมภาษณ์

9. การประเมินผล

กิจกรรม/พฤติกรรม/ผลงาน ที่ต้องการประเมิน	วิธีการ	เครื่องมือ
1. การตอบคำถาม การรายงานผล การแสดงความคิดเห็น 2. การปฏิบัติงาน 3. ผลปฏิบัติงาน 4. การปฏิบัติงานในโรงเรียน	สังเกต	แบบสังเกตพฤติกรรม

10. สรุปผลการเรียนการสอน

ใบความรู้เรื่องดิน

ดินเกิดจากการสีกกร่อนแตกเป็นเม็ดเล็กๆ โดยการกระทำของ กระแสลม กระแสน้ำ ความร้อน หรือการกระทำจากธรรมชาติอื่นๆ เศษดินเล็กๆ จะผสมกับซากพืชซากสัตว์ที่เน่าเปื่อย ผุพัง รวมกับแร่ธาตุต่างๆ เป็นเวลานาน ดังนั้น เวลาที่เรานำดินมาเกลี่ยให้กระจายออกจะพบเศษซากสิ่งมีชีวิต เศษใบไม้ หิน กรวด ทราย นอกจากนี้ในดินจะมีช่องว่างที่มีอากาศ และน้ำแทรกอยู่ระหว่าง เม็ดดิน ดินจึงมีส่วนประกอบหลายๆ อย่าง

ส่วนประกอบของดิน

ดินในสถานที่ต่างๆ จะมีลักษณะแตกต่างกัน เช่น สี ขนาดของเม็ดดิน และช่องว่างในดิน เป็นต้น

ดินจำแนกออกเป็นชนิดต่างๆ 3 ชนิด ดังนี้

1. **ดินเหนียว** มีลักษณะเป็นสีน้ำตาลจนถึงดำสนิท พบบริเวณในที่ลุ่ม เม็ดดินมีขนาดเล็กจับตัวกันเป็นก้อน มีช่องว่างระหว่างเม็ดดินน้อย น้ำและอากาศถ่ายเทได้ไม่สะดวก ดินเหนียวจึงอุ้มน้ำ ดินเหนียวเมื่อแห้งจะมีความแข็งมาก จากคุณสมบัติของดินเหนียวดังกล่าว เราจึงนำดินเหนียวมาปั้นเป็นรูปร่างต่างๆ สำหรับใช้ประโยชน์ เช่น โอ่ง ไห ตุ๊กตา ครกดิน กระถางปลูกต้นไม้ เป็นต้น

2. **ดินร่วน** มีสีน้ำตาลเข้มจนถึงสีดำ ดินชนิดนี้มีอยู่ทั่วไป เม็ดดินมีขนาดใหญ่กว่าดินเหนียว จึงมีช่องว่างระหว่างเม็ดดินมากพอที่จะทำให้ น้ำและอากาศถ่ายเทได้ดี ไม่แน่นเท่าดินเหนียว แต่จะร่วน ดินชนิดนี้จึงเหมาะสำหรับเพาะปลูกพืช

3. ดินทราย มีสีน้ำตาล ดินชนิดนี้พบมากบริเวณชายหาด เมื่อดินมีขนาดใหญ่กว่าดินชนิดอื่น ทำให้ช่องว่างระหว่างเม็ดดินมาก น้ำและอากาศถ่ายเทในดินทรายสะดวก ดินทรายจึงไม่อุ้มน้ำ ดินชนิดนี้จึงเหมาะสำหรับปลูกพืชที่ต้องการน้ำน้อย ได้แก่ ต้นกระบองเพชร นอกจากใช้ปลูกพืชบางชนิดแล้ว เราใช้ดินทรายสำหรับการก่อสร้างด้วย

ชั้นของดิน เมื่อขุดดินลงไป จะพบชั้นดินที่มีลักษณะต่างกัันดังนี้

1. ดินชั้นบน เป็นชั้นดินที่อยู่บนสุดของผิวดิน ซึ่งมีแร่ธาตุอาหารพืช ซากพืช ซากสัตว์มาก ดินจึงมีสีดำหรือค่อนข้างดำ และร่วนซุย พืชจะเจริญเติบโตดีในดินชั้นนี้

2. ดินชั้นล่าง เป็นชั้นดินที่อยู่ต่อด้านล่างดินชั้นบนลงไป ดินชั้นนี้มีลักษณะต่างจากดินชั้นบนคือ มีแร่ธาตุอาหารพืช ซากพืช ซากสัตว์ น้อยกว่าดิน จึงมีสีจางกว่า

ประโยชน์ของดิน

1. การเกษตร ประโยชน์ที่สำคัญที่สุดของดิน คือ ใช้ในการเพาะปลูกพืช ดินที่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชมากที่สุด คือ ดินร่วน เพราะน้ำและอากาศถ่ายเทได้ดีพอสมควร อุ้มน้ำมากกว่าดินทราย มีธาตุอาหารพืชมาก ส่วนดินเหนียวและดินทรายเหมาะสำหรับปลูกพืชบางชนิด

2. เครื่องปั้นดินเผา ดินที่ใช้ทำเครื่องปั้นดินเผา คือ ดินเหนียว เพราะมีความเหนียว สามารถปั้นให้มีรูปร่างต่างๆ ได้ และเมื่อตากแห้งจะแข็ง เครื่องปั้นดินเผามีหลายอย่าง เช่น ครกดิน กระถางต้นไม้ หม้อดิน เป็นต้น เครื่องปั้นดินเผาบางชนิด อาจเคลือบให้ผิวมัน เช่น จาน โอ่ง ไห ตุ๊กตา ถ้วย กาแฟ เป็นต้น

3. การก่อสร้าง ดินที่ใช้ในการก่อสร้างมาก คือ ดินทราย เพราะมีความแข็งแรง ทนทาน โดยใช้ผสมปูนซีเมนต์ ส่วนก้อนอิฐนำมาจากดินเหนียวปั้นแล้วเผา จะมีความแข็งสำหรับการก่อสร้าง

การทำลายหน้าดิน

ดินชั้นบนหรือหน้าดิน เป็นส่วนที่มีคุณค่าที่สุด เพราะมีธาตุอาหารที่พืชต้องการอยู่มาก รวมทั้งมีสิ่งมีชีวิตที่เป็นประโยชน์ต่อการเจริญเติบโตของพืชอยู่ด้วย เช่น พงกไส้เดือน เป็นต้น การทำลายหน้าดินจึงทำให้เกิดผลเสียอย่างมาก ซึ่งมีการทำลาย ทั้งโดยตรงและทางอ้อม ได้แก่

1. การตัดหน้าดินไปขาย
2. การปล่อยให้ดินรกร้างไม่มีพืชปกคลุมให้หน้าดินถูกน้ำชะหรือลมพัดพาไป
3. การทำไร่เลื่อนลอยหรือการเพาะปลูกที่ไม่ถูกวิธี ทำให้ดินเสื่อมสภาพเร็ว
4. การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชมากเกินไป ทำให้มีพืชตกค้างและเป็นอันตรายต่อสัตว์เล็กๆ ที่เป็นประโยชน์

บันทึกการสัมภาษณ์

ชื่อผู้สัมภาษณ์

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

1. _____
2. _____
3. _____

สถานที่

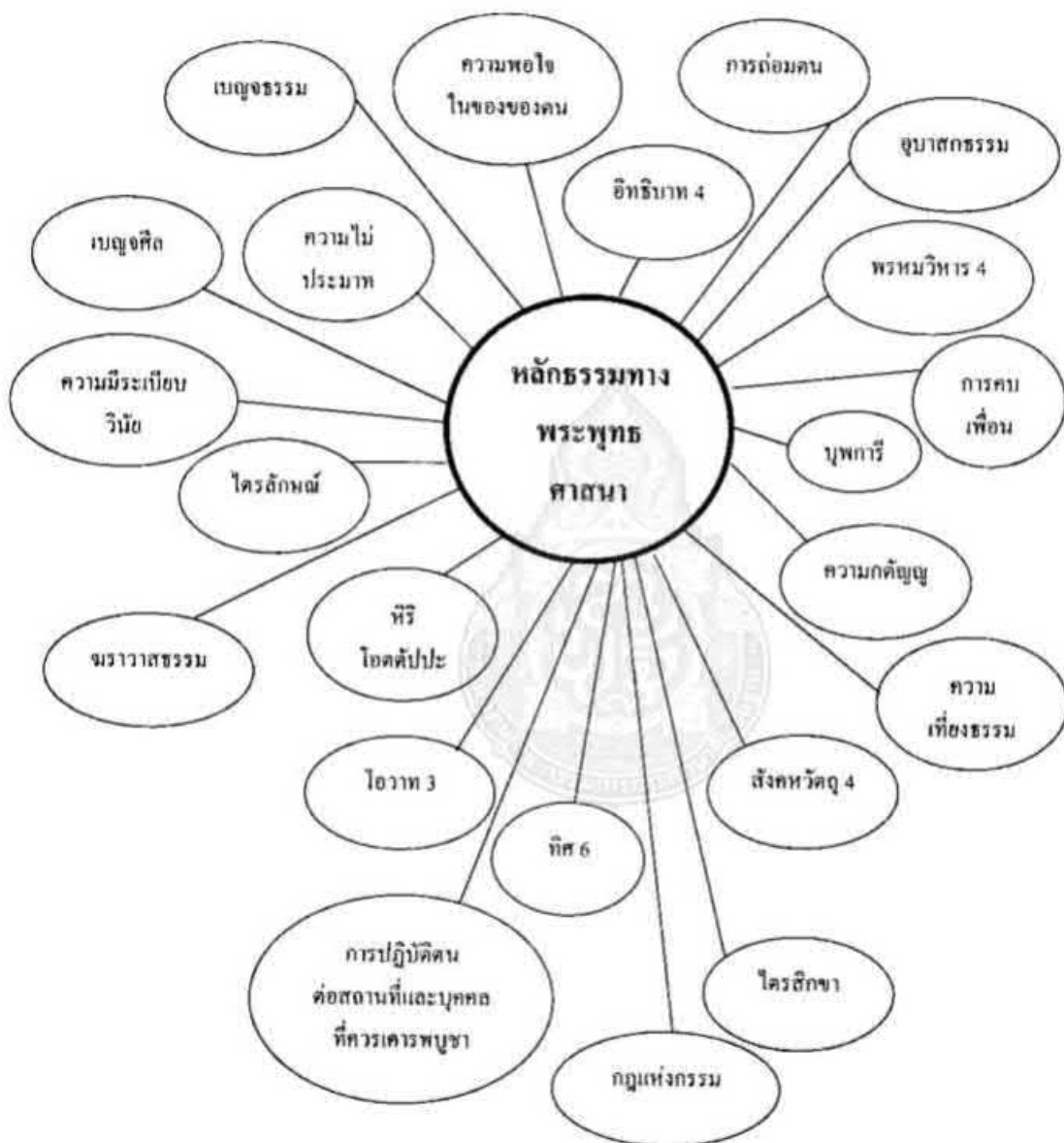
รายละเอียดการสัมภาษณ์

**กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
(จริยศึกษา)**

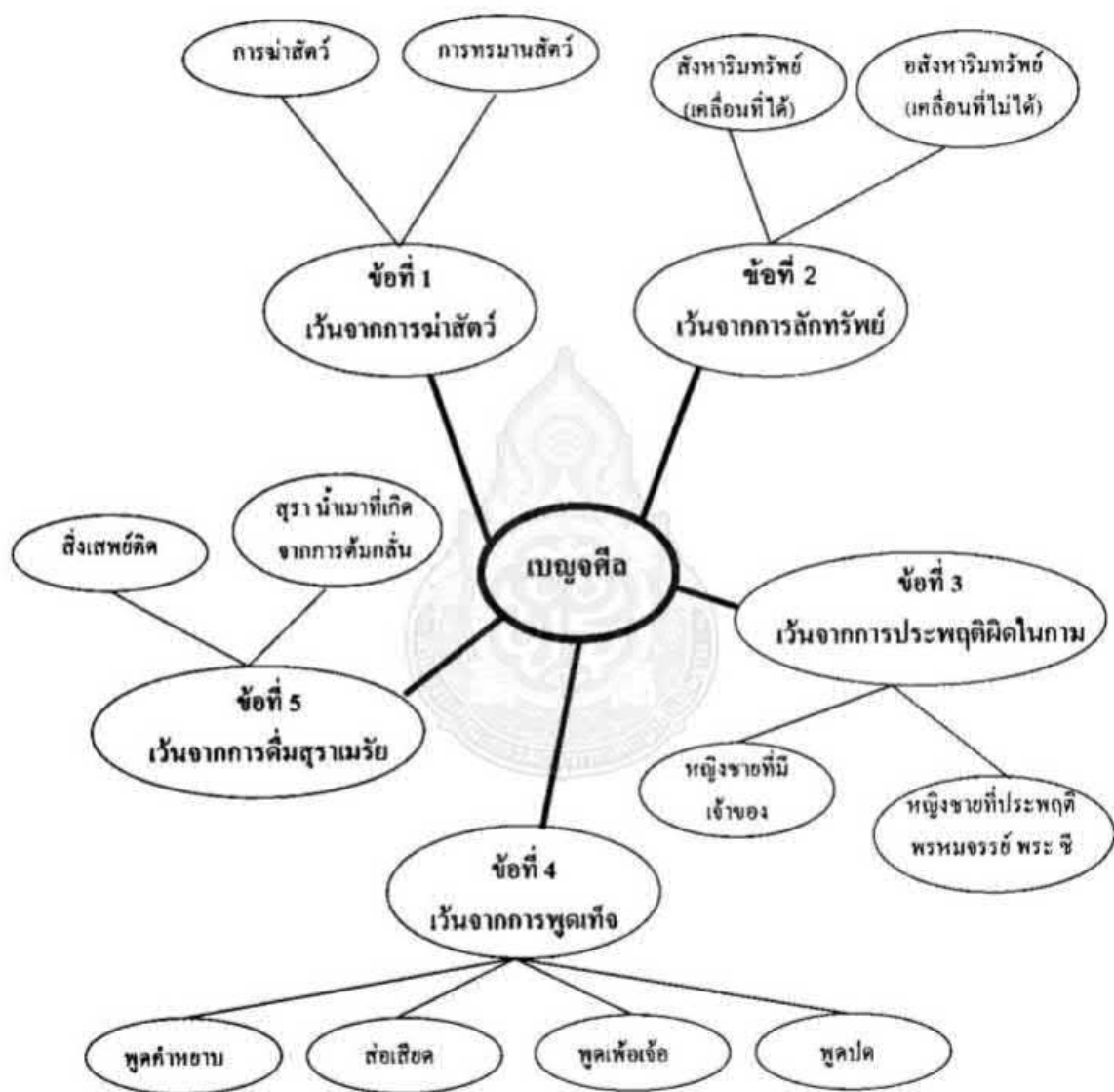
**เรื่อง
เบญจศีล**

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

1. ผังการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้

2. ผังการวิเคราะห์ประเด็นของการเรียนรู้

3. ผังการวางแผนการจัดกิจกรรม (แบบบูรณาการ)

4. ผังการวางแผนการจัดกิจกรรม (ตามขั้นตอน)

5. สาระสำคัญของความรู้

เบญจศีลเป็นหลักธรรมในพุทธศาสนาที่นักเรียนต้องรู้และปฏิบัติ

6. ศักยภาพที่ต้องการพัฒนา

- 1) **ให้นักเรียนเป็นคนดี** โดยปฏิบัติตามข้อกำหนดของห้องในการปฏิบัติตามเบญจศีล มีความซื่อสัตย์ ให้ความร่วมมือกับหมู่คณะ ยอมรับการกระทำของตนเอง ช่วยเหลือผู้อื่น
- 2) **ให้นักเรียนเป็นคนเก่ง** โดยสามารถบอกเนื้อหาของเบญจศีลได้ และบอกผลดี - ผลเสียของการปฏิบัติ - ไม่ปฏิบัติตามเบญจศีลได้
- 3) **ให้นักเรียนมีความสุข** โดยภูมิใจในการปฏิบัติตนของตนเอง เห็นคุณค่าของการปฏิบัติเบญจศีล มีความสุขที่อยู่ร่วมกับผู้อื่น

7. รายละเอียดกิจกรรม

- 1) ครูตั้งคำถามให้นักเรียนจินตนาการและเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วม เช่น
 - ถ้านักเรียนเป็นปลา แล้วกำลังจะถูกทุบหัวนำไปทำอาหาร จะมีความรู้สึกอย่างไร
 - ถ้าของที่นักเรียนรักมากถูกขโมยไป จะเกิดความรู้สึกอย่างไร . คนที่ขโมยของเป็นคนอย่างไร
 - ถ้านักเรียนโกหกพ่อแม่ แล้วพ่อแม่จับได้ นักเรียนจะทำอย่างไร
 - ถ้าเพื่อนนักเรียนติดยาบ้า นักเรียนควรทำอย่างไร
- 2) นักเรียนระดมความคิดเห็นและทำผังความคิด (Mind Mapping) ว่าสิ่งใดเป็นการกระทำที่ไม่ดี
- 3) ให้นักเรียนร้องเพลง “เบญจศีล”
- 4) นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์เนื้อเพลง เบญจศีล มีศีลอะไรบ้าง และแต่ละข้อหมายถึงอะไร

5) นำความคิดเห็นในข้อ 2 มาคิดวิเคราะห์ ข้อที่นักเรียนยกมานั้นควรอยู่ในเบญจศีลข้อใด (ข้อ 1 - ข้อ 5)

6) ครูอธิบายลักษณะองค์ประกอบของเบญจศีล

7) ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น (ระดมพลังสมองทำ Mind Mapping) เกี่ยวกับผลดี - ผลเสีย ของการปฏิบัติ - ไม่ปฏิบัติตนตามเบญจศีลอย่างไร

8) แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มไปศึกษาหารายละเอียดเกี่ยวกับแนวปฏิบัติของเบญจศีล กลุ่มละ 1 ข้อ (ไม่ซ้ำกัน) จากเอกสารในห้องสมุด

9) แต่ละกลุ่มรายงานผลแนวปฏิบัติ

10) นักเรียนช่วยกันเสนอแนวปฏิบัติตามหลักเบญจศีลที่นักเรียนควรปฏิบัติ (อาจมีไม่ครบทุกข้อก็ได้)

11) นักเรียนเขียนคำขวัญ พร้อมวาดภาพประกอบหรือบรรยายประกอบเกี่ยวกับการรณรงค์ต่อต้านการปฏิบัติผิดศีลข้อใดข้อหนึ่ง

12) เสนอผลงานพร้อมรายงานและพุดรณรงค์เรื่องการผิดศีลข้อใดข้อหนึ่ง ตามที่เลือกไว้

13) แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เรื่องที่เสนอรายงาน

14) ร่วมกันแสดง/จัดนิทรรศการรณรงค์ต่อต้านเรื่องเกี่ยวกับการผิดเบญจศีล โดยจัดป้ายนิเทศ แจกใบปลิวคำขวัญ/ติดรอบๆ บริเวณโรงเรียน

15) นำคำขวัญที่หาได้มาจัดเดินรณรงค์ต่อต้านการผิดเบญจศีลในชุมชน

8. สื่อ

1) เพลงเบญจศีล

2) แผนภูมิเบญจศีล

3) ภาพเกี่ยวกับเรื่องเบญจศีล

4) แบบทดสอบ

9. การประเมินผล

กิจกรรม/พฤติกรรม/ผลงาน ที่ต้องการประเมิน	วิธีการ	เครื่องมือ
1. การอภิปราย	สังเกต	แบบประเมินพฤติกรรม
2. ผลรายงาน	ตรวจสอบ	
3. ภาคความรู้	ทดสอบ	แบบทดสอบ
4. การปฏิบัติงาน	สังเกต	

10. สรุปผลการเรียนการสอน

เพลงเบญจศีล

เนื้อร้อง สรรเพชญ์ ศรีไพรงาม
บัวพิศ รอดทัศนาศนา

ทำนอง เขาวชนคนดีศรีสุพรรณ

ศีล วิสุทธี	อุตคน	พันหมองไหม้
ศีล บันได	ไต่เต้า	เข้าสรวงสวรรค์
ศีล นาคล้อย	ลอยลิบ	สู่นิพพาน
ศีล บันดาล	สันติสุข	ทั่วทุกคน
ศีล ข้อหนึ่ง	ห้ามฆ่าสัตว์	ตัดชีวิต
ศีล ข้อสอง	ห้ามคิดลักทรัพย์	ทำสับสน
ศีล ข้อสาม	ห้ามเป็นขี้ผิดฉ้อเมื่อย	เสียผู้คน
ศีล ข้อสี่	มีปากฟันห้ามพูดพาลาม	คำมูสา
ศีล ข้อห้า	ห้ามเสพสุราสารพัด	สิ่งเสพติด
ศีล ลิขิต	ชีวิตเรา	ให้ก้าวหน้า
ศีล ธรรม	กำหนด	กฎโลกา
ศีล นำหน้า	วิชาตาม	โลกงามเอย

แผนภูมิ “เบญจศีล” พร้อมทั้งคำแปล

ข้อ 1	ปาณาติปาตา เวรมะณี	เว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต
ข้อ 2	อะทินนาทานา เวรมะณี	เว้นจากการลักทรัพย์
ข้อ 3	กาเมสุมิจฉาจารา เวรมะณี	เว้นจากการประพฤตินอกกาม
ข้อ 4	มุสาวาทา เวรมะณี	เว้นจากการพูดเท็จ
ข้อ 5	สุราเมรัยเมษมัชชะปะมาทัฏฐานา เวรมะณี	เว้นจากการดื่มสุราเมรัย

แบบประเมินผลตนเองก่อนเรียนและหลังเรียน

รวมคะแนน

คำแนะนำ ให้นักเรียนอ่านข้อทดสอบอย่างละเอียดรอบคอบ
แล้วจึงตอบคำถาม โดยเขียนเครื่องหมายกากบาท (x)
ทับตัวอักษร ก, ข, ค, ง ที่เห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียง
คำตอบเดียว แล้วนับคะแนนข้อที่ถูกใส่ช่องรวมคะแนน

1. ศิลคืออะไร ?

- ก. ศิล คือการประพาศิชอบทางกาย
- ข. ศิล คือการรักษากาย วาจาให้เรียบร้อย
- ค. ศิล คือความตั้งใจมั่น
- ง. ศิล คือการทำใจให้ผ่องใส

2. ศิล ควบคุมความประพฤติของคนทางใดบ้าง ?

- ก. ทางกาย ทางวาจา ทางใจ
- ข. ทางวาจา ทางใจ
- ค. ทางกาย ทางใจ
- ง. ทางกาย ทางวาจา

3. นักเรียน 4 คนนี้ ใครเป็นคนมีศีล ?

- ก. มานะแต่งตัวเรียบร้อย
- ข. มานพเรียนหนังสือเก่ง
- ค. มานี้มีกิริยาวาจาเรียบร้อย
- ง. ชูใจทำงานที่ครูมอบหมายทันตามกำหนด

4. ใครเป็นคนไม่มีศีล ?

- ก. สมบัติพุดจาหยาบคาย
- ข. สมศรีไม่ทำการบ้าน
- ค. เพชรช่วยแม่เลี้ยงน้อง
- ง. มะลินอนตื่นสาย

5. ศีล มีกี่ประเภท ?

- ก. 2 ประเภท
- ข. 3 ประเภท
- ค. 4 ประเภท
- ง. 5 ประเภท

6. พระวาสโดยทั่วไปปฏิบัติศีลอะไร ?

- ก. ศีล 5
- ข. ศีล 8
- ค. ศีล 10
- ง. ศีล 227

7. ถ้าเปรียบเทียบศีลธรรมเหมือนต้นไม้ ศีลเปรียบได้กับอะไร ?

- ก. กิ่งก้าน
- ข. ลำต้น
- ค. ดอกผล
- ง. ใบ

8. วัยใดที่เหมาะสมที่สุดในการปฏิบัติศีล ?

- ก. วัยเด็ก
- ข. วัยหนุ่มสาว
- ค. วัยแก่ชรา
- ง. ทุกๆ วัย

9. เพราะเหตุใดคนจึงต้องมีศีล?

- ก. เพื่อป้องกันอาวุธ
- ข. เพื่อป้องกันคนทำชั่ว
- ค. เพื่อป้องกันโรคต่างๆ
- ง. เพื่อป้องกันคนรังแก

10. ข้อใดคือเบญจศีลข้อที่ 1 ?

- ก. เว้นจากการฆ่าสัตว์
- ข. เว้นจากการดื่มน้ำเมา
- ค. เว้นจากการลักทรัพย์
- ง. เว้นจากการพูดเท็จ

11. คำว่าสัตว์ในเบญจศีลหมายถึงข้อใด ?

- ก. เสือ นก ปลา ยุง
- ข. มรวาส ภิกษุ สามเณร
- ค. ช้าง สามเณร ปลา
- ง. ถูกทุกข้อ

12. ข้อใดกล่าวถูกต้อง ?

- ก. การฆ่าสัตว์เป็นเกมกีฬาอย่างหนึ่ง
- ข. การฆ่าสัตว์เป็นอาชีพสำคัญของคนไทย
- ค. การฆ่าสัตว์เป็นเหตุให้อายุสั้น
- ง. การฆ่าสัตว์ทำบุญได้บุญมาก

13. ข้อใดคือการทรมานสัตว์ ?

- ก. มนตรีจับลูกนกในรังมาเลี้ยง
- ข. นเรศให้อาหารไก่
- ค. นารีซื้อปลาปล่อย
- ง. นิคมเลี้ยงน้อง

14. ข้อใดคือความหมายของเบญจศีลข้อที่ 2 ?
- ก. เว้นจากการดื่มสุราเมรัย
 - ข. เว้นจากการลักทรัพย์
 - ค. เว้นจากการพูดปด
 - ง. เว้นจากการประพฤติดินในกาม
15. ข้อใดไม่ถือว่าเป็นการลักทรัพย์ ?
- ก. วินัยชอนแก้วน้ำของโรงเรียนไปใช้ที่บ้าน
 - ข. วิชัยล้วงเงินในกระเป๋าถือของครูไปซื้อขนมโดยไม่ได้ออก
 - ค. ชาวแอบหยิบขนมจากร้านค้า
 - ง. ดำทั้งดินสอลงถึงขยะ แต่เห็นว่ายังพอเขียนได้จึงหยิบไปใช้
16. ข้อใดกล่าวถูกต้อง ?
- ก. คนชอบขโมยเป็นคนฉลาดหาทรัพย์
 - ข. คบกับคนขโมยเป็นการล่อลวงละเมิดในทรัพย์สินของคนอื่น
 - ค. การลักขโมยเป็นการล่อลวงละเมิดในทรัพย์สินของคนอื่น
 - ง. คนหัวขโมยเป็นคนน่านับถือ
17. ข้อใดคือโทษของการลักทรัพย์ ?
- ก. ไม่เป็นที่ไว้วางใจของคนอื่น
 - ข. ทำให้มีโรคสมบัติมาก
 - ค. เป็นอาชีพเสริมของคนไทย
 - ง. สร้างชื่อเสียงให้กับวงศ์ตระกูล
18. เบญจศีลข้อที่ 3 ได้แก่ข้อใด ?
- ก. เว้นจากการลักทรัพย์
 - ข. เว้นจากการดื่มสุราเมรัย
 - ค. เว้นจากการฆ่าสัตว์
 - ง. เว้นจากการประพฤติดินในกาม

19. ข้อใดประพจน์ผิดเบญจศีลข้อที่ 3 ?
- ก. บุญยังแต่งงานกับสมาน
 - ข. อุดมลักลอบเป็นชู้กับเมียสง
 - ค. ยายมียกลูกสาวให้ทิดแก้ว
 - ง. สมานพาสมบัติไปรับประทานอาหาร
20. ข้อใดชื่อว่าประพจน์ผิดในกาม ?
- ก. สมพรและสมหวังแข่งกันจับนารี
 - ข. สมหมายขโมยเงินแม่ไปซื้อขนมให้เพื่อนหญิง
 - ค. กิตติยาแต่งงานกับพ่อหม้าย
 - ง. พินิจเป็นชู้กับวิณา
21. ข้อใดคือเบญจศีลข้อที่ 4 ?
- ก. เว้นจากการลักทรัพย์
 - ข. เว้นจากการพูดเท็จ
 - ค. เว้นจากการดื่มสุราเมรัย
 - ง. เว้นจากการฆ่าสัตว์
22. ใครประพจน์ผิดเบญจศีลข้อที่ 4 ?
- ก. มดชอบพูดคำหยาบ
 - ข. ไก่ชอบพูดโกหก
 - ค. ปูชอบยุแหย่เพื่อนให้ทะเลาะกัน
 - ง. ถูกทุกข้อ
23. ข้อใดกล่าวผิด ?
- ก. พูดเท็จ หมายถึงพูดเรื่องที่ไม่จริง
 - ข. พูดคำหยาบ หมายถึงคำพูดให้ผู้อื่นกระทบกระเทือนใจ
 - ค. พูดส่อเสียด หมายถึงคำพูดที่ก่อให้เกิดความสามัคคี
 - ง. พูดเพ้อเจ้อ หมายถึงคำพูดที่เหลวไหลไร้สาระ

24. ข้อใดคือโทษของการพูดเท็จ ?
- ไม่มีใครรังเกียจ
 - ไม่มีใครเชื่อถือถ้อยคำ
 - เป็นที่นับถือในถ้อยคำ
 - ไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่ใคร
25. ข้อใดคือความหมายของเบญจศีลข้อที่ 5 ?
- เว้นจากการดื่มสุราเมรัย
 - เว้นจากการพูดเท็จ
 - เว้นจากการประพฤติดีในกาม
 - เว้นจากการลักทรัพย์
26. เบญจศีลข้อที่ 5 หมายถึงอะไรบ้าง ?
- สุรา เบียร์ บุหรี่
 - เฮโรอิน กัญชา ฝิ่น
 - ยาบ้า ทินเนอร์ มอร์ฟิน
 - ถูกทุกข้อ
27. ข้อใดกล่าวถูกต้องที่สุด ?
- คนไม่มีศีลคือคนไม่มีทรัพย์
 - คนไม่มีศีลคือคนไม่มีเกียรติ
 - คนไม่มีศีลคือคนไม่มีงานทำ
 - คนไม่มีศีลคือคนไม่มีธรรม
28. ข้อใดคือโทษของเบญจศีลข้อที่ 5 ?
- เป็นต้นเหตุของความประมาท
 - เป็นสาเหตุทำให้ร่ำรวย
 - เป็นเหตุทำให้มีชื่อเสียง
 - เป็นเหตุให้มีหน้าที่การงานดี

29. ข้อใดไม่ใช่อาณิสสของผู้ปฏิบัติศีล ?

- ก. มีโรคทรัพย์มาก
- ข. อดอาจแก่ล้าในวงสมาคม
- ค. คุณธรรมความดีย่อมขจรขยายไป
- ง. ทำให้เป็นคนยากจน

30. ข้อใดคือประโยชน์ของศีล ?

- ก. มีชีวิตอยู่เป็นสุข ตายไปแล้วก็เป็นสุข
- ข. มีชีวิตอยู่เป็นสุข ตายไปแล้วเป็นทุกข์
- ค. มีชีวิตอยู่เป็นทุกข์ ตายไปแล้วก็เป็นสุข
- ง. มีชีวิตอยู่ก็เป็นทุกข์ ตายไปแล้วก็เป็นทุกข์

กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
(พลศึกษา)

เรื่อง
เกมเบ็ดเตล็ดนำไปสู่กีฬา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

1. ผังการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้

2. ผังการวิเคราะห์ประเด็นของการเรียนรู้

3. ผังการวางแผนการจัดกิจกรรม (ตามขั้นตอน)

4. สาระสำคัญของความรู้

การเคลื่อนไหวร่างกายในทิศทางต่างๆ จะช่วยฝึกทักษะประสาทสัมผัสระหว่างมือ ตา เท้า ซึ่งการเคลื่อนที่ลักษณะนี้เป็นพื้นฐานในการเล่นกีฬาอื่นๆ

5. ศักยภาพที่ต้องการพัฒนา

1) **ให้นักเรียนเป็นคนดี** โดยทำตามข้อตกลง รู้จักเสียสละและเห็นใจผู้อื่น มีวินัยในการเรียนรู้ ช่วยเหลือผู้อื่นและส่วนรวม อดทน ซื่อสัตย์ เชื่อมั่นตนเอง รับผิดชอบในงานที่ปฏิบัติ

2) **ให้นักเรียนเป็นคนเก่ง** โดยเล่นถูกกติกา ถูกวิธี มีการเคลื่อนไหว คล่องแคล่ว คิดเกมใหม่ได้

3) **ให้นักเรียนมีความสุข** โดยมีความสนุกสนานในการเล่น ภูมิใจในกิจกรรมที่ตนคิดและปฏิบัติ

6. รายละเอียดกิจกรรม

1) ให้นักเรียนเคลื่อนที่ไปตามเสียงกลองที่ครูให้จังหวะ โดยเคลื่อนที่อย่างอิสระตามทิศทางที่นักเรียนต้องการ

2) ให้นักเรียนเคลื่อนที่ตามจังหวะ เร็ว-ช้า (ครูตีกลอง) และเคลื่อนที่ไปตามทิศทางที่ครูกำหนด เช่น ซ้าย ขวา หน้า หลัง ฯลฯ

3) นักเรียนอบอุ่นร่างกายและทำบริหารตามที่นักเรียนคิดทำเอง

4) ครูนำแผนภูมิการเคลื่อนที่ตามทิศทางของเกมลิงชิงบอล

5) ครูอธิบายวิธีเล่นเกม อุปกรณ์ประกอบการเล่น กติกา การเคลื่อนที่ตามทิศทางที่กำหนด การใช้ความสัมพันธ์ของมือ ตา เท้า การมีระเบียบวินัยในการเล่น

6) ให้นักเรียนช่วยกันระดมความคิดและทำแผนที่ความคิด (Mind mapping) เรื่องข้อระวังในขณะเล่น

- 7) ครูสาธิตการเล่นเกมส์ชิงบอล
- 8) แบ่งกลุ่มฝึกปฏิบัติการเล่นเกม
- 9) นักเรียนช่วยกันสรุปประโยชน์ของเกม ความสนุกสนานที่ได้

รับจากการเล่น

10) แบ่งกลุ่มให้นักเรียนคิดเกมขึ้นมาใหม่ โดยใช้แนวการเล่นแบบชิงบอล

11) แต่ละกลุ่มเสนอ/สาธิตการเล่นเกมส์ใหม่ให้เพื่อนๆ ดู

12) เพื่อนๆ ฝึกเล่นเกมที่แต่ละกลุ่มคิดและอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเกมที่เพื่อนๆ คิด

13) สรุปรายงานเกมแต่ละเกมที่คิดขึ้นมา โดยรายงานรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีเล่น กฎกติกา ประโยชน์ ตลอดจนวาดผังการเล่นประกอบเสนอรวมไว้ในป้ายนิเทศ และรวบรวมทำเล่มเกมไว้

8. สื่อ

- 1) แผนภูมิทิศทางการเคลื่อนไหวของเกม
- 2) แผนภูมิวิธีการเล่นเกมชิงบอล
- 3) นกหวีด
- 4) สนาม
- 5) ลูกบอล

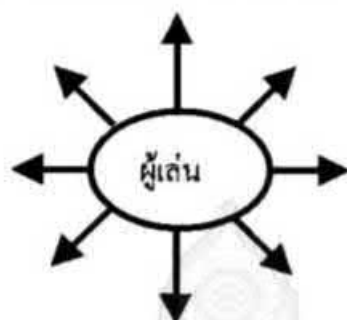
9. การประเมินผล

กิจกรรม/พฤติกรรม/ผลงาน ที่ต้องการประเมิน	วิธีการ	เครื่องมือ
1. การทำกิจกรรมอบอุ่นร่างกาย	สังเกต บันทึก	แบบประเมินพฤติกรรม
2. ขณะฝึกซ้อม - เล่น	สังเกต บันทึก	แบบประเมินพฤติกรรม
3. การคิด - เกม นำไปใช้	สังเกต บันทึก	แบบประเมินพฤติกรรม

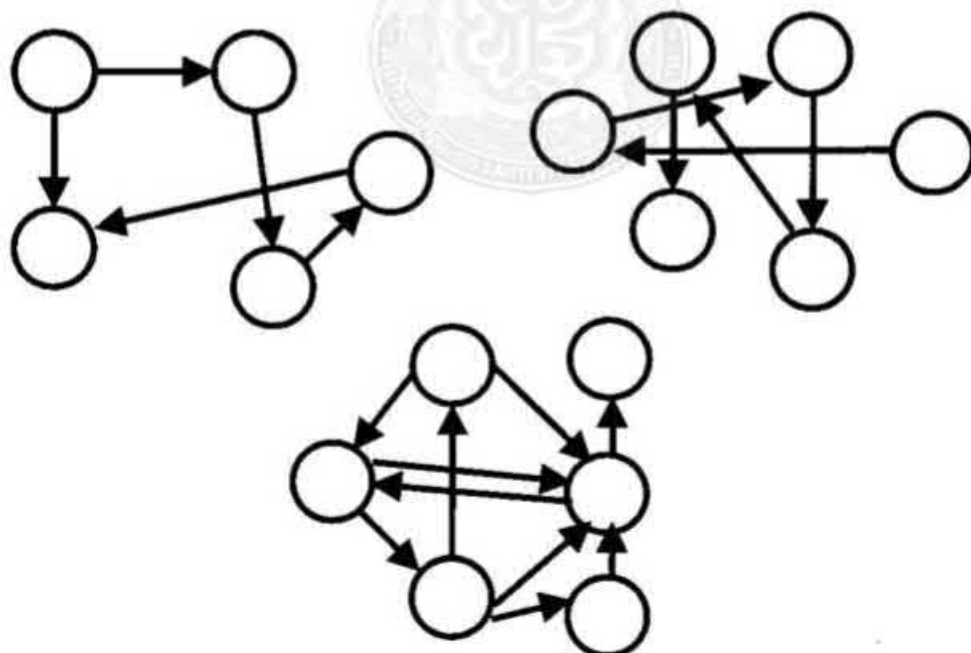
10. สรุปผลการเรียนการสอน

แผนภูมิทิศทางการเคลื่อนที่

ทิศทางของผู้เล่นทุกคนที่จะต้องเคลื่อนที่ในขณะที่เล่นเกมสิงขิงบอล

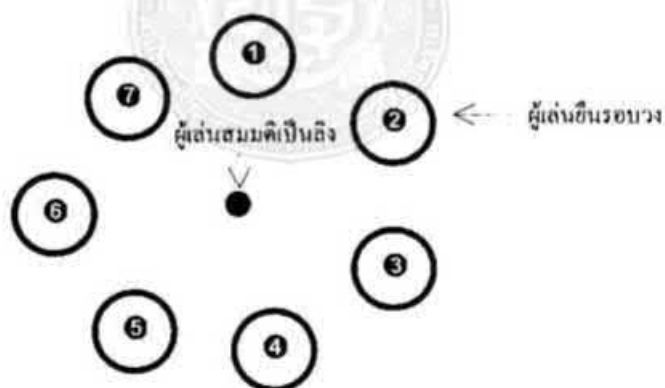
การรับ-ส่งลูกบอลขณะเล่นเกมสิงขิงบอล

แผนภูมิเกมลิงชิงบอล

สนาม	สนามหญ้า สนามดิน (หรือพื้นที่ที่มีความกว้าง-ยาว พอสมควร)
อุปกรณ์	ลูกฟุตบอล (หรือสิ่งคล้ายคลึงทดแทนได้โดยไม่เกิดอันตราย)
ผู้เล่น	3 คน ขึ้นไปหรือทั้งชั้น
วิธีเล่น	จัดกลุ่มนักเรียนเป็นวงกลมระยะห่างกันตามความเหมาะสม ผู้เล่น 1 คน อยู่ตรงกลางวงกลม ให้สมบัติเป็นลิง การเตะลูกบอล ผู้เล่นยืนรอบวงเป็นผู้รับ - ส่งลูกบอลให้ซึ่งกันและกัน ลิงจะแย่งลูกบอลจากเพื่อนที่รับ - ส่งบอลผิดพลาด ผู้ที่ถูกแย่งลูกบอลได้จะมาเป็นลิงผู้แย่งลูกบอลแทนเพื่อนต่อไป การเล่นจะสลับเปลี่ยนกันไปตลอดการแข่งขัน หรือตามเวลาที่กำหนดให้

ผังยืนของผู้เล่น

การตัดสิน (กติกา)

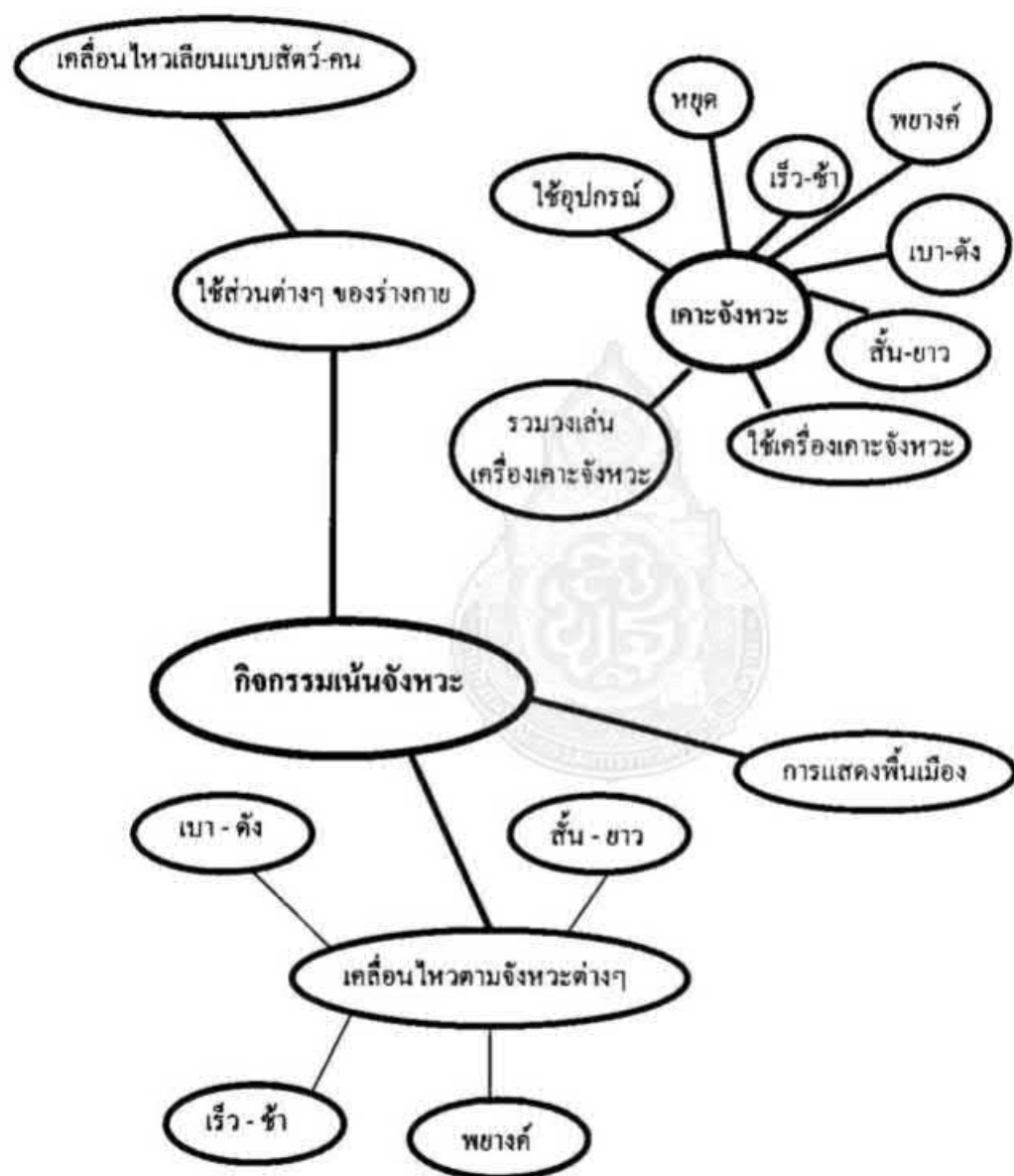
- ผู้ที่ถูกแย่งลูกบอลได้จะเปลี่ยนมาเป็นลิงแทนเพื่อนต่อไป

กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
(ดนตรี-นาฏศิลป์)

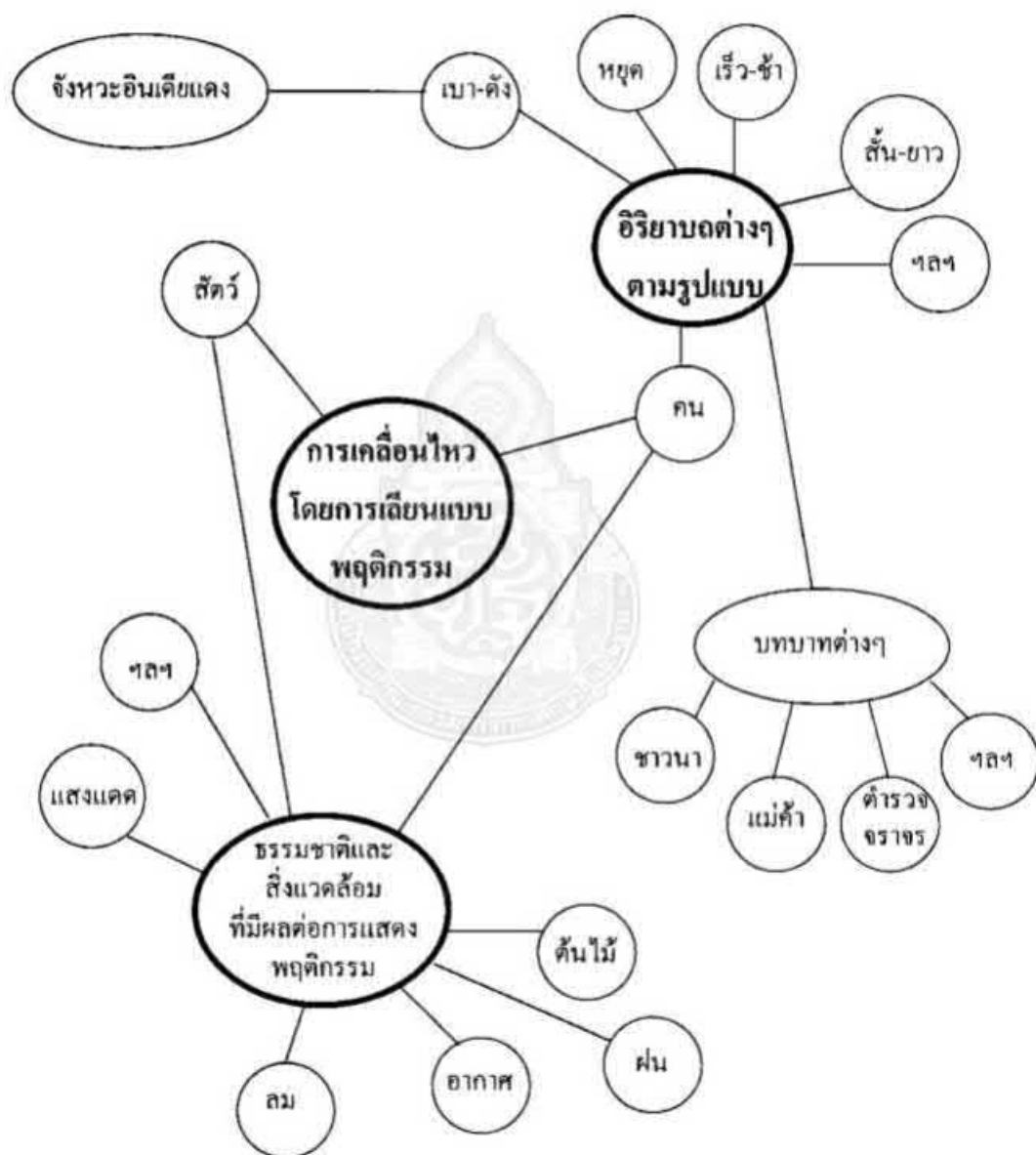
เรื่อง
การเคลื่อนไหว
โดยการเลียนแบบพฤติกรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

1. ผังการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้

2. มังการวิเคราะห์ประเด็นของการเรียนรู้

3. ผังการวางแผนการจัดกิจกรรม (แบบบูรณาการ)

4. ผังการวางแผนการจัดกิจกรรม (ตามขั้นตอน)

5. สาระสำคัญของความรู้

จังหวะ คือ เสียงที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นพื้นฐานของดนตรี และการร้องรำ การฝึกเคลื่อนไหวเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ ช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ นำไปประยุกต์ใช้ในการแสดงต่าง ๆ ได้

6. ศักยภาพที่ต้องการพัฒนา

- 1) ให้นักเรียนเป็นคนดี โดยมีความเชื่อมั่นในตนเอง ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และเคารพกติกา ให้ความร่วมมือกับกลุ่ม สนใจใฝ่รู้ ควบคุมตนเอง ตรงต่อเวลา และอดทน
- 2) ให้นักเรียนเป็นคนเก่ง โดยสามารถเคลื่อนไหวเลียนแบบพฤติกรรมของคน สัตว์ต่าง ๆ ได้สวยงาม สามารถคิดท่าทางการเคลื่อนไหว ประกอบดนตรีได้เอง
- 3) ให้นักเรียนเป็นคนมีความสุข โดยเรียนด้วยความสนุกสนาน พึงพอใจในการแสดงออกของตนเองและผู้อื่น

7. รายละเอียดกิจกรรม

- 1) ครูตั้งคำถามให้เด็กคิด “คนและสัตว์เคลื่อนไหวที่ต่างกันอย่างไร” “และมีสัตว์อะไรเคลื่อนไหวที่เหมือนคนบ้าง”
- 2) นักเรียนอภิปรายระดมความคิดเห็นและเขียนแผนที่ความคิด (Mind Mapping) เกี่ยวกับสัตว์ที่นักเรียนรู้จักว่ามีสัตว์อะไรบ้าง และสัตว์นั้นมีเสียงร้องอย่างไร มีท่าทางการเคลื่อนไหวอย่างไร
- 3) นักเรียนช่วยกันคิดว่าสัตว์อะไรเคลื่อนไหวช้าที่สุด สัตว์อะไรเคลื่อนไหวเร็วที่สุด
- 4) นักเรียนเคาะจังหวะโดยปรบมือ เคาะไม้ เคาะขวด เคาะโต๊ะ แสดงจังหวะการเคลื่อนไหว (เร็ว-ช้า) ของสัตว์ตามครูกำหนด
- 5) ครูอธิบายความหมายของ “จังหวะ” และนำเครื่องเคาะจังหวะมาแนะนำให้นักเรียนรู้จัก เช่น ฉิ่ง ฉาบ กลอง ฯลฯ

6) ให้นักเรียนฟังเสียงเครื่องเคาะจังหวะแล้วช่วยกันอภิปรายและคิดว่ามีสิ่งใดที่แทนเครื่องเคาะจังหวะนั้นๆได้ เช่น กลอง ใช้กระป๋องเคาะแทนได้

7) ให้นักเรียนฝึกเคาะจังหวะด้วยอุปกรณ์ตามจังหวะต่าง ๆ โดยแยกกลุ่มฝึกตามอุปกรณ์ เช่น

กลุ่มที่ 1	ใช้กระป๋อง
กลุ่มที่ 2	ใช้ไม้ไผ่
กลุ่มที่ 3	ใช้ขวดน้ำ

ฯลฯ

8) นักเรียนรวมวงกันเคาะจังหวะโดยเคาะพร้อม ๆ กันทุกกลุ่ม

9) แบ่งกลุ่มในแต่ละกลุ่มคิดท่าทางประกอบจังหวะ ตามความคิดของกลุ่ม โดยใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น ย่ำเท้า ประหม่อ ยกไหล่ สายสะโพก ฯลฯ

ให้นักเรียนคล่องแคล่ว มั่นใจในตนเอง จึงให้ออกมาแสดงหน้าชั้น โดยกลุ่มที่เหลือเป็นผู้เคาะจังหวะ

10) ให้แต่ละกลุ่มมาแสดงหน้าชั้น หลังจากนั้นนักเรียนช่วยกันอภิปรายการปฏิบัติงานของกลุ่มในเรื่อง

(1) ความสัมพันธ์ระหว่างจังหวะกับการเคลื่อนไหว ปฏิบัติได้หรือไม่ มีปัญหาหรือข้อบกพร่องใด เพื่อหาแนวทางแก้ไข

(2) ในแต่ละกลุ่มมีความสามัคคี อดทน พร้อมเพรียงหรือไม่

(3) มีความรู้สึกร้อยการกับผลการปฏิบัติงาน (ภูมิใจ เชื่อมั่นตนเอง สนุกสนาน ฯลฯ)

11) แบ่งกลุ่มให้แต่ละกลุ่มคิดแสดงบทบาทสมมติ และแต่งเรื่องราวขึ้นเอง

12) แต่ละกลุ่มนำมาแสดงเป็นเรื่องราวให้เพื่อน ๆ ดู

13) อภิปรายร่วมกันอีกครั้งว่าการแสดงของกลุ่มใดแสดงได้ดี ให้นำไปแสดงให้เพื่อน ๆ ดูในโรงอาหารเวลาพักกลางวัน

8. สื่อ

- 1) เครื่องเคาะจังหวะ
- 2) เทปบันทึกเสียง

9. การประเมินผล

กิจกรรม/พฤติกรรม/ผลงานที่ ต้องการประเมิน	วิธีการ	เครื่องมือ
1. การแสดงความคิดเห็น	สังเกต	แบบสังเกตพฤติกรรม
2. การร่วมกิจกรรม	สังเกต	
3. การแสดงบทบาทสมมติ	สังเกต	

10. สรุปผลการเรียนการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสังเกตพฤติกรรม

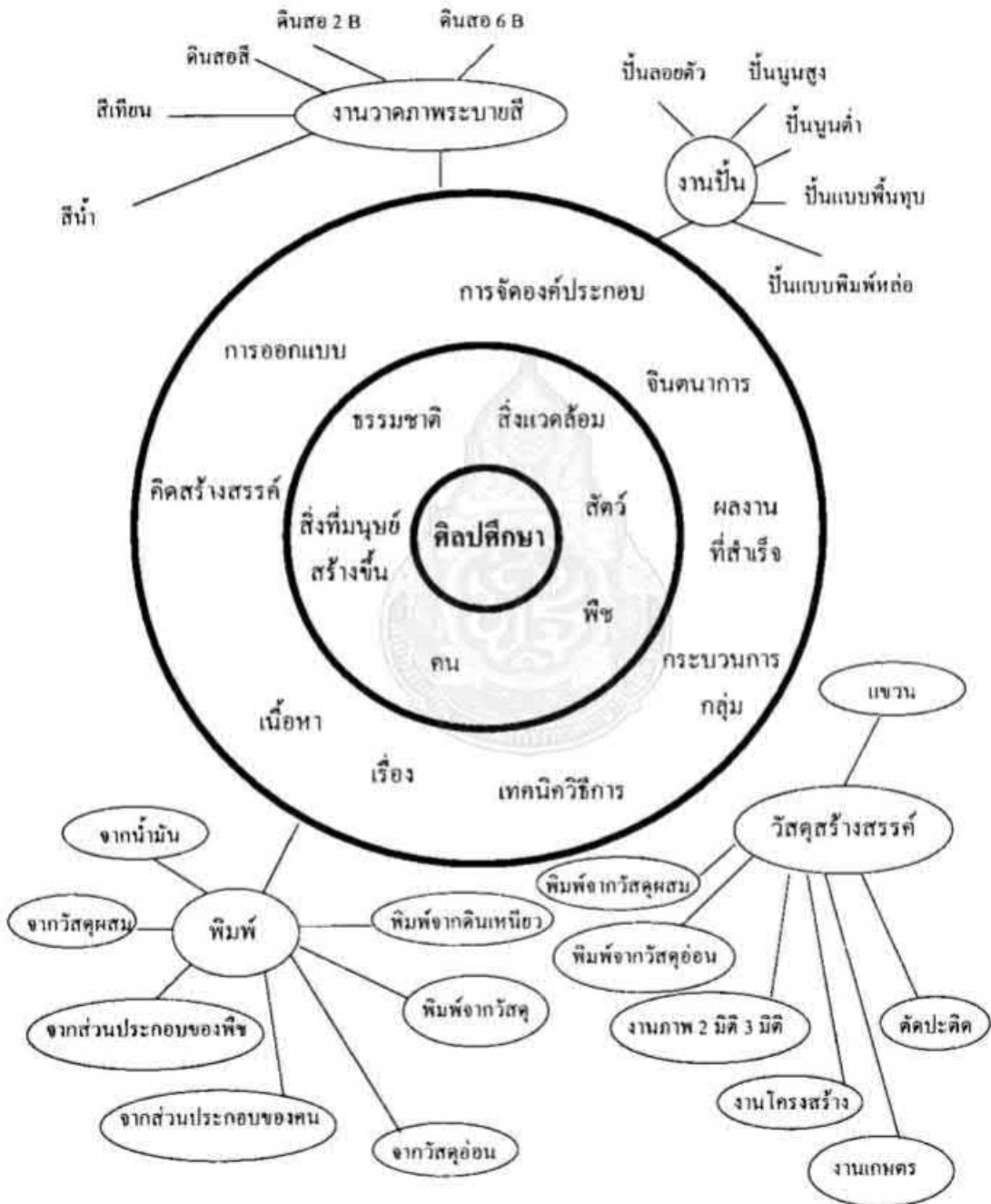
ที่	ชื่อ-นามสกุล	ได้					เก่ง			มีความสุข		สรุป	
		มีความ เชื่อมั่น ตนเอง	ทำงาน ร่วมกับ ผู้อื่นได้	เคารพ กติกา/ ควบคุม ตนเอง	ให้ความ ร่วมมือ กลุ่ม	สนใจ ใฝ่รู้	เคลื่อนไหว เลียนแบบ สัตว์ต่างๆ ได้ สวยงาม	คิด ทำทาง ประกอบ จังหวะได้	แสดง บทบาท สมมติ	มี ความ สนุก สนาน	พึงพอใจ ในการ แสดง ของ ตน และ ผู้อื่น	ผ่าน	ไม่ ผ่าน

กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
(ศิลปศึกษา)

เรื่อง
หมู่บ้านนี้มีเรื่องเล่า

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

1. ผังการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้

แนวการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะ: ดี เก่ง มีสุข

2. ผังการวิเคราะห์ประเด็นของการเรียนรู้

3. ผังการวางแผนการจัดกิจกรรม (แบบบูรณาการ)

4. ผังการวางแผนการจัดกิจกรรม (ตามขั้นตอน)

5. สาระสำคัญของความรู้

การถ่ายทอดบอกเรื่องราวเพื่อสื่อให้ผู้อื่นได้รับรู้และเข้าใจ มีหลายวิธี เช่น การเล่าเรื่อง การเรียงความ การเขียนเป็นภาพ ผู้ที่จะเขียนภาพเพื่อสื่อความหมาย จึงต้องมีความรู้และเข้าใจเรื่องนั้นๆ เป็นอย่างดี

6. ศักยภาพที่ต้องการพัฒนา

- 1) ให้นักเรียนเป็นคนดี โดยมีความเชื่อมั่นตนเอง สนใจใฝ่รู้ รับผิดชอบ รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น ให้ความร่วมมือกับกลุ่ม ช่วยเหลือผู้อื่น เห็นคุณค่าของงานตนเองและผู้อื่น
- 2) ให้นักเรียนเป็นคนเก่ง โดยสามารถรวบรวมข้อมูลและเสนอเป็นภาพวาดได้ จัดลำดับความสำคัญของเรื่องได้ วิเคราะห์กำหนดขั้นตอนการทำงานได้ ประเมินผลและปรับปรุงงานได้ มองเห็นจุดเด่นจุดด้อยของตนเองได้
- 3) ให้นักเรียนเป็นคนมีความสุข โดยภูมิใจในผลงานตนเอง มีความสุขในการทำงาน ทำงานตามที่ตนสนใจ

7. รายละเอียดของกิจกรรม

- 1) ครูตั้งคำถามให้นักเรียนช่วยกันแสดงความคิดเห็น และทำแผนที่ความคิด (Mind Mapping) เกี่ยวกับ “มนุษย์รับรู้เรื่องราวต่างๆ ได้ด้วยวิธีใด” สรุปได้ว่าการรับรู้เรื่องราวต่างๆ ได้หลายวิธี เช่น การพบด้วยตนเอง การเล่าให้ฟัง การเขียนเรียงความ การเขียนเป็นภาพ
- 2) ครูนำภาพเหตุการณ์ชุมชนต่างๆ มาให้ดู เช่น ภาพวันลอยกระทง ภาพงานแต่งงาน ภาพแข่งเรือ ภาพน้ำท่วม ไฟไหม้ รถชน เครื่องบินตก คนทะเลาะกัน การทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง ฯลฯ ให้นักเรียนเลือกดูและให้เลือกภาพที่ตนชอบและออกเล่าเรื่องตามจินตนาการของตนเอง
- 3) นักเรียนระดมความคิดและทำผังความคิด (Mind Mapping) เกี่ยวกับชุมชนหรือเหตุการณ์ต่างๆ ในเรื่องอาชีพ ประเพณี อุบัติเหตุ ว่ามีอะไรบ้าง

- 4) ให้นักเรียนร้องเพลง “หมู่บ้านของฉัน”
- 5) สันทนาการกับนักเรียนถึงเหตุการณ์ในชุมชนที่นักเรียนเคยพบมา
- 6) นักเรียนคิดทบทวนว่ามีเหตุการณ์อะไรในชุมชนที่นักเรียนประทับใจบ้าง

ใจบ้าง

- 7) ให้นักเรียนวิเคราะห์เหตุการณ์นั้น ๆ ว่ามีรายละเอียดเกี่ยวกับอะไร มีอะไร ประกอบเหตุการณ์นั้น เช่น คน สัตว์ พืช สิ่งแวดล้อมอะไร
- 8) ให้นักเรียนเรียงความเกี่ยวกับเหตุการณ์นั้น ๆ (ที่ประทับใจ)
- 9) ให้นักเรียนวาดภาพเล่าเรื่องราวนั้น ๆ พร้อมระบายสีให้สวยงาม
- 10) ให้นักเรียนแสดงผลงานที่วาดพร้อมตั้งชื่อ
- 11) รายงานผลการปฏิบัติงานในหัวข้อ
 - ◆ ขั้นตอนการปฏิบัติงาน
 - ◆ เล่าเรื่องราวประกอบที่วาด
 - ◆ ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างปฏิบัติงาน
 - ◆ ประโยชน์ที่ได้รับ
- 12) แสดงผลงานร่วมกัน และวิจารณ์อย่างมีเหตุผล ปรับปรุงแก้ไขผลงานให้ดียิ่งขึ้น
- 13) นำผลงานมาแสดงร่วมกันที่ป้ายนิเทศหรือมุมผลงาน หรือในโอกาสต่าง ๆ ของงานโรงเรียน เช่น วันพบปะผู้ปกครอง งานวันวิชาการโรงเรียน

8. สื่อ

- 1) เพลง “หมู่บ้านของฉัน”
- 2) ภาพศิลปะเกี่ยวกับเหตุการณ์ในชุมชน
- 3) สี กระดาษ

9. การประเมินผล

กิจกรรม/พฤติกรรม/ผล งานที่ต้องการประเมิน	วิธีการ	เครื่องมือ
1. การเล่าเรื่อง/การอภิปราย 2. ชณะปฏิบัติงาน 3. ผลงาน - ชิ้นงาน 4. การร่วมกิจกรรม	สังเกต สังเกต ตรวจสอบ	แบบบันทึกพฤติกรรม แบบสังเกต

10. สรุปผลการเรียนการสอน

.....

.....

.....

.....

เพลงหมู่บ้านของฉัน

คำร้อง ศรีอัมพร ประทุมรัตน์ ทำนอง : ค้างคาวกินกล้วย

หมู่บ้านของฉันน่ารัก	ไปไหนทายักอ้อมแอ้มแจ่มใส
ประกอบอาชีพหลากหลาย	ทำสวน ค้าขาย ทำไร่ ทำนา
เรามีวัฒนธรรม จรรยาบรรณ	ทำบุญทำทาน
งานศพ งานบวช แต่งงาน	เราช่วยสืบสานกันอยู่ตลอดเวลา
เรื่องราวร้ายแรงทั่วไป รดชน ไฟไหม้	เกิดได้ตลอดเวลา
สามัคคีและมีปัญญา	ช่วยกันเตือนหนา จะพาให้ร่มเย็น

**กลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ
(งานบ้าน)**

**เรื่อง
บ้านแสนสุข**

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

1. ผังการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้

2. ผังการวิเคราะห์ประเด็นของการเรียนรู้

3. ฝึกรววางแผนการจัดกิจกรรม (แบบบูรณาการ)

4. มังการแผนการจัดกิจกรรม (ตามขั้นตอน)

5. สาระสำคัญของความรู้

การทำความสะอาดและการจัดบ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม จะทำให้บ้านน่าอยู่และมีความสุข

6. ศักยภาพที่ต้องการพัฒนา

- 1) ให้นักเรียนเป็นคนดี โดยนักเรียนสามารถทำความสะอาดและทำงานตามขั้นตอนกระบวนการ มีการวางแผนการทำงาน
- 2) ให้นักเรียนเป็นคนเก่ง โดยมีความรับผิดชอบในงานที่ทำร่วมกับกลุ่ม มีเหตุผลในการอภิปราย มีความสนใจใฝ่รู้ และมีความขยัน
- 3) ให้นักเรียนมีความสุข โดยพอใจในผลงานตนเอง มีที่อยู่สะอาด ชื่นชมในผลงานของผู้อื่น ตลอดจนมีความภูมิใจในความสำเร็จของงาน

7. รายละเอียดกิจกรรม

- 1) สร้างสถานการณ์ในห้องเรียนโดยทำโต๊ะเรียนให้เกะกะ ทั้งเศษกระดาษไว้ให้ทั่ว วางสิ่งของต่าง ๆ ไม่เป็นระเบียบ
- 2) ครู นักเรียนอภิปรายร่วมกันว่าชอบห้องเรียนนี้หรือไม่ เพราะเหตุใด
- 3) นักเรียนอภิปรายและระดมความคิดทำผัง WEB นักเรียนจะทำอย่างไรให้บ้านของเราน่าอยู่ และมีความสุข
- 4) นักเรียนร่วมกันอภิปรายและระดมความคิดเกี่ยวกับวิธีการทำความสะอาดเครื่องมือ เครื่องใช้ในการทำความสะอาด และสถานที่ที่จะทำความสะอาดที่บ้านมีที่ใดบ้าง
- 5) นักเรียนออกมาเล่าถึงวิธีการทำความสะอาดสถานที่ต่าง ๆ ในบ้านของตน เช่น ห้องครัว ห้องนอนหรือที่นอน ห้องน้ำ ห้องส้วม ห้องอื่น ๆ ภายในบ้านของตนเองว่าจัดอย่างไร แต่ละกลุ่มออกมาเล่าให้เพื่อนฟัง
- 6) แบ่งกลุ่มนักเรียนอภิปรายและหาข้อสรุปเกี่ยวกับวิธีการจัดห้องหรือสถานที่ต่าง ๆ ภายในบ้านของตนเองว่าจัดอย่างไร แต่ละกลุ่มออกมาเล่าให้เพื่อนฟัง

7) พานักเรียนไปศึกษานักบ้านผู้ปกครองที่อยู่ใกล้โรงเรียน (ควรแจ้งผู้ปกครองล่วงหน้า และเลือกบ้านที่สะอาด)

8) นักเรียนศึกษารายละเอียด วิธีการทำความสะอาด การใช้เครื่องมือ เครื่องใช้ และการจัดบ้าน โดยซักถามจากผู้ปกครอง

9) นักเรียนบันทึกวิธีการทำความสะอาด การจัดบ้าน และการใช้เครื่องมือ เครื่องใช้

10) ให้นักเรียนทำความสะอาดห้องเรียน และอภิปรายถึงการใช้เครื่องมือ เครื่องใช้ และการเก็บรักษาเครื่องมือ เครื่องใช้ ร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า ถูกต้องหรือไม่

11) นักเรียนศึกษาใบความรู้ เรื่อง วิธีการทำความสะอาดบ้าน การใช้เครื่องมือ เครื่องใช้ เช่น ห้องพักรักษา ห้องพยาบาล ห้องประชุม ฯลฯ

12) นักเรียนแยกกลุ่มไปทำความสะอาดสถานที่ต่าง ๆ ในโรงเรียน ตามความต้องการ เช่น ห้องพักรักษา ห้องพยาบาล ห้องประชุม ฯลฯ

13) แต่ละกลุ่มจัดหาสิ่งของ สิ่งประดิษฐ์ เช่น ไม้ดอก ไม้ประดับ ไม้แขวน ไม้กระดาง ไม้ขีดต่างสถานที่ต่าง ๆ และจัดให้เหมาะสมสวยงาม

14) เขียนรายงานขั้นตอนการทำความสะอาด การจัดบ้านพร้อมวาดรูป หรือเขียนแผนผังการจัดสถานที่ในกลุ่มของตนเอง

15) นักเรียนกลับไปจัดสถานที่ต่าง ๆ ที่บ้านของตนแล้วจำลองแบบโดยการวาดภาพ เขียนแผนผัง หรือสร้างบ้านจำลอง

16) แต่ละกลุ่มรายงานผลการจัดกิจกรรม

17) นำเสนอผลงานการวาดรูป การเขียนแผนผัง ร่วมกันแสดงความคิดเห็นผลการปฏิบัติงานแต่ละกลุ่ม

18) นำผลงานที่ตนเองปฏิบัติที่บ้าน โดยการวาดรูป ทำแผนผัง หรือการสร้างบ้านจำลองมาแสดงให้เพื่อนดู แล้วร่วมกันแสดงความคิดเห็น

19) นำผลงานมาจัดนิทรรศการร่วมกันและชื่นชมผลงานของเพื่อน

8. สื่อ

- 1) ห้องเรียน
- 2) เครื่องมือ เครื่องใช้ในการทำความสะอาดบ้าน เช่น ไม้กวาดดอกหญ้า ไม้กวาดขนไก่ ไม้กวาดหยากไย่ ผ้าถูพื้น ถังน้ำ ถังขยะ เป็นต้น
- 3) บ้านของจริงของผู้ปกครอง
- 4) ใบความรู้
- 5) สิ่งของหรือสิ่งประดิษฐ์ที่จะนำมาตกแต่งสถานที่ต่าง ๆ

9. การประเมินผล

กิจกรรม/พฤติกรรม/ผลงาน ที่ต้องการประเมิน	วิธีการ	เครื่องมือ
1. การตอบคำถาม อภิปราย และ ขณะปฏิบัติงาน	สังเกต	แบบสังเกตพฤติกรรม
2. ผลงาน	ตรวจผลงาน	แบบสังเกต

10. สรุปผลการเรียนการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ใบความรู้

เรื่อง เครื่องมือ เครื่องใช้ในการทำความสะอาดบ้าน

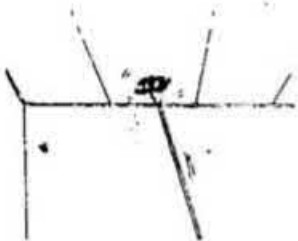
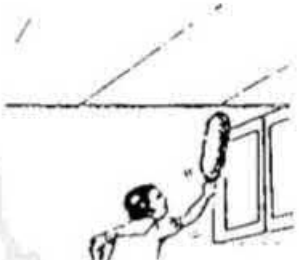
เครื่องมือ เครื่องใช้ในการทำความสะอาดบ้าน มีหลายประเภท และใช้ประโยชน์ในการทำความสะอาดแตกต่างกัน เช่น การปัด กวาด เช็ด ถู ขัด ต้องรู้จักและเลือกใช้ได้อย่างถูกต้อง ดังนี้

	
1. ไม่กวาดขนไก่ ใช้ปัดฝุ่นละอองตามโต๊ะ เก้าอี้ ตู้ ชั้น ฯลฯ	2. ไม่กวาดดอกหญ้า ใช้กวาดพื้น
	
3. ไม่กวาดทางมะพร้าว ใช้กวาดพื้นไม้หรือพื้นซีเมนต์ที่เปียกน้ำ	4. ไม่กวาดทางมะพร้าวชนิดมีด้าม ใช้กวาดใบไม้ เศษขยะตามสนาม บริเวณบ้าน โรงเรียน

	
5. ไม้กวาดหยากไย่ ใช้กวาดหยากไย่ที่อยู่สูง ๆ เช่น เพดาน และฝ้าผนัง	6. ที่ตักขยะ ใช้สำหรับใส่ขยะไปทิ้งในถังขยะ
	
7. ถังใส่ขยะ ใช้ใส่เศษขยะ และถังขยะควรมีฝาปิดให้มิดชิด	8. ถังน้ำ ใช้สำหรับใส่น้ำ และซักผ้าบิดให้หมาด ๆ แล้วถูพื้นบ้าน/พื้นโรงเรียน
	
9. ไม้ถูพื้น บางบ้านหรือบางโรงเรียนอาจมีใช้ สะดวกในการใช้ไม่ต้องนั่งถูพื้น	

ใบความรู้ เรื่อง การทำความสะอาดบ้าน

การทำความสะอาดบ้าน มีการปัด เช็ด ถู ขัด เพื่อให้บ้านสะอาด น่าอยู่อาศัย นักเรียนสามารถทำได้ เป็นการแบ่งเบาภาระของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง เป็นการฝึกนิสัยที่ดีในการทำงาน และสามารถเลือกเครื่องมือ เครื่องใช้ให้เหมาะสมกับงาน ทำความสะอาดบ้านง่าย ๆ ได้ โดยทำความสะอาดจากที่สูงก่อนตามลำดับ ดังนี้

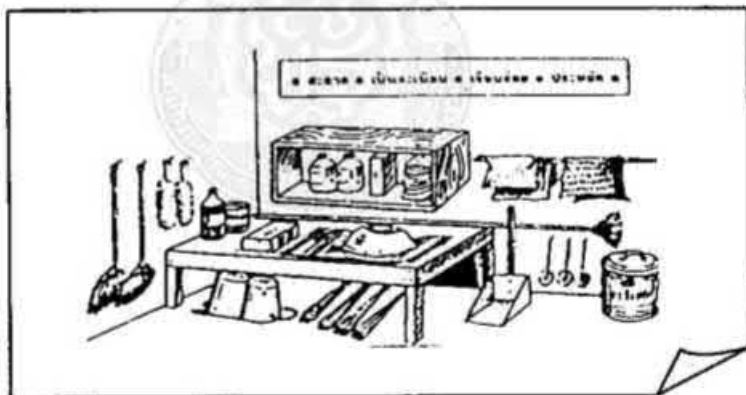
	
1. การกวาดหยากไยในที่สูง เช่น เพดาน และฝ้าฉาง	2. การปัดฝุ่นละออง ตามตู้ โต๊ะ เก้าอี้ ชั้น ฯลฯ
	
3. การเช็ดกระจกหน้าต่างของแต่ละห้อง	4. การกวาดพื้นห้องให้สะอาด
	
5. การเช็ดถูพื้นห้องทุกห้องเป็นประจำ	6. การถูพื้นด้วยไม้ถูพื้น (ถ้ามี)

ใบความรู้ เรื่อง การเก็บรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ ในการทำความสะอาดบ้าน

หลังจากการทำความสะอาดบ้านเสร็จเรียบร้อยแล้ว เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ต้องทำความสะอาดและเก็บเข้าที่ให้เรียบร้อย เพื่อหยิบใช้ได้ง่าย ดูงามตา และใช้ได้ทนทาน

การเก็บรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำความสะอาดบ้าน

รูปภาพ

- ให้เรียบร้อย
- ไม้ถูพื้นและผ้าเช็ดพื้น ควรซักผ้าให้สะอาดและตากให้แห้ง พับเก็บไว้
 - แปรงขัดพื้น ล้างให้สะอาดแล้วแขวนไว้
 - ที่ดักขยะ ทำที่สำหรับแขวน ก่อนเก็บควรทำความสะอาดก่อน
 - ถังน้ำ ล้างและคว่ำเก็บเข้าที่

- ไม้กวาดขนไก่ เมื่อใช้แล้วสลัดฝุ่นละอองออกก่อนจึงเก็บ โดยทำที่แขวน เจาะรูปลายด้ามไม้กวาด ใช้เชือกหรือลวดร้อยผูกสำหรับแขวน หากวางไว้จะทำให้ขนไก่หักงอ

- ไม้กวาดดอกหญ้า ทำที่แขวนทางปลายด้าม โดยเจาะรูและใช้เชือกหรือลวดร้อยผูกสำหรับแขวน ก่อนเก็บควรสลัดฝุ่นละอองจากไม้กวาดให้สะอาด

- ไม้กวาดทางมะพร้าว เมื่อใช้แล้วควรล้างให้สะอาดก่อน แล้ววางรากับพื้น หรือใช้เชือก/ลวดผูกแขวนไว้

- ไม้กวาดหยากไย่ เมื่อใช้แล้วทำความสะอาด เอาหยากไย่ที่ติดอยู่กับไม้กวาดออกก่อน การเก็บควรวางรากับหรือวางตั้งให้ส่วนที่เป็นก้านมะพร้าวอยู่ข้างบน เพื่อไม่ให้ปลายไม้กวาดหักเสียหายง่าย

ใบความรู้

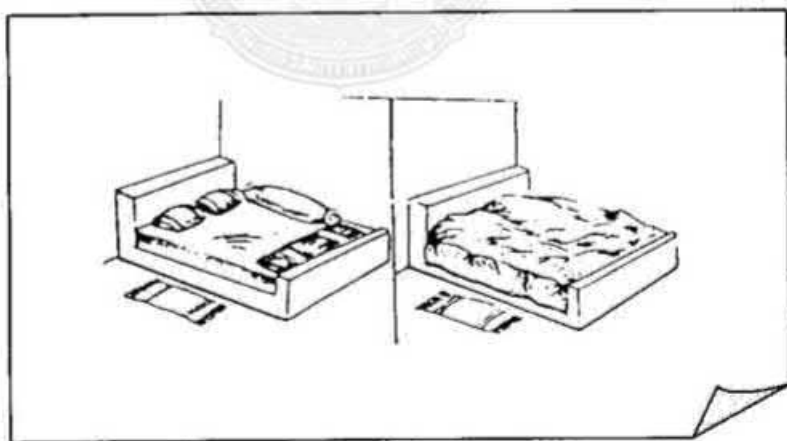
เรื่อง การจัดบ้าน การจัดเก็บของใช้ให้เป็นระเบียบ

หลังจากทำความสะอาดบ้านเสร็จแล้ว ควรได้จัดบ้านจัดเก็บของใช้ให้เป็นระเบียบ เช่น ห้องนอน ห้องรับแขก ห้องครัว ห้องหนังสือ (บางบ้านอาจมี) หรือเก็บสมุดหนังสือเข้าที่ให้เรียบร้อย จัดวางรองเท้าและอื่น ๆ ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย

ห้องนอน

ห้องนอน เป็นที่สำหรับพักผ่อน ห้องนอนที่เหมาะสมควรอยู่ทางทิศตะวันออกของบ้านเพื่อรับอากาศและแสงแดดในตอนเช้า ภายในห้องนอนมีเครื่องใช้ที่จำเป็นสำหรับการนอน ได้แก่ ที่นอน หมอน ผ้าห่ม และมุ้ง เครื่องนอนต้องรักษาให้สะอาด จะช่วยให้นอนหลับสบาย หลังตื่นนอนแล้วต้องจัดเก็บเครื่องนอนเข้าที่ให้เรียบร้อย

การจัดที่นอนมี 2 แบบ แบบมีเตียงนอนและแบบที่ใช้ปูกับพื้น ดังนี้

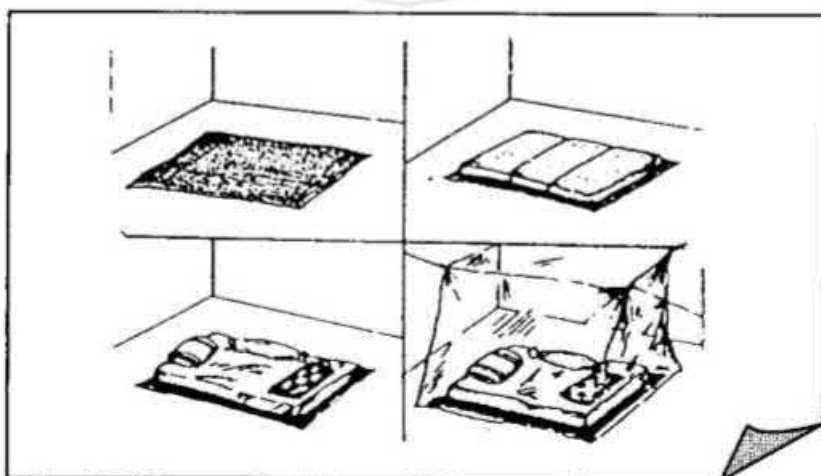

การจัดที่นอนแบบมีเตียงนอน

- ดึงผ้าปูที่นอนให้ตึง
- ใส่ปลอกหมอนให้เรียบร้อย และจัดวางหมอนไว้ด้านหัวนอน
- พับผ้าห่มให้เรียบร้อย วางไว้ปลายที่นอน
- คลุมด้วยผ้าคลุมเตียงเพื่อป้องกันฝุ่นละออง

การจัดที่นอนแบบใช้ปูกับพื้น

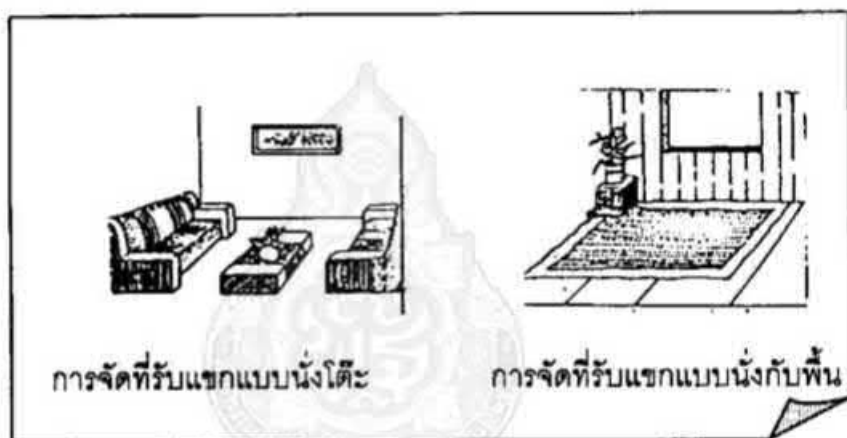
- ปูเสื่อให้เรียบร้อย แล้วปูที่นอนบนเสื่อ
- ปูผ้าปูที่นอน เหน็บชายผ้าทางหัวนอนและปลายเท้าให้ตึง
- จัดริมผ้าปูที่นอนทั้ง 4 ด้านให้เรียบ และดึงเสมอกัน
- ผ้าห่มพับให้เรียบร้อย วางไว้ด้านปลายเท้า
- กางมุ้งให้ตึงทั้ง 4 ด้าน แล้วดลบนขึ้น เมื่อจะนอนจึงเอาชายมุ้งลง ปิดไล่ยุงและเหน็บชายมุ้งไว้ใต้ที่นอน
- เมื่อตื่นนอนเก็บที่นอนให้เรียบร้อย ใช้ผ้าคลุมที่นอนป้องกันฝุ่นละออง
- ปลอกหมอน ผ้าปูที่นอนต้องซักทุกสัปดาห์ ส่วนหมอน ผ้าห่มควร ผึ่งแดดอย่างน้อยเดือนละครั้ง และซักมุ้ง ผ้าห่ม ด้วย
- พื้นห้องนอนหมั่นเช็ดถู ทำความสะอาดอยู่เสมอ

ห้องรับแขกหรือสถานที่รับแขก

ภายในบ้านควรมีห้องใดห้องหนึ่ง หรือมุมใดมุมหนึ่งของบ้าน จัดเป็นที่สำหรับต้อนรับแขก ผู้มาเยี่ยมหรือติดต่อธุระกับคนในบ้าน บางบ้านอาจมีห้องรับแขกโดยเฉพาะ มีโต๊ะเก้าอี้รับแขก แต่บางบ้านไม่มีห้องรับแขกและไม่มีโต๊ะเก้าอี้รับแขก ก็อาจจะจัดมุมใดมุมหนึ่งของบ้านเป็นสถานที่รับแขกและใช้เสื่อปูแทนโต๊ะเก้าอี้รับแขกได้

การจัดที่รับแขก

การจัดสถานที่รับแขก

- ที่รับแขกอาจจะจัดในห้องหรือใช้ระเบียงมุมใด มุมหนึ่งของบ้านก็ได้
- เครื่องตกแต่งห้องรับแขก ได้แก่ โต๊ะ เก้าอี้ แจกันดอกไม้ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ
- บนโต๊ะรับแขกควรมีผ้าปูโต๊ะ แจกันดอกไม้ หนังสือพิมพ์ให้แขกอ่านขณะนั่งคอย
- แจกันดอกไม้ ควรหมั่นเปลี่ยนน้ำ และจัดดอกไม้ให้สวยงามเสมอ
- ห้องรับแขกควรทำความสะอาดเป็นประจำ
- ถ้าไม่มีโต๊ะเก้าอี้รับแขกจะใช้เสื่อปูแทนก็ได้

ห้องครัว

ห้องครัว คือ ห้องที่ใช้ทำอาหาร และเก็บอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น จาน ชาม ช้อนส้อม ถ้วย หม้อ มีด กระทะ เต่า ฯลฯ เป็นต้น บางบ้านมีโต๊ะ-เก้าอี้นั่งรับประทานอาหารจัดไว้ในห้องครัว หรือจัดเป็นห้องรับประทานอาหารโดยเฉพาะ บางบ้านไม่มีโต๊ะ-เก้าอี้นั่งรับประทานอาหาร อาจใช้เสื่อปูนั่งรับประทานอาหารกับพื้นได้

เครื่องใช้ต่างๆ หลังจากใช้แล้วต้องทำความสะอาด และเก็บเข้าที่เป็นหมวดหมู่ให้เรียบร้อย มองดูเป็นระเบียบสวยงาม

การจัดห้องครัว

ข้อควรคำนึง

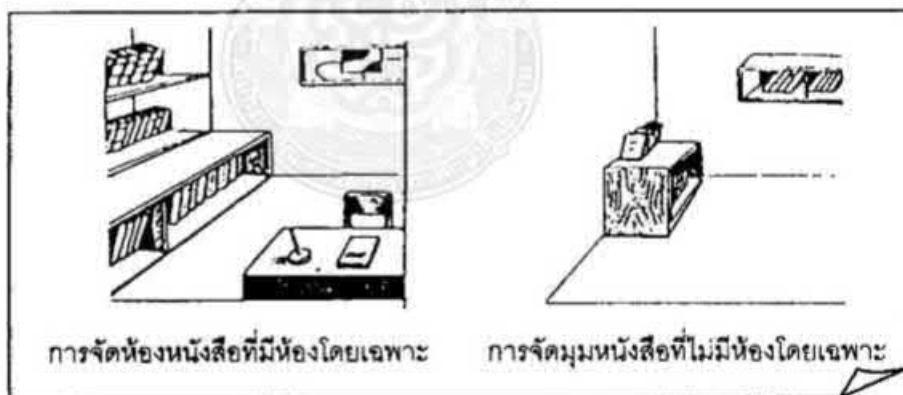
- บ้านในชนบทห่างไกลบางบ้านไม่มีห้องครัวโดยเฉพาะ อาจใช้
กระเบื้องบ้านส่วนใดส่วนหนึ่งจัดทำครัว และอาจใช้เตาถ่านหรือฟืนในการหุงต้ม
ตามสภาพของท้องถิ่น

- ข้อสำคัญไม่ว่าจะอยู่ในสภาพใด ๆ เรื่องความสะอาด ความปลอดภัย
การจัดสิ่งของเครื่องใช้ให้เป็นหมวดหมู่ เป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงามมีความสำคัญ

การจัดหนังสือและอุปกรณ์การเรียน

อุปกรณ์การเรียนของนักเรียนต้องใช้ประจำ ได้แก่ หนังสือ สมุด ดินสอ
ไม้บรรทัด ยางลบ ฯลฯ หลังจากใช้แล้วต้องรู้จักจัดเก็บให้เป็นระเบียบเรียบร้อย

การจัดหนังสือและอุปกรณ์การเรียน

การจัดหนังสือหรืออุปกรณ์การเรียน

- ที่จัดวางหนังสือจะเลือกใช้ตู้ โต๊ะ ชั้นวาง หรือกล่องใส่หนังสือชนิดใดก็ได้ที่เหมาะสม
- แยกจัดหนังสือออกเป็นพวก ๆ เช่น หนังสือเรียน การ์ตูน นิทาน และสมุด เป็นต้น
- จัดหนังสือวางตั้ง หันสันหนังสือออกด้านนอก พร้อมทั้งเรียงหนังสือตามลำดับความสูง และความหนาให้สวยงาม
- ดินสอ ไม้บรรทัด ยางลบ ควรเก็บใส่ลิ้นชัก หรือใส่กล่องให้เรียบร้อย หากไม่มีห้องหนังสือโดยเฉพาะ จะใช้มุมใดมุมหนึ่งของห้อง ทำชั้นวางหนังสือ และอุปกรณ์การเรียน และใช้เสื้อปูนั่งอ่านหนังสือ

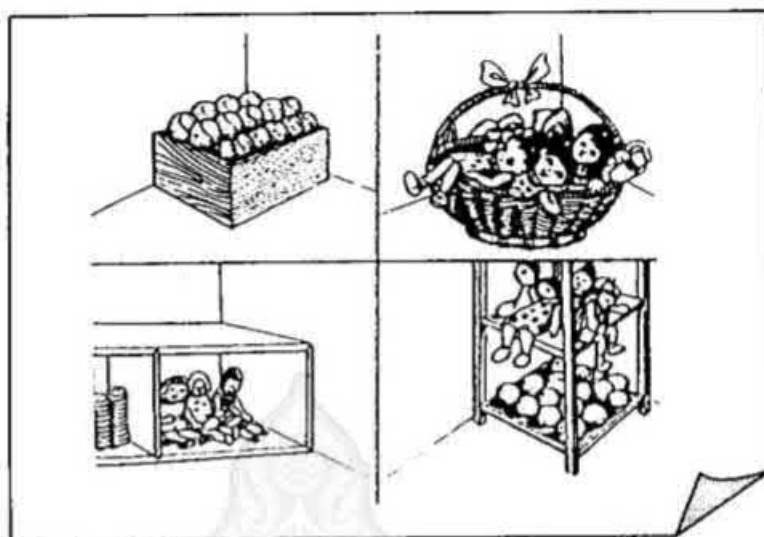
การจัดเก็บของเล่น

เด็ก ๆ มักจะชอบเล่นของเล่นไม่ว่าจะเป็นเด็กผู้หญิง หรือเด็กผู้ชาย ของเล่นสำหรับเด็กมีหลายอย่าง เช่น ตุ๊กตา รถยนต์ รถไฟ ลูกบอล ลูกปิงปอง เชือกกระโดด ฯลฯ เมื่อเด็กเล่นของเล่นแล้ว ต้องรู้จักเก็บเข้าที่ให้เป็นที่เรียบร้อย เพื่อไม่ให้บ้านรกรุงรัง และหยิบเล่นได้สะดวก

การเก็บของเล่น

- แยกของเล่นออกเป็นพวก ๆ เช่น ตุ๊กตา ลูกบอล รถ ตัวสัตว์ ฯลฯ
- ก่อนเก็บของเล่นควรใช้ผ้าเช็ดทำความสะอาด
- นำของเล่นที่จัดแยกเป็นพวก ๆ มาใส่ในกล่องกระดาษ ตะกร้า หรือชั้นวางให้เรียบร้อย

การจัดเก็บของเล่น

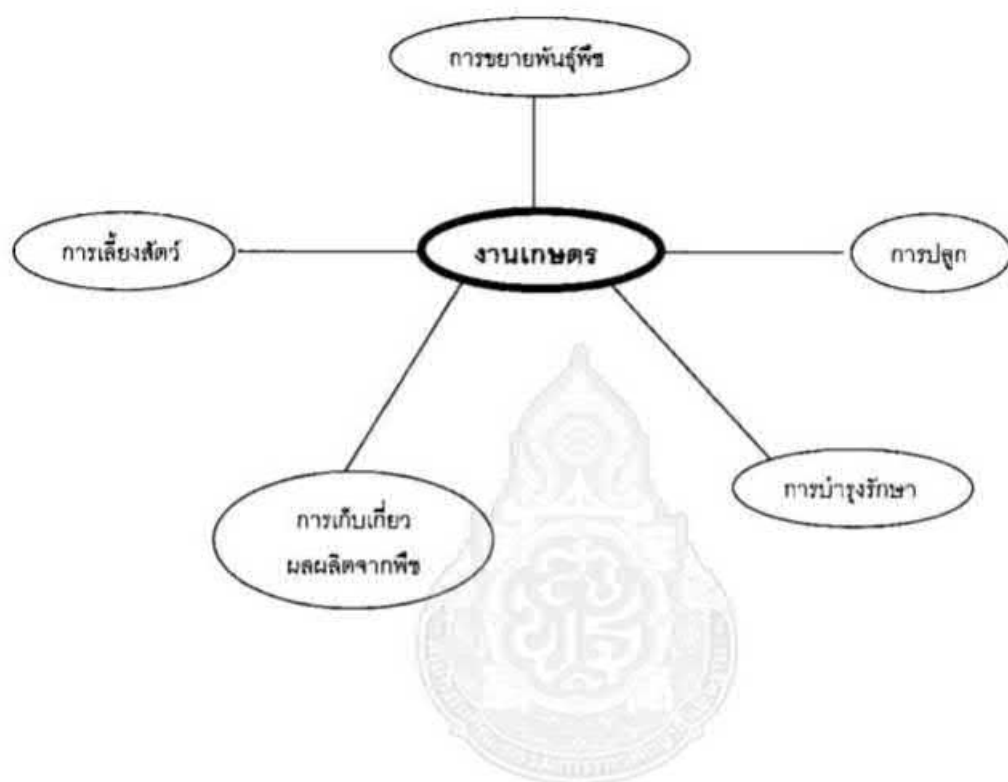

**กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ
(งานเกษตร)**

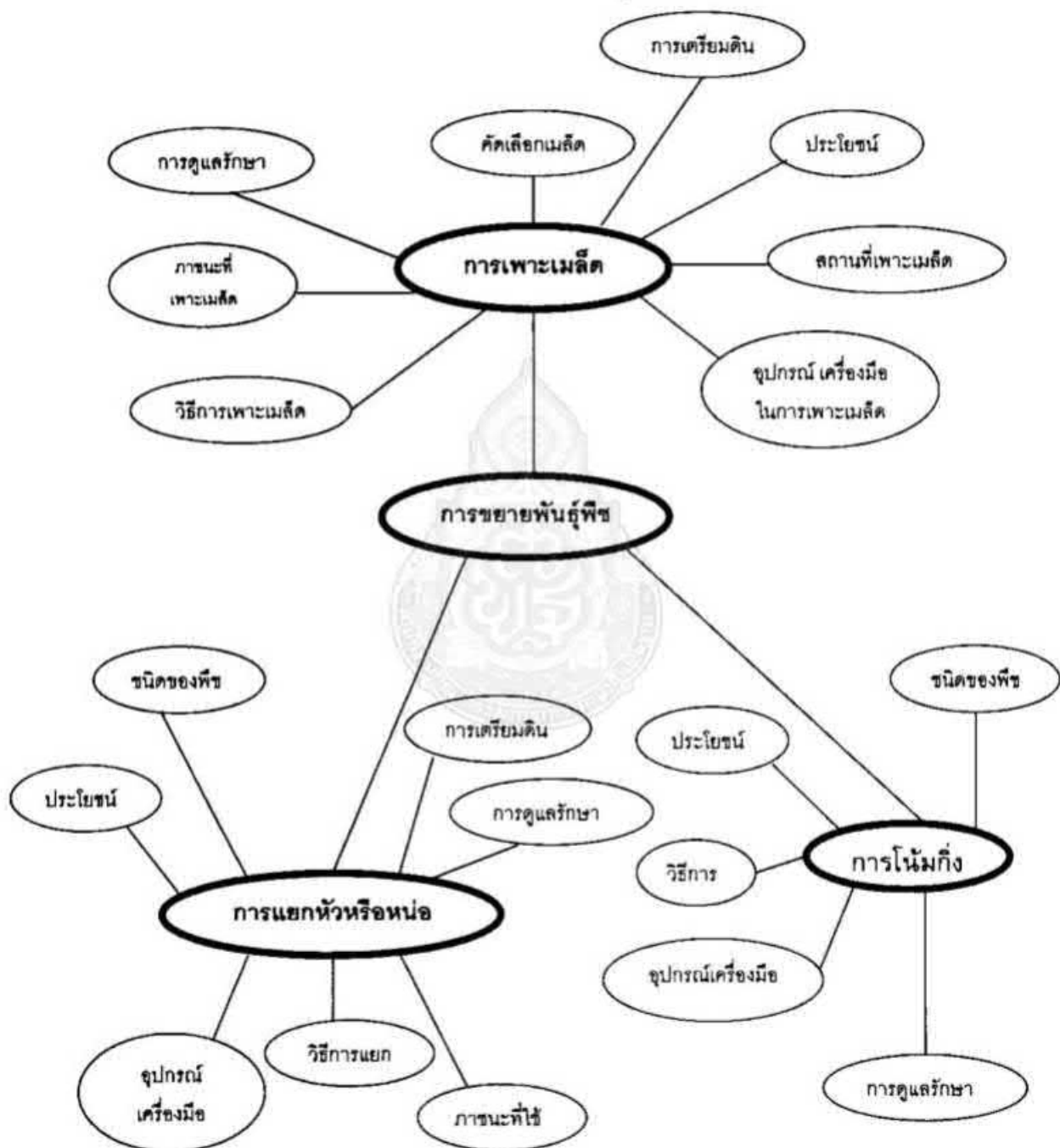
**เรื่อง
การขยายพันธุ์พืช**

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

1. ผังการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้

2. ผังการวิเคราะห์ประเด็นของการเรียนรู้

3. ผังการวางแผนการจัดกิจกรรม (บูรณาการ)

4. ผังการวางแผนการจัดกิจกรรม (ตามขั้นตอน)

5. สารสำคัญของความรู้

ถ้าเราต้องการจะปลูกพืชจำนวนมากจำเป็นจะต้องมีการขยายพันธุ์ด้วยการเพาะเมล็ด การแยกหัวหรือหน่อ การโน้มกิ่งและวิธีอื่นๆ การขยายพันธุ์แต่ละวิธีจะได้ผลดีนั้นขึ้นอยู่กับชนิดของพืช

6. ศักยภาพที่ต้องการพัฒนา

1) ให้นักเรียนเป็นคนดี โดยมีความสนใจใฝ่รู้ มีความรับผิดชอบ ยึดมั่น ประหยัด ซื่อสัตย์ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ ช่วยเหลือส่วนรวม เห็นคุณค่างานของตนเองและผู้อื่น ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีเหตุผล

2) ให้นักเรียนเป็นคนเก่ง โดยสามารถปฏิบัติงานตามขั้นตอน กระบวนการทำงาน และสามารถนำผลงานไปใช้ได้ (ขยายพันธุ์พืชได้)

3) ให้นักเรียนเป็นคนดีมีความสุข โดยมีความภาคภูมิใจ ชื่นชมในผลงานตนเอง และชื่นชมในผลงานของผู้อื่น

7. รายละเอียดของกิจกรรม

1) พานักเรียนดูต้นไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับ ที่อยู่รอบๆ บริเวณโรงเรียน

2) ครูถามให้นักเรียนช่วยกันคิดว่าต้นไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับ ที่ปลูกในโรงเรียนได้มาอย่างไร

3) นักเรียนอภิปราย ระดมความคิดและทำผังแผนที่ความคิด (Mind Mapping) ว่าถ้าเราต้องการประหยัดและง่าย เราจะเพิ่มปริมาณพันธุ์ไม้ในบริเวณโรงเรียนของเราได้อย่างไร

4) นักเรียนร่วมกันอภิปรายและทำผัง WEB ถึงวิธีการขยายพันธุ์พืชว่ามีอะไรบ้าง ใช้อุปกรณ์ วิธีการทำ ดูแลรักษาอย่างไร และการขยายพันธุ์พืชมีประโยชน์อย่างไรบ้าง

5) ให้นักเรียนเล่าถึงวิธีการขยายพันธุ์ที่ตนเองเคยทำ ว่ามีวิธีการทำอย่างไร

6) พานักเรียนไปที่เรือนเพาะชำ เพื่อเตรียมสถานที่ เตรียมเครื่องมือ อุปกรณ์ และพืชที่นำมาขยายพันธุ์

7) ร่วมกันสนทนาดังขั้นตอน วิธีการ อุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ ชนิดของพืชที่สามารถนำมาขยายพันธุ์ได้

8) ครูสาธิตวิธีการขยายพันธุ์พืชด้วยวิธีการต่างๆ การเพาะเมล็ด การโน้มกิ่ง การแยกหัว หรือแยกหน่อ

9) นักเรียนแยกกลุ่มเลือกขยายพันธุ์พืชตามความต้องการของตนเอง ปฏิบัติตามขั้นตอนหรือแผนที่เตรียมไว้

10) ร่วมกันนับจำนวนของพืชที่กลุ่มขยายพันธุ์ได้แล้วจดบันทึกไว้

11) จัดสถานที่ที่จะวาง ดูแล บำรุง รักษา ให้เจริญเติบโต จดบันทึกไว้

12) เขียนรายงานขั้นตอนการขยายพันธุ์พืชที่ตนเองทำ ตามรายการที่จดบันทึกไว้

13) วาดภาพวิธีการขั้นตอนต่างๆ ประกอบการรายงาน

14) ทำแผนภูมิการเจริญเติบโตตั้งแต่เริ่มขยายพันธุ์จนสามารถนำไปปลูกได้

15) ให้นักเรียนไปขยายพันธุ์พืชที่บ้าน 1 อย่าง

16) รายงานผลการขยายพันธุ์พืชที่ตนเองทำสำเร็จแล้ว

17) จัดแสดงแผนภูมิการเจริญเติบโตของพืชที่ขยายพันธุ์ตั้งแต่เริ่มจนสามารถนำไปปลูกได้

18) นำต้นไม้ที่ขยายพันธุ์ที่บ้านมาแสดงร่วมกันที่โรงเรียน

19) นำต้นไม้ที่ขยายพันธุ์ได้ไปปลูกตามบริเวณต่างๆ ของโรงเรียนที่วางแผนไว้

8. **ସଂ**

- 1) ดงนม เมล็ดพันธุ์พืช ไม้ดอก ไม้ประดับ
- 2) ปุ๋ยหมัก ดิน อุปกรณ์ในการรดน้ำ
- 3) สถานที่เรือนเพาะชำ

9. การประเมินผล

กิจกรรม/พฤติกรรม/ผลงาน ที่ต้องการประเมิน	วิธีการ	เครื่องมือ
1. การตอบคำถาม อภิปราย 2. การเข้ากลุ่มขณะปฏิบัติงาน 3. ผลการปฏิบัติงาน	การสังเกต การสังเกต ตรวจผลงาน	แบบสังเกตพฤติกรรม

10. สรุปผลการเรียนการสอน

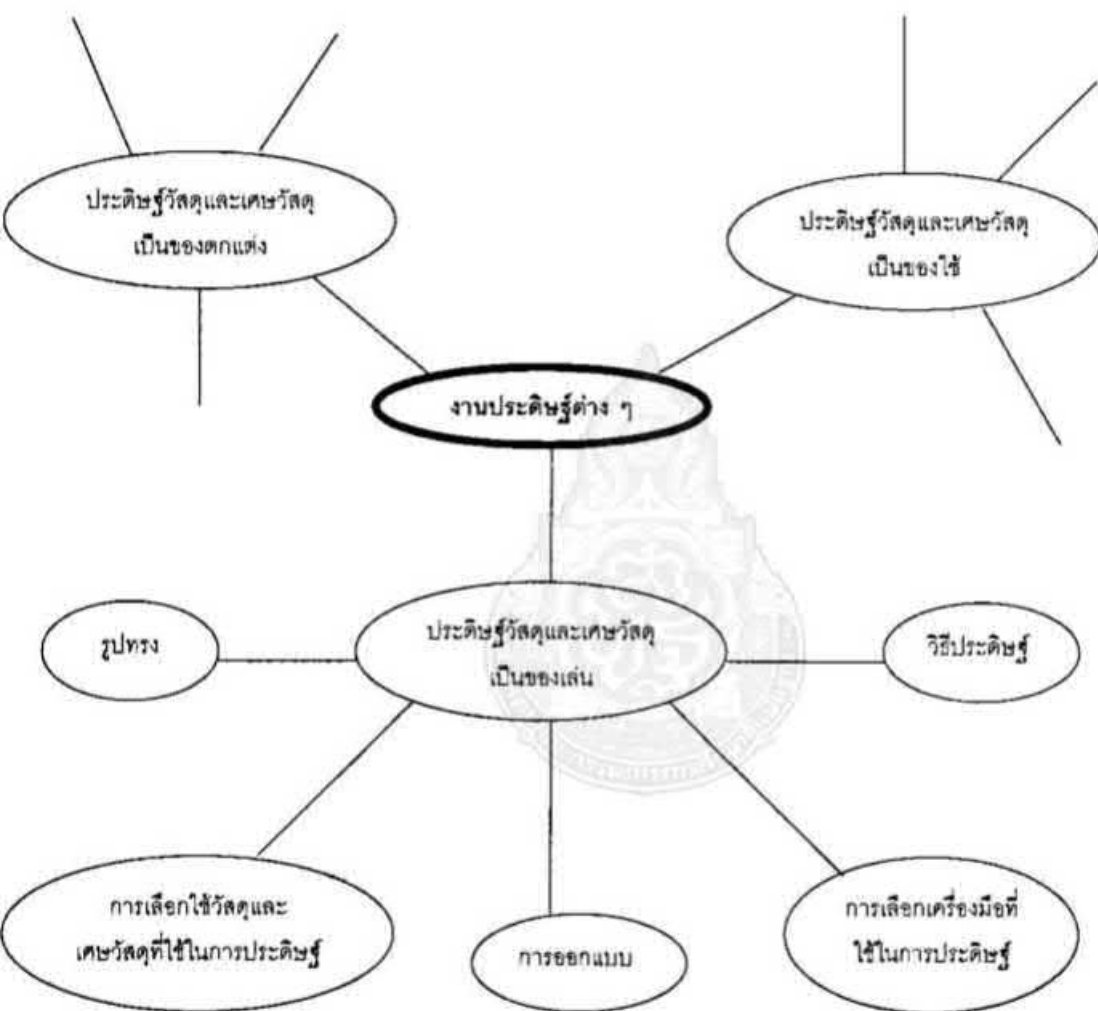
[illegible]

กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ
(งานประดิษฐ์และงานช่าง)

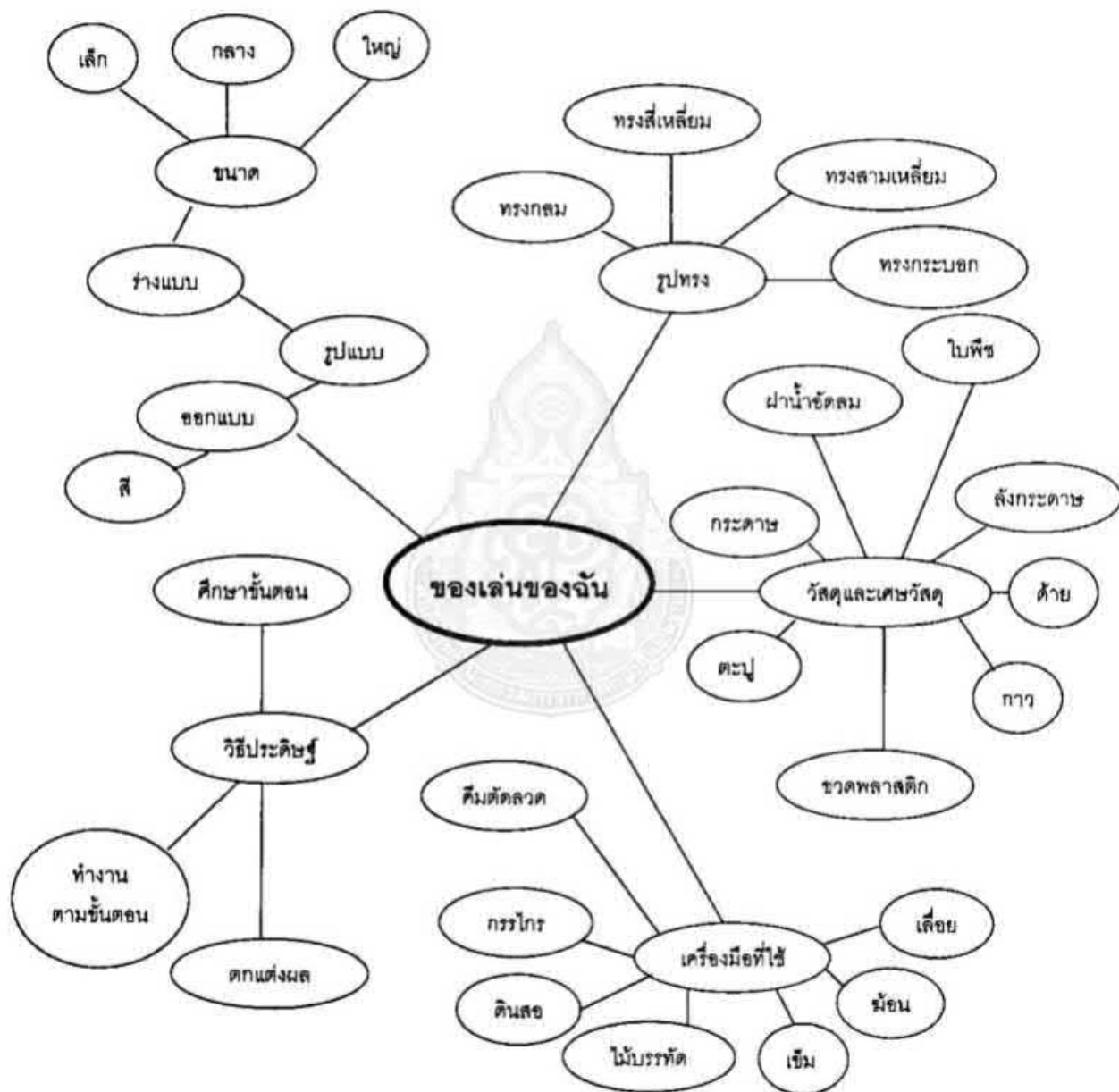
เรื่อง
ของเล่นของฉัน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

1. ผังการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้

2. ผังการวิเคราะห์ประเด็นของการเรียนรู้

3. ผังการวางแผนการจัดกิจกรรม (บูรณาการ)

4. ผังการวางแผนจัดกิจกรรม (ตามขั้นตอน)

5. สาระสำคัญของการเรียนรู้

การประดิษฐ์วัสดุและเศษวัสดุเป็นของเล่น เป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักการออกแบบ เลือกวัสดุและเศษวัสดุ การใช้เครื่องมือและวิธีประดิษฐ์ และยังเป็น การฝึกการทำงานร่วมกัน มีนิสัยที่ดีในการทำงาน

6. ศักยภาพที่ต้องการพัฒนา

1) ให้นักเรียนเป็นคนดี โดยนักเรียนมีความรับผิดชอบ มีความซื่อ หมายเพียร ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีเหตุผลเสียสละ และ ประหยัด

2) ให้นักเรียนเป็นคนเก่ง โดยนักเรียนสามารถทำงานตามขั้นตอน กระบวนการได้ ผลงานนำไปใช้เล่นได้จริง

3) ให้นักเรียนมีความสุข มีความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง และ ชื่นชมผลงานของผู้อื่น

7. รายละเอียดของกิจกรรม

1) นักเรียนสำรวจราคาของเล่นในตลาด แล้วร่วมสนทนาเกี่ยวกับ ราคาว่าถูกหรือแพงมากน้อยเพียงใด

2) ถามนักเรียนว่า ถ้าเราประดิษฐ์ของเล่นด้วยตนเองดีไหม เพราะ เหตุใด

3) นักเรียนดูภาพหรือของจริงที่เป็นของเล่น แล้วร่วมอภิปรายเกี่ยวกับ วัสดุ เศษวัสดุที่ใช้

4) ร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับวัสดุที่มีในท้องถิ่นและเศษวัสดุที่เราจะนำ มาประดิษฐ์เป็นของเล่นได้ พร้อมทั้งซักถามเหตุผลที่นำมาใช้ โดยเน้นให้เข้าใจว่าเพื่อ เป็นการประหยัดและเป็นการลดปริมาณขยะ รักษาสิ่งแวดล้อมโดยจัดทำเป็น Mind mapping

5) นักเรียนร่วมกันเสนอวัสดุที่มีในท้องถิ่น หรือเศษวัสดุที่มีมากหาง่าย แล้วร่วมกันคิดต่อไปว่า จะนำมาประดิษฐ์เป็นของเล่นอะไรได้บ้าง โดยระดมความคิดเห็นและสร้างแผนที่ความคิด (Mind mapping) แล้วให้นักเรียนเลือกงานที่จะประดิษฐ์ตามความสนใจ

6) นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความสนใจ แล้วร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับรูปทรง วัสดุและเศษวัสดุ การออกแบบเครื่องมือเครื่องใช้ และวิธีการประดิษฐ์

7) นักเรียนร่วมกันศึกษาขั้นตอนการทำงาน เพื่อดูว่าขั้นตอนใดที่ไม่เข้าใจจะได้ศึกษาเพิ่มเติมจากใบงาน ใบความรู้ วารสาร เอกสาร หรือสอบถามผู้รู้

8) นักเรียนศึกษาการใช้เครื่องมือ เครื่องใช้ที่ใช้ประดิษฐ์ในแต่ละงาน ครูคอยให้คำแนะนำหรือสาธิตการใช้เครื่องมือที่ซับซ้อน พร้อมทั้งให้นักเรียนทดลองใช้ให้ถูกวิธี

9) นักเรียนในกลุ่มวางแผนการทำงาน แบ่งงาน มอบหมายงาน รวมไปถึงการจัดหาวัสดุ เศษวัสดุ หรือจัดวัสดุบางอย่าง และเตรียมเครื่องมือเครื่องใช้

10) นักเรียนปฏิบัติงานตามขั้นตอนจนสำเร็จ

11) นักเรียนร่วมกันเขียนขั้นตอนการทำงาน

12) นักเรียนร่วมกันอภิปรายผลงาน ดังนี้

(1) ขั้นตอนการทำงาน

(2) ปัญหา อุปสรรคในการทำงาน

(3) วิธีการแก้ไข การปรับปรุง

(4) ข้อเสนอแนะ

13) นำผลงานที่ประดิษฐ์ได้มาแสดงถึงการนำของชิ้นนั้นๆ ไปใช้ หรือจัดตกแต่งให้เป็นเรื่องราว เช่น นักเรียนพับนก นานกที่พับได้หลายๆ ตัวมาทำโมบาย หรือถ้าทำรถไฟก็สร้างขบวนขบวนเป็นสถานีหรือทางเดินรถหรือถ้าทำแจกันก็หาดอกไม้มาปักให้สวยงาม

14) จัดนิทรรศการแสดงผลงานไว้ในห้องเรียน ห้องทำงาน หรืออาจจัดแสดงในวันปิดภาคเรียน วันอำลา หรือวันสำคัญ ฯลฯ

15) นำผลงานกลุ่มมาแสดง ตั้งชื่อผลงาน และแสดงให้เพื่อนๆ ในห้องเห็นถึงวิธีการนำไปใช้เล่น การเก็บรักษา ตลอดจนการลงทุน และคิดราคาจำหน่าย ถ้าต้องการขาย

8. สื่อ

- 1) ภาพหรือของจริงที่เป็นของเล่น
- 2) ใบความรู้ ใบงาน เอกสาร วารสาร
- 3) เครื่องมือ เครื่องใช้
- 4) วัสดุและเศษวัสดุ

9. การประเมินผล

กิจกรรม/พฤติกรรม/ผลงาน ที่ต้องการประเมิน	วิธีการ	เครื่องมือ
1. สังเกตการทำงาน	สังเกต	แบบสังเกต
2. ตรวจผลงาน	ตรวจสอบ	

10. สรุปผลการเรียนการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน, กระทรวงศึกษาธิการ.
**สาระสำคัญของแผนพัฒนาคนและสังคมในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ
 และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)**เอกสารอัดสำเนา.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน, ศูนย์พัฒนาคุณภาพการเรียน
 การสอน, การปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวคิด 5 ทฤษฎี.
 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โอเดียนสแควร์, 2541.
- ทีศนา แคมมณี,และคณะ.ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาระบวนการคิด.
 กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542.
- เทอดศักดิ์ เดชคง, **ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ).** พิมพ์ครั้งที่ 4.
 กรุงเทพมหานคร :สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542.
- พระธรรมปิฎก, พระ (ป.อ.ปยุตโต). **ความสุขที่สมบูรณ์.** พิมพ์ครั้งที่ 2.
 กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, 2540.
- . **พุทธธรรมกับปรัชญาการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์.** กรุงเทพมหานคร :
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2539.
- ประเวศ วะสี,“วิสัยทัศน์ของกระบวนการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน”
วารสารวิชาการ ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม 2542) :8 - 11.

ราชวรมนี, พระ. ทางสายกลางของการศึกษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2530.

แรมสมร อยู่สถาพร (บรรณาธิการ). เทคนิคและวิธีการสอนในระดับประถมศึกษา

ศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

วิชาการ, กรม. กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือการใช้ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน สื่อ เทคโนโลยี เครื่องมือวัดและประเมินเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เน้นความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2540.

_____. หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2535.

_____. แง่คิดข้อสังเกตเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา. โครงการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2541 : หน้า 36.

วิชัย วงษ์ใหญ่. พลังการเรียนรู้ในกระบวนทัศน์ใหม่. กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2542.

คันสนีย์ ฉัตรคุปต์, สิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้สร้างสมองเด็กให้ฉลาดได้อย่างไร. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542.

สุนีย์ เทมะประสิทธิ์. การเสริมสร้างศักยภาพนักเรียนกรุงเทพมหานคร
ด้านวิทยาศาสตร์และมิติสัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร:
SK Printing Limited Partnership, 2540.

สมน อมรวิวัฒน์ และคณะ. อ้างใน สิปปนนท์ เกตุทัต. “หลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐานในโลกทัศน์ใหม่”. วารสารวิชาการ. ปีที่ 2 ฉบับที่ 1
(มกราคม 2542) : 12-16.

สมณฑา พรหมบุญ, และคณะ. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม.
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540.

อุษณีย์ โพธิ์สุข, เอกสารประกอบการสอน กพ 554. ภาควิชาการศึกษาพิเศษ
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2537.

อำไพ สุจริตกุล, ศาสตราจารย์กิตติคุณ และคณะ. การเรียนรู้เพื่อพัฒนา
สุนทรียภาพและลักษณะนิสัย: การฝึกฝนกาย วาจา ใจ.
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540.

- Bogen, J.E. in M.C. Wittrock (ed.). **The Human brain**. Engle wood Cliffs, N.J. Prentice Hall, 1977.
- Brandes, Donna And Ginnis, Paul. **A guide to Student-centred Learning**. (4nd ed.) Oxford : Basil Blackwell Ltd., 1988.
- Coil, Carolyn H. **Motivating Underachievers : 172 Strategies for success**. Australia Hawker BrownCow Education, 1997.
- . **Tools for Teaching and learning in the Integrated Classroom**. Australia Hawker BrownCow Education, 1997.
- Forte, Imogene and Schurr, Sandra. **Graphic Organisers & Planning Outlines For Authentic Instruction and Assessment**. Australia : Hawker BrownCow Education, 1997.
- Guild, Pat Burke and Garger, Stephen. **Matching to different drummers**. ASCD Publication, 1985.
- Hergenhahn, B.R. and Olson, Matthew. **An Introduction to theories of Learning**. (5 th ed). New Jercey, Prentice-Hall, Inc., 1997.
- Johnson, David W. and others. **Circles of learning : cooperation in the Classroom**. Virginia : Association for Supervision and Curriculum Development, 1984.

Wickham, Leon. **Ideas for tree Activities : In and out of the classroom.**

NewZealand : Kanuka Greve Teacher Centre, 1993.

Kley, Martin Van der. **Classroom Management.** Christ church : purse Willis
& AiKem Ltd., 1991.

Morris, Susan. and McCarthy, Bernice. **4 MAT in Action II.** Barrington U.S.A.
Excel Inc., 1990.

Ornstein, R.E. The Split and whole brain. **Human Nature**, 1.76-83 อ้างใน
Hergenhann, B.R and Olson, Matthew H. 1997.

Raffini, James P. **Winners Without Losers : Structures and Strategies for
Increasing Student Motivation to Learn.** Boston : Allyn and Bacon,
1993.

Reynolds, Michael. **Groupwork in Education and Training.** London : Kogan
page Limited, 1994.

Silberman, Mel. **Active Learning.** Boston : Allyn and Bacon, 1996.

Slavin, Robert E. **Cooperative Learning.** (2 nd ed) Boston : Allyn and Bacon,
1995.

—— . **Cooperative learning.** New York : Longman, 1983.

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

1. อธิปไตยกรมวิชาการ
2. รองอธิบดีกรมวิชาการ
3. ผู้อำนวยการกองวิจัยทางการศึกษา (นางสาวอรุณศรี อนันตรศิริชัย)

ผู้รับผิดชอบโครงการ

1. นางสาวมณีนภา ชูติบุตร
2. นางสาวกัญญิกา พราหมณ์พิทักษ์
3. นางมยุรี ละอองแก้ว
4. นางสาวรัตนา แสงบัวเผื่อน

ผู้เขียน

1. รองศาสตราจารย์ศักดิ์ชัย นิรุญทวี คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร
2. นางสาวไพเราะ พุ่มมันน์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
สุพรรณบุรี

คณะบรรณาธิการ

1. นางสาวมณีนภา ชูติบุตร
2. นางสาวกัญญิกา พราหมณ์พิทักษ์
3. นางสาวรัตนา แสงบัวเผื่อน

ผู้ออกแบบปก

นายชูเกียรติ เกิดอุดม

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์การศาสนา พ.ศ. 2543

314-316 ปากซอยบ้านบาตร ถนนบำรุงเมือง เขตป้อมปราบ กรุงเทพฯ 10100

นายปรกรณ์ คັນสกุล ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา โทร. 223-3350, 223-5548

